KANSAN TIETOKIRJA 1972

1972

TAMMIKUU

1 L Uudenv.p. 1
2 S Uudenv. j. s. Aapeli
3 M Elmo, Elmer
4 T Ruut
5 K Lea, Leea 2
6 T Loppiainen Harri
7 P Aukusti
8 L Hilppa ◑
9 S 1. lopp. j. s. Veikko, Veijo,
10 M Nyyrikki Veli)
11 T Kari
12 K Toini 3
13 T Nuutti
14 P Sakari
15 L Solja
16 S 2. lopp. j. s. ● Ilmari, Ilmo
17 M Antto, Anton
18 T Laura
19 K Heikki, Henrik
20 T Henna 4
21 P Aune, Auni
22 L Visa
23 S 3.lopp.j.s., Eini
24 M Senja ◐)
25 T Paavo, Pauli
26 K Raino 5
27 T Viljo
28 P Kaarlo, Kalle
29 L Valtteri
30 S Septuag., Irja
31 M Alli ○)

HELMIKUU

1 T Riitta
2 K Aamu 6
3 T Valo
4 P Armi
5 L Runeb. p., Oivi
6 S Kynttilänp. Terhi, Terhikki
7 M Riku, Rikhard
8 T Laina ◑)
9 K Raija, Raisa 7
10 T Elina, Ellen,
11 P Talvikki Elna)
12 L Elma, Elmi
13 S 1. rukouspäivä laskiaissunn. Sulo, Sulho
14 M Voitto
15 T Sipi, Sippo ●
16 K Julia 8
17 T Väinö, Väinä-
18 P Kaino mö)
19 L Eija
20 S 1. paast.aj. s. Helinä, Heli
21 M Keijo ◐
22 T Tuulikki
23 K Salli, Salla 9
24 T Karkauspäivä
25 P Matti, Matias
26 L Tuija
27 S 2. paast.aj. s. Nestori
28 M Kalev.p., Torsti
29 T Onni ○

MAALISKUU

1 K Alpo, Alvi, Alpi
2 T Virva, Virve
3 P Kauko 10
4 L Ari, Atro, Arsi
5 S 3. paast.aj. s. Laila, Leila
6 M Tarmo
7 T Tarja, Taru
8 K Vilppu ◑
9 T Auvo 11
10 P Aura
11 L Kalervo
12 S 4. paast.aj. s.
13 M Tarvo Reijo)
14 T Matilda, Tilda
15 K Risto, Kristian
16 T Ilkka ●)
17 P Kerttu 12
18 L Eetu, Edvard
19 S Marianpäivä Jooseppi, Juuso
20 M Jaakkima Kpt.
21 T Pentti 13
22 K Vihtori ◐
23 T Akseli
24 P Kaapo, Gab-
25 L Aija riel)
26 S Palmusunn. Immanuel
27 M Sauli, Saul
28 T Armas
29 K Joonas, Jouni ○
30 T Usko 14
31 P Pitkäperjantai Irma, Irmeli

HUHTIKUU

1 L Pulmu
2 S Pääsiäispäivä Pellervo
3 M 2. pääsiäisp. Sampo
4 T Ukko
5 K Irene 15
6 T Vilho, Ville
7 P Allan, Ahvo ◑
8 L Suoma
9 S 1. pääs. j. s. Agric. p., Elias
10 M Tero
11 T Verna
12 K Julius 16
13 T Tellervo ●
14 P Taito
15 L Tuomi
16 S 2. pääs. j. s.
17 M Otto Jalo)
18 T Valto
19 K Pälvi 17
20 T Lauha ◐
21 P Anssi, Anselmi
22 L Alina
23 S 3. pääs. j. s. Yrjö, Jyrki, Jyri
24 M Pertti, Albert
25 T Markku, Mar-
26 K Terttu kus)
27 T Merja 18
28 P Ilppo, Ilpo ○
29 L Teijo
30 S 4. pääs. j. s. Mirjam, Mirja

TOUKOKUU

1 M Vappu
2 T Vuokko
3 K Outi 19
4 T Ruusu
5 P Maini
6 L Ylermi ◑
7 S Rukoussunn.
8 M Heino Helmi)
9 T Timo
10 K Aino, Aina 20
11 T Helatorstai Osmo
12 P Snellmaninp. Lotta
13 L Kukka ●
14 S 2. rukousp. äit.p., Tuula
15 M Sofia, Sonja
16 T Ester, Essi 21
17 K Maila, Maili
18 T Erkki, Eero
19 P Emilia, Milja
20 L Lilja, Lilli ◐
21 S Hell.p., Kosti
22 M 2. helluntaip. Hemminki
23 T Lyyli, Lyydia
24 K Panu
25 T Urpo 22
26 P Vilma
27 L Ritva
28 S Kolminais.p. Alma ○
29 M Oiva
30 T Pasi 23
31 K Helka, Helga

KESÄKUU

1 T Teemu
2 P Venla
3 L Orvokki
4 S 1. kolm. j. s. ◑ Puol.v.lj., Toivo
5 M Sulevi
6 T Kustaa, Kyösti
7 K Suvi 24
8 T Salomo, Salo-
9 P Ensio mon)
10 L Seppo
11 S 2. kolm. j. s. ● Impi, Immi
12 M Esko
13 T Raili, Raila
14 K Kielo 25
15 T Vieno, Viena
16 P Päivi, Päivikki
17 L Urho
18 S 3. kolm. j. s. Tapio ◐
19 M Siiri
20 T Into 26
21 K Ahti Kps.
22 T Paula, Liina
23 P Aatto, Aatu
24 L Juhannusp. S. lip.p., Juhani
25 S 4. kolm. j. s. Uuno
26 M Jorma, Jarmo
27 T Elvi ○)
28 K Leo 27
29 T Pietari, Pekka
30 P Päiviö, Päivö

HEINÄKUU

1 L Aaro, Aaron

2 S 5. kolm. j. s. Maria, Maija
3 M Arvo
4 T Ulla ◑
5 K Unto,Untamo
6 T Esa, Esaias 28
7 P Klaus, Launo
8 L Turo

9 S 6.kolm.j.s., Ilta
10 M Saima ●
11 T Elli 29
12 K Hermanni,
13 T Ilari Herman)
14 P Aliisa
15 L Rauni, Rauna

16 S 3.rukouspäivä Reino
17 M Ossi, Ossian
18 T Riikka ◐
19 K Saara, Saija
20 T Marketta 30
21 P Johanna
22 L Leena Mät.a.

23 S 8. kolm. j. s. Oili, Olga
24 M Kirsti
25 T Jaakko 31
26 K Martta ○
27 T Unikeonpäivä
28 P Atso
29 L Olavi, Olli

30 S 9. kolm. j. s. Asta, Augusta
31 M Helena

ELOKUU

1 T Maire 32
2 K Kimmo ◑
3 T Vanamo
4 P Veera
5 L Salme

6 S 10. kolm. j. s. Toimi
7 M Lahja
8 T Sylvi,Sylvia 33
9 K Erja, Eira ●
10 T Lauri, Lassi
11 P Susanna, San-
12 L Klaara na)

13 S 11. kolm. j. s. Keimo
14 M Onerva
15 T Marjatta
16 K Aulis 34
17 T Verneri ◐
18 P Leevi
19 L Mauno

20 S 12. kolm. j. s. Samuli
21 M Soini, Veini
22 T Iivari, Iivo 35
23 K Varma Mät.l.
24 T Perttu ○
25 P Loviisa
26 L Ilma, Ilmi

27 S 13. kolm. j. s. Vilja
28 M Tauno
29 T Iines, Iina 36
30 K Eemil, Eemeli
31 T Arvi ◑

SYYSKUU

1 P Pirkka
2 L Sinikka

3 S 14. kolm. j. s. Soili, Soile
4 M Ansa
5 T Mainio 37
6 K Asko
7 T Arho ●
8 P Taimi
9 L Isto

10 S 15. kolm. j. s. Kalevi,Kaleva
11 M Santeri
12 T Valma
13 K Orvo 38
14 T Iida
15 P Sirpa ◐
16 L Hellevi

17 S 16. kolm. j. s. Aili, Aila
18 M Tyyne, Tyyni
19 T Reija
20 K Varpu 39
21 T Mervi
22 P Mauri (Spt.
23 L Mielikki ○

24 S 17. kolm. j. s. Auno
25 M Kullervo
26 T Kuisma
27 K Vesa
28 T Arja 40
29 P Mikko ◑
30 L Sorja

LOKAKUU

1 S Mikk.p., Rauno
2 M Valio
3 T Raimo
4 K Saila 41
5 T Inkeri
6 P Roine
7 L Pirkko ●

8 S 19. kolm. j. s. Hilja
9 M Ilona 42
10 T A. Kiven p. Aleksi, Aleksis
11 K Otso, Ohto
12 T Aarre, Aarto
13 P Taina
14 L Elsa

15 S 4. rukousp. Helvi, Heta ◐
16 M Sirkka, Sirkku
17 T Saini
18 K Satu 43
19 T Uljas
20 P Kauno
21 L Ursula

22 S 21. kolm. j. s. Anitta ○
23 M Severi
24 T YK:n p., Asmo
25 K Sointu 44
26 T Amanda
27 P Helli, Hellä,
28 L Simo Hellin)

29 S 22. kolm. j. s. Urmas ◑
30 M Eila
31 T Artturi, Arto

MARRASKUU

1 K Lyly
2 T Topi,Topias
3 P Terho 45
4 L Pyhäinpäivä Hertta

5 S 23. kolm. j. s. Reima
6 M Kustaa Aadolf
7 T Taisto ●)
8 K Aatos
9 T Teuvo 46
10 P Martti
11 L Anja

12 S 24. kolm. j. s. isänp., Virpi
13 M Ano
14 T Iiris ◐
15 K Vaula 47
16 T Aarne, Aarno
17 P Eino, Einari
18 L Jousia

19 S Kirkkov. l.v. s. Liisa, Elisabet
20 M Jalmari, Jari
21 T Hilma ○
22 K Silja, Selja 48
23 T Klemetti
24 P Lempi
25 L Katariina

26 S Tuomiosunn. Sisko
27 M Hilkka ◑
28 T Heini 49
29 K Aimo
30 T Antti, Antero

JOULUKUU

1 P Oskari
2 L Anelma

3 S 1. adv.s. Vellamo
4 M Airi, Aira 50
5 T Selma ●
6 K *Itsen.p.*, Niilo
7 T Sampsa
8 P Kyllikki, Kylli
9 L Anna, Anneli

10 S 2. adv.s., Ismo
11 M Taneli, Daniel
12 T Tuovi
13 K Seija ◐
14 T Jouko 51
15 P Heimo
16 L Auli, Aulikki

17 S 3. adv.s.
18 M Aapo Raakel)
19 T Iisakki, Iikka
20 K Kerkko ○
21 T Tuomas Tps.
22 P Raafael
23 L Senni 52

24 S 4. adv.s. Aatami, Eeva
25 M Joulupäivä
26 T 2. joulup. eli tapaninpäivä
27 K Johannes ◑
28 T Viatt.lasten p.
29 P Rauha 53
30 L Taavi, Daavid

31 S Joul. jälk. s. Sylvester 54

H:gin yliop. erioik.

1972

WEILIN+GÖÖS

1973

Tammik.	Helmik.	Maalisk.	Huhtik.	Toukok.	Kesäk.	Heinäk.	Elok.	Syysk.	Lokak.	Marrask.	Jouluk.
1 M	1 T	1 T	1 S	1 T	1 P	1 S	1 K 31	1 L	1 M	1 T	1 L
2 T	2 P	2 P	2 M	2 K 18	2 L	2 M	2 T	2 S	2 T	2 P	2 S
3 K 1	3 L	3 L	3 T	3 T	3 S	3 T	3 P	3 M	3 K 40	3 L	3 M
4 T	4 S	4 S	4 K 14	4 P	4 M	4 K 27	4 L	4 T	4 T	4 S	4 T
5 P	5 M	5 M	5 T	5 L	5 T	5 T	5 S	5 K 36	5 P	5 M	5 K 49
6 L	6 T	6 T	6 P	6 S	6 K 23	6 P	6 M	6 T	6 L	6 T	6 T
7 S	7 K 6	7 K 10	7 L	7 M	7 T	7 L	7 T	7 P	7 S	7 K 45	7 P
8 M	8 T	8 T	8 S	8 T	8 P	8 S	8 K 32	8 L	8 M	8 T	8 L
9 T	9 P	9 P	9 M	9 K 19	9 L	9 M	9 T	9 S	9 T	9 P	9 S
10 K 2	10 L	10 L	10 T	10 T	10 S	10 T	10 P	10 M	10 K 41	10 L	10 M
11 T	11 S	11 S	11 K 15	11 P	11 M*)	11 K 28	11 L	11 T	11 T	11 S	11 T
12 P	12 M	12 M	12 T	12 L	12 T	12 T	12 S	12 K 37	12 P	12 M	12 K 50
13 L	13 T	13 T	13 P	13 S	13 K 24	13 P	13 M	13 T	13 L	13 T	13 T
14 S	14 K 7	14 K 11	14 L	14 M	14 T	14 L	14 T	14 P	14 S	14 K 46	14 P
15 M	15 T	15 T	15 S	15 T	15 P	15 S	15 K 33	15 L	15 M	15 T	15 L
16 T	16 P	16 P	16 M	16 K 20	16 L	16 M	16 T	16 S	16 T	16 P	16 S
17 K 3	17 L	17 L	17 T	17 T	17 S	17 T	17 P	17 M	17 K 42	17 L	17 M
18 T	18 S	18 S	18 K 16	18 P	18 M	18 K 29	18 L	18 T	18 T	18 S	18 T
19 P	19 M	19 M	19 T	19 L	19 T	19 T	19 S	19 K 38	19 P	19 M	19 K 51
20 L	20 T	20 T	20 P	20 S	20 K 25	20 P	20 M	20 T	20 L	20 T	20 T
21 S	21 K 8	21 K 12	21 L	21 M	21 T	21 L	21 T	21 P	21 S	21 K 47	21 P
22 M	22 T	22 T	22 S	22 T	22 P	22 S	22 K 34	22 L	22 M	22 T	22 L
23 T	23 P	23 P	23 M	23 K 21	23 L	23 M	23 T	23 S	23 T	23 P	23 S
24 K 4	24 L	24 L	24 T	24 T	24 S	24 T	24 P	24 M	24 K 43	24 L	24 M
25 T	25 S	25 S	25 K 17	25 P	25 M	25 K 30	25 L	25 T	25 T	25 S	25 T
26 P	26 M	26 M	26 T	26 L	26 T	26 T	26 S	26 K 39	26 P	26 M	26 K 52
27 L	27 T	27 T	27 P	27 S	27 K 26	27 P	27 M	27 T	27 L	27 T	27 T
28 S	28 K 9	28 K 13	28 L	28 M	28 T	28 L	28 T	28 P	28 S	28 K 48	28 P
29 M		29 T	29 S	29 T	29 P	29 S	29 K 35	29 L	29 M	29 T	29 L
30 T		30 P	30 M	30 K 22	30 L	30 M	30 T	30 S	30 T	30 P	30 S
31 K 5		31 L		31 T*)		31 T	31 P		31 K 44		31 M 53

1.1. *Uudenvuodenpäivä.* 6.1. *Loppiainen.* 20.4. *Pitkäperjantai.* 22.4. *Pääsiäispäivä.* 23.4. 2. *pääsiäispäivä.* 31.5. *Helatorstai.* 10.6. *Helluntaipäivä.* 11.6. 2. *helluntaipäivä.* 23.6. *Juhannuspäivä.* 3.11. *Pyhäinpäivä.* 25.12. *Joulupäivä.* 26.12. 2. *joulupäivä.*

*) Suunnitteilla olevan muutosehdotuksen vuoksi on mahdollista, että nämä arkipyhät siirtyvät jo v. 1973 lähimmän lauantain kohdalle eli, helatorstaita vastaava pyhäpäivä olisi 2. 6 ja helluntaimaanantaita vastaava 9. 6.

Hgin yliop. erioik.
WEILIN+GÖÖS

KANSAN TIETOKIRJA

1972

PÄÄTOIMITTAJA SULO NURMI
TOIMITTAJA VILJO LEINONEN

KUSTANTAJA
SUOMEN KANSAN DEMOKRAATTINEN LIITTO

Kirjapaino Sanan Tie Tampere 1971

SISÄLLYS

Kansan Tietokirja 1972 *)

Sisällysluettelo 2

KOTIMAA

Maamme väkiluku 1. 1. 1971 .. 4

E-osuuskauppavaalit 4. 4. 1971 ja 1968 9

Vasemmiston ja keskustan yhteistyöhallituksen hajoaminen maaliskuussa 1971 12

SKDL:n eduskuntaryhmän aloitteet vuoden 1971 valtiopäivillä 17

Suomen hallitukset vuonna 1971 26

Maanteillä tapahtuu 27

Uusi aborttilaki 30

Rahankeräys 32

TALOUSELÄMÄ

Tilastotietoja vuoden 1970 taloudesta 33

Kapitalistisen maailman valuuttajärjestelmä toisen maailmansodan jälkeen 36

Suuryhtiöiden tulostilastoja .. 46

Inflaatio — finanssiporvariston riiston tehostimena ja pelotuskeinona 53

Neuvostoliiton uusin viisivuotissuunnitelma 66

SEV-maiden kehittyvä talous .. 70

Tilastotietoja Suomen tietokonekannasta 74

Neuvostoliitto autojen tuottajana 75

Monikansalliset yhtiöt 81

KALATALOUS

Syrjitty elinkeino 93

AMMATTIYHDISTYSLIIKE

SAK:n kymmenes edustajakokous 99

SAK:n jäsenliitot 112

KULTTUURI

SKDL:n tiede- ja korkeakoulupoliittinen ohjelma 114

*) Kansan Tietokirjan sisältö v. 1959—1971 s. 264—280

Työväenlaulut 131
Radiolainsäädäntö uudistumisvaiheessa 134
Kansan Radioliitto 139
Kansan Sivistystyön Liitto 143

HISTORIA

1941: Metsäkaartit — osa vastarintaliikettä 148
Kaksi Saksan työväenliikkeen suurta johtajaa 152

MAAT JA KANSAT

DDR tänään 160
Kansat ja rotusyrjintä 168
Baltian tasavallat 180
Latinalaisen Amerikan tie Brasilian ja Chilen esimerkkien valossa 188
Kuuban terveydenhoito 194

TIEDE JA TEKNIIKKA

Tieteellistekninen vallankumous 200
Avaruusasemien päämäärät ja tehtävät 215
Rauhantutkimus 220

URHEILU

Historiallinen liittokokous 226
Maailmanennätykset 230

KANSAINVÄLINEN POLITIIKKA

Kansainvälinen vuosi 1971 233
Unescon tilasto varustelu- ym. menoista 240

SOSIAALIPOLITIIKKA

Lapset hoitoon vanhempien työajaksi 241
Työtuomioistuin — työnantajain vai työläisten etujen valvoja? 248
Tuloeroista ja vähimmäispalkoista 252

Ilmoittajat:

Työväen ja Opiskelijain Kirjakerho 142
Työväen Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva 288
Suomen Työväen Säästöpankki ..... IV sidontalehti
Vakuutusyhtiö Kansa ..... V sidontalehti
KK/E-luottamusosto ..... VI sidontalehti

Maamme väkiluku 1. 1. 1971

Tässä esitettävät väkiluvut perustuvat Tilastokeskuksen viimeksi suoritetun väestönlaskennan tuloksista julkaisemiin ennakkotietoihin. Tiedot kuvastavat maamme väkilukua sellaisena kuin se oli vuoden 1971 alkaessa. Vertailun takia siihen liittyvät myös tiedot väkiluvussa tapahtuneista muutoksista vuoden 1960 lopun ja vuoden 1971 alun välisenä aikana.

Julkistamansa tiedot Tilastokeskus on saanut paikallisten väestönlaskentatoimikuntien ilmoituksista. Muutamien kuntien väkiluvut on kuitenkin jouduttu hankkimaan Tilastokeskuksessa laskettujen reikäkorttien perusteella. Helsingin kaupungin väkiluku on jouduttu laskemaan ennakkotietoja varten otokseen turvautumalla ja niissä tapauksissa, joissa paikallinen toimikunta ei ole laskenut väkilukua, se on arvioitu Tilastokeskuksessa.

Tässä julkaistavat väkiluvut eivät ole lopullisia tai ehdottoman tarkkoja, mutta kuitenkin "suuntaa antavia" likiarvoja. Tilastokeskus lupaa lopulliset tiedot keväällä 1972 ja selittää, että ne ovat todennäköisesti hieman tässä esiteltäviä väkilukuja suurempia.

Läänit:	Väkiluku 1.1.1971	Muutos 1.1.1960-1.1.1971
Uudenmaan	1 011 134	+ 178 198
— kaupungit ja kauppalat	753 478	+ 135 183
— maalaiskunnat	257 656	+ 43 015
Turun ja Porin	675 204	+ 14 935
— kaupungit ja kauppalat	343 613	+ 53 323
— maalaiskunnat	331 591	— 38 388
Ahvenanmaa	20 494	— 487
— kaupunki	8 461	+ 1 776
— maalaiskunnat	12 033	— 2 263
Hämeen	637 194	+ 44 925
— kaupungit ja kauppalat	372 598	+ 71 629
— maalaiskunnat	264 596	— 26 704
Kymen	345 723	+ 7 951
— kaupungit ja kauppalat	201 545	+ 22 038
— maalaiskunnat	144 178	— 14 087
Mikkelin	220 444	— 14 185
— kaupungit ja kauppalat	73 217	+ 17 146
— maalaiskunnat	147 227	— 31 331
Pohjois-Karjalan	182 287	— 25 455
— kaupungit ja kauppalat	54 733	+ 7 503
— maalaiskunnat	127 554	— 32 958
Kuopion	255 138	— 15 366
— kaupungit ja kauppalat	117 494	+ 33 255
— maalaiskunnat	137 664	— 48 621
Keski-Suomen	238 111	— 6 903
— kaupungit ja kauppalat	85 992	+ 18 677
— maalaiskunnat	152 119	— 25 580
Vaasan	420 434	— 11 567
— kaupungit ja kauppalat	140 119	+ 17 978
— maalaiskunnat	280 315	— 29 545
Oulun	399 970	— 6 942
— kaupungit ja kauppalat	135 316	+ 29 727
— maalaiskunnat	264 654	— 36 669
Lapin	195 965	— 9 148
— kaupungit ja kauppalat	66 607	+ 6 493
— maalaiskunnat	129 358	— 15 641
Kaupungit:		
Helsinki	517 000	+ 64 223
Tampere	156 380	+ 27 509

Turku	153 300	+ 25 579
Lahti	88 715	+ 21 913
Oulu	82 366	+ 24 169
Pori	73 665	+ 10 857
Jyväskylä	57 148	+ 17 512
Kuopio	64 398	+ 19 487
Lappeenranta	50 950	+ 6 046
Vaasa	48 189	+ 5 488
Hämeenlinna	38 100	+ 9 802
Joensuu	36 576	+ 8 241
Kotka	34 000	+ 3 707
Kemi	27 087	— 953
Rovaniemi	26 495	+ 4 985
Hyvinkää	34 762	+ 7 653
Kouvola	26 505	+ 8 260
Rauma	25 700	+ 4 089
Mikkeli	28 590	+ 8 795
Varkaus	23 815	+ 1 604
Riihimäki	22 906	+ 2 709
Kokkola	20 700	+ 4 505
Seinäjoki	20 277	+ 4 672
Kajaani	19 773	+ 5 086
Pietarsaari	18 732	+ 3 965
Savonlinna	18 000	+ 3 258
Salo	17 438	+ 3 417
Valkeakoski	16 400	+ 2 222
Porvoo	16 697	+ 4 821
Järvenpää	15 681	+ 3 456
Forssa	15 819	+ 5 162
Heinola	13 727	+ 2 740
Pieksämäki	12 900	+ 2 353
Hamina	10 739	+ 942
Hanko	9 488	+ 1 339
Maarianhamina	8 461	+ 1 776
Raahe	7 453	+ 2 511
Tornio	7 236	+ 1 707
Iisalmi	19 814	— 385
Naantali	6 715	+ 989
Loviisa	7 200	+ 631
Tammisaari	6 900	+ 1 390
Uusikaupunki	7 871	+ 2 292
Vammala	5 950	+ 1 326
Loimaa	6 300	+ 247
Kerava	14 316	+ 4 391
Kristiinankaupunki	2 732	+ 62
Kaskinen	1 311	— 173

Uusikaarlepyy	1 382	+ 327
Imatra	34 985	+ 2 240
Ylivieska	10 531	+ 431
Lohja	12 435	+ 3 402

Kauppalat:

Espoo	96 407	+ 39 766
Karhula	21 945	— 198
Kuusankoski	22 421	+ 1 041
Nokia	19 460	+ 1 344
Lapua	15 226	— 946
Raisio	14 190	+ 2 818
Kankaanpää	12 693	+ 59
Kurikka	11 570	+ 78
Outokumpu	10 818	— 1 546
Äänekoski	10 432	+ 56
Parainen	10 658	+ 269
Suonenjoki	9 467	— 1 656
Haapajärvi	7 920	— 1 296
Karkkila	8 600	+ 232
Harjavalta	8 443	+ 1 344
Karjaa	7 764	+ 244
Oulainen	7 273	— 1 174
Toijala	7 513	+ 575
Mänttä	7 305	+ 481
Kemijärvi	5 789	+ 754
Kauniainen	6 228	+ 3 694
Suolahti	5 641	+ 535
Jämsä	12 771	+ 574
Lieksa	4 762	+ 401
Nurmes	2 577	+ 407

Suurimmat maalaiskunnat:

Helsingin mlk	79 527	+ 35 684
Jyväskylän mlk	20 445	— 3 729
Rovaniemen mlk	18 332	— 5 422
Kuusamo	20 500	+ 1 581
Pielisjärvi	14 168	— 7 816
Tuusula	17 487	+ 3 631
Nurmijärvi	16 723	+ 3 262
Porvoon mlk	15 511	— 64
Lohjan mlk	13 100	+ 2 520
Kiuruvesi	13 490	— 2 620
Kauhajoki	14 848	— 1 430
Suomussalmi	14 500	— 882
Kuhmo	13 995	— 451

Pudasjärvi	13 335	— 2 195
Janakkala	14 421	+ 1 749
Kangasala	15 100	+ 2 046
Sippola	16 370	— 263
Laukaa	13 448	— 1 271
Keuruu	13 253	— 964

Pienimmät maalaiskunnat:

Haapasaari	98	— 25
Sottunga	179	— 80
Velkua	191	— 84
Iniö	316	— 127
Lumparland	312	— 47
Björkoby	458	— 89
Vårdö	460	— 90
Geta	470	— 124
Kökar	372	— 189

Yli 10 000 asukkaan maalaiskuntia		48
Alle 1 000 asukkaan maalaiskuntia		26
Koko maa	**4 596 958**	**+ 150 736**
Kaupungit ja kauppalat	**2 348 033**	**+ 409 588**
Maalaiskunnat	**2 248 925**	**— 258 852**

E-osuuskauppavaalit 4. 4. 1971 ja 1968

Liike	Vuoden 1971 vaalien tuloksia							Vuoden 1968 vaalien tuloksia						
	Edustajistopaikat					Äänesti		Edustajistopaikat					Äänesti	
	SKDL	SDP	TPSL	Porv.	Yht.	Jäsentä	%	SKDL	SDP	TPSL	Porv.	Yht.	%	
Ol. Ahjo	17	33	1	—	51	4 178	41,6	17	33	—	—	50	38,4	
Ol. Elanto	20	26	—	15	61	56 500	38,9	21	25	—	14	60	31,2	
Ol. Eteläpohja	11	24	—	—	35	2 102	33,6	12	23	—	—	35	32,2	
Ol. Häme	16	30	1	—	41	3 034	30,4	8	22	—	—	30	38,7	
Iin Ok.	25	5	—	—	30	847	39,4	24	6	—	—	30	35,0	
Ol. Imatra	7	32	1	—	40	4 214	28,6	8	31	1	—	40	24,7	
Itä-Savon Ol.	7	22	2	—	31	2 113	44,6	9	30	1	—	40	42,0	
Jokelan Ok.	10	15	—	—	25	752	69,4	11	12	—	1	24	74,5	
Jämsän Ol.	8	16	—	—	24	1 636	43,8	8	16	—	—	24	36,0	
Kainuun Ol.	34	6	—	—	40	3 816	39,8	36	4	—	—	40	26,5	
Kalajokilaakson Ol.	16	19	—	—	35	3 438	42,9	14	21	—	—	35	37,9	
Ol. Kalla	19	17	—	4	40	4 505	36,7	19	17	—	4	40	26,2	
Ol. Kansa	19	22	—	—	41	5 413	66,0	20	20	—	—	40	37,6	
Ol. Kansanvoima ..	6	12	—	—	18	923	60,0	5	13	—	—	18	38,7	
Ol. Kanta-Häme	8	20	2	—	30	1 218	44,6	7	21	2	—	30	34,0	
Ol. Kehä	11	20	—	—	31	2 561	63,3	12	18	—	—	30	68,0	
Keiteieen Ok.	11	7	—	5	23	1 139	56,0	12	7	—	5	24	—	
Ol. Keko	11	30	—	—	41	3 753	46,5	13	20	7	—	40	44,7	
Kemin Ok.	33	7	—	—	40	3 423	35,0	33	7	—	—	40	35,1	
Ol. Kerhola	9	20	—	—	29	717	50,6	8	22	—	—	30	35,1	
Keski-Savon Ol.	5	18	2	—	25	868	28,4	4	16	4	—	24	27,4	
Kiuruveden Työv. Ok.	12	4	—	15	31	3 081	48,4	12	8	—	10	30	42,1	
Ol. Koitto	13	16	2	—	31	1 348	40,5	13	15	3	—	31	35,5	
Ol. Kymenmaa	14	36	1	—	51	8 461	42,9	9	30	1	—	40	37,8	
Ol. Laaja	19	18	—	—	37	3 143	49,3	20	17	—	—	37	44,4	
Lahden Ok.	21	43	1	—	65	15 046	56,6	23	36	—	1	60	40,0	

Ol. Lapinmaa	21	9	—	—	30	2 783	38,3	20	10	—	—	30	37,4
Lestijokilaakson Ol.	9	11	4	1	25	977	38,1	8	8	7	1	24	33,0
Loimaan Ol.	17	8	—	—	25	987	43,8	19	5	—	—	24	39,5
Lounaismaan Ol.	15	16	—	4	35	1 576	65,4	14	18	—	3	35	70,0
Ok. Mäki-Matti	19	32	—	—	51	8 100	39,5	18	31	1	—	50	35,0
Ol. Mänty	10	21	—	—	31	2 437	50,7	9	21	—	—	30	39,8
Ol. Oma-Apu	7	23	—	—	30	2 089	31,9	8	21	1	—	30	30,1
Ol. Onni	9	21	—	—	30	1 781	32,8	10	19	1	—	30	31,7
Ol. Oras	11	18	—	—	29	1 709	67,0	10	14	—	—	24	73,5
Ol. Oripää	7	18	—	—	25	695	60,0	10	18	—	—	28	—
Otanmäen Ol.	—	14	—	1	15	163	44,4	2	11	—	2	15	—
Oulun Ok.	27	13	—	—	40	7 823	33,6	29	11	—	—	40	39,2
Ok. Perhelä	11	18	—	1	30	2 617	51,1	12	16	—	2	30	33,9
Ol. Pielinen	6	29	—	—	35	957	38,0	6	29	—	—	35	33,2
Pihtiputaan Ok.	5	19	—	—	24	1 283	57,1	5	19	—	—	24	63,2
Ol. Pohjankangas ..	11	13	—	—	24	1 160	47,9	10	14	—	—	24	47,4
Pohjois-Päijänt. Ol.	11	12	—	—	23	763	59,0	10	14	—	—	24	50,0
Raahen Ok.	17	13	—	—	30	1 494	50,6	17	13	—	—	30	34,6
Raja-Karjalan Ol. ..	9	22	—	—	31	574	29,5	10	21	—	—	31	—
Ol. Salla	28	6	—	5	39	1 792	34,7	28	5	—	7	40	40,1
Ol. Satapohja	7	14	—	—	21	697	31,4	6	15	—	—	21	26,5
Ol. Satarengas	13	14	—	—	27	1 128	38,4	12	18	—	—	30	—
Ol. Savo	18	10	—	3	31	1 485	39,7	18	11	—	1	30	34,9
Ol. Savonseutu	3	27	1	—	31	1 992	27,3	3	25	2	—	30	29,2
Ol. Sisä-Karjala	4	25	—	—	29	761	20,0	4	24	1	1	30	24,3
Ol. Suoja	8	17	—	—	25	2 238	38,2	8	16	—	—	24	32,7
Taalintehtaan Ok. ..	11	14	—	—	25	871	65,8	10	15	—	—	25	63,5
Taka-Lapin Ol.	9	5	—	1	15	617	29,8	9	6	—	—	15	25,6
Ol. Tammi	14	37	—	—	51	3 562	38,5	10	17	3	—	30	41,4
Ol. Tarmola	31	19	1	—	51	7 346	35,7	33	16	1	—	50	31,6
Tornionlaakson Ol.	19	5	—	—	24	1 250	36,0	19	5	—	—	24	37,6
Ol. Tuki	16	8	—	1	25	1 985	66,1	18	7	—	—	25	39,5
Ol. Työnvoima	17	21	2	—	40	3 327	39,4	18	20	2	—	40	33,8
Ol. Tähkä	9	24	2	—	35	2 335	37,6	9	19	2	—	30	24,1
Ol. Uurtaja	16	11	—	—	27	1 128	42,4	17	10	—	—	27	38,1
Ol. Vaasanseutu	32	18	—	—	50	2 997	37,3	30	20	—	—	50	37,3

Vakka-Suomen Ol. ..	8	18	5	—	31	865	32,8	7	17	7	—	31	31,9
Ol. Valli	6	25	—	—	31	458	21,5	4	26	—	—	30	30,7
Ol. Valta	6	12	—	—	18	596	67,7	7	11	—	—	18	66,0
Ol. Varma	19	12	—	—	31	1 548	41,8	15	10	—	—	25	36,3
Vihdinseudun Ol. ..	7	15	—	1	23	1 291	46,7	8	16	—	—	24	34,3
Viitasaaren Ok.	5	19	—	—	24	1 359	44,1	3	20	1	—	24	54,3
Virtain Ok.	6	17	—	1	24	1 360	52,7	8	16	—	—	24	37,0
Ol. Voima	21	33	1	6	61	14 354	40,6	24	32	—	4	60	39,8
Yläneen Ol.	5	20	—	—	25	520	51,4	6	19	—	—	25	38,6
Ylä-Savon Ol.	13	8	—	2	23	2 450	46,8	13	10	—	—	23	41,9

TIIVISTELMÄ E-OSUUSKAUPPAVAALEISTA 4. 4. 1971

(Suluissa täydennysvaalien 24. 11. 1968 tulokset)

E-osuusliikkeitä	72	(83)
Vaalit pidettiin 72	osuusliikkeessä	(74)
Äänioikeutettuja	574 733	(578 484)
Äänestäjiä	239 214	(205 280)
Äänestysprosentti	41.6 %	(35.5 %)

Tulosvertailu

	1968	%	1971	%	+ tai —	Edustajiston kok.pano 1971	Edustajiston kok.pano 1968	Muutokset 1971	Muutokset 1968
SDP	102 312	49,84	124 345	51,98	+22 033	1 334	1 261	+73	+55
SKDL	83 136	40,50	93 275	38,99	+10 139	949	980	—31	— 4
TPSL	3 469	1,68	3 025	1,26	— 444	21	52	—31	—12
Porv.	15 290	7,45	17 266	7,22	+ 1 976	42	56	—14	+ 9
Muut	485	0,24	39	0,02	— 446	—	—	—	—
	204 692	99,71	238 582	99,74	+33 890	2 346	2 349		
Hylätyt	588	0,29	632	0,26	+ 44				
	205 280	100,00	239 214	100,00	+33 934				

VIIDEN YHTEISTYÖVUODEN JÄLKEEN:

Vasemmiston ja keskustan yhteistyöhallituksen hajoaminen maaliskuussa 1971

Kansandemokraatit lähtivät mukaan 15. 7. 1970 muodostettuun Ahti Karjalaisen johtamaan vasemmiston ja keskustan yhteistyöhallitukseen siltä perustalta, että tälle pohjalle rakentuvalla hallituksella oli paremmat mahdollisuudet toteuttaa kansan etujen mukaista politiikkaa ja turvata maamme ulkopoliittisen linjan jatkuminen ja kehittyminen kuin millään muulla hallituksella nykyisten poliittisten voimasuhteiden vallitessa. Sen olemassaolon katsottiin myös lisäävän edellytyksiä vasemmistoa ja keskustaa kannattavien ihmisten ja heitä edustavien poliittisten järjestöjen yhteistyön laajentamiselle ja syventämiselle ja edistävän pysyvän liittoutuman syntymistä oikeiston vastapainoksi.

Kansandemokraatit joutuivat kuitenkin arvostelemaan hallitusta siitä, ettei se tehokkaasti käyttänyt mahdollisuuksiaan toimia kansan suuren enemmistön etujen mukaisella tavalla, vaan myöntyi eräisiin pääomapiirien vaatimuksiin SKDL:llä ja muilla hallitusryhmillä oli toisistaan oleellisesti poikkeavia käsityksiä keskeisistä talouspoliittisista ratkaisuista, mikä ilmeni UKK -sopimusta koskevien asioiden eduskuntakäsittelyssä joulukuussa 1970, jolloin SKDL vastusti UKK-lakien hyväksymistä. UKK-lakien hyväksyminen ja erityisesti hallituksen enemmistön hintaratkaisut heikensivät hallitusyhteistyön poliittisia edellytyksiä. Samaan suuntaan vaikuttivat keskustaryhmien oikeisto-oppositiota myötäilevä asenne erityisesti työehtosopimuspolitiikassa ja yleisradiopolitiikassa.

Vaikeuksista huolimatta SK DL pyrki jatkamaan hallitusyhteistyötä ja vaikuttamaan ratkaisuihin niin, että ne mahdollisimman suuressa määrin vastaisivat kansan suuren työtätekevän enemmistön etuja.

Kansandemokraattien tiukka asenne johti maaliskuussa 1971 toistamiseen tilanteeseen, jossa toiset hallitusryhmät asettivat hallitusyhteistyön jatkumisen kyseenalaiseksi. Vastoin kansandemokraattien kantaa suoritetut hintasännöstelyn lieventämistoimet sekä tapahtuneet hinnankorotukset aiheuttivat tyytymättömyyttä työtätekevän väestön keskuudessa ja vakavia ristiriitoja hallitusryhmien välille. Tämä johti maaliskuun 17 päivänä hallituksen hajoamiseen.

Näin oli vasemmiston ja keskustan vuodesta 1966 jatkunut hallitusyhteistyö, jota toteutettiin Paasion, Koiviston ja Karjalaisen hallituksissa, katkennut.

ASKEL OIKEALLE

Karjalaisen hallituksen hajoaminen ja sen muuttuminen neljän puolueen hallitukseksi merkitsi, että maamme hallituspolitiikassa otettiin askel oikealle. SKDL:n poissulkeminen muutti oleellisesti hallituksen luonnetta. Karjalaisen neljän puolueen hallitus muodostui porvarillisenemmistöiseksi keskustapuolueiden ja sosialidemokraattien yhteishallitukseksi.

Kansandemokraatit arvioivat tällöin, että Karjalaisen neljän puolueen hallitus

— kykenee sen kokoonpanon vuoksi vielä huonommin kuin sen edeltäjät ottamaan politiikassaan huomioon kansan työtätekevän enemmistön pyrkimykset,
— tulee vielä enemmän kuin sen edeltäjät toteuttamaan suurpääoman ja varakkaimpien väestökerrosten vaatimuksia talous- ja sosiaalipolitiikassaan,
— on rakenteeltaan monien 1950-luvun hallitusten kaltainen. Niistä jäi epävakaa ja työväenluokalle epäedullinen kuva,
— hallitusta pyritään esittelemään edeltäjien välittömänä jatkona. Se voikin jatkaa erityisesti ulko- ja eräissä sisäpolitiikankin kysymyksissä edeltäjänsä linjaa. Asiallisesti sen muotoutuminen on kuitenkin omiaan voimistamaan oikeistopuolueiden (kok. + SMP) ja hallituspuolueissa olevien oikeistovoimien asemia.

ERI PUOLUEIDEN SUHDE HALLITUSVAIHDOKSEEN

Arvioimatta tässä yhteydessä sitä, mihin kukin poliittinen ryhmittymä hallituskriisin yhteydessä taktiikallaan pyrki, on syytä todeta, että julkisuudessa hallituspoliittiseen tilanteeseen oli erilaisia suhtautumistapoja.

Äärimmäisen **oikeiston** piirissä on havaittavissa kaksikin linjaa. Tyypillisin oli Tuure Junnilan puhe ("kommunisteista ei ole suomalaiseksi hallituspuolueeksi". "SKP maan hallituksessa merkitsee samaa kuin vieraan sisääntunkeutujan — kansainvälisen kommunistiliikkeen — jalka Suomen itsenäisyyden oven raossa".)

Toiset kokoomuksen johtohenkilöt puhuivat hieman varovaisemmin muodostuneesta tilanteesta välivaiheena paluuseen porvarillisenemmistöiseen hallitukseen ja "normaaliin parlamentarismiin".

Kansanpuolueet ilmaisivat äänekkäästi tyytyväisyytensä hallitusratkaisun johdosta. Eräät liberaalisen kansanpuolueen johtohenkilöt liittivät suuria toiveita muotoutuneeseen hallituspohjaan: tämän hallitusratkaisun pohjalla muotoutuvat ne keskustavoimat, joiden nojaan voidaan rakentaa hallituspolitiikka 1970-luvun Suomessa.

Keskustapuolueen kannanotoissa oli tyytyväisyyttä, varovaisuutta, jopa vakavaa levottomuuttakin. Karjalaisen ja Kekkosen lausunnot SKDL:n hallitukseen paluun mahdollisuudesta voivat kuvata reaalista pyrkimystäkin, mutta uskottavampaa on, että niiden avulla pyrittiin hillitsemään niitä lausuntoja, joita ulkomaisessa lehdistössä jo esitettiin kansanrintamakauden päättymisestä Suomessa. Keskustapuolueen kannanotoissa vaihtelevat lausunnot "ainoa vaihtoehto", "Hallituspohjan kavenemisesta ei ole aihetta iloita", "maatalouskysymysten käsitteleminen vaikeutuu", "SKDL otti raskaan vastuun laajapohjaisen hallituksen hajoamisesta". On huomattava, että puheenjohtaja Virolainen piti tarpeellisena korostaa — päinvastoin kuin Kekkonen ja Karjalainen — että tämä hallitus ei ole väliaikaisratkaisu, vaan hyvä perusta.

Virallisissa **sosialidemokraattisissa** lausunnoissa korostettiin, että hallituspohjan kaventuminen on valitettava asia, todettiin kuitenkin ratkaisun olleen ainoan vaihtoehdon ja ilmaistiin tyytyväisyys hallitusohjelman johdosta. Sosialidemokraattisen puolueen piirissä luotiin mielialaa siitä, että SDP:n hallituspoliittinen asema on muuttunut kovasti: oltuaan pienenä vähemmistönä hallituksen siivellä, se oli nyt muuttunut hallituksen tärkeäksi siiveksi, joka voi ratkaisevalla tavalla vaikuttaa hallituksen politiikkaan, toimia nyt paremmin kuin edeltäneissä hallituksissa työväenluokan etujen puolesta. Vasemmisto-sosialidemokraattiset kannanotot ratkaisun johdosta olivat äärimmäisen vaisuja.

Kaikille kannanotoille ja lausunnoille oli ominaista pyrkimys vaieta hintakriisistä ja tekijöistä, jotka johtivat hallituksen hajoamiseen. Pidettiin itsepäisesti yllä väitettä, että SKDL poistui itse omasta tahdostaan hallituksesta ja oli siten syyllinen yhteistyöhallituksen hajoamiseen.

SKDL:n piirissä oli erilaisia käsityksiä siitä, olivatko menettelytapamme ja politiikkamme Karjalaisen hallituksen kaudella oikeita, ja niistä tapahtumista, jotka johtivat hallituksen hajoamiseen. SKDL ei pyrkinyt hallituskriisiin. Kriisin aattonakin ilmeni erilaisia tilannearvioita siitä, millaisiin

seurauksiin omaksumamme linja johtaisi. Keskustelussa esitettiin kysymyksiä, olisiko toisenlaisin menettelytavoin voitu päästä sellaiseen tulokseen, että emme olisi joutuneet hallituksen ulkopuolelle emmekä menettäneet siten poliittisia asemiamme.

Tämän keskustelun kuluessa on tarpeen koko ajan korostaa, että ratkaisu oli loppukädessä SKDL:n liittohallituksessa, SKP:n keskuskomiteassa ja SKDL:n eduskuntaryhmässä yksimielinen, vaikka onkin todettava, että se oli yksimielinen osaksi sen johdosta, että mitään muuta päätöstä ei olisi voitu yksimielisesti tehdä. Liikkeen jakautuminen kahtia tässä merkittävässä asiassa olisi johtanut kohtalokkaisiin seurauksiin koko liikkeen ja työväenluokan kannalta.

Korostettakoon vielä seikkaa, joka oli välitön syy muodostuneeseen hallituskriisiin:

Hallituskriisin välitön syy oli hintapolitiikasta vallinneet erilaiset katsomukset, joiden vuoksi kansandemokraatit poistettiin hallituksesta, ehkäistiin heidän menestyksellinen torjuntataistelunsa hallituksen puitteissa hintojen korotuksia vastaan. Taustalla oli kahden erilaisen talouspoliittisen linjan — työväenluokan ja suurporvariston etujen mukaisen linjan ristiriita.

Myöhemmin tapahtunut kehitys on vahvistanut kansandemokraattien ratkaisun oikeaksi. Viimeistään toukokuussa maksutasepaketin yhteydessä olisi muodostunut tilanne, joka olisi pakottanut kansandemokraatit irroittautumaan hallituksesta.

Kansandemokraatit arvioivat Karjalaisen neljän puolueen hallitusta todeten, että

— uudistettu hallitus on liian heiveröinen torjuakseen oikeiston pyrkimykset vallata lisää alaa Suomen politiikassa,
— on tarpeen valmistua aktiiviseen, tehokkaaseen oppositiopolitiikkaan, jonka kuluessa osoitetaan, että työväenluokan kannalta edeltäjiään huonompi hallitus ei voi ratkaista niitä talous- ja sosiaalipoliittisia ongelmia, joiden ratkaisu on työtätekevän väestön kannalta ajankohtaisinta,
— sekä ottaen huomioon meillä vallitsevat luokkien ja puolueiden keskinäissuhteet on välttämätöntä, että palataan työväenpuolueiden ja keskustan hallituspohjaan ja että tältä pohjalta muodostettava hallitus edeltäjiään johdonmukaisemmin huolehtii maan kansallisten etujen turvaamisen ohella myös työtätekevien väestöryhmien vaatimusten toteuttamisesta suurpääoman kustannuksella.

KARJALAISEN JATKOHALLITUKSEN HALLITUSPOLIITTINEN JULKILAUSUMA

Korostaakseen toimintansa jatkuvuutta Karjalaisen halli-

tus antoi vain ohjelmallisen lausuman, jossa ilmoitettiin edellisen ohjelman olevan voimassa.

Lausumaan sisältyi eräitä sosialidemokraattisen puolueen vaatimia sosiaalipoliittisia asioita, mutta myös eräitä vakavia heikkouksia.

Myönteisiä puolia olivat lupaus tiukasta hintasäännöstelystä ja neljännesvuosittain laadittavista hintapoliittisista ohjelmista, lupaukset ammattientarkastuslaista, uudesta työaikalaista, lakisääteisen työpaikkaterveydenhuollon valmistelusta, työllisyyslain uusimisesta, asuntotuotantomäärärahan korottamisesta ja muista tähän liittyvistä kysymyksistä, kansanterveyslaista ja lasten päivähoidon järjestämisestä. Siinä vaiettiin eräistä oleellisista kysymyksistä: maksutasevajauksen torjuminen, EEC-neuvottelut, harjoitettava rahapolitiikka jne.

Lausumaan sisältyi kuitenkin eräitä vakavia epäkohtia:

1. Siinä kohotettiin UKK-sopimus hallitusohjelman rinnalla toteutettavaksi asiakirjaksi.

2. Lausuma edellytti tulopoliittisen järjestelmän luomista, joka tulisi toimimaan hallituksen johdolla, ja kattaisi kaikki tulomuodot ja tulonsaajaryhmät. Tämä esitettiin nyt täsmällisesti, edellisessä ohjelmassa puhuttiin vain tulopoliittisen neuvottelumenettelyn kehittämisestä.

3. Lausumassa ilmoitettiin uuden vähimmäispalkkalain säätämisestä. Käytännössä tämä merkitsi vakavaa uhkaa uuden työsopimuslain 17. pykälää vastaan ja sen periaatteen kumoamista, että työntekijälle on suoritettava vähintään työehtosopimuksen mukainen palkka.

4. Lausumassa oli maininta: "Kokonaisverouudistuksen valmistelua kiirehditään". Tämä saattoi merkitä myös lisäarvonverojärjestelmään siirtymisen tuloa uudelleen päiväjärjestykseen. Ajatuksia liikevaihtoveron korottamisesta ja kulutuskysynnän rajoittamisesta oli jo esitetty.

5. Lausumaan ei otettu useita niitä varsin pitkälle meneviä kohtia, jotka ennen hallituskriisiä toimineen puoluesihteerikomitean asiakirjaan jo hyväksyttiin Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisen yhteistyön kehittämisestä.

HALLITUKSEN IKÄ JA VAALIEN MAHDOLLISUUS

Hallitus pysyy ilmeisesti pystyssä niin kauan kuin suurimmat hallituspuolueet pitävät välttämättömänä sen pystyssä pitämistä puolueetujensa vuoksi.

Eri tahoilla on kuitenkin esitetty käsityksiä, että tämä hallitus ei tule olemaan pystyssä kauan, vaan ennenaikaiset vaalit voivat olla näköpiirissä.

Hallitus hajoaa vain siihen, että jompi kumpi suurista hallituspuolueista katsoo itselleen edullisemmaksi ennenaikaiset vaalit. Mutta sekä SDP:ssä

SKDL:n eduskuntaryhmän aloitteet vuoden 1971 valtiopäiville

Vuoden 1970 huhtikuussa alkaneille vaalikauden ensimmäisille valtiopäiville jätettiin kansanedustajien toimesta ennätysmäärä aloitteita. SKDL:n ryhmään lukeutuvien kansanedustajien tekemien aloitteiden määrä nousi tuolloin yli neljänsadan. Vain pieni osa silloin jätetyistä aloitteista on tullut käsitellyiksi. Siten ne ovat valtaosaltaan edelleen uusiin vaaleihin asti voimassa. Hylätyt aloitteet yleensä uudistettiin helmikuussa alkaneilla vuoden 1971 valtiopäivillä.

Helmikuun 1971 aloiteajan kuluessa kansandemokraattiset kansanedustajat jättivät eduskunnan kansliaan yhteensä 182 aloitetta. Valtaosa näistä oli nk. toivomusaloitteita. Lakialoitteita oli vajaat neljäkymmentä ja raha-asia aloitteita

---

että keskustapuolueessa on voimia, jotka pyrkivät vakiinnuttamaan hallituspohjan melkein mihin hintaan tahansa.

Ratkaisevaksi muodostuu taloudellinen kehitys ja sen luoma yleinen ilmapiiri maassa. Nyt näkyvissä olevat taloudelliset vaikeudet / kasvun pieneneminen, hintainflaatio, ulkomaankaupan vajaus, työttömyyden kasvu / voivat synnyttää hyvinkin tilanteen, jossa hallituspuolueet pitävät itselleen taktillisesti edullisempana ennenaikaisia vaaleja kuin epäpopulääärin talouspolitiikan harjoittamista. Tässäkin mielessä vaikeudet keräytyvät jo vuoden 1972 alkupuoliskoon. "Meidän taloudellinen tilanteemme ei ole niin kehuttava kuin miltä se näyttää ja sen vuoksi väsymys hallituksesta käsin hoitaa ylivoimaisia asioita saattaa muodostua ylipäässemättömän suureksi." (Kekkonen)

Pääsihteeri *Aimo Haapanen*

vain muutama. Raha-asia aloitteita jätettiin valtion budjetin korjauksiksi syksyllä 1971 noin 190 kappaletta.

Tässä esitellään aloitteista vain pieni osa ja nekin mahdollisimman suppeassa muodossa. Ne antanevat yleiskuvan vuoden 1971 valtiopäiville SKDL:n ryhmän jäsenten valmistamista aloitteista. Vuosien 1970—71 aloitteista on painettu erityinen kirjanen jossa niitä selostetaan laajemmin.

I. KANSAINVÄLINEN POLITIIKKA

— Diplomaattisten suhteiden solmimista Vietnamin Demokraattiseen Tasavaltaan ehdotetaan toivomusaloitteessa, jonka perusteluissa todetaan Suomen näin menetellen voivan antaa merkittävän panoksensa rauhan asialle tilanteessa, jolloin valinkauhassa on edelleen laajeneva sota tai käänne kohti rauhaa.

— Hallituksen toivotaan ryhtyvän toimenpiteisiin erityisen rauhaa suojaavan lain säätämiseksi. Aloitteen perusteluissa viitataan maassamme viime aikoina lisääntyneeseen Neuvostoliiton vastaiseen propagandaan ja todetaan, että rauhan turvaamista koskevalla lainsäädännöllä olisi vahvistettava Suomen virallisen politiikan pyrkimys edistää rauhaa ja hyviä kansainvälisiä suhteita. Siinä tulisi antaa tunnustus kaikelle rauhantyölle kansallisesti arvokkaana työnä ja tuomita vahingollisena sellainen toiminta, joka kiihottaa sotaan tai levittää vihaa muita kansoja vastaan.

II. VEROPOLITIIKKA

— Suuryhtiöiden tuloveroprosentti ehdotetaan nostettavaksi 49:ään. Mikäli verotettava tulo jää alle 500.000 markan, olisi veroprosentti lakialoitteen mukaan 43.

Aloitteen perusteluissa todetaan mm., että tuloveroprosentin nostaminen ehdotetulla tavalla entiselle tasolleen toisi valtiolle lisätuloja n. 50 miljoonaa markkaa ja loisi siten parantuneita edellytyksiä esimerkiksi eläkeläisten sosiaaliturvan parantamiselle.

— Omasta asunnosta arvioitavan asuntoedun verottamisesta luopumista 1.500 markan rajaan asti ehdotetaan lakialoitteessa, joka sisältää myös esityksen enintään 1.500 markan suuruisen vähennysoikeuden myöntämisestä vuokranmaksujen osalta silloin, kun vuokran suuruus ylittää 10 prosenttia asianomaisen tuloista.

— Vähemmän ansainneen puolison vähennysoikeutta verotuksessa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että vähennyksen määrät olisivat 3.500—5.000 markkaa nykyisten 1.500—3.000 markan asemasta.

— Työmatkakustannusten vähennysoikeus ehdotetaan korotettavaksi sekä kunnan- että valtionverotuksessa 2.000 markkaan, kun vähennysoikeus nykyisin on 600 markkaa.

— Hallitukselta toivotaan toimenpiteitä alkoholijuomiin

käytettyjen edustuskulujen vähennyskelpoisuuden poistamiseksi tulo- ja omaisuusverotuksessa.

— Varsinaisena työkalunaan kuorma-auton omistavien automiesten osalta ehdotetaan autovero perittäväksi polttoaineen hintana. Aloitteen perusteluissa todetaan näin päästävän siihen, että veroa menee vain silloin, kun on ajoja ja tulojakin.

— Pienet työ- ja perhe-eläkkeet ehdotetaan vapautettavaksi verotuksesta.

— Tuloveroasteikkoa ehdotetaan muutettavaksi pieni- ja keskituloisten verotusta keventävään suuntaan ja verotettavan tulon alarajaa nostettavaksi. Lakialoitteen perusteluissa osoitetaan esimerkein, miten pieni- ja keskituloisten osalta valtionverotus on voimakkaasti noussut samaan aikaan, kun suuryhtiöt ovat saaneet verohelpotuksia.

III. MAATALOUSPOLITIIKKA

— Hallitukselta toivotaan toimenpiteitä maatalouden tuen ohjaamiseksi vaikeuksissa oleville pienviljelmille. Tämän tulisi aloitteen mukaan tapahtua lisäämällä pinta-alalisiä ja alentamalla maataloustuotteiden tuotantokustannuksia mm. välitysportaitten palkkioita alentamalla.

— Metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain muuttamista koskevassa lakialoitteessa ehdotetaan pienmetsänomistajien vapauttamista pakollisista metsänhoitomaksuista.

— Maataloustulon vakaannuttamisesta annetun lain muuttamista tarkoittavassa lakialoitteessa esitetään maataloudelle annettavan tulonlisäyksen ja maatalouden kustannusten noususta aiheutuvan korvauksen suorittamista joko osittain tai kokonaan viljelmäkoon mukaisena hintapoliittisena tukena.

— Kehitysalueilla maatalous ehdotetaan saatettavaksi kehitysaluelakien vaikutuspiiriin.

— Maatalouden verolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että maatalouden tappioita ei voida enää vähentää metsätalouden tuotosta. Tällä lain muutoksella voitaisiin oikaista suurten maatilatalouksien nykyisin liian alhaista verotusta.

— Hallitukselta toivotaan toimenpiteitä maataloustuotannon ohjaamiseksi tieteellisten tutkimusten edellyttämällä tavalla niin, että maamme eri alueilla ja eri suuruisilla tiloilla voidaan harjoittaa riittävän toimeentulon antavaa tuotantoa ja että kansantalouden ja kuluttajaväestön edut kohtuullisessa määrin otetaan huomioon.

— Valtion talousarviot toivotaan valmisteltaviksi siten, että kehitysalueille ohjataan riittävästi varoja yleisiin sijoituksiin, joilla turvattaisiin tuotannollisen toiminnan edellytysten syntyä sekä ihmisten viihtyvyyttä oikean kasvukeskusten ja kehityspisteiden toteutuksen kautta.

— Hallitukselta toivotaan toimenpiteitä avustuksien tai halpakorkoisten lainojen myöntämiseksi vaikeuksiin joutuneille kasvihuoneviljelijöille ja turkiseläintarhausta elinkeinonaan harjoittaville pienyrittäjille.

IV. SOSIAALIPOLITIIKKA

a) Työlainsäädäntö

— Metsä- ja uittotyöläisten työajasta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työaika rajoitetaan 7 tuntiin päivässä ja 35 tuntiin viikossa. Lakialoitteen perusteluissa edellytetään, että työajan lyhenemisestä huolimatta työntekijöille turvataan riittävä ansiotaso. Työajan säännöstelyn avulla voidaan vaikuttaa työntekijäin lepoaikoihin, vähentää ammattisairauksien ilmenemistä ja työkyvyttömäksi joutumista.

— Vuoden 1972 loppuun mennessä hallituksen toivotaan luovan sosiaaliset, terveydelliset ja lasten päivähoitoon liittyvät edellytykset naisten yötyökiellon kumoamiselle.

b) Työttömien sosiaaliturva

— Työttömyyskassalain muutosta tarkoittavassa lakialoitteessa ehdotetaan lain soveltamisalan laajentamista siten, että kaikki todellisessa palkkatyön tarpeessa olevat henkilöt kuuluvat työttömyyskassalain piiriin. Tapaturman ja sairauden aiheuttama työkyvyttömyysaika sekä työnvälityksen kirjoissa oloaika ehdotetaan katsottavaksi lakia sovellettaessa työssäoloajaksi. Työntekijälle ehdotetaan turvattavaksi oikeus kieltäytyä tarjotun työn vastaanottamisesta silloin, kun työstä ei makseta työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Edelleen aloitteessa ehdotetaan päivämaksuja korotettaviksi siten, että huoltovelvollisen päiväavustuksen uusi yläraja olisi 22 markkaa ja muille kassan jäsenille maksettavan päiväavustuksen yläraja 16 markkaa. Laista ehdotetaan poistettavaksi avustuspäivien määrää rajoittavat säädökset. Yksi karenssiaika vuodessa katsotaan riittäväksi. Työntekijäin osuutta kassamaksuista ehdotetaan alennettavaksi kolmeen prosenttiin.

c) Eläkkeet

— Kansaneläkkeen tukilisää ehdotetaan aloitteessa korotettavaksi 50 markalla kuukaudessa.

— Kansaneläkkeet, tukilisät ja asumistuki ehdotetaan sidottavaksi palkkaindeksiin.

— Kansaneläkkeen varassa elävien saaman asumistuen omavastuuosa ehdotetaan poistettavaksi ja asumistuen saantia rajoittavat vuositulo- ja omaisuusrajat korotettavaksi.

— Osa pienyrittäjien eläkemaksuista aiheutuvista rasituksista ehdotetaan valtion suoritettaviksi.

— Valtion urakka- ja tuntitöissä työskentelevien työntekijöiden eläkeiän alentamista

58 vuoteen ehdotetaan tutkittavaksi.

— Sukeltajain eläkeikäraja ehdotetaan yleisesti määrättäväksi 53 vuoteen.

— Eläkkeen hakemisesta aiheutuvat kulut ehdotetaan eläkelaitosten korvattaviksi.

— Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden eläkettä määrättäessä ehdotetaan otettavaksi huomioon keskimääräisen palkan mukaan myös sairauden ja työtapaturman johdosta menetetty työaika. Aloitteen perusteluissa todetaan mm. rakennustyöläisten joutuvan usein tapaturmien tai ammattitautien johdosta jäämään tilapäisesti pois työstä ja tämä vähentää heidän työansiotaan ja vaikuttaa vähentävästi siten myös eläkkeen määrään.

— Työeläkelakien yhdistämis- ja yksinkertaistamismahdollisuudet esitetään tutkittaviksi.

d) Perhepolitiikka ja sosiaalihuolto

— Hallitukselta toivotaan kiireellisiä toimenpiteitä yksinäisten perheenhuoltajien ja heidän lastensa sosiaaliturvan lisäämiseksi.

— Eläkkeiden ja avustusten korottamista invalideille ja muille työkyvyttömille ehdotetaan heidän toimeentulonsa turvaamiseksi.

— Hallituksen toivotaan kiirehtivän lasten hoitopaikkojen ja koululaisten päiväkotien järjestämistä sitä koskevan lainsäädännön aikaansaamisella.

— Lapsiperheille ehdotetaan rakennettavaksi erityisiä palvelutaloja.

— Hallituksen toivotaan ryhtyvän toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön aikaansaamiseksi, että naiset voisivat sairausvakuutuslain mukaisen äitiysloman jälkeen jäädä työsuhteen katkeamatta palkattomalle lapsenhoitolomalle kunnes lapsi täyttää yhden vuoden.

— Lapsiperheiden asumistuesta annetun lain muuttamista tarkoittavassa lakialoitteessa ehdotetaan asumistuen myöntämistä myös yksilapsisille perheille tapauksissa, joissa perheen pääasiallinen huoltaja on menettänyt vähintään puolet työkyvystään tai jonka huoltajana on yksinomaan äiti.

— Miljoonan markan suuruista määrärahaa ehdotetaan vuoden 1972 tulo- ja menoarvioon käytettäväksi yksinäisten vanhusten ja eläkeläisten huoltotyön järjestämiseen.

— Huoltoapulain 5. pykälään ehdotetaan selvennyksiä, joilla estetään työnantajia vapautumasta heille huoltoapulain perusteella määräytyvistä elatusvelvollisuuksista heitä yli 20 vuotta palvelleiden ja työkykynsä menettäneiden työntekijöiden kohdalla. Aloitteessa edellytetään, että elatuksen suuruutta määrättäessä ei saa ottaa huomioon työntekijän saamaa kansaneläkettä eikä muuta lain mukaan maksettavaa eläkettä. Aloitteen perus-

teluissa todetaan lakia tulkitun sen tarkoituksen vastaisesti siten, että työnantajat ovat maksamastaan elatuksesta ruvenneet vähentämään kansaneläkkeeseen myönnetyt korotuserät.

V. ASUNTOPOLITIIKKA

— Vuoden 1972 valtion tulo- ja menoarvioon ehdotetaan 5.000.000 markan määrärahaa avustuksien myöntämiseksi kunnille halpavuokraisten asuntojen rakentamiseksi vanhuksille ja lapsirikkaille perheille.

— Toimenpiteitä toivotaan kunnollisten asuntojen turvaamiseksi rakennus- ja siirtotyöläisille.

— Rakennuslain muuttamista toivotaan tarkoituksella saada lasten ja nuorten oleskelu- ja toimintatarpeita tyydyttävät tilat ja alueet otetuksi huomioon yhteiskuntasuunnittelussa lakisääteisesti. Myös asuntotuotantolakiin ehdotetaan muutosta jonka mukaan lasten ja nuorten toimitilojen rakentaminen kerrostaloihin tulisi pakolliseksi.

VI. TERVEYDENHUOLTO

— Sosiaali- ja lääkintähuollon hallinnon yhdistämistä sen kaikilla tasoilla ehdotetaan aloitteessa, joka perusteluissa todetaan näin menetellen voitavan turvata sosiaali- ja lääkintähuollon järkiperäinen ja taloudellinen suunnittelu sekä toimeenpano.

— Hallituksen toivotaan viipymättä selvittävän mahdollisuudet sairaanhoitopalvelujen nykyistä tasapuolisemman ja järkiperäisemmän tarjonnan aikaansaamiseen esim. valtiollistamalla lääkkeiden ja hoitolaitteiden maahantuonti, valmistus ja myynti, kunnallistamalla laboratoriot ja muut niihin verrattavat laitokset sekä järjestämällä lääkärinpalkkioiden, tutkimus- ja hoitokustannusten korvaaminen suoraan maksualennuksen muodossa tapahtuvaksi.

— Valtion ja kuntien omistamista sairaaloista ehdotetaan poistettavaksi erikoismaksuluokkajärjestelmä. Sen on katsottu johtaneen potilaiden eriarvoisuuteen lääkärien suhtautuessa suosivammin heille enemmän tuloja tuottaviin yksityispotilaisiinsa.

— Kansanterveyslain valmistelun yhteydessä ehdotetaan tutkittavaksi mahdollisuudet järjestää lääkäreiden ja hammaslääkäreiden palkkaus samojen periaatteiden mukaan kuin maksetaan muunkin terveydenhoitohenkilökunnan palkat.

— Hallituksen toivotaan ryhtyvän toimenpiteisiin keskitetyn tieteellisen terveyden säilyttämisohjelman laatimiseksi Suomen kansalle. Työolosuhteiden kehittäminen, asumistason parantaminen, liikunnan ja urheilun kehittäminen, terveellisen ravitsemuksen edistäminen, sanatoriojärjestelmän aikaansaaminen, maksuttoman terveyden- ja sairaan-

hoidon toteuttaminen jne. kuuluvat aloitteen tekijöiden mielestä tällaisen ohjelman puitteisiin.

— Metsätyöntekijöille ehdotetaan järjestettäväksi työnantajien kustannuksella vuosittaiset terveystarkastukset.

— Työväensuojelu ehdotetaan keskitettäväksi saman keskusviraston puitteisiin. Sellaisena lakialoitteen mukaan toimisi sosiaali- ja terveysministeriön alainen Työsuojeluhallitus.

— Työsopimuslakia esitetään muutettavaksi niin, että työntekijöille taataan oikeus käyttää avosairaanhoidon palveluja palkattuna työaikana.

— Työsopimuslakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että vanhemmille taataan lapsen sairastuessa oikeus jäädä työstä pois ja sairausvakuutuslain muutoksella puolestaan ehdotetaan mahdollistettavaksi korvauksen saanti näin menetetystä työajasta.

— Tupakanpoltto ehdotetaan kiellettäväksi yleisissä tiloissa, kulkuvälineissä ja kokoushuoneissa.

Sairausvakuutus

— Sairausvakuutuksen alin sairauspäiväraha ja äitiysraha ehdotetaan korotettavaksi 15 markkaan.

— Vähävaraisten eläkeläisten, pienituloisten palkansaajien, pienviljelijöiden yms. lääkäri-, lääke-, laboratorio- ja muiden tutkimusmaksujen sekä sairaalahoidon kustannukset ehdotetaan kokonaisuudessaan maksettavaksi sairausvakuutuksen kautta.

— Sairausvakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vakuutettu voi saada päivärahaa myös siltä ajalta, kun hänelle annetaan kuntoutuksena koulutusta, työhön valmennusta tai työkokeilua.

— Sairausvakuutuspäivärahaa ehdotetaan maksettavaksi sairaalle niin kauan kun hän tulee terveeksi tai siirtyy työkyvyttömyyseläkkeelle.

— Sairausvakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että päivärahan karenssiaika poistettaisiin ja päivärahaa maksettaisiin vakuutetulle kaikilta työkyvyttömyyspäiviltä kolmen vuoden ajalta.

— Sairausvakuutuslain mukaisista lääkärin perimistä palkkioista, lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidosta sekä lääkkeistä ehdotetaan korvattavaksi 75 prosenttia. Nykyisin lääkärinpalkkioista korvataan 60 %, lääkkeistä puolet 4 markan yli menevältä osalta ja tutkimuksista ja hoidosta 75 % kuuden markan yli menevältä osalta.

VII. KULTTUURIPOLITIIKKA

— Varattomille lapsiperheille esitetään erikoisalennusten myöntämistä koulu- ja kurssikirjojen ostoista.

— Vapaiden teatteriryhmien ja harrastajateatteritoiminnan saamaa valtion tukea ehdotetaan suurennettavaksi.

— Maan teatterikoulutus ehdotetaan otettavaksi valtion haltuun. — Hallitukselta toivotaan tukea kunnallisten elokuvateattereiden perustamiselle.

— Uskontonumerot ehdotetaan jätettäväksi pois koulutodistuksista.

— Venäjänkielen professuurin virka ehdotetaan perustettavaksi Jyväskylän yliopistoon.

— Apukoulutasoisten lasten ja nuorten koulunkäyntiä ja ammattiin valmistumista ehdotetaan helpotettavaksi suorittamalla tutkimus heille soveltuvien ammattien määrittelemiseksi ja järjestämällä tarkoitusta vastaava erikoisammattikoulutus.

VIII. KUNNALLISPOLITIIKKA

— Kunnille ehdotetaan annettavaksi oikeus verottaa suuria omaisuuksia.

— Valtion avustusta kunnille ammattioppilaitosten huoneistojen hankintakustannusten osalta ehdotetaan korotettavaksi ja avustukset määrättäväksi kuntien kantokykyluokituksen perusteella.

— Kunnallisten asema- ja rakennuskaavojen muutosta koskevaa alistusjärjestelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että alistusviranomaisina ministeriön sijaan toimisivat lääninhallitukset.

— Katu- ja viemärikorvauksista luopumista ehdotetaan pääasiallisesti asuntorakentamiseen tai asumiseen käytettävien tonttien osalta.

— Hallituksen toivotaan suorituttavan tutkimuksen niissä tapauksissa, joissa kuntauudistuksesta on aiheutunut voimakasta arvostelua ja vastalauseita ao. kuntien taholta.

— TVL:n piireille toivotaan oikeuksia tehdä kuntien kanssa sopimuksia kuntien ylläpitämien teiden aurauksen ja kunnossapidon suorittamisesta kuntien maksamaa korvausta vastaan.

— Kaupunkien ja kauppaloiden alueella olevien yleistä liikennettä välittävien katujen kunnossapito ehdotetaan otettavaksi valtion tehtäviin kuuluvaksi.

IX. MUITA ALOITTEITA

— Hallitukselta toivotaan kiireellisiä toimenpiteitä yhteiskuntasuunnittelun keskittämiseksi yhteen suunnitteluelimeen, jonka tehtäväksi tulisi myös alueellisten ja paikallisten suunnitelmien sovittaminen yhteen valtakunnallisten suunnitelmien kanssa.

— Hallitukselta toivotaan selonteon valmistuttamista maan, veden, ilman ja elintarvikkeiden saastumisen asteesta ja toimenpiteitä saastumisen lievittämiseksi ja estämiseksi.

— Puolustuslaitoksen perushankintamäärärahoja ehdotetaan pienennettäväksi ja asevelvollisuusaika lyhennettäväksi kuuteen kuukauteen.

— Presidentin vaalitapa ehdotetaan muutettavaksi siten, että eduskunta valitsee presidentin.

— Valtiojohtoisten yhtiöiden toiminnassa ilmenneitä heikkouksia kritisoidaan aloitteessa, jossa ehdotetaan työntekijäin edustajien valitsemista näiden yhtiöiden johtokuntiin ja hallintoneuvostoihin.

— Edellisillä valtiopäivillä hyväksytty laki väestön toimeentulon ja maan talouselämän turvaamisesta poikkeuksellisissa oloissa ehdotetaan kumottavaksi. Lakialoitteen perusteluissa todetaan mm. että tällainen poikkeustilalainsäädännön sovellutusalan laajentaminen (erikseen on olemassa sotatilalaki) on kansan etujen vastainen. Tietyissä olosuhteissa sillä voidaan poistaa kansalaisten demokraattiset oikeudet aina sellaisessa tilanteessa, jolloin suurpääoman edut saattavat vaarantua, huomautetaan perusteluissa edelleen.

— Poliisilakiin ehdotetaan muutosta ja täsmennyksiä, jotka sisältävät mm. ehdotuksen suojelupoliisin lakkauttamisesta. Valtiollisten rikosten tutkiminen voitaisiin suorittaa keskusrikospoliisin toimesta ja järjestyspoliisiluontoiset tehtävät määrätä muille viranomaisille, todetaan aloitteen perusteluissa.

— Myös rikoslakiin ehdotetaan muutoksia, joiden tarkoituksena on täsmentää mm. poliisin väkivallankäyttöä koskevia säädöksiä. Aloitteen perusteluissa todetaan, että rikoslain nykyisen sanamuodon perusteella on lähes mahdotonta saada poliisimies vastuuseen liian pitkälle menevästä väkivallan käytöstä. Lain muutoksella pyritään siihen, että myös poliisin virkatoimen kohteeksi joutuvan kansalaisen oikeusturva on mahdollista käytännössä toteuttaa.

— Kunnallisia virkaehtolakeja ehdotetaan korjattavaksi. Heikkouksina pidetään mm. työtaistelukeinojen rajoittamista koskevia määräyksiä, määritelmää "yhteiskunnalle vaarallisista työtaisteluista" ja yksityiselle viranhaltijalle asetettua pysyvää työrauhavelvoitetta. Aloitteen perusteluissa todetaan ankaran arvostelun kohdistuneen myös siihen, että kunnilta on riistetty oikeus vaikuttaa palveluksessaan olevien työntekijöiden ja viranhaltijoiden palkka- ja työehtoratkaisuihin. Vastaava aloite valtion osalta on myös jätetty.

— Hallitukselta toivotaan toimenpiteitä nuorison asemaa yhteiskunnassa koskevan tutkimustyön suorittamiseksi ja nuorison taloudellisia, sosiaalisia, kulttuuri- ja poliittisia oikeuksia koskevan nuorisolain valmistamiseksi.

— Valtion tulo- ja menoarvioon vuodeksi 1972 ehdotetaan määrärahaa lasten oikeudellista asemaa koskevan tutkimuksen suorittamiseen.

Suomen hallitukset vuonna 1971

Karjalaisen II (IIa)-hallitus

(Nimitettiin 15. 7. 1970.)

Pääministeri
Ahti Karjalainen (kesk.)
Ulkoasiainministeri
Väinö Leskinen (sd.)
Työvoimaministeri
Veikko Helle (sd.)
Oikeusministeri
Erkki Tuominen (SKDL)
Sisäasiainministeri
Artturi Jämsen (kesk.)
Puolustusministeri
Kristian Gestrin (r)
Valtiovarainministeri
C-O. Tallgren (r)
II valtiovarainministeri
Valto Käkelä (sd.)
Opetusministeri
Jaakko Itälä (lib.)
II opetusministeri
Meeri Kalavainen (sd.)
Maatalousministeri
Nestori Kaasalainen (kesk.)
Liikenneministeri
Veikko Saarto (SKDL)
Kauppaministeri
Aarne Berner (lib.)
Teollisuusministeri
Kalervo Haapasalo (sd.)
Sosiaali- ja terveysministeri
Anna-Liisa Tiekso (SKDL)
II sosiaali- ja terveysministeri
Katri-Helena Eskelinen (kesk.)
Ulkomaankauppaministeri
Olavi J. Mattila (ammattiministeri), nimitys tapahtui 16. 9. 1970.

Karjalaisen IIb-hallitus

(Nimitettiin 26. 3. 1971)

Hallituksen joutuivat lähinnä hintakiistojen takia jättämään kansandemokraattiset ministerit Erkki Tuominen, Veikko Saarto ja Anna-Liisa Tiekso. Heidän tilalleen nimitettiin IIb-hallitukseen oikeusministeriksi Mikko Laaksonen (sd.), liikenneministeriksi Kalervo Haapasalo (sd.), sosiaali- ja terveysministeriksi Pekka Kuusi (sd.) sekä teollisuusministeriksi Olavi Salonen (sd.). 2. 6. 1971 tuli sisäministeriksi Artturi Jämsenin jälkeen Eino Uusitalo (kesk.) ja 1. 10. 1971 oikeusministeriksi Mikko Laaksosen jälkeen Jacob Söderman (sd.).

Auran virkamieshallitus

(Nimitettiin 29. 10. 1971)

Pääministeri
Teuvo Aura
Pääministerin sijainen ja valtiovarainministeri
Päiviö Hetemäki
Ulkoasiainministeri
Olavi J. Mattila
Ulkomaankauppaministeri
Reino Rossi
Oikeusministeri
Karl J. Lång
Puolustusministeri
Arvo Pentti
II valtiovarainministeri
Jorma Uitto

Maantiellä tapahtuu

Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet ja loukkaantuneet 1950—70

Vuosi	Kuolleet	Loukkaantuneet
1950	375	3 224
1951	373	3 407
1952	373	4 201
1953	424	5 105
1954	442	5 553
1955	498	6 185
1956	556	6 737
1957	559	7 136
1958	548	7 337
1959	649	8 138
1960	765	9 716
1961	786	11 256
1962	810	12 175
1963	913	12 498
1964	964	14 163
1965	1 049	15 914
1966	1 098	14 827
1967	973	15 345
1968	939	14 370
1969	1 006	15 248
*)1970	991	Tieto puuttuu

*) Taljan ilmoittama ennakkotieto.

Tieliikenneonnettomuudet 1950—69

Vuosi	Tieliikenneonnettomuudet
1950	8 491
1951	9 747
1952	13 369
1953	13 389
1954	15 151
1955	18 066
1956	18 513
1957	18 360
1958	17 220
1959	18 690
1960	22 025
1961	25 085
1962	28 500
1963	29 270
1964	31 753
1965	37 217
1966	35 110
1967	32 040
1968	28 962
1969	29 053

Opetusministeri
Matti Louekoski

II opetusministeri
Jouko Tyyri

Sisäasiainministeri
Heikki Tuominen

Maa- ja metsätalousministeri
Samuli Suomela

Liikenneministeri
Esa Timonen

Kauppa- ja teollisuusministeri sekä
II sosiaaliministeri
Gunnar Korhonen

Sosiaali- ja terveysministeri
Alli Lahtinen

Työvoimaministeri
Keijo Liinamaa

Autoja ja taas autoja. Sellainen on tämän päivän katukuva. Ei ihme, että liikenneonnettomuuksia tapahtuu kaikista varotoimista huolimatta.

Suomen moottoriajoneuvonkanta 1960—70

Vuosi	Autoja	Moottoripyöriä	Traktoreita	Mopoja
1960	256 892	103 463	87 077	88 100
1961	301 586	109 496	98 115	157 200
1962	349 888	108 597	109 496	193 000
1963	393 920	101 191	121 292	224 700
1964	464 255	93 108	128 974	261 500
1965	545 641	75 636	137 691	284 800
1966	602 092	74 145	149 534	284 000
1967	656 006	56 089	150 092	292 280
1968	685 715	51 527	156 552	286 000
1969	752 873	46 456	163 470	285 600
*)1970	828 256	44 130	169 421	Tieto puuttuu

*) Taljan ilmoittama ennakkotieto.

Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet ja loukkaantuneet 1969

	Kuolleet			Loukkaantuneet		
	Miesp.	Naisp.	Yht.	Miesp.	Naisp.	Yht.
Autot						
Kuljettajat	164	23	187	3 452	600	4 052
Matkustajat	97	70	167	2 603	2 841	5 444
Moottoripyörät						
Kuljettajat	25	1	26	566	7	573
Matkustajat	1	1	2	114	49	163
Mopoilijat	97	5	102	1 068	59	1 127
Polkupyöräilijät	100	45	145	830	541	1 371
Traktorit yms.						
Kuljettajat	15	—	15	59	1	60
Matkustajat	10	2	12	17	3	20
Kelkalla yms. kulkijat	4	5	9	22	26	48
Hevosajoneuvoilla kulkijat	5	—	5	14	—	14
Muilla ajoneuvoilla kulkijat	—	—	—	16	7	23
Jalankulkijat	174	162	336	1 229	1 124	2 353
Yhteensä	692	314	1 006	9 990	5 258	15 248
niistä						
Helsinki	40	32	72	1 288	800	2 088
Muut kaupungit	135	80	215	3 174	1 708	4 882
Kauppalat	56	24	80	745	366	1 111
Maalaiskunnat	461	178	639	4 783	2 384	7 167

Uusi aborttilaki

Uudessa aborttilaissa sosiaaliset syyt muodostavat itsenäisen raskauden keskeyttämisperusteen. Vanhassa laissa niillä oli ainoastaan eräänlaista "lisäarvoa" lääketieteellisten perusteiden yhteydessä.

Kesäkuun 1 päivänä 1970 voimaan tulleen raskauden keskeyttämisestä annetun lain 1 §:n mukaan raskaus voidaan naisen pyynnöstä keskeyttää, kun hänen tai hänen perheensä elämänolot ja muut olosuhteet huomioon ottaen lapsen synnyttäminen ja hoito olisi hänelle huomattava rasitus.

Erityisesti juuri tämän sosiaalisen perusteen ottaminen lakiin samoin kuin aborttilain yleinen vapaamielistäminen abortin saannin helpottaminen on yhä edelleen malka konservatiivisesti ajattelevien silmissä. Tekopyhiä, ihmisen hädästä piittaamattomia yrityksiä palaamiseksi vanhaan tässäkin asiassa tullaan vastaisuudessakin epäilemättä tekemään.

Raskauden keskeyttämistä koskevien asioiden käsittelyä varten antamassaan yleiskirjeessä n:o 1486/70 lääkintöhallitus korostaa, että arvioitaessa raskauden naiselle aiheuttaman huomattavan rasituksen määrää, on huomiota kiinnitettävä sosiaalisiin ja sosiaalipsykologisiin tekijöihin. Voihan nimittäin olla, ettei keskeytystä pyytävä, hämmentynyt ja hädänalaisessa asemassa oleva nainen näe taikka ei edes tiedä, että sosiaaliset syyt voivat olla viranomaisten avulla korjattavissa, jolloin hän voi synnyttää lapsensa. Sen vuoksi lääkärin tulee tiedustella naiselta, onko tämä kääntynyt sosiaaliviranomaisten puoleen saadakseen tarvitsemaansa tietoa, ohjausta ja apua. Naisen antaessa siihen luvan ja hänen sitä pyytäessään, lääkärin tulee, kun hänen arvionsa naisen olosuhteista olennaisesti poikkeaa naisen esittämistä tiedoista, hankkia sosiaaliviranomaiselta, sosiaalityöntekijältä tai sairaanhoitotoimenharjoittajalta selvitys naisen ja hänen perheensä elämänoloista. Nämä lääkintöhallituksen antamat ohjeet perustuvat lain nimenomaiseen säännökseen.

Toisaalta on syytä tähdentää sitä, että lainsäätäjä on mielestäni edellyttänyt lain tulkinnalta ja soveltamiselta väljyyttä, inhimillisyyttä ja sosiaalisuutta. Keskeytystä pyytävälle naiselle ei pidä tyrkyttää toisenlaista vaihtoehtoa eikä missään nimessä siihen häntä painostaa. Hänelle on annettava vain tietoa toisen vaihtoehdon mahdollisuudesta.

Äsken mainittu lääkintöhallituksen yleiskirje sisältää esimerkkiluettelon huomattavaa rasitusta naiselle aiheuttavista syistä. Näitä ovat mm.: taloudelliset vaikeudet; pienituloisuudesta ja / tai velkaantumisesta aiheutuvat ja muut taloudelliset vaikeudet; työpaikan tai ammatin menetys tai koulutuksen keskeytyminen; naisen tai hänen perheensä jäsenen epäsosiaalinen elämäntapa, kuten rikollisuus, irtolaisuus, päihteiden väärinkäyttö ja luonnevikaisuus; aviottomuudesta, leskeydestä, avioerosta ja odotetun lapsen vanhempien välisistä vaikeista ristiriidoista naiselle aiheutuvat henkilökohtaiset vaikeudet lapsen synnyttämisessä ja hoidossa; muut olosuhteista johtuvat vaikeudet, kuten perheen suuruus, perheenjäsenen sairaalloisuus tai vammaisuus.

Aborttien lukumäärä on lisääntynyt uuden lain voimassa ollessa. Tammi—toukokuussa 1969, jolloin vanha laki oli voimassa, tehtiin 3049 laillista raskauden keskeytystä. V. 1970 vastaavana aikana, jolloin vanha laki oli vielä voimassa, mutta jolloin uuden kesäkuun 1 päivänä voimaan tulevan lain vaikutukset alkoivat jo näkyä, laillisia raskauden keskeytyksiä tehtiin 4147. Tammi—toukokuussa 1971 tehtiin 7977 laillista raskauden keskeytystä.

Aborttien lukumäärän lisääntymisessä ei mielestäni ole mitään hämmästeltävää eikä yllättävää. Sehän juuri osoittaa, että lain uudistaminen ja nykyaikaistaminen oli todella tarpeen vaatima.

Raskauden keskeyttämisestä puheen ollen on kuitenkin aina muistettava, ettei abortti ole ehkäisykeino. Sellaiseksi abortti ei saa muodostua myöskään näissä uusissa, vapaammissa oloissa. Se on hätäratkaisu, johon naisella täytyy olla oikeus turvautua silloin, kun kaikki muut "konstit" ovat pettäneet.

Kun lasta ei toivota, raskaus on pyrittävä ehkäisemään. Tämän vuoksi on erittäin tärkeätä järjestää yhteiskunnan toimesta asiallinen ehkäisyneuvonta. Kansanterveystyöstä annettavassa laissa tulee olemaan säännös, jonka mukaan kunnan tulee huolehtia kunnan asukkaiden terveysvalistuksesta mukaan lukien ehkäisyneuvonta. Kun tämä asia on saatu järjestykseen ja ehkäisyvälineet sairausvakuutuksen kautta korvattaviksi menoiksi vältytään abortin käyttämiseltä ehkäisykeinona.

Kansanedustaja
Anna-Liisa Tiekso

Rahankeräys

(Asetuksen pääkohdat)

Rahankeräys on toiminta, jolla varojen saamiseksi hyväntekeväistä, yleishyödyllistä tai muuta yleistä tarkoitusta varten vedotaan yleisöön joko välittömästi taikka painotuotteen, kirjeen, postin tai puhelimen välityksellä tahi muulla siihen verrattavalla tavalla.

Rahankeräykseksi ei kuitenkaan katsota uskonnollisen yhdyskunnan järjestämän julkisen uskonnonharjoituksen yhteydessä siihen osallistuvien keskuudessa suoritettavaa tavanmukaista kolehdin kantoa eikä myöskään onnittelu- tai surunvalitteluadressien kaupan pitämistä.

Luvan rahankeräyksen toimeenpanemiseen myöntää sisäasiainministeriö, jos keräys aiotaan toimeenpanna koko valtakunnan alueella tai useamman läänin alueella, mutta asianomainen lääninhallitus, jos rahankeräys on tarkoitus toimeenpanna ainoastaan yhden läänin alueella.

Milloin rahankeräys toimeenpannaan ainoastaan yhden poliisipiirin alueella enintään kuukauden aikana, myöntää luvan poliisipiirin päällikkö.

Rahankeräyksen toimeenpanemisesta on tehtävä kirjallinen anomus, josta käy ilmi, mihin tarkoitukseen kertyvät varat käytetään sekä minkä ajan kuluessa, millä tavalla ja millä alueella rahankeräys toimeenpannaan.

Jos rahankeräys aiotaan suorittaa listoilla tai kuiteilla taikka merkkejä tahi muita esineitä myymällä, on anomuksessa sen lisäksi mitä edellä on mainittu, ilmoitettava listojen tai kuittien lukumäärä sekä myytävien merkkien tai muiden esineiden lukumäärä ja hinta. Anomukseen tulee liittää jäljennös säännöistä ja ote yhdistysrekisteristä.

Lupa rahankeräyksen toimeenpanemiseen myönnetään määräajaksi, enintään vuodeksi. Määräajan pidennystä ei myönnetä.

Rahankeräysluvan saajan on rahankeräyksestä tehtävä tilitys, josta tulee käydä ilmi, kuka tai ketkä ovat vastaanottaneet kertyneet varat niiden käyttämistä varten aiottuun tarkoitukseen, keräyksen tuottama kokonaistulo, asiamiespalkkiot, painatus- ja mainoskustannukset sekä rahankeräyksen tuottama puhdas voitto.

Tilitys on tehtävä kaksin kappalein kolmen kuukauden kuluessa rahankeräyksen päättymisestä lukien ja jätettävä sen paikkakunnan poliisipiirin päällikölle, jossa keräyksen toimeenpanijalla on kotipaikka.

Mauno Tamminen

Tilastotietoja vuoden 1970 taloudesta

Yksityismetsien kantohinnat

Hakkuu-kausi	Havusahatukit mk/j³	Kuusipaperi-puu kuorellinen mk/p-m³	Mäntypaperi-puu kuorellinen mk/p-m³
1964/65	1,65	14,19	10,18
1965/66	1,53	13,47	9,46
1966/67	1,38	11,34	7,40
1967/68	1,18	9,55	5,52
1968/69	1,35	11,12	8,29
1969/70	1,54	12,90	10,28
1970/71*	1,77	15,70	13,50

* ennakkotieto

Ulkomaankaupan volyymi

	Tuonti	Vienti
1954	100	100
1955	116	109
1956	127	107
1957	123	117
1958	110	115
1959	132	131
1960	165	152
1961	177	160
1962	186	168
1963	182	171
1964	221	183
1965	240	192
1966	251	205
1967	251	217
1968	240	240
1969	298	281
1970	357	296

Tuonti- ja vientihinnat sekä ulkomaankaupan vaihtosuhde

	Tuonti hinnat	Vienti hinnat	Vaihto suhde
1954	100	100	100
1955	100	106	106
1956	105	106	101
1957	122	116	95
1958	140	138	99
1959	133	130	98
1960	136	133	98
1961	137	135	99
1962	139	134	96
1963	140	137	98
1964	143	145	101
1965	145	151	104
1966	145	150	103
1967	153	154	101
1968	183	182	99
1969	188	189	101
1970	204	209	102

Suomen maksutase vuosina 1969 ja 1970, miljoonaa markkaa

	1969			1970		
	Tulot	Menot	Netto-tulot	Tulot	Menot	Netto-tulot
Vaihtotase						
Tavarat (kauppatase) ..	8 345	8 505	—160	9 687	11 071	—1 384
Tavarakaupan järjestelyerät[1])	—49	23	— 72	— 53	28	— 81
Rahdit, muu kuljetus ja tuonnista maksetut vakuutusmaksut	896	317	579	1 116	400	716
Matkailu	375	371	4	541	399	142
Julkiset tulot ja menot	38	31	7	43	35	8
Muut palvelukset	492	512	— 20	631	622	9
Tavaroiden ja palvelusten tase	10 097	9 759	+338	11 965	12 555	— 590
Sijoitustulot ja -menot	100	424	—324	141	538	— 397
Siirtomenot	113	41	72	35	53	— 18
Vaihtotase	10 310	10 224	87	12 141	13 146	—1 005
Epätarkat ja poisjääneet erät	..	..	69	..	..	155

Pääomatase

	Nettomuutos			Nettomuutos		
	Varat	Velat	Netto-varat	Varat	Velat	Netto-varat
Yksityiset	+578	+666	— 87	+ 426	+1 793	—1 367
Pitkäaikainen pääoma	+240	+371	—131	+ 436	+ 818	— 381
Lainoja nostettu	+254	+850	—597	+ 358	+1 385	—1 027
Lainoja maksettu takaisin	— 73	—511	+437	— 105	— 558	+ 452
Muu pitkäaikainen pääoma	+ 60	+ 31	+ 29	+ 184	— 10	+ 193
Lyhytaikainen pääoma ..	+338	+295	+ 43	— 11	+ 975	— 986
Julkinen	+ 14	— 16	+ 29	+ 194	— 92	+ 286
Lainoja nostettu	—	+205	—205	—	+ 94	— 94
Lainoja maksettu takaisin	—	—213	+213	—	— 136	+ 136
Muu pääoma	+ 14	— 8	+ 22	+ 194	— 49	+ 244
Suomen Pankki	—218	—149	— 69	+ 673	+ 179	+ 494
Lainoja nostettu	—	—	—	—	—	—
Lainoja maksettu takaisin	—	—131	+131	—	—	—
Muu pääoma	—218	— 18	—200	+ 673	+ 179	+ 494
Muut rahalaitokset	+186	— 96	+283	+ 330	+ 504	— 174
Lainoja nostettu	—	—	—	—	—	—
Lainoja maksettu takaisin	—	—	—	—	—	—
Muu pääoma	+186	— 96	+283	+ 330	+ 504	— 174
Pääomatase yhteensä	+560	+404	+156	+1 622	+2 384	— 761
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet						— 88
Kaikkiaan						— 850

[1]) Erään sisältyvät ei-monetäärinen kulta, viennin ahtauskustannukset, merimiesten veroton tuonti, salakuljetus ja tavaralahjat.

Eräiden maataloustuotteiden tuotannon omavaraisuusasteet vuosina 1966—1970, prosenttia

	1966	1967	1968	1969	1970*
Maitotalous	120	114	120	121	121
— voi	124	119	137	137	132
— juusto	222	194	190	187	195
Lihatalous	95	107	103	109	110
— sianliha	99	116	108	105	110
— naudanliha	91	101	99	114	110
Kanatalous	129	139	131	124	138
Viljan viljely [1])	94	79	92	100	123
— vehnä	98	82	79	112	134

[1]) Satovuosi 1. 9.—31. 8.

Neuvostoliiton suhteellinen osuus Suomen kauppavaihdosta

	Tuonnin osuus koko tuonnista %	Viennin osuus koko viennistä %	Viennin+tuonnin osuus koko kaupasta %
1953	21,4	25,4	23,5
1954	17,8	21,5	19,7
1955	14,7	17,5	16,1
1956	13,9	19,2	16,4
1957	17,7	20,0	18,8
1958	18,0	17,3	17,6
1959	17,8	16,8	17,3
1960	14,7	14,2	14,5
1961	13,6	12,1	12,9
1962	13,7	17,8	15,6
1963	16,9	16,0	16,5
1964	17,6	12,1	15,0
1965	14,3	15,9	15,1
1966	15,5	14,2	14,9
1967	16,1	17,1	16,6
1968	16,9	15,5	16,2
1969	12,9	14,1	13,5
1970	12,5	11,9	12,2

Kapitalistisen maailman valuuttajärjestelmä toisen maailmansodan jälkeen

Valuuttakriisit — kapitalismin yleisen pulan ilmiö

Jo yli kymmenen vuoden ajan on voitu nähdä, miten kapitalistista maailmaa järisyttävät valuuttakriisit ovat tulleet jatkuvasti yleisemmiksi ja vaikeammiksi. Niiden selvittämisessä tyydytään tavallisesti vain niiden ulkoisten piirteiden kuvaamiseen näkemättä niiden todellisia syitä, jotka ovat itse kapitalistisen järjestelmän ristiriidoissa. Kapitalismin imperialistisen kehityksen nykyistä vaihetta voidaan nimittää kapitalismin yleisen pulan kaudeksi. Tälle taas ovat ominaisia tietyt taloudelliset lainmukaisuudet, jotka välttämättä johtavat jatkuvasti paheneviin kriiseihin.

Kapitalismille on yhä edelleenkin ominaista taloudellinen anarkia, joka ei ole lakannut olemasta, vaikka toisaalta (esim. tuotantolaitosten sisällä) voidaan osoittaa myös suunnitelmallisuuden lisääntyneen. Suunnitelmallisuus ei ulotu kuitenkaan kaikkialle. Ennen kaikkea se ei ole voi-

nut poistaa hillitöntä ja alati kiristyvää kilpailua suurten monopolien kesken ja suurten imperialististen maiden kesken. Markkinakysymys on nykyaikaisen kapitalismin vaikein sisäinen taloudellinen kysymys.

Epätasaisen kehityksen laista johtuu, että kapitalististen maiden väliset voimasuhteet jatkuvasti muuttuvat. Viime vuosina on voitu havaita erityisesti Länsi-Saksan, Japanin ja Ranskan taloudellinen voimistuminen. Englanti on toisen maailmansodan jälkeen menettänyt valta-asemiaan kapitalistisessa maailmassa. USA selvisi sodasta voimakkaampana kuin ainoakaan muu kapitalistinen maa, mutta sen ylivoima on sen jälkeen selvästi heikentynyt.

Tuotannon ja tuottavuuden kasvu ei ole ollut kaikkialla läheskään yhtä suuri. — Inflaatio on tullut aivan yleiseksi ja kaikkia kapitalistisia maita koskevaksi, mutta senkin vauhdissa on eri maiden välillä suuria eroja. Kansainvälinen kilpailukyky on kehittynyt epätasaisesti ja aiheuttanut tietyille maille vuodesta vuoteen toistuvia kauppataseen ylijäämiä ja taas toisille maille alijäämiä. Edellisen tyyppisiä maita, jotka ovat siis voineet nauttia aktiivisesta kauppataseesta (eli vienti on ollut tuontia suurempi), on ollut mm. Länsi-Saksa sekä aina vuoteen 1971 saakka USA. Passiivisen kauppataseen maita (tuonti on ollut vientiä suurempi) ovat taas olleet esim. Englanti ja Suomi.

Aktiivinen kauppatase johtaa valuuttavarantojen kasvuun sekä ulkomaisten saatavien lisääntymiseen, passiivinen kauppatase taas valuuttavarantojen supistumiseen ja ulkomaiseen velkaantumiseen.

Kolmen suuren kapitalistisen maan valuuttavarannoissa tapahtuneet muutokset ilmenevät seuraavasta asetelmasta:

Valuuttavaranto mrd. dollaria	L-Saksa	USA	Englanti
1954	2,0	21,8	2,8
1970	12,4	11,7	2,6

(USA:n valuuttavarannon heikentyminen ei ole johtunut heikosta kauppataseesta, vaan USA:n muista kuin ulkomaankauppaan liittyvistä dollarimenoista. Asetelmasta nähdään, että kun USA:n valuuttavaranto vielä v. 1954 oli yli kymmenkertainen Länsi-Saksan varantoon verrattuna, niin v. 1970 se oli jopa Länsi-Saksan varantoa pienempi.)

Pitkäaikainen passiivinen kauppatase valuuttapulineen johtaa lopulta aina kaupankäynnin vaikeutumiseen. Ainoakaan maa ei voi loputtomasti vain ostaa, ellei se pysty myymään ainakin lähes vastaavasti. Tämäntapainen kaupankäynnin vaikeutuminen johtaa helposti mielikuvaan yleisestä valuuttapulasta, valuuttojen yleisestä riittämättömyydestä suhteessa laajenevan

kaupankäynnin tarpeisiin. Todellisuudessa kysymys ei ole kuitenkaan yleisestä valuuttapulasta tai valuuttojen yleisestä riittämättömyydestä, vaan valuuttojen kasaantumisesta tiettyihin maihin. Tästä johtuu myös, että kansainvälisten maksuvälineiden määrällinen lisääminen ei voi suinkaan ratkaista valuuttaongelmaa. Se antaa vain passiivisen kauppataseen maille mahdollisuuden jatkaa tuontivoittoista ulkomaankauppaa yhä suuremman velkaantumisen kautta; ts. se vain siirtää vaikeuksia tuonnemmaksi.

Dollarin valtaan perustuvan valuuttajärjestelmän alkuvaiheet

Ennen ensimmäistä maailmansotaa eri maiden valuuttavarannot olivat lähes yksinomaan kullassa. Mikäli kansainväliseen kauppaan ja muuhun taloudelliseen kanssakäymiseen liittyvät maksut eivät tasoittaneet toisiaan, tasoitettiin ne kullan siirroilla. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen alkoivat dollari ja punta esiintyä kullan rinnalla kansainvälisinä maksuvälineinä.

Ratkaiseva merkitys uuden valuuttajärjestelmän kehityksen kannalta oli USA:n v. 1934 antamalla sitoumuksella lunastaa vaadittaessa ulkomailla olevat USA:n dollarit kullalla — hintaan: 35 dollaria = 1 unssi (31,1 gr) kultaa. Tästä lähtien ja aina vuoteen 1971 saakka USA:n dollarin voidaan sanoa kansainvälisenä maksuvälineenä olleen, vaikka tosin ei aivan täydellisesti, kultakannassa. — USA:n sisäisenä maksuvälineenä dollarin kultaan vaihdettavuudesta luovuttiin jo v. 1931 eli samoihin aikoihin, kun kultakannasta luopuminen yleensäkin tapahtui.

Toisen maailmansodan loppuvaiheessa, kesällä 1944 pidettiin Bretton Woodsissa (USA) kansainvälinen finanssikonferenssi, jossa sovittiin tulevasta valuuttajärjestelmästä sekä päätettiin perustaa sen johtavaksi elimeksi Kansaivälinen valuuttarahasto (IMF = International Monetary Fund). Virallisesti IMF perustettiin vasta sodan päätyttyä, 27. 12. 1945. Aluksi siihen kuului 41 maata; vuonna 1970 oli jäsenmaiden lukumäärä 117. Suomi liittyi jäseneksi v. 1947. — Myös Neuvostoliitto osallistui Bretton Woodsin kokoukseen, mutta se vetäytyi kuitenkin nopeasti syrjään nähtyään, mihin suuntaan uutta valuuttajärjestelmää oltiin kehittämässä.

Uusi valuuttajärjestelmä perustui ratkaisevasti USA:n antamaan lupaukseen lunastaa vaadittaessa kullalla ulkomailla olevat USA:n paperidollarit USA:n jo vuonna 1934 ilmoittamaan hintaan (1 dollari = 1 unssi kultaa). Muiden maiden valuutat sidottiin pariarvoltaan dollariin siten, että vain 1 %:n liikkumavara sekä ylös- että alaspäin on ollut luvallinen. Valuuttojen pariar-

vojen muutoksille, devalvaatiolle (= arvon alentaminen muihin valuuttoihin verrattuna) sekä revalvaatiolle (= arvon korottaminen) on tarvittu Kansainvälisen valuuttarahaston lupa.

Toisen maailmansodan jälkeen valuuttojen "arvosuhteet" olivat hyvin sekaisin. Vasta useiden devalvaatioiden jälkeen saatiin ne kohtalaiseen järjestykseen. Tällaisen järjestelykauden voidaan katsoa kestäneen aina 1940-luvun loppuun saakka, mutta senkään jälkeen eivät pariarvojen muutokset ole suinkaan olleet harvinaisia. Devalvaatiot ovat olleet selvästi revalvaatioita yleisempiä ja devalvoimisprosentit revalvoimisprosentteja suurempia. — Suomen markka on toisen maailmansodan jälkeen devalvoitu 7 kertaa ja viimeksi v. 1967, jolloin markan arvoa alennettiin siten, että dollarin hinta kohosi 3,20 markasta 4,20 markaksi eli 31,25 %. Markan edellinen devalvaatio oli v. 1957 (39 %).

Sekavista oloista huolimatta uusi valuuttajärjestelmä näytti aluksi toimivan suhteellisen hyvin. Sodan tuhot olivat Euroopassa suuret. Lähes kaikesta tavarasta oli puutetta; yleisesti puhuttiin "myyjien markkinoista".

Toisaalta USA oli selvinnyt sodasta vain aikaisempaakin mahtavampana ja taloudellisesti vauraana. Sen tuotantokapasiteetti oli kunnossa, vieläpä entistä laajempana ja kehittyneempänä. USA:ssa oli sitä, mitä Euroopalta puuttui. Euroopan tavaranälkä ilmeni dollarinälkänä. USA joutui tosin jo heti sodan jälkeen käyttämään suuret määrät dollareita ulkomaisiin maksuihin, mm. ns. Marshall-apuun ja sotilaallisiin tarkoituksiin. Mutta samalla kuitenkin dollarivirta myös USA:han päin oli suuri USA:n suuren viennin johdosta.

Tilanne alkoi kuitenkin heikentyä USA:n kannalta ja erityisesti tultaessa 1950-luvulle. Euroopassa vallinnut tavara pula muuttui vähitellen suhteelliseksi liikatuotannoksi, mikä onkin kapitalismille tunnusomainen yleinen piirre eräitä, mm. suurten sotien aiheuttamia poikkeusaikoja lukuun ottamatta. "Myyjien markkinat" muuttuivat "ostajien markkinoiksi".

Valuuttajärjestelmän perustan murentuminen

1950-luvun loppuun päästäessä oli tilanne jo täydellisesti muuttunut, ja 1960-luku merkitsi valuuttajärjestelmän kannalta vain sen edelleen huononemista. USA:n maailmalle syytämiä paperidollareita ei käytetä enää läheskään riittävästi USA:sta tapahtuvan tuonnin rahoittamiseen. Ne jäävät joko kiertämään maailmalle tai sitten ne vaihdetaan USA:n sitoumuksen mukaisesti kultaan.

Ulkomailla olevien dollareiden sekä USA:n valuuttakullan määrän kehitys ilmenee seuraavasta asetelmasta.

USA:n dollareita ulkomailla - mrd $	USA:n kultavaranto - mrd $
1951 8,3	22,9
1961 22,9	16,9
1971 51,9	10,5

(Ulkomailla olevien dollareiden määrää koskevat tiedot ovat jonkin verran ristiriitaisia, nähtävästi riippuen laskentaperusteista. Niinpä vuoden 1971 tietona on puhuttu myös 60 mrd:sta dollarista.)

1970-luvulle tultaessa oli ulkomailla olevien dollareiden määrä noussut 5—6-kertaiseksi USA:n kultavarantoon verrattuna, joten se ei olisi läheskään riittänyt, jos dollareista olisi ryhdytty todella laajamittaisesti vaatimaan kultaa.

Tällaisen tilanteen syntymiseen on vaikuttanut ratkaisevasti USA:n muiden kuin ulkomaankauppaan liittyvien dollarimenojen valtava kasvu. — Niinpä vv. 1965—1971 USA:n on arvioitu käyttäneen ulkomailla Indokiinan sotilaalliseen seikkailuun 120 mrd. dollaria. Länsi-Euroopan joukko-osastojen ylläpitoon on USA tällä vuosikymmenellä joutunut käyttämään n. 3,2 mrd. dollaria vuodessa, kun taas osallistuminen NATO:n kustannuksiin on vaatinut USA:lta 14 mrd. dollaria vuotta kohden.

Koko valuuttajärjestelmän perusta on horjuva. Toisaalta luottamus dollaria kohtaan kansainvälisenä valuuttana edellyttää, että dollarin kultaarvoa ei muuteta, ts. että dollaria ei devalvoida. Toisaalta taas juuri dollarin devalvoimattomuus aiheuttaa suuren ristiriidan. Myös USA:ssa on toisen maailmansodan jälkeen vallinnut inflaatio, ja vaikka se ei olekaan ollut niin suuri kuin eräissä muissa kapitalistisissa maissa, on sielläkin hintataso (tukkuhintaindeksin mukaan laskettuna) noussut sodan jälkeen n. 2-kertaiseksi. Kun tästä huolimatta dollaria ei koko aikana ole devalvoitu, merkitsee se sitä, että kansainvälisenä valuuttana dollari on ollut jo pitkät ajat ja jatkuvasti lisääntyvässä määrin yliarvostettu. Dollarin kansainvälinen ostoarvo, joka on pakkokurssin varassa, on suuresti dollarin kotimaista ostoarvoa suurempi.

Mainitunlaista ristiriitaa ei olisi päässyt syntymään, jos dollarin kansainvälinen ostoarvo olisi vähittäisten devalvaatioiden avulla pidetty suurin piirtein kotimaisen ostoarvon tasalla. Tämä olisi kuitenkin merkinnyt koko valuuttajärjestelmän pohjan hävittämistä, sillä, kuten edellä jo on mainittu, järjestelmän perusta on juuri siinä, että dollarin kansainvälinen ostoarvo, ts. dollarin kulta-arvo pysyy muuttumattomana. — Erityisesti USA on vastustanut dollarin devalvointia. Dollarin valtaan perustuva valuuttajärjestelmä on ollut nimenomaan USA:lle edullinen. Valtavalla dollarimäärällä, jonka todellinen kultakate on ollut hyvin vähäinen, USA on voinut mak-

saa suuria ulkomaisia menoja, sekaantua sotilaallisesti ja muutenkin muiden maiden asioihin, suorittaa jättiläissijoituksia muihin maihin jne.

Lontoon kultapooli

Niin edullinen kuin tilanne USA:lle on ollutkin, on se samalla ollut myös vaarallinen. Keinotekoisesti ylläpidetty luottamus dollaria kohtaan on ollut vaarassa pettää monta kertaa, mitä usein toistuvat valuuttakriisitkin ovat osoittaneet. Jo v. 1960 USA pakotti Länsi-Euroopan johtavat keskuspankit "gentlemannisopimukseen", olemaan vaatimatta dollareista kultaa sekä tyytymään kullan sijasta pitkäaikaisiin velkakirjoihin.

Tällainen "gentlemannisopimus" merkitsi jo luopumista koko valuuttajärjestelmän johtavasta periaatteesta, mutta sekään ei vielä riittänyt. Vuonna 1961 perustettiin ns. Lontoon kultapooli tukemaan horjuvan dollarin asemaa. Poolin jäseniä olivat USA:n ohella Englanti, Länsi-Saksa, Hollanti, Belgia, Italia, Sveitsi sekä Ranska. (Ranska erosi poolista v. 1967. Ranska on muutenkin osoittanut USA:han nähden itsenäisempää linjaa kuin muut Euroopan johtavat kapitalistiset maat sekä valuutta- että yleensä talouspolitiikassa, jopa yleensä politiikassa.)

Lontoon kultapoolin periaatteisiin kuului, että mikäli kullan kysynnän kasvaessa ilmeni painetta kullan hinnan nousuuntaan, Englanti sitoutui tarjoamaan kultaa markkinoille, jolloin tarjonnan kasvaessa paine alenisi. Tarvittaessa, ts. Englannin kultavarantojen osoittautuessa riittämättömiksi muut poolin jäsenmaat lupasivat tulla avuksi.

Kultapoolijärjestelmässä pyrittiin siis ratkaisemaan kysymys ns. kysynnän ja tarjonnan lain avulla. Yritys oli itse asiassa jo alusta lähtien tuomittu epäonnistumaan. Kullan todellinen arvo ei riipu vain kysynnästä ja tarjonnasta. Se ei ole myöskään millään tavoin sovittavissa oleva asia, vaikka usein niin kuvitellaan. Myös kullalla on todellinen arvo kuten muillakin tavaroilla. Kullan todellinen arvo riippuu kullan tuottamiseen keskimäärin välttämättömästä yhteiskunnallisesta työstä.

Kysynnän ja tarjonnan lain avulla voitaisiin kyllä saada aikaan jonkinlainen tasapainotilanne, mikäli kullan hinta poikkeaisi vain vähän sen arvosta (mahdollisesti heilahdellen arvon ylä- ja alapuolella), mutta näinhän ei asia tässä tapauksessa ole.

Kullan kaksihintajärjestelmä

Kultapoolijärjestelmä ei voinut turvata dollarin asemaa. Kriisit jatkuivat. Erittäin kärkevä kriisi puhkesi punnan devalvaation jälkeen (marraskuussa 1967). Silloin syntyi pelko myös dollarin devalvoin-

nista, joka aiheutti suoranaisen paon kultaan. Suuri osa maailmalla kiertävistä dollareista on ollut ns. kuumaa rahaa, joka on ollut helposti liikuteltavissa. Sen omistajina on mainittu mm. Lähi-Idän öljysheikkejä, afrikkalaisia ja eteläamerikkalaisia USA:n etuja ajavia poliitikkoja ja kapitalisteja. Useissa tapauksissa ne dollarit, joita nimitetään USA:n kehitysavuksi, ovat todellisuudessa jääneet lahjuksina mainitunlaisille henkilöille korvauksina tietynlaisista palveluksista.

Kultapooli lakkautettiin v. 1968. Samana vuonna USA:n dollarin sisäinen kultakate lopetettiin. Se oli ollut 10 mrd. dollaria, ja tämäkin kultamäärä asetettiin nyt ulkomailla olevien dollareiden vakuudeksi.

Nyt luotiin myös kullan kaksihintajärjestelmä. Virallisen kurssin (35 $ = 1 unssi kultaa) rinnalle hyväksyttiin kullan vapaat markkinat, joilla kultaunssin hinta saattoi nousta 45 dollariin. Dollarin kaikkivoipaisuuteen perustuva järjestelmä oli saanut uuden pahan kolauksen.

Erityisnosto-oikeudet

Samanaikaisesti oli Kansainvälisen valuuttarahaston piirissä tutkittu mahdollisuuksia lisätä kansainvälisten maksuvälineiden määrää. Vuonna 1968 hyväksyttiin suunnitelma "paperikullan" eli erityisnosto-oikeuksien (SDR = Special Drawing Rights) käyttöönotosta.

Kymmenen rikkaan maan klubi hyväksyi erityisnosto-oikeudet v. 1969. — "Klubiin" kuuluvat USA, Kanada, Ruotsi, Englanti, Japani, Länsi-Saksa, Ranska, Italia, Belgia ja Hollanti. "Klubi" ei ole siinä mielessä mikään virallinen järjestö kuten esim. EFTA tai EEC, mutta sen sana painaa kansainvälistä kauppaa ja valuuttaoloja käsiteltäessä.

Ennen "paperikullan" luomista on Kansainvälisen valuuttarahaston jäsenmailla ollut mahdollisuus saada rahastolta lainaa oman maan valuuttaa vastaan. Tällaiset lainat eivät ole olleet käytettävissä esim. maan teollistamiseen, vaan yksinomaan maksutasevaikeuksien voittamiseen, josta on täytynyt pystyä esittämään jonkinlainen ohjelma. Laina-aika on ollut yleensä 3—5 vuotta, ja takaisinmaksu on täytynyt suorittaa joko kultana tai valuuttarahaston hyväksymällä valuutalla.

"Paperikulta" on merkinnyt kansainvälisten valuuttavarantojen pysyvää lisää. Erityisnosto-oikeuksia on jaettu jäsenmaille niiden jäsenmaksujen suhteessa. Kun joku jäsenmaa tarvitsee valuuttaa, on sen ilmoitettava tästä valuuttarahastolle. Valuuttarahasto nimeää tämän jälkeen maita, joista jonkun on luovutettava valuuttaa sitä tarvitsevalle maalle, tämän puolestaan luovuttaessa edelliselle vastaavan määrän erityisnosto-oikeuksia. — Erityisnosto-oikeuksien

käyttö ei ole sidottu maan talouspolitiikan hoitoa koskeviin päätöksiin, joten ne eroavat tässä kohdin ratkaisevasti valuuttarahaston tavallisista luotoista. Ne ovat tietynlaista luottorahaa, joka on verrattavissa niihin seteleihin, joita keskuspankit kultakannasta luopumisen jälkeen ovat laskeneet liikkeelle kansallisissa puitteissa.

Lisätessään kansainvälisten maksuvälineiden määrää "paserikulta" ei suinkaan poista valuuttakriisin syitä, vaan ainoastaan siirtää vaikeuksia tuonnemmaksi, kuten edellä jo on selvitetty.

Porvarilliset teoreetikot ovat perustelleet "paperikullan" käyttöönottoa todellisen kullan riittämättömyydellä ja katsoneet juuri tämän todistavan sitä, että kansainvälisten maksuvälineiden riittämättömyys on (ainakin yksi) valuuttakriisien perussyy. Tällöin jätetään kuitenkin ottamatta huomioon se seikka, että kullan vähäinen tuotanto johtuu kullan alhaisesta hinnasta, hinnasta, joka on kullan todellista arvoa alempi. Pohjimmainen syy tältä osin ei siis olekaan kullan vähäinen tuotanto, vaan kapitalismin nykyiselle kaudelle ominainen inflaatio ja kapitalististen maiden välinen kilpailu ja ristiriitatilanne, joka on estänyt USA:ta nostamasta kullan hintaa kansainvälisillä markkinoilla. Jos vain kullan hinta on "oikea", kultaa on aina riittävästi kansainvälisten valuuttavarantojen katteeksi (edellyttäen tietenkin, että kansainväliset valuutat ovat joko suoraan tai jonkin valuutan välityksellä sidotut kultaan ja että tästä sidonnaisuudesta pidetään tiukasti kiinni).

"Paperikullan" ensimmäinen jako tapahtui vuoden 1970 alussa, jolloin esim. Suomi sai sitä 21 milj. dollarin arvosta; vuoden 1971 alussa Suomi sai toisen jaon yhteydessä 20 milj. dollaria. Suomen Pankin valuuttavarantoon sisältyi vuoden 1971 puolivälissä erityisnosto-oikeuksia 193 milj. markan arvosta.

Vuoden 1971 kriisi — vaikein kaikista kriiseistä

Paperikullan käyttöönotto ei suinkaan tuonut mitään vakavuutta kapitalistisen maailman valuuttaoloihin, vaikka ilmeisesti jotkut olivat niin kuvitelleet.

Tilanne alkoi kärjistyä uudelleen kriisiksi vuoden 1971 toukokuussa, jolloin alkoi liikkua huhuja Länsi-Saksin markan revalvaatiosta. Syntyi suoranainen dollarivirta ennen kaikkea Länsi-Saksaan, kun "kuumaa rahaa" (edellä mainitunlaisten keinottelijoiden hallussa olevia dollareita) alettiin vaihtaa D-markoiksi luottaen näiden kurssin nousuun, ts. revalvaatioon. Pääasiassa keinottelijoiden hallussa olevan "kuuman rahan" valtavasta määrästä saa jonkinlaisen kuvan siitä lehdis-

tössä julkaistusta uutisesta, jonka mukaan Länsi-Saksaan virtasi yhden tunnin aikana 1 mrd. dollaria.

Vastoin muiden maiden taholta tulleita vaatimuksia Länsi-Saksan markkaa ei toukokuussa 1971 revalvoitu, vaan se päästettiin "kellumaan" eli "liukumaan", ts. se irroitettiin varsinaisesta pariarvosta ja sen annettiin vaihdella kysynnän ja tarjonnan mukaan. D-markan arvossa on viime vuosina ja vuoden 1971 syyskuuhun mennessä tapahtunut seuraavia muutoksia. D-markka revalvoitiin v. 1969. Sen arvo nousi silloin siten, että ennen revalvaatiota 1 dollari oli ollut 4 D-markkaa, mutta revalvaation jälkeen se oli enää 3,66 D-markkaa. Päästyään "kellumaan" toukokuussa 1971 D-markan arvo nousi edelleen siten, että syyskuussa 1971 1 dollari oli enää 3,33 D-markkaa.

Vuoden 1971 toukokuun ratkaisuja olivat myös Hollannin valuutan "kellumaan" laskeminen sekä Itävallan ja Sveitsin valuuttojen revalvointi.

Vuoden 1971 toukokuun tapahtumat olivat kuitenkin vain alkusoittoa sille, mitä oli tapahtuva myöhemmin USA:n puututtua tapahtumien kulkuun elokuussa.

USA:n kauppatase oli ollut aktiivinen itse asiassa koko tämän vuosisadan ajan. USA oli tähän saakka selvinnyt aina jollakin tavoin, niin paljon kuin kaikenlaisia tilapäisjärjestelyjä olikin vaadittu, pääasiassa seuraavien seikkojen turvin: Kauppatase oli ollut aktiivinen. Kultavaranto oli ollut suuri; oli annettu sen pienentyä. Dollarin kultakatteeseen oli luotettu; ts. muut maat oli pakotettu luottamaan siihen siinä määrin, että dollareita oli siirtynyt ulkomaille valtavat määrät; ts. USA oli velkaantunut (ulkomailla olevia paperidollareita on pidettävä itse asiassa velkakirjoina, jotka USA on sitoutunut lunastamaan aikaisemmin jopa kullalla, mutta yhä edelleenkin amerikkalaisilla tavaroilla).

Vuonna 1971 USA:n kauppatase muuttui kuitenkin passiiviseksi. Vaikka tämä olikin vain osatekijä USA:n dollareiden ulkomaille virtaamisessa eikä millään tavoin verrattavissa esim. USA:n valtaviin sotilaallisiin menoihin, oli se kuitenkin se tekijä, johon USA ennen kaikkea vetosi ryhtyessään elokuun ratkaisuihin.

Elokuun 15 päivänä ilmoitettiin, että USA on toistaiseksi luopunut vaihtamasta ulkomailla olevia dollareita kultaan. Samalla määrättiin suurelle osalle USA:han tapahtuvasta tuonnista 10 %:n tuontivero. Suoritettiin eräitä maan sisäiseen talouspolitiikkaan kuuluvia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena oli vahvistaa kauppatasetta (mm. hintojen ja palkkojen tilapäinen jäädytys).

USA:n tarkoituksena oli pakottaa muut maat revalvoi-

maan valuuttansa. Muut maat taas olivat sitä mieltä, että USA:n dollari olisi devalvoitava. Sekä USA:n dollarin devalvoinnin että muiden maiden valuuttojen revalvoinnin vaikutus USA:n kauppataseeseen on samansuuntainen, sitä vahvistava. Dollarin devalvointi merkitsee kuitenkin samalla vielä dollarin kulta-arvon alenemista (kullan dollarihinnan nousua), ja juuri siitä syystä USA on sitä vastustanut. Kysymys ei ole vain arvovallasta, vaan taloudellisesta, poliittisesta ja sotilaallisesta vallasta, joka USA:lla on toisen maailmansodan jälkeen ollut.

* * *

Tätä kirjoitettaessa (syyskuussa 1971) Länsi-Saksan, Hollannin ja Japanin sekä vielä Kanadan (kesäkuusta 1970 lähtien) valuutat "kelluvat". Ranska noudattaa ulkomaankaupassaan sekä yleensä virallisissa toimissa frangin vanhaa pariarvoa, mutta matkailun, pääomaliikkeiden sekä "kuuman rahan" liikkeiden osalta frangin arvo "kelluu". Yleensä "kellumiset" ovat merkinneet valuuttojen arvon nousua, mutta siitä ei kuitenkaan voida tehdä varmoja johtopäätöksiä mahdollisesta revalvointitarpeesta, koska eri maiden keskuspankit ovat jossakin määrin jarruttaneet arvonnousuja.

Kansainvälisen valuuttarahaston kokous on määrä pitää syyskuun lopulla, mutta sen tuloksista tahi muutenkaan valuuttakriisin mahdollisesta selvittelystä ei ole tässä yhteydessä syytä esittää mitään ennakkoarviointeja. Tämän vuoden lopulla tai ensi vuoden alussa, jolloin tämä kirjoitus on lukijan nähtävänä, lukija on joka tapauksessa kirjoittajaa viisaampi.

21. 9. 1971

Kaiku Vuori

Suuryhtiöiden

YHTIÖIDEN
tilinpäätösten mukaan

	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Enso-Gutzeit	202	206	261	295	339	378	416
Wärtsilä	154	165	168	170	196	242	277
Nokia	142	148	153	157	194	227	245
Rauma-Repola	140	148	172	193	230	266	297
Outokumpu	76	92	82	92	120	123	126
Ahlström	135	143	157	171	171	213	249
Rikkihappo	86	100	111	128	147	160	159
Kymi	143	156	162	178	183	204	240
Serlachius	56	36	68	75	81	98	109
Yht. Paperiteht.	90	102	115	130	153	175	207
Tampella	98	98	109	104	110	149	177
Valmet	83	78	91	103	116	142	162
Schauman	56	52	50	60	68	95	97
Veitsiluoto	38	40	52	53	63	77	79
Rosenlew	69	74	87	90	89	103	111
S. Sokeri	59	80	89	107	106	116	133
Oulu	58	61	68	69	84	89	104
Strömberg	58	55	51	47	55	74	95
Parainen	51	59	55	61	78	85	93
Vuoksenniska	64	71	77	58	81	98	96
Finl.-Forssa	52	50	53	44	58	59	64
Lohja	27	28	25	27	29	32	38
Säteri	29	28	33	31	32	36	39
Kyro	15	15	19	27	28	38	39
Porin Puuvilla	31	34	31	25	33	34	33
	2012	2119	2339	2495	2844	3313	3685

tulostilastoja

LIIKEVAIHTO
— milj. markkaa

1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
443	483	507	523	561	582	735	832	981
269	233	255	330	357	362	511	566	664
250	263	310	344	394	392	453	564	681
329	334	373	399	386	412	511	621	742
139	166	208	231	272	276	371	494	502
268	281	294	331	340	375	401	487	562
166	187	237	262	257	299	403	448	467
240	242	253	302	303	313	344	447	503
115	125	145	157	198	235	261	445	411
215	220	252	268	287	299	347	414	460
198	190	188	217	274	267	351	392	462
196	202	204	215	225	264	315	371	415
91	124	154	161	190	189	242	293	339
91	100	128	139	152	140	232	269	315
122	117	128	131	140	153	157	195	226
137	184	195	170	171	169	181	191	197
110	115	141	134	134	134	157	185	205
97	86	105	112	110	114	159	182	209
97	103	127	131	149	143	153	180	199
89	77	92	93	117	113	116	149	177
63	77	78	82	93	106	120	142	143
41	44	69	78	83	87	100	126	154
43	52	59	60	67	74	92	105	124
41	42	48	49	47	48	55	75	83
32	34	37	38	42	48	56	66	63
3882	4081	4587	4957	5349	5594	6823	8239	9284

YHTIÖIDEN
tilinpäätösten

	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Enso-Gutzeit	9,79	10,14	5,52	5,63	8,38	11,58	13,30
Wärtsilä	2,61	3,39	3,64	3,40	5,66	5,44	5,15
Nokia	12,15	10,99	12,25	11,68	7,59	7,90	7,13
Rauma-Repola	3,37	4,12	3,66	3,89	5,51	6,26	8,44
Outokumpu	6,29	7,86	6,43	10,61	12,81	11,16	10,46
Ahlström	3,79	4,01	4,35	4,67	4,30	4,66	6,19
Rikkihappo	3,37	3,76	3,46	2,98	3,33	3,34	4,67
Kymi	5,13	6,35	4,58	3,30	8,45	8,08	7,93
Serlachius	3,56	1,31	1,35	1,57	2,84	3,32	0,55
Yht. Paperit.	1,22	1,56	2,59	3,19	5,11	6,17	6,23
Tampella	4,41	4,49	6,40	5,43	5,56	5,93	6,12
Valmet	1,32	1,71	1,37	1,06	1,46	1,76	1,31
Schauman	2,09	2,00	1,46	1,79	0,57	2,44	4,17
Veitsiluoto	0,82	0,61	0,76	1,02	1,01	0,77	0,72
Rosenlew	2,52	2,12	2,08	0,96	1,64	1,88	2,32
S. Sokeri	0,92	1,15	1,48	2,26	2,45	2,99	2,61
Oulu	1,22	2,14	2,58	2,52	3,30	3,05	2,93
Strömberg	3,13	2,60	2,30	2,02	1,87	1,95	3,07
Parainen	3,05	4,84	4,10	4,37	5,26	4,23	4,59
Vuoksenniska	3,09	2,54	1,88	0,28	1,17	1,61	2,57
Finl.-Forssa	3,01	2,88	2,94	2,27	3,22	2,77	2,85
Lohja	2,53	1,37	0,31	1,51	1,27	1,88	2,11
Säteri	1,01	0,47	0,10	0,30	0,82	0,97	1,42
Kyro	0,70	0,58	0,55	0,38	0,63	0,72	1,00
Porin Puuvilla	1,24	1,29	0,90	0,51	1,02	0,91	1,00
Yhteensä	82,34	84,28	77,04	77,60	95,23	101,77	108,84
Verot **prosenttia** liikevaihdosta	4,1	4,0	3,3	3,1	3,3	3,1	3,0

VEROKULUT
mukaan — milj. mk

1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
13,96	14,45	13,03	9,58	9,05	8,51	7,01	6,04	0,19
6,43	3,78	3,65	3,25	2,42	1,83	1,41	1,19	1,67
5,93	7,08	7,67	10,55	17,76	15,59	14,68	13,98	20,37
6,71	4,90	3,45	3,60	3,65	4,17	4,46	4,34	4,53
9,53	10,90	13,59	12,92	20,41	12,27	18,20	15,84	13,87
5,45	5,09	5,36	6,82	6,91	7,47	8,79	9,56	4,48
5,45	4,69	5,72	6,12	5,78	5,97	5,33	8,12	8,77
8,63	6,78	3,47	2,99	6,19	1,88	3,56	1,13	1,36
2,13	2,70	3,44	3,58	4,09	2,37	3,64	4,25	5,15
7,97	7,77	4,84	5,17	4,37	4,44	3,58	4,89	0,85
6,34	6,52	7,06	5,90	5,11	3,27	3,87	3,59	2,09
3,10	1,21	1,83	1,96	1,45	1,86	1,50	1,78	1,37
2,92	2,31	1,72	1,93	3,01	4,73	2,07	3,09	3,75
0,51	0,45	0,95	0,80	1,57	1,06	1,84	2,19	2,66
3,32	2,84	2,39	2,46	2,11	2,27	2,56	0,74	1,09
0,84	1,22	1,89	1,87	1,60	2,10	0,68	1,76	1,52
2,30	1,92	1,51	2,24	3,41	3,37	3,59	3,36	4,30
3,44	2,99	3,01	3,34	2,68	1,91	0,46	1,01	1,80
4,72	7,44	5,99	6,50	6,01	4,92	6,62	6,15	5,43
2,08	1,05	0,41	0,27	0,78	0,16	0,58	0,68	0,62
2,96	3,10	2,73	3,37	2,96	4,06	4,35	4,85	4,85
2,17	1,68	2,38	2,50	3,40	2,77	3,23	3,20	1,74
1,56	1,62	1,57	1,11	1,09	0,68	0,90	0,17	0,50
1,05	1,08	0,88	1,23	0,95	1,04	0,95	1,01	0,29
0,62	0,53	1,06	0,70	0,81	1,18	0,73	0,69	0,24
110,12	104,10	99,60	100,76	117,57	99,88	104,59	103,61	93,49
2,8	2,6	2,2	2,0	2,2	1,8	1,5	1,3	1,0

YHTIÖIDEN
tilinpäätösten mukaan

	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Enso-Gutzeit	11,19	17,09	23,43	35,78	44,50	68,45	84,05
Wärtsilä	1,60	3,56	5,09	7,25	6,53	7,33	11,33
Nokia	3,34	4,90	9,44	10,35	11,89	13,07	20,16
Rauma-Repola	3,93	4,84	6,10	7,08	12,69	20,65	26,22
Outokumpu	5,05	6,19	8,48	10,35	14,52	13,07	16,54
Ahlström	3,10	4,70	7,21	9,38	12,54	15,64	28,41
Rikkihappo	1,92	2,60	4,52	5,13	4,94	6,88	6,73
Kymi	4,43	7,83	17,13	16,58	19,50	26,23	34,54
Serlachius	2,60	2,24	4,97	8,53	8,29	10,29	10,67
Yht. Paperit.	5,51	8,02	9,93	14,14	14,88	18,01	24,42
Tampella	2,90	4,71	6,80	8,81	7,80	19,94	25,51
Valmet	1,71	2,23	3,58	4,95	5,81	6,46	4,87
Schauman	1,63	2,40	2,75	3,47	6,81	6,71	6,38
Veitsiluoto	2,61	2,69	4,59	5,76	7,10	8,87	8,91
Rosenlew	1,62	2,11	4,13	10,53	9,12	8,37	8,94
S. Sokeri	0,85	1,13	1,49	1,49	1,56	2,04	2,48
Oulu	1,74	2,11	3,89	4,88	12,29	13,85	16,92
Strömberg	2,04	2,06	2,09	2,29	2,31	2,35	3,40
Parainen	2,85	3,73	5,79	5,70	6,83	7,80	9,34
Vuoksenniska	0,81	1,70	2,16	2,31	1,92	4,85	6,37
Finl.-Forssa	1,68	2,75	4,18	4,71	5,14	6,15	7,67
Lohja	1,49	2,22	2,68	2,99	3,83	3,59	5,01
Säteri	1,60	2,12	2,62	2,38	2,46	2,92	3,24
Kyro	0,38	0,49	1,95	2,70	2,14	2,30	3,32
Porin Puuvilla	1,03	1,85	2,39	2,31	2,68	2,73	3,00
Yhteensä	67,61	96,27	147,39	189,85	228,10	298,55	378,43
Poistot **prosenttia** liikevaihdosta	3,4	4,5	6,3	7,6	8,0	9,0	10,3

POISTOT
— milj. mk.

1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
79,41	69,74	55,63	62,87	67,03	51,07	60,06	81,02	105,00
9,97	9,68	9,46	9,58	12,11	14,73	23,70	27,47	32,86
18,67	21,73	19,53	21,35	28,19	27,45	34,87	38,17	38,57
16,22	15,63	20,80	19,27	23,70	24,39	31,36	42,12	44,71
21,78	25,44	23,80	25,81	46,80	49,13	65,35	90,87	83,32
20,73	24,40	21,85	22,97	22,69	24,24	16,83	36,88	28,07
15,40	17,32	12,07	22,45	20,60	25,83	46,07	68,53	79,44
46,10	30,97	38,97	37,54	38,36	30,06	44,47	54,13	58,37
9,13	10,40	9,73	19,63	14,39	15,67	16,80	31,42	42,26
16,03	16,26	16,93	16,74	15,05	13,22	15,63	22,45	47,09
22,93	21,76	21,04	24,31	24,39	22,00	22,29	25,88	35,32
5,06	8,11	8,39	8,33	8,99	6,08	11,93	16,33	16,26
12,47	14,03	18,63	15,19	15,35	11,83	16,13	32,84	39,67
9,39	10,02	11,60	11,73	9,44	7,27	31,95	49,45	62,21
8,22	8,57	5,67	5,64	6,61	9,09	9,35	17,13	14,21
3,49	3,76	4,99	5,81	5,71	5,90	5,83	5,83	5,84
14,09	13,50	13,53	14,86	8,02	6,15	16,76	12,90	34,89
3,66	4,38	5,19	5,82	6,24	5,85	5,19	5,81	12,94
10,60	12,79	14,59	14,10	17,17	18,34	16,28	16,32	17,42
4,35	4,58	4,61	4,18	3,69	6,82	8,27	10,64	11,32
6,71	6,89	6,68	7,16	6,06	6,58	6,74	6,54	7,83
6,20	6,10	10,12	12,88	10,68	10,76	10,88	11,96	15,16
3,96	4,10	6,02	5,64	4,47	4,24	6,87	6,81	6,18
4,38	4,10	3,96	4,20	3,29	3,34	2,94	5,14	5,27
2,78	2,50	3,63	3,30	2,78	2,89	2,47	3,83	4,03
371,73	366,76	367,42	401,36	421,81	402,93	529,02	720,47	848,24
9,6	9,0	8,0	8,1	7,9	7,2	7,8	8,7	9,1

Vv. 1955—1970 on 25 suuren teollisuusyhtiön verokulujen suhteellinen osuus liikevaihdosta alentunut 4,1 %:sta 1,0 %:ksi. Viime vuonna verokulut olivat jopa markkamääräisestikin pienemmät kuin ainoanakaan vuotena vuoden 1958 jälkeen, huolimatta siitä valtavasta liikevaihdon kasvusta, joka tänä aikana on tapahtunut.

Yhteensä näiden yhtiöiden verokulut olivat vv. 1955—1970 1560 milj. mk. Jos verokulujen suhteellinen osuus liikevaihdosta olisi koko ajan pysynyt samana kuin v. 1955 eli 4,1 %:na, olisivat verokulut tänä ajanjaksona olleet 2935 mmk. Kohtuuttoman vapaiden käyttöomaisuuden poistooikeuksien ja varastojen arvostusoikeuksien vuoksi, joista verokulujen pieneneminen pääasiassa johtuu, mainitut 25 yhtiötä ovat siis ko. vuosina hyötyneet valtion ja kuntien kustannuksella 1375 milj. mk.

Poistoja kuvaava taulukko osoittaa puolestaan, miten yhtiöt ovat voineet jatkuvasti suureneviin poistoihin kätkeä osan verotettavasta tulostaan.

Liiketulosten kehitys voidaan ilmaista myös seuraavasti: 25 suuren yhtiön liikevaihto oli v. 1970 361 % suurempi kuin v. 1955. Vuotuisten verokulujen kasvu oli tänä aikana 14 %, mutta poistojen kasvu 1155 %.

— — —

Verokulut on taulukkoon otettu sellaisina, kuin ne rasittavat tulostasetta. Tästä johtuu, että ne eivät ole aina samat kuin tietyn yhtiön vuosittain todella maksamat verot. Niinpä Enso-Gutzeit Oy:n tuloksen perusteella maksettavat verot vuodelta 1970 olivat 7,4 mmk, mutta tulostasetta rasittamaan on niitä merkitty vain 0,2 mmk. Loppuosa (7,2 mmk) on kirjattu maksetuksi rahastosta, johon varoja oli siirretty jo ennen vuotta 1970 rasittamalla näiden vuosien tulostaseita. — Toisaalta taas esim. Paraisten Kalkki Oy:n v. 1970 maksetut verot olivat 3,83 milj.markkaa. mutta tulostasetta rasittamaan niitä on merkitty 5,43 mmk. Vaikka edellä olevat taulukot eivät täten kuvaakaan täysin tarkasti vuosi vuodelta todella maksettuja veroja, ei tämä seikka kuitenkaan vähennä taulukoiden todistuskelpoisuutta. Taulukot osoittavat, että suuryhtiöt pääsevät vuosi vuodelta yhä pienemmillä veroilla (samanaikaisesti kun työtätekevän väestönosan verokuorma tulee jatkuvasti raskaammaksi).

— — —

Pietarsaaren Selluloosa Oy:n yhtyminen Schauman Oy:hyn v. 1960 on taulukossa otettu huomioon siten, että Pietarsaaren Selluloosan liiketulokset vuosilta 1955—59 on yhdistetty Schauman Oy:n liiketuloksiin.

Suomen Kumitehdas Oy:n, Suomen Kaapelitehdas Oy:n ja Nokia Oy:n yhtyminen Nokia Oy:ksi v. 1966 on otettu huomioon siten, että yhtiöiden liiketulokset on laskettu yhteen myös vuosilta 1955—65 ja merkitty Nokia Oy:n tuloksisiksi.

Koska Lokomo Oy sulautui Rauma-Repolaan v. 1970, on Lokomon liiketulokset myös vuosilta 1955—69 liitetty Rauma-Repolan liiketuloksiin.

2. 9. 1971

SKP:n tal.pol. osasto

Inflaatio — finanssiporvariston riiston tehostimena ja peloituskeinona

Inflaatiosta on muodostunut kapitalismin jatkuva, pysyvä ilmiö aina 30-luvulta asti. Tämän kehityksen lähtökohdaksi muodostui luopuminen kultakannasta ja siirtyminen puhtaaseen paperirahaan kapitalististen maitten sisäisessä rahankäytössä. Kultakannan rajoittavan vaikutuksen poistamista on seurannut varsinkin monopolihintojen jatkuva nousu kytkettynä setelistön kasvuun, mistä on ollut tuloksena rahanarvon jatkuva aleneminen. Tämä on näkynyt siinä, että yleinen hintataso on noussut joka vuosi jokaisessa kapitalistisessa maassa — melkein poikkeuksetta.

Vähävaraiselle kansalle inflaatiosta on muodostunut nälkävyön tehokkain kiristäjä. Hintatason jatkuva yleinen nousu on alentanut palkkojen, pienviljelijäin tulojen, eläkkeiden, lapsilisien ja piensäästöjen reaaliarvoja. Taisteluvoimaa on ollut vain korvausten saamiseksi jo tapahtuneista menetyksistä. Inflaatio on ollut porvariston kannalta "tuskaton keino" palkkojen korotusten mitätöimiseksi ja reaalipalkan alentamiseksi — toisin sanoen se ei yleensä aiheuta sellaista myrskyisää vastarintaa kuin nimellispalkkojen suoranainen alennus aiheuttaisi.

Inflaatio on tuottanut huomattavia etuja varsinkin monopoleille, jotka eivät ole lainkaan inflaatiota vastaan. Inflaatioprosessissa ne ovat aina ensimmäisinä voineet nostaa hintojaan ja saalistaa suuria voittoja. Työläisten palkkojen nousut ja pienviljelijäin tuotteiden hintojen korotukset ovat tulleet huomattavasti myöhemmin — sikäli kuin ovat ollenkaan tulleet. Inflaatio on myös alentanut suuryhtiöiden lainojen reaaliarvoa ja auttanut niitä rosvoamaan piensäästäjien omaisuutta.

Mutta eivätkö porvarit sittenkin ole kovasti inflaatiota vastaan? Aina kun työläiset esittävät palkankorotusvaatimuksia nämä alkavat pauhata siitä, miten tuo kauhea inflaatio nyt on pääsemässä valloilleen. Tosiasiassa porvarit kuitenkin vain vastustavat palkkojen korotuksia. Valheella siitä, että palkankorotukset ovat inflaation syy — marssittamalla aina tämän jo tutuksi tulleen inflaatiopeikon palkkataistelunäyttämölle — porvaristo pyrkii vain lamaannuttamaan työläisten taistelutahtoa, jotta inflaatiovoitot säilyisivät ja kasvaisivat.

Näin inflaatiokysymys liittyy hyvin läheisesti kysymykseen jokapäiväisestä leivästä, se on jokaiselle työtätekevälle kipeä ja tärkeä kysymys. Siksi perusteellisempi tutustuminen inflaation syihin ja seurauksiin on perusteltu.

INFLAATIO JA VALTIOMONOPOLISTINEN KAPITALISMI

Ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikana kapitalistisista talousjärjestelmistä pyrittiin saamaan irti kaikki ja valtio riensi siinä apuun. 30-luvulla suuren talouspulan aikana kapitalistinen talousjärjestelmä koki hengenvaarallisen kohtauksen, jolloin kutsuttiin porvarillista valtiota puoskariksi tarkoituksena pelastaa ja parantaa potilas ja estää samanlaisten kohtausten ilmeneminen tulevaisuudessa, jolloin varma kuolema seuraisi. Valtio ryhtyi jatkuvalla ja monipuolisella hoidolla pitämään potilasta hengissä mm. lainaten menetelmiä elinvoimaisesta sosialismista. Nämä menetelmät — esimerkiksi yleissuunnittelusääntely — ovat vaikuttaneet potilaaseen niin, että se ehkä välttyy samanlaisilta kohtauksilta kuin vuonna 1929. Mutta samalla ne eivät ollenkaan sovellu potilaan luonteeseen vaan aiheuttavat uusia sairauksia, jotka ennen pitkää tekevät lopun potilaasta. Tällainen uusi sairaus on inflaatio.

Valtiomonopolistinen kapitalismi on syntynyt ja vahvistunut monopolipääoman yrityksistä lieventää tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden välistä yhä kärjistyvää ristiriitaa vaihtamatta yhteiskuntajärjestelmää. Tässä muodossa kapitalismi siis yrittää voittaa perusristiriitansa, tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja

omistuksen yksityiskapitalistisen muodon välisen ristiriidan, yhdistämällä monopolien voiman valtion voimaan. On tapahtunut niin kuin Lenin totesi: "kapitalismin jättiläisvoiman ja valtion jättiläisvoiman yhdistyminen yhdeksi mekanismiksi." Päätarkoituksena tällä on kapitalismin pelastaminen.

Jo vuonna 1960 kommunistisen ja työväenpuolueiden neuvottelukokouksessa Moskovassa luovuttiin lähinnä Stalinin muovailemasta teesistä: "Valtion ja monopolien voimien yhdistämistä ja valtion alistamista suurempien kapitalististen yhtymien alaiseksi nimitetään valtiomonopolistiseksi kapitalismiksi."[1]) Teesin jälkimmäisestä osasta luovuttiin sen vuoksi, että se liian yksipuolisesti, pinnallisesti ja kaavamaisesti esittää valtion ja monopolien välistä suhdetta. Tämä suhde on melkoisessa määrin dialektinen, siihen sisältyy sekä vuorovaikutusta että ristiriitoja, eikä vaan jotain yksioikoista alistamista. Valtio edustaa tietenkin porvariston luokkavaltaa, johon monopoleilla yleensä on ratkaiseva vaikutusvalta. Valtio ei ole monopolien alla tai edes vieressä oleva irrallinen monopolien tahtoa toteuttava toimeenpanoelin. Perusasia on se, että valtio elimeellisesti itse kuuluu kapitalistisen riistojärjestelmän toimintamekanismiin. Valtioon kuuluu omia riistoa harjoittavia teollisuusmonopoleja, melkoista vaikutusvaltaa omaavia pankkeja, talouspoliittisia suunnittelu- ja toimeenpanoelimiä, jotka ohjaavat valtavia varoja, joista yksityisomistuksessa olevien monopolien voitot, uusintamistoimenpiteet, tekninen tutkimustoiminta ja talouselämän keskittymis- ja monopolisoitumisprosessi ovat riippuvaisia.

Valtiomonopolistisen kapitalismin tarkoituksena on siis kapitalismin pelastaminen. Tämän vuoksi se yrittää lieventää talouspulia ja jouduttaa taloudellista kehitystä menestyäkseen kilpailussa sosialismin kanssa. Siinä yhteydessä valtio yrittää suosia kapitalismin uusintamistoimintaa, jouduttaa tieteellis-teknistä tutkimusta ja kehitystä, perustaa valtion teollisuutta ja kehittää talouden ohjailutoimintaa ja yleissuunnittelua valtiomonopolistisen sääntelyn muodossa. Tämä puoli valtiomonopolistisessa kapitalismissa luo mitä parhaimpia aineellisia edellytyksiä sosialismille, ja siksi jo Lenin kutsui tätä vaihetta sosialismin eteiseksi.

Valtiomonopolistiseen sääntelyyn kuuluvat myös pyrkimykset talouselämän ohjailuun talouspolitiikan avulla. Talouspolitiikan tärkeä osa on rahapolitiikka. Niin kauan kuin raha oli suoraan sidottu kultaan kultakannan muodossa, rahapolitiikalla oli hyvin ahdas liikkuma-ala: pääasia oli kulta- ja valuuttavarannon suojeleminen. Nyt tarvittiin laajat vaikutusmahdollisuudet rahapolitiikalle ja jo tästä

[1]) Lainaus Petter Baer: Vakauttaminen ja tulopolitiikka.

syystä oli luonnollista, että siirtyminen valtiomonopolistiseen kapitalismiin merkitsi samalla siirtymistä yleisesti paperirahaan.

Valtiomonopolistiseen kehitykseen liittyy myös toinen puoli. Koska monopoleilla on absoluuttinen ylivalta talouselämässä ja yleensä myös johtava osuus porvarillisessa valtiossa, ne eivät valtiomonopolistisen kapitalismin myötä voi olla käyttämättä valtion kaikinpuolisia taloudellisia toimenpiteitä häikäilemättömästi omaksi edukseen voittojensa lisäämiseksi sekä työväenluokan ja muiden väestökerrosten riiston tehostamiseksi. Tämä aiheuttaa monopolikapitalismille ominaisen loismaisuuden ja mädännäisyyden suuren lisääntymisen. Kun monopolit vaikuttavat valtion taloudellisiin toimenpiteisiin — olkoon näiden toimenpiteiden tarkoitus mikä tahansa — niin että ne ennen kaikkea tyydyttävät välittömät voitonlisäämispyrkimyksensä, epäonnistuvat nämä toimenpiteet yleensä alkuperäisessä tarkoituksessaan. Näin kärjistyvät kapitalismin ristiriidat monella uudella tavalla.

Valtiomonopolistisen sääntelyn tehostamiseksi luovuttiin siis rahapolitiikkaa kahlitsevasta kultakannasta. Monopolit käyttävät nyt uutta rahapoliittista tilannetta ja rahapoliittisia toimia hyväkseen. Niillä on nyt vapaammat kädet nostaa pysyvästi yleistä hintatasoa monopolihintoja korottamalla. Ne voivat tyydyttää rajattomasti luotontarvettaan, koska niiden välittömässä omistuksessa olevien monopolipankkien takana on valtionpankin setelit. Ne voivat jatkuvasti kaikenlaisilla keinoilla tyhjentää valtion kukkaroa, joka sitten välittömästi tai välillisesti täytetään valtionpankin setelimyllyllä. Toisin sanoen ne aiheuttavat jatkuvasti inflaatiota. Inflaatio, joka aikaisemmin oli väliaikainen poikkeuksellinen ilmiö, on nykyisen valtiomonopolistisen kapitalismin aikana muuttunut talouden sisällä olevaksi jatkuvaksi ilmiöksi.

INFLAATION SYYT

Silloin kun kultaa todella käytettiin rahana tai raha oli suoraan sidottu kultaan, hintataso oli kuitenkin suhteellisen vakaa, ehkä hyvin hitaasti aleneva. Tämä toteamus antaa viitteen siitä, että voimme käytännössä pitää hintatason yleistä nousua inflaation ilmauksena.

Koska inflaation seuraamukset ovat raskaita työtätekevälle kansalle, on tietenkin inflaation syiden tunteminen tärkeätä. Kun syitä ja syyllisiä haetaan, suuntautuu katse tietenkin Suomen Pankkiin, jolla on setelinanto-oikeus; vain sillä on mahdollisuudet liikkeellä olevan rahamäärän säätelemiseen. Jos hintataso lähtee nousemaan, voidaan aina ra-

hamäärän supistamiseen tähtäävillä toimenpiteillä hintain nousua pysäyttää. Jos pankki taas on runsaskätinen ja levittää paperirahaa liikaa rahan kiertokulkukanaviin, silloin ylimääräisen kysynnän kasvun johdosta hintataso ilman muuta lähtee nousemaan. Voidaankin todeta, että Suomen Pankin rahapolitiikka, joka yleensä on merkinnyt paperirahan liiallista lisäämistä ja inflaatiota, on aiheuttanut hintatason yleisen nousun, tukenut ja myötäillyt sitä. Toinen asia on, ettei kireä rahapolitiikkakaan usein ole ihailtava keino inflaation torjumiseksi.

Seuraavat toimenpiteet ja tekijät ovat omiaan lisäämään kiertokulussa olevaa rahamäärää ja johtavat inflaatioon, ellei rahamäärän lisäys ole tarpeen kiertokulussa olevan tavaramäärän lisääntymisen vuoksi tai ellei ryhdytä vastatoimenpiteisiin:

1. Peittääkseen valtion talousarvion alijäämäisyyttä voi Suomen Pankki ottaa vastaan valtion velkakirjoja ja antaa valtiolle rahaa, joka sitten valtion kädestä leviää ympäri maan. Näin valtio rahoitti sotaa 1939—1944. Nykyisin valtion mahdollisuudet tähän ovat rajoitetut mutta sen talousarvion alijäämäisyys vaikuttaa usein inflatorisesti vaikka lainoja ei otetakaan suoraan Suomen Pankista, sillä kun valtio lainaa esim. liikepankeilta, niin nämä voivat taas lainata rahat Suomen Pankista.

2. Suomen Pankki voi myös antaa lainaa kapitalistisille teollisuuslaitoksille. Jos tuotanto ei rahojen ansiosta kasva samassa suhteessa kuin setelistö lisääntyy tapahtuu inflaatiota. Tämä oli eräs syy sodanjälkeiseen inflaatioon.

3. Nykyään Suomen Pankki lainaa pääasiassa vain luottolaitoksille, varsinkin liikepankeille. Nykyisen inflaation huomattava syy onkin juuri siinä, että liikepankit vekseleillään nostavat Suomen Pankista suuria määriä rahoja, jotka sitten menevät liikeyrityksille, kapitalisteille ja valtiolle.

4. Kansainvälinen jatkuva inflaatio on myös tärkeä inflaation syy. Tämän yhteydessä nousevat tuonti- ja vientihinnat maailmanmarkkinoilla. Vientihintojen nousu kansainvälisillä markkinoilla saa aikaan sen, että finanssikapitalistit nostavat myös paperi- ja puutuotteiden sekä muiden suureksi osaksi vientiin menevien tuotteiden myyntihintoja kotimarkkinoillakin. Hintojen nousut kansainvälisillä markkinoilla aiheuttavat tietenkin tuontitavarain hintojen välitöntä nousua myös kotimarkkinoilla. Tämä jo nostaa hintatasoa. Samalla tuontihintojen nousu jarruttaa tuontia ja vientihintojen nousu taas edistää vientiä, jolloin valuuttavaranto kasvaa ja sen vastapainona myös setelistö. Kun vienti on suurempi kuin tuonti, niin Suomen Pankkiin

virtaa viennistä enemmän valuuttaa kuin tuonnin maksamiseksi ulos. Valuuttavaranto siis kasvaa. Ja samalla vientifirmat nostavat Suomen Pankista enemmän Suomen rahaa viennin maksuna kuin tuontifirmat vievät sinne tuonnin maksuna. Näin kiertävä rahamäärä lisääntyy. Tämä voi olla täysin terve ja luonnollinen asia, jos rahamäärän lisäys vastaa vain tuotannon ja vaihdon kasvun lisätarvetta. Mutta esimerkiksi Korean suhdanteen aikana tästä muodostui huomattava inflatorinen tekijä. Harvoin kansainvälistä inflaatiota kuitenkaan pääsee aiheuttamaan valuuttavarannon liikalisäys, koska samanaikaisesti sisäisistä syistä tapahtuva inflaatio vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan. Jos kotimainen inflaatio pysyy samassa tahdissa kuin kansainvälinen inflaatio, se ei aiheuta seurauksia ulkomaankaupalle ja valuuttavarannolle. Se vain antaa suotuisan tilaisuuden alentaa palkkojen, sosiaalisten etuuksien, säästöjen ja lainojen reaaliarvoja. 60-luvun alku- ja keskivaiheilla tämä kansainvälinen tahti oli 2—3 % vuodessa. 60-luvun loppupuolella se muuttui n. 5 %:ksi. Kaikki käsitykset siitä, että kapitalistit 60-luvun loppupuolella eivät enää olisi voineet käyttää inflaatiota hyväkseen, koska "muuttuneet olosuhteet ulkomaankaupan alalla ovat vaikuttaneet siihen, että inflaatiosta on tullut haittatekijä" heille, tuntuvat tämän tosiasiallisen kehityksen valossa ihmeellisiltä.

5. Jos joku maa haluaa harjoittaa oikein kovaa inflaatiota, tulee mukaan inflaatiotekijänä myös devalvaatio. Devalvaatio, rahan ulkomaisen arvon alentaminen, valuuttakurssien yleinen korottaminen ja kansainvälisen valuuttarahaston määräämän rahan muodollisen kultapitoisuuden alentaminen, on suoranaisesti inflaatiota aiheuttava tekijä, joka välittömästi nostaa tuontihintoja ja lisää vientikapitalistien rahankantoa Suomen Pankista heidän voittojensa kasvaessa voimakkaasti. Samalla devalvaatio on usein seurausta voimakkaasta jo tapahtuneesta inflaatiosta ja ehto sen jatkamiselle. Jos kotimainen hintataso voimakkaan inflaation johdosta nousee nopeammin kuin kansainvälinen hintataso, niin tuontitavaroiden hinnat nousevat hitaammin kuin kotimaisten tavaroiden hinnat ja tuonti kasvaa nopeasti, jolloin syntyy suuria tuontiylijäämiä ja valuuttavaranto ehtyy, ellei oteta suuria ulkomaisia velkoja. Silloin on olemassa kolme vaihtoehtoa tilanteen korjaamiseksi. Ensimmäinen on inflaation pysäyttäminen kireällä raha- ja budjettipolitiikalla ja/tai tehokkaalla hintasäännöstelyllä, niin että kotimainen inflaatio on pienempi kuin kansainvälinen inflaatio, jolloin kansainvälinen inflaatio, joka nostaa tuonti- ja vientihintoja, ajan mukaan palauttaa tasapainon. Tästä

politiikasta tiukka hintasäännöstely on tehokas ja suotava, kun sen sijaan tiukka raha- ja budjettipolitiikka johtaa kotimaisen tuotannon hidastumiseen ja työttömyyteen. Toinen vaihtoehto on tehokkaan tuontisäännöstelyn toimeenpaneminen. Tämä on kuitenkin vaikeata, koska se on ristiriidassa EFTA-sopimuksen ja muiden kansainvälisten sopimusten kanssa. Kolmas vaihtoehto on devalvaation toimeenpaneminen, joka on yleensä kapitalisteille mieluisin, koska se välittömästi tuo heille suuria vientivoittoja ja muutenkin tekee mahdolliseksi inflaation jatkamisen ja hyötymisen inflaatiosta muissakin muodoissa. Yleensä devalvaatio suoritetaan niin suurena, että se luo tilanteen, jossa inflaatio jatkuu voimakkaana lähivuosien aikana. Näin devalvaatio on myös aina jatkuvan voimakkaan inflaation ehto. Edellinen devalvaatio 1967 oli tällainen voimakas lääke. Valuuttakurssit nostettiin 31 % ja esimerkiksi dollarin kurssi nousi n. 3,2 markasta 4,2 markkaan. Suomen markan uudeksi kultasisällöksi (pariarvoksi) määräsi valuuttarahasto n. 0,21 grammaa hienoa kultaa kun se aikaisemmin oli ollut n. 0,28 grammaa. Näin Suomen markan kansainvälinen arvon alennus oli 24,5 %.

INFLAATIO JA FINANSSIKAPITALISTIT

On olemassa käsityksiä, että vientikapitalistien etujen mukaista olisi jarruttaa inflaatiota kotimaassa ja edistää rahan ulkomaisen arvon huononemista (devalvaatiota) — mikä tosin ajan mittaan johtaa inflaatioon kotimaassakin — kun taas kotimarkkinateollisuuden kapitalistien näkemykset olisivat päinvastaiset.

Tässä käsityksessä on kaksi huomattavaa virhettä.

Ensiksi nykyaikaiset kapitalistit eivät ole vientikapitalisteja eivät kotimarkkinakapitalisteja, eivät teollisuuskapitalisteja eivätkä pankkiireja, vaan finanssikapitalisteja, jolloin kaikki nämä toiminnot yhdistyvät samaan henkilöön. Tällaisia finanssikapitalisteja ovat Ehrnrooth, Julin, Kivekäs, Virkkunen ja Honkajuuri ja muut meidän vaikutusvaltaisimmista kapitalisteistamme, jotka määräävät finanssipääoman talouspoliittisista pyrkimyksistä. Heissä yhdistyvät vahvat vientiedut vahvoihin kotimarkkinaetuihin. Tämän johdosta ei ole enää ajanmukaista puhua vientikapitalisteista ja kotimarkkinakapitalisteista sekä heidän vastakkaisista eduistaan.

On myös väärin asettaa kotimainen inflaatio ja rahan ulkomaisen arvon aleneminen vastakkain ikään kuin niistä voitaisiin valita toinen taikka toinen sekä suosia ja kannattaa vain toista ja vastustaa toista. Devalvaatio edellyttää yleensä kotimaassa tapahtunutta voimakasta inflaatiota ja se johtaa yleensä tämän inflaation nopeaan jatkumi-

seen. Devalvaatio kuuluu siis elimellisesti voimakkaaseen inflaatioprosessiin sen välttämättömänä väliaskeleena. Finanssikapitalistit käärivät jatkuvasti suuria inflaatiovoittoja välillä kotimarkkinateollisuudesta, kun sen hinnat yleisesti nousevat, ja välillä vientiteollisuudesta, kun tilanne on kypsynyt niin, että he saavat ajetuksi läpi devalvaation, joka tuo heille suuria devalvaatiovoittoja. Inflaatio on siis finanssikapitalisteille kuin lypsylehmä, jolla on kaksi nänniä, joista kapitalistit aidon lypsytavan mukaan jatkuvasti vuorotellen vetävät rasvaisia inflaatiovoittoja.

INFLAATIO JA MONOPOLIT

Inflaation suoranaiset syyt ovat siis tekijöissä, jotka liittyvät keskuspankin toimintaan. Suomen Pankki voi estää inflaation pidättymällä sitä aiheuttavista toimenpiteistä tai ryhtymällä toimiin inflaatiota muuten kehittäviä tekijöitä vastaan.

Eräs tärkeimpiä tekijöitä, joka vaatisi vastatoimenpiteitä, on monopolien hintapolitiikka. Tässä yhteydessä on todettava, että Suomen Pankin asema inflaatiokehityksessä käy verrattain hankalaksi, koska kireä rahapolitiikka monopolien aikomia hinnankorotuksia vastaan kaiken todennäköisyyden mukaan samalla jarruttaa tuotannon kasvua ja aiheuttaa työttömyyttä.

Yleinen monopolisoituminen on tapahtunut tosiasia myös Suomessa. Siitä on saatavissa yhä enemmän todisteita, vaikkakaan virallinen selvitys ei vielä ole valmistunut. Kun kerran on olemassa runsaasti monopoleja, ne tietenkin noudattavat monopolihinnoittelun periaatteita. On teoreettisesti osoitettavissa — se on myös yleisesti tunnustettu — että monopolivoiton suurentamiseksi monopolien kannattaa yleensä vastata kysynnän kasvuun niin, että tuotantoa lisätään vain osittain ja kasvanutta kysyntää vangitaan suureksi osaksi vain hintoja nostamalla. Tämä siitä huolimatta vaikka tuotantokustannukset eivät nousisi lainkaan. Näin monopolit ovat nykyisessä kapitalistisessa taloudessa yleisesti tuotantoa jarruttavia tekijöitä. Sellaiset taloudelliset voimat, jotka kysyntää lisäten voisivat vaikuttaa talouteen laajentavasti, tuotantoa kohottavasti, muuntuvat niiden toimesta hintojen korotuksiksi. Näin voidaan myös sanoa, että monopolit ovat syynä ns. kysyntäinflaatioon, josta porvaritkin puhuvat monopolit täysin unohtaen.

Monopolien hintapolitiikka on siis erittäin tärkeä inflaation välillinen syy. Tämä on myös yleisesti todettu marxilaisessa tutkimustyössä. Länsi-Saksan taloutta tutkinut itäsaksalainen tutkimusryhmä on todennut: "Länsi-Saksan inflatorisella kehityksellä on nykyään ennen kaikkea kolme

syytä, ensimmäinen ja tärkein syy on monopolien hintapolitiikalla, sillä monopolit käyttävät hyväkseen omat voimansa ja valtion voimat, jotta voisivat eri menetelmin kohottaa hintojaan voittojensa lisäämiseksi".

Monopoleilla on mahdollisuus itsenäisesti vaikuttaa hintoihin, koska ne samanaikaisesti voivat rajoittaa tuotantoa ja myynnin määrää. Jos talouden kehitysvoimat aiheuttavat kasvua rahamäärässäkin, mutta monopolit estävät tavaramäärän vastaavan kasvun, johtaa se — rahan kiertokulkulain mukaan — inflaatioon, siis hintatason nousuun. Samoin käy, jos monopolit vähentävät tuotettua tavaramäärää ja rahamäärä pysyy entisellään. Kun siis terveet ja luonnolliseen taloudelliseen kasvuun pyrkivät taloudelliset voimat, esimerkiksi palkkasumman kasvu, muissa olosuhteissa johtaisivat tuotannon laajenemiseen, niin monopolit rajoittavat sen vähäiseksi ja korottavat hintoja.

Jos Suomen Pankki ryhtyy sen käytettävissä olevin rahapoliittisin keinoin vastatoimenpiteisiin estääkseen monopolien aiheuttaman inflaation, se johtaa kysynnän yleiseen vähenemiseen ja samalla kaiken taloudellisen kasvun loppumiseen. Sen vuoksi on taloudellisen kasvun seuralaisena kapitalistisissa maissa jo kymmenien vuosien ajan ollut jatkuva hiljainen tai vähemmän hiljainen inflaatio.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että jos monopolikapitalismin oloissa halutaan vakauttaa hintataso ja estää inflaatio, niin siinä onnistutaan ainoastaan monopolihintojen tarkalla valvomisella. Toinen johtopäätös on se, että mikäli halutaan harjoittaa taloudellista kasvua edistävää talouspolitiikkaa esimerkiksi rakentamalla taloudellisen laman aikana Suomen Pankin luottojen turvin runsaasti asuntoja, ilman että se samalla edistää inflaatiota, on samalla ehdottomasti valvottava monopolien hintapolitiikkaa. Kolmas hyvin tärkeä johtopäätös on sen seikan tajuaminen, että menestyksellinen taistelu inflaatiota vastaan edellyttää monopolien vastaisen hintasäännöstelyn aikaansaamista.

PALKAT JA INFLAATIO

Aina kun työläiset viime vuosikymmenien aikana ovat esittäneet palkankorotusvaatimuksia, on porvaristo aloittanut valtavan kuorolaulun siitä, että palkankorotukset, jos ne toteutuvat, aikaansaavat inflaation. Porvaristo marssittaa näin inflaatiopeikon näyttämölle tarkoituksenaan lamaannuttaa ja hajottaa työläisten yhtenäistä taistelurintamaa.

Yleensä tämä pelottelu on aloitettu, vaikka vaatimukset olisivat melko pieniä ja rajoittuisivat korvaukseen reaalipalkan alentamisesta. Huvittavana esimerkkinä tästä on helmikuu 1956, jolloin SAK oli

esittänyt 12 nykypennin palkankorotusvaatimuksen työnantajille. Silloin talousneuvosto korotti äänensä ja esitti vakavan varoituksen inflaatiovaarasta, vaikka inflaatio oli täydessä käynnissä — elinkustannukset nousivat sekä tammikuussa että helmikuussa 3 % — ja vaikka SAKn vaatimus ei merkinnyt muuta kuin että korvattaisiin se reaalipalkan menetys, jonka työläiset olivat kärsineet jo tapahtuneen inflaation seurauksena. Yhtenäisellä taistelulla työläiset saivat palkkavaatimuksensa lävitse, mutta ilman indeksi- tai hintasäännöstelyturvaa. Kun porvaristo jatkoi inflaatiopolitiikkaansa se johti siihen, että reaalipalkka aleni puolessatoista vuodessa kaksi kertaa niin paljon kuin yleislakko oli sitä nostanut.

50-luvulla porvaristo inflaatiopelottelussaan yleensä väitti kaikenlaisen palkkojen yleisen korottamisen johtavan inflaatioon. Nykyisin on työtätekevien yleinen tiedontaso kohonnut niin paljon, että tällainen väite käsitetään järjettömäksi. Siksi porvaristo on ns. tuloteorian pohjalta hieman kehittänyt väitettään ja yleinen hokema on nyt, että nimellispalkkojen korotukset, jotka ylittävät tuottavuuden nousun, johtavat välttämättä inflaatioon. Tällainen propagandamyrsky nousi esimerkiksi SAKn vuodeksi 1971 esittämien vaatimusten johdosta. Nämä vaatimukset ovatkin suurimmat, mitä SAK koskaan on esittänyt.

Porvarillisen tulopolitiikan peruslähtökohta — että jos nimellispalkankorotukset ylittävät tuottavuuden nousun, se aiheuttaa inflaatiota ja jos palkat nousevat vain tuottavuuden mukaisesti, inflaatiota ei tapahdu — on tietenkin täysin valheellinen.

Ensiksi on aivan varmaa, että jos nimellispalkan korotukset olisivat vain tuottavuuden nousun mukaisia, niin se ei millään lopettaisi inflaatiota, koska inflaation syyt ovat muualla kun palkkojen korotuksissa. Monopolit korottaisivat silloinkin monopolihintojaan, valtio ja monopolit lainaisivat inflatorista rahaa Suomen Pankilta, jos vain on aihetta, ja kansainvälinen inflaatio vaikuttaisi vapaasti aiheuttaen sekin hintatason yleistä nousua. Suostuminen tällaiseen merkitsisi varmasti sitä, että reaalipalkka ei nousisi tuottavuuden mukaisesti. Se saattaisi hyvinkin alentua.

Toiseksi on aivan varmaa, että muuttamalla kansantulon jakosuhteita on mahdollista korottaa työläisten reaalipalkkoja tietyssä vaiheessa enemmänkin kuin työn tuottavuus nousee. Aivan samalla tavalla kuin on ollut mahdollista muuttaa tätä jakosuhdetta voimakkaasti monopolisteja suosivaksi, alentamalla reaalipalkkoja kymmenelläkin prosentilla, voidaan suorittaa myös päinvastainen liike, jos voimat riittävät ja muut edel-

lytykset ovat suotuisat. Käytännössä se on varmasti hyvin vaikeata.

Se seikka, että työehtosopimusten solmiamisen jälkeen usein on havaittavissa hintojen nousutahdin kiihtymistä, ei millään todista sitä, että palkankorotukset olisivat syyllisiä inflaatioon. Syyt löytyvät monopolien hintapolitiikasta ja myös Suomen Pankista.

Ensiksi palkkojen korotukset, vaikka ne pysyisivät tuottavuuden nousun rajoissakin luovat sellaisenaan useille monopoleille aiheen korottaa hintojaan. Työpalkkojen korotus on juuri sellainen taloudellista kasvua edistävä voima, jonka monopolit muuntavat osittaisiksi hintojen korotuksiksi. Työpalkkojen korotus lisää aina joukkokulutustavarain kysyntää, lisää niiden myyntiä, tyhjentää varastoja, panee kulutustavarateollisuuden pyörät pyörimään tehokkaammin ja aiheuttaa uusien koneiden hankintaa ja laajennussuunnitelmien pikaista toimeenpanoa. Näin ne vaikuttavat piristävästi kapitalistiseen talouteen, joka harvoin käy täydellä höyryllä ja jossa myyntivaikeudet ja täydet varastot ovat vallitseva ilmiö. Tietenkin tällaisessa muutosprosessissa voi tulla väliaikaista puutetta jostain tavarasta, tai raaka-aineesta tai koneesta, jolloin myös väliaikainen hintojen korotus on luonnollinen seuraus markkinavoimien toiminnasta. Tämänhän Marx selvästi toteaa "Hinta, palkka ja voitto" teoksessaan. Hintakilpailu kapitalismin ja kultakannan olosuhteissa nämä hintojen korotukset jäivät vain väliaikaiseksi. Mutta monopolien aikana nämä hinnankorotukset tapahtuvat kaikissa portaissa siitä huolimatta, että kysyntä voitaisiin tyydyttää varastoista ja kapasiteetin käyttöastetta lisäämällä. Monopolien aikana nämä korotukset myös jäävät pysyviksi, sillä monopolistit pystyvät estämään uusien kilpailijoiden lisätarjonnan halvemmilla hinnoilla.

Toiseksi, niin kuin Galbraith teoksessaan "Uusi yhteiskunta" on selvästi osoittanut, monopolit käyttävät tilannetta yleisesti hyväkseen suorittaakseen palkankorotusten jälkeen sellaisia hintojen korotuksia, jotka jo aikaisemmin ovat käyneet heistä mielekkäiksi ja joille nyt palkkojen korotukset antavat hyvän tekosyyn. Näin muodostuu hänen mukaansa työehtosopimusten solmiamisesta signaali suunniteltujen hinnankorotusten toimeenpanemiseksi.

Kolmanneksi on aivan selvää, varsinkin jos palkankorotukset ovat tuntuvia, että monopolit ja porvarit voivat yleensä tehostaa inflaation tahtia reaalipalkkojen alentamiseksi. Se voi tapahtua melkein itsestään, jos kapitalistit lainaavat rahat palkankorotusten maksuun, jos he tekevät valtion budjetin alijäämäiseksi kompensoimalla itseään palkankorotuksista valtion

kustannuksella, ja jos palkkojen korotukset yleisesti kiihdyttävät taloudellista kasvua ja investointitoimintaa niin, että kapitalistien luotonotto tästäkin syystä kasvaa liiallisesti.

Voidaan siis todeta, että monopolit yleensä, ja varsinkin kulutustavarateollisuuden monopolit, ovat syyllisiä siihen, että palkkojen korotuksista johtuva ostokyvyn lisääntyminen, joka voisi koko voimallaan vaikuttaa tuotannon laajenemiseen, johtaakin hintojen korotuksiin ja että monopolit myös muuten aikaansaavat inflaation kiihtymistä palkankorotusten jälkeen. Tämän tosiasian monopoleja puolustava "kansantaloustiede", joka tietenkin haluaa pitää taantumukselliset taloutta jarruttavat monopolit piilossa, kääntää aivan päälaelleen selittäen moisen "kysyntäinflaation" syyksi palkkojen korotukset. Eräs tarkoitus on tietenkin lamaannuttaa työläisten palkkataistelua, jotta työläiset luopuisivat palkankorotusvaatimuksista.

Siksi on erittäin tärkeä johtopäätös se, että palkkavaatimuksiin kannattaa yhdistää vaatimuksia, jotka turvaavat palkankorotusten reaaliarvon.

Turva palkankorotuksille voi olla joko indeksisidonnaisuudessa taikka hintasäännöstelyssä.

Hyvän indeksisidonnaisuuden on täytettävä seuraavat ehdot:

1. Kynnyksen on oltava mahdollisimman matala, ts. korvaus on annettava jo pienestä elinkustannusten noususta, esimerkiksi pisteen tai yhden prosentin noususta, ja korvauksen suuruuden on oltava vähintään elinkustannusten nousua vastaava.

2. Korvausta on ryhdyttävä suorittamaan heti kun elinkustannusten nousu on todettu, eikä vasta jonakin etukäteen määrättynä tarkistusajankohtana.

3. Indeksiin sidottuja ovat myös sellaiset sopimuksella vahvistetut palkat, jotka sopimuskauden alussa ja sen kestäessä nousevat esimerkiksi tuottavuuden kohoamista vastaavasti tai tulonjakoa oikaistaessa.

Hyvää indeksisidonnaisuutta ei ole vielä koskaan kokeiltu. Indeksisidonnaisuudella on myös luokkataistelun kannalta se huono puoli, että se helposti johtaa passiiviseen indeksikorotusten odottamiseen. Hintasäännöstelyllä on myös omat heikot ja hyvät puolensa. Yksi hyvä puoli on juuri siinä, että se johtaa aktiiviseen taisteluun hintojen korotuksia vastaan. Koska suurimmat hinnankorottajat ovat monopoleja, se voi johtaa myös selväpiirteiseen monopolien vastaiseen taisteluun, johon kaikin keinoin olisi pyrittävä. Hintasäännöstelyllä voi olla myös selvästi tuotantoa edistävä merkitys. Inflaation vastaisessa taistelussa hintasään-

nöstely on aivan välttämätön. Nykyinen hintasäännöstely ei ole tyydyttävä. Sitä olisi kehitettävä seuraavasti:

1. Vientihinnat olisi otettava mukaan hintasäännöstelyyn, jotta voitaisiin leikata pois kansainvälisen inflaation tuomat inflaatiovoitot vientiyhtiöiltä ja käyttää niitä kuluttajien hyödyksi kompensoimalla tuontihintojen nousu esim. elintarvikkeiden hintoja alentamalla.

2. Hintasäännöstelyn tulisi olla aktiivista. Monopolien hintoja pitäisi tutkia jatkuvasti ja alentaa niitä tämän tutkimuksen perusteella.

3. Valvonnan tehostamiseksi siihen olisi otettava mukaan valvojiksi ammattiyhdistysliike ja työtätekevät joukot.

Gunnar Asplund

Neuvostoliiton uusin viisivuotissuunnitelma

Neuvostoliiton uusimman eli talousvuosia 1971—1975 varten laaditun viisivuotissuunnitelman vaikutukset ulottuvat rakentavalla voimalla syvälle neuvostoyhteiskuntaan. NKP:n 24. edustajakokouksen hyväksymissä ohjeissa sanotaan: "Täyttämällä viisivuotissuunnitelman Neuvostoliiton kansa antaa suuren panoksen rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta taistelevien voimien eheyttämiseen." Näin voidaan todeta, sillä nyt toteutettavana olevan Neuvostoliiton viisivuotissuunnitelman merkitys on todella maailmanhistoriallinen.

Edustajakokouksen hyväksymissä ohjeissa asetetaan viisivuotissuunnitelman tehtäväksi maan kansantulon kohottaminen 37—40 %. Kasvusta on saavutettava 80—85 % työn tuottavuuden kohottamisella.

Suunnitelmiin kuuluvat erittäin laajat sosiaaliset toimet. Esimerkiksi henkeä kohti laskettavaa kansantuloa aiotaan lisätä noin 30 %. Markkinoille tullaan toimittamaan entistä enemmän ja entistä korkealaatuisempia kulutustavaroita ja samalla lisätään väestölle tarjottavien palvelusten määrää. Kulutustavaroiden

vähittäismyyntihintojen vakavuus turvataan ja eräiden tavaroiden hintoja alennetaan sitä mukaa kuin tavaroiden määrä sen sallii.

Yleiset kulutustavaravarannot kasvavat suunnitelman aikana 40 %. Lisäys käytetään terveydenhuoltoon, opetustoimintaan, työntekijöiden kouluttamiseen, lasten kasvattamiseen, työläisten, toimihenkilöiden ja kolhoosilaisten eläkkeiden sekä opiskelijastipendien korottamiseen.

"Teollisuuden päätavoite uudessa viisivuotissuunnitelmassa on laajentaa ja kehittää sosialistisen talouselämän, erityisesti maatalouden ja siihen liittyvien alojen teollista perustaa, kohottaa tuotannon teknistä tasoa ja tehokkuutta sekä parantaa perusteellisesti tuotteiden laatua", sanotaan ohjeissa.

"On tärkeää ohjata kaikkien teollisuudenalojen kehitystä Neuvostoliiton väestön elintarpeiden mahdollisimman täydelliseen tyydyttämiseen, mikä edellyttää kulutustavaroita, raaka-aineita, koneita ja niiden valmistuslaitteita tuottavan teollisuuden nopeampaa kasvua ja osuuden lisäämistä".

TEOLLISUUS

Uudessa viisivuotissuunnitelmassa kehittyvät entistä nopeammin voimatalous, etenkin atomia polttoaineena käyttävä, koneenrakennus, kemiallinen, petrokemiallinen ja kaasuteollisuus. On turvattava mahdollisimman tehokkaan tuotannon kehitys kaikilla teollisuudenaloilla.

Teollisuustuotantoa lisätään viisivuotiskaudella 42—46 prosenttia, ja kulutustavaroiden tuotantoa 44—48 prosenttia sekä tuotantovälineiden tuotantoa 41—45 prosenttia.

Tavoitteena on kehittää tuotannon rakennetta, eri alojen välisiä ja sisäisiä suhteita sekä laajentaa tuotannon erikoistamista ja osuustoiminnallistamista.

Työn tuottavuuden kasvuvauhtia aiotaan lisätä. Teollisuudessa työn tuottavuutta on tarkoitus kohottaa viidessä vuodessa 36—40 prosenttia. Sen avulla aiotaan saada 87-90 prosenttia tuotannon kokonaislisäyksestä.

70-luvun puoliväliin mennessä aiotaan kohottaa sähkövoiman tuotanto 1030—1070 miljardiin kilowattituntiin, öljyntuotanto 480—500 miljoonaan tonniin ja kaasuntuotanto 300—320 miljardiin kuutiometriin, teräksensulatus 142—150 miljoonaan tonniin ja autojen tuotanto 2—2,1 miljoonaan kappaleeseen.

MAATALOUS

"Maatalouden alalla tehtävänä on lisätä maataloustuotteiden keskimääräistä vuosituotantoa edelliseen viisivuotissuunnitelmaan verrattuna 20—22 prosenttia ja turvata siten väestön kasvavien elintarvike- ja teollisuuden raaka-

ainetarpeiden täydellisempi tyydyttäminen".

Ohjeissa edellytetään vähintäin 195 miljoonan tonnin keskimääräistä viljasatoa vuodessa viiden vuoden aikana. Raakapuuvillan tuotanto kohotetaan vuonna 1975 7—7,2 miljoonaan tonniin. Lihan keskimääräiseksi vuosituotannoksi tavoitellaan vähintään 14,3 miljoonaa tonnia (teuraspainoa), maidon 92,3 miljoonaa tonnia, kananmunien 46,7 miljardia kappaletta ja villan 464 000 tonnia.

Periaatteena on edelleen maataloustuotteiden kiinteiden ostosuunnitelmien säilyttäminen ja tilojen palkitseminen suunnitelman ylittävästä myynnistä valtiolle korottamalla hintoja.

Maatalouteen aiotaan toimittaa kivennäislannoitteita 72 miljoonaa tonnia, traktoreita 1,7 miljoonaa ja leikkuupuimureita 541 000 kappaletta. Kansantalouden pääomasijoitukset kasvavat viisivuotiskautena 36—40 prosenttia.

ELINTASO NOUSEE

Kansan elintasossa on tarkoitus toteuttaa uusi oleellinen nousu. Työläisten ja toimihenkilöiden palkkoja korotetaan keskimäärin 20—22 prosenttia ja yhteistaloudessa työskentelevien kolhoosilaisten palkkoja 30—35 prosenttia.

Viisivuotissuunnitelman kuluessa maan kaikilla alueilla ja kansantalouden kaikilla aloilla työläisten ja toimihenkilöiden vähimmäispalkka korotetaan 70 ruplaan kuukaudessa. Myös keskipalkkaa saavien työntekijöiden tariffi- ja virkapalkkoja aiotaan korottaa.

Ohjeissa sanotaan, että eituotannollisilla aloilla tullaan korottamaan ennen kaikkea lääkäreiden, opettajien ja lastentarhojen ja seimien hoitajien palkkoja. Ohjeissa edellytetään myös verojen alentamista ja huojennusten lisäämistä työssä käyville perheenäideille.

Nykyisessä viisivuotissuunnitelmassa edellytetään kohennettavaksi lapsiperheiden taloudellista asemaa. Tavoitteena on myös sosiaalivakuutusjärjestelmän parantaminen. Vanhuus- ja invalidieläkkeet suurenevat. Lisäksi korotetaan korkeakouluissa ja keskiasteen opistoissa opiskelevien stipendejä.

Asuntotuotantoa suunnitellaan laajennettavaksi edelleen. Asuntoalaa aiotaan rakentaa 565—575 miljoonaa neliömetriä. Huomiota kiinnitetään myös rakentamisen laadun kohottamiseen.

PAIKALLISELINTEN OSUUS

Ohjeet edellyttävät liittotasavaltojen ja paikallisneuvostojen osuuden lisäämistä tuotantovoimien sijoittamisen ratkaisemisessa. "Tärkeää tuotantovoimien sijoittamisen ja kansantalouden alueellisten suhteiden kohentamisen alalla on kiinnittää huomio maan

itäisten alueiden luonnonvarojen entistä nopeampaan käyttöönottoon ja taloudellisen potentiaalin kohottamiseen. Huomioon ottaen Siperian, Kazahstanin ja Keski-Aasian halvemmat energiavarat tulee uusia energiaa tarvitsevia teollisuuslaitoksia sijoittaa etupäässä näille alueille ja kehittää ripeästi rakennusaine- ja rakennusteollisuutta itäisillä alueilla."

Suurten kaupunkien kasvua tullaan edelleenkin hillitsemään. Niihin ei enää sijoiteta uusia teollisuuslaitoksia lukuun ottamatta kohteita, jotka liittyvät asukkaiden ja kaupungin talouden huoltoon.

SOSIALISTINEN YHTEISTYÖ

Ohjeet asettavat tavoitteeksi kehittää johdonmukaisesti yhteistyötä sosialististen maiden kanssa ja edistää kaikin tavoin sosialistisen maailmanjärjestelmän lujittamista.

Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden taloudellisia ja tieteellis-teknisiä suhteita tullaan monipuolisesti kehittämään ja laajentamaan yhteisön edelleen lujittamisen ja SEVin maiden taloudellisen yhteenniveltämisen johdonmukaisen kehittämisen suuntaan. Suunnitelmallisesti kehitetään sosialististen maiden kokonaisvaltaisia yhteistyömuotoja, jotka ulottuvat tuotannon, tieteen ja tekniikan, ulkomaankaupanvaihdon ja kolmansien maiden markkinoilla tapahtuvan kaupan aloille.

Edustajakokouksen ohjeissa edellytetään kehitettäväksi edelleen kansainvälistä tuotannollista yhteistyötä ja tehokkaita erikoistumismuotoja teollisuudessa ja maataloudessa sekä asiasta kiinnostuneiden sosialististen maiden voimavarojen kullekin osapuolelle edullista yhteenliittämistä teollisuuden poltto- ja raaka-ainealojen kehittämiseksi.

ULKOMAANKAUPPA

Neuvostoliitto tulee laajentamaan "taloudellisesti kannattavia ulkomaankaupallisia ja tieteellis-teknisiä suhteita teollisesti kehittyneiden kapitalististen maiden kanssa, jotka osoittavat valmiutta yhteistyöhön Neuvostoliiton kanssa näillä aloilla."

Ulkomaankaupanvaihtoa pyritään lisäämään viidessä vuodessa 33—35 prosenttia ensisijaisesti laajentamalla kauppaa sosialististen maiden kanssa. Ohjeiden mukaan kehitetään edelleen tuotannon suunnittelu- ja taloudellisen kannustamisen järjestelmää ja saatetaan uuden viisivuotiskauden aikana päätökseen kaikkien kannattavuusperiaatteella toimivien laitosten, järjestöjen, tuotannon ja palvelualojen siirtyminen uusiin suunnittelu- ja taloudellisiin kannustamismenetelmiin. Kansantalouden suunnittelun ja ohjauksen kehittämiseksi turvataan talousmatematiikan menetelmien, tietokone- ja organisointitekniikan sekä viestintävälineiden laaja hyväksi-

SEV-maiden kehittyvä talous

KASVUVAUHTI

Taloudellisen kasvun ja tuotantotehon lisäyksen yleistävin osoittaja on kansantulon dynamiikka. Viisivuotissuunnitelmat ovat edellyttäneet seuraavanlaisia kansantulon kasvuvauhteja: Bulgariassa 8,4 %, Unkarissa 3,5—3,8 %, DDR:ssä 5,1—5,7 %, Puolassa 6 %, Romaniassa 8 %, Neuvostoliitossa 6,7—7,1 % ja Tšekkoslovakiassa 4,1—4,4 %. Ennakkotietojen mukaan suunnitelmatavoitteet saavutettiin menestyksellisesti myös vuonna 1970. Niiden melkoista ylitystä koko viisivuotiskaudelta odotetaan Unkarissa ja Tšekkoslovakiassa. Bulgariassa ja Neuvostoliitossa kansantulon kasvuvauhti on niinikään ollut suurempi kuin suunnitelma edellytti. DDR:ssä, Puolassa ja Romaniassa vauhti vastaa osapuilleen suunniteltua. Kaikkien SEV-maiden osalta yhteensä kansantulo kasvoi vuosina 1966—70 42 %. Edellisellä viisivuotiskaudella kasvu oli 34 %.

Voimakkaimmin sosialistisen kansainyhteisön maissa kehittyi teollisuus. SEV-maiden teollisen kehityksen vauhti ylittää johtavien kapitalististen maiden vauhdin 1,5 kertaa. Teollisuustuotannon keskimääräinen vuosilisäys SEV-maissa oli vuosina 1966—70 8,2 %. Huomattakoon, että yhteismarkkinamaissa keskimääräinen vuosilisäys samoina vuosina oli 6,4 %. On huomattava, että kaikissa veljesmaissa teollisuustuotannon kasvu saavutettiin etupäässä työn tuottavuutta lisäämällä. Kuluneen viisivuotiskauden aikana työn tuottavuus kohosi SEV-maiden teollisuudessa 30 %.

Meidän aikanamme, jolloin tieteellis-teknisen vallankumouksen vauhti on ennen näkemätön, ei kuitenkaan ole tärkeää vain se, miten nopeasti teollisuustuotanto kehittyy. Erityisen merkittäväksi muodostuu sen rakenteen pa-

---

käyttö. "Viisivuotissuunnitelma turvaa Neuvostoliiton puolustusmahdin jatkuvan kasvun, mikä tekee mahdolliseksi suojella entistä luotettavammin Neuvostoliiton kansaa ja muita sosialistisen yhteisön maita imperialistien hyökkäysvaaralta ja vahvistaa rauhaa ja vapautta tahtovien voimien asemia kaikkialla maailmassa". (APN)

rantaminen ja valmistettavien tuotteiden laadun kohottaminen. Vuonna 1970 kuten edellisinäkin viisivuotissuunnitelman vuosina SEV-maissa kehittyvät nopeimmin sellaiset alat kuten koneenrakennus, kemia, sähkövoimatalous, joista tieteellis-teknisen edistyksen nopeutuminen kansantaloudessa kokonaisuudessaan riippuu.

SEV-maissa on ryhdytty kohottamaan yhteiskunnallisen tuotannon tehoa ja työtätekevien elintasoa. Tämän suunnan ilmauksena on tuotantovälineitä ja kulutustavaroita tuottavien tuotantoalojen välisten suhteiden muuttuminen. Niinpä kun vuosina 1961—65 tuotantovälineiden tuotanto (A-ryhmä) kasvoi kaikissa SEV-maissa vuosittain 9 % ja kulutustavarain tuotanto (B-ryhmä) 6,5 %, niin vuosina 1966—70 kasvu on ollut vastaavasti A-ryhmässä 8,8 % ja B-ryhmässä 7,7 %. Neuvostoliitossa vuonna 1970 kasvoi A-ryhmän tuotanto 7,9 % ja B-ryhmän 8,3 %.

Teollisuustuotannon kehitykseen ja sen rakenteen muuttumiseen vaikuttaa yhä voimakkaammin sosialistisen kansainyhteisön maiden lujittuva yhteistyö. Niinpä DDR:n kemian teollisuus valmisti vuonna 1970 tuotteita yhtä suuren summan arvosta, kuin kaikki sen teollisuudenalat tuottivat yhteensä vuonna 1949. DDR:n kemian teollisuuden nopea kasvu on ollut mahdollinen huomattavassa määrin sen kiinteiden yhteyksien ansiosta Neuvostoliittoon ja muihin sosialistisiin maihin, jotka ovat toimittaneet DDR:ään raaka-aineita ja ostaneet siltä valmiita tuotteita.

Vuonna 1970 Neuvostoliitossa korjattiin ennätyksellinen viljasato. Suurin piirtein menestyksellinen oli viime vuosi myös Bulgarian ja Tšekkoslovakian maataloudelle. Mongoliassa tehtiin paljon talvisen rehunpuutteen seurausten poistamiseksi. Rehunpuute on aiheuttanut viime vuosina siellä runsaasti nautakarjan vähenemistä. Nautakarjan pääluku täydentyi 7,7 miljoonalla nuorella nautaeläimellä ja viljaa korjattiin kolmasosa miljoonaa tonnia, eli kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 1969. DDR:ssä ja Puolassa vallitsivat epäedulliset sääolot. Näissä maissa on kahden viime vuoden aikana havaittu maataloustuotannon tason hienoista laskua. Vuoden 1970 kevättulvat ja epäedulliset säät vaikuttivat kielteisesti Romanian ja Unkarin maatalouden kehitykseen. Unkarissa korjattiin vuonna 1969 ennätyssato. Epäonnesta huolimatta Unkarin maataloustuotanto kasvoi viisivuotiskaudella 16—17 %. Varsinkin vihannesten tuotanto lisääntyi 18—19 %.

Viljasadot kasvoivat SEV-maissa viime viisivuotissuunnitelman aikana 1,3-kertaisiksi. Vuonna 1969 Bulgariassa tuotettiin asukasta kohti 737 kg viljaa, Unkarissa 958 kg, DDR:ssä 410 kg, Puolassa 580 kg, Romaniassa 650 kg, Neuvostoliitossa 671 kg ja Tšek-

koslovakiassa 557 kg. Mongoliassa tuotettiin vuonna 1970 asukasta kohti 262 kg viljaa. Vuonna 1969 lihan ja rasvan tuotanto oli asukasta kohti Bulgariassa 59 kg, DDR:ssä 75 kg, Mongoliassa 142 kg, Puolassa 69 kg, Romaniassa 42 kg, Neuvostoliitossa 49 kg ja Tšekkoslovakiassa 73 kg. Useimmissa SEV-maissa lihan tuotanto on asukasta kohti suurempi kuin esimerkiksi Italiassa, Länsi-Saksassa ja Englannissa. Tosin epäedullisten olosuhteiden vuoksi nämä osoittajat vuonna 1970 saattavat olla hieman heikommat kuin vuonna 1969. Kokonaisuudessaan viisivuotiskausi lupaa tiettyjä saavutuksia maataloustuotannossa.

ELINTASO

Kaikin tavoin kehittäen yhteiskunnallista tuotantoa ja pyrkien sen tehon kohottamiseen veljesmaiden kommunistiset ja työväenpuolueet asettavat tavoitteekseen ennen kaikkea työtätekevien hyvinvoinnin kasvun nopeuttamisen. On selvää, että se riippuu ensi sijassa saavutetusta tuotantotasosta, sen rakenteesta ja työn tuottavuudesta. Niin muodoin tehtävän menestykselliseen ratkaisemiseen tarvitaan pikkutarkkaa työtä koko kansantaloudellisen kompleksin täydellistämiseksi. Vain sillä perustalla on mahdollista kasvattaa kansantulon kulutusvarantoja ja työtätekevien reaalituloja.

Kaikissa SEV-maissa nousevat työläisten ja virkamiesten keskikuukausipalkat ja osuustoimintatilojen työntekijäin tulot. Tämä johtuu siitä, että työntekijöiden keskimääräinen ammattitaitotaso on kohonnut ja että SEV-maissa on toteutettu toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on nopeuttaa alempipalkkaisten työläisten ja virkailijoiden tulon kasvua. Väestölle on loppujen lopuksi tärkeintä reaalitulojen kasvu. Käytäntö osoittaa, että jos taloudellisia reformeja toteutetaan ilman kansantalouden keskitetyn suunnittelun ja johdon sekä hinnanmuodostuksen valvonnan osuuden vastaavaa lisäämistä, se saattaa johtaa epäsuhtaan rahatulojen ja kulutustavaroiden tuotannon kasvun välillä. Siksi SEV-maissa kiinnitetään suurta huomiota siihen, että rahapalkkojen kasvun ja työn tuottavuuden nousun välillä vallitsisi tarvittava vastaavuus.

Viisivuotiskauden neljänä vuotena työläisten ja virkamiesten reaalipalkat kasvoivat Bulgariassa 23 %, Unkarissa 14 %, Puolassa 8 %, Romaniassa 11 %. Edellisellä viisivuotiskaudella vastaavat kasvuluvut olivat Bulgariassa 10 %, Unkarissa 9 %, Puolassa 8 % ja Romaniassa 22 %.

Väestön tarpeet tyydytetään aikaisempaa täydellisemmin sellaisten elintarvikkeiden osalta kuten maito, maitotuotteet ja munat. Lihan kulutus asukasta kohti on tällä hetkellä Bulgariassa noin 45 kg vuodessa, Unkarissa 55 kg, DDR:ssä 65 kg, Mongoliassa 106 kg, Puolassa 61 kg ja

Tšekkoslovakiassa 69 kg. Näissä maissa sekä Neuvostoliitossa lihan kulutus asukasta kohti kasvoi kuluneella viisivuotiskaudella 4—7 kg. Samalla on havaittu viljatuotteiden ja perunan kulutuksen supistuneen. Väestön ravitsemusrakenne on siis laadullisesti paranemassa.

Viisivuotiskaudella on teollisuustavaroiden kulutus lisääntynyt merkittävästi. Erityisen huomattavasti kasvoi vaatetusteollisuuden tuotteiden myynti samoin kuin sellaisten kestohyödykkeiden kuten jääkaappien, televisioiden ja radiovastaanotinten. Kokonaisuudessaan kaikissa SEV-maissa viitenä viimeksi kuluneena vuotena teollisuustavaroiden kulutus asukasta kohti on kasvanut noin puolitoistakertaisesti.

Sosialistisissa maissa harjoitetaan entiseen tapaan intensiivistä asunnonrakennustoimintaa. Rakennettujen asuntojen määrässä 1 000 asukasta kohti Neuvostoliitto ja muut SEV-maat ylittävät huomattavasti yhteismarkkinamaat ja USA:n. Kaikissa SEV-maissa lisättiin niiden valtion varojen määrää, jotka suunnattiin yhteiskunnallisiin kulutusvarantoihin, lisäksi eläketurva parani. DDR:ssä siirryttiin vuonna 1970 viisipäiväiseen työviikkoon.

EDISTYKSEN NOPEUTTAJA

SEV-maiden monipuolinen taloudellinen yhteistyö on jo kauan ollut tehokas kansantalouden kehitystekijä. Viime vuonna tämä yhteistyö voimistui edelleen ja sai laadullisesti uusia muotoja. SEV-maiden välisten kestävien ja keskinäisesti edullisten taloussuhteiden tärkein keino on kansantaloussuunnitelmien niveltäminen toisiinsa. Vuonna 1970 Neuvostoliiton uusi viisivuotissuunnitelma ja muiden SEV-maiden suunnitelmat nivellettiin toisiinsa.

Todistuksena sosialistisen kansainyhteisön maiden keskinäisesti edullisten suhteiden lujittumisesta on ollut niiden ulkomaankauppavaihdon kasvu. Viime vuosikymmenellä SEV-maiden tavaranvaihto kasvoi noin 2,3 kertaa. Kysymys ei kuitenkaan ole vain keskinäisen kaupan mittojen laajentamisesta. Sen rakennettakin täydellistettiin, ja tässä kauppavaihdossa saa yhä suuremman osuuden niiden teollisuudenalojen tuotanto, jotka takaavat tieteellisteknisen edistyksen nopeutumisen. Keskinäisen kauppavaihdon kasvu kuvastaa erikoistumisen ja niveltämisen jatkuvaa kehitystä tuotannossa, tieteessä ja tekniikassa.

Vuonna 1970 SEV-maissa kehittyivät laajat valmistelut yhteistoiminnan syventämiseksi ja parantamiseksi jatkuvasti sekä sosialistisen taloudellisen integraation kehittämiseksi. Tämän ohjelman valmistelujen kulkua tarkastellaan säännöllisesti SEV:n toimeenpanevan komitean istunnoissa.

Integraation toteuttamisessa tulee näyttelemään tärkeää osaa veljesmaiden yhteinen suunnittelutoiminta. On jo hyväksytty tämän työn sellaiset uudet muodot kuten keskinäiset konsultaatiot talouspolitiikan peruskysymyksistä, yhteistyö taloudellisen ja tieteellis-teknisen ennusteiden laadinnan alalla sekä suunnitelmien niveltäminen pitkällä tähtäimellä kansantalouden tärkeimmillä aloilla ja tuotantolajeissa.

(APN)

TILASTOTIETOJA SUOMEN TIETOKONEKANNASTA 1. 4. 1969

Tietokonekanta neljännesvuosittain 1966—1969

	1966				1967				1968				1969
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
tilattu	74	71	61	60	53	61	49	41	42	44	36	33	36
asennettu	89	95	108	120	135	136	150	155	163	168	175	181	184

Tietokoneet toimialoittain 1. 4. 1969

toimiala	julk.hall.		yksityiset		yhteensä	
	tilat.	asenn.	tilat.	asenn.	tilat.	asenn.
teollisuus	3	14	11	46	14	60
kauppa	—	—	5	37	5	37
liikenne	2	4	—	3	2	7
pankit	1	5	1	15	2	20
vak.laitokset	—	—	1	10	1	10
palvelukeskukset	2	9	2	20	4	29
korkeakoulut ja tutk.laitokset	3	8	1	4	4	12
suunn.- ja rak.toimistot	—	—	1	1	1	1
hallinto ja järjestöt	2	7	1	1	3	8
Yhteensä	13	47	23	137	36	184

Neuvostoliitto autojen tuottajana

NEUVOSTOLIITON autotuotannon uusi viisivuotissuunnitelma on päässyt vauhtiin. NKP:n 24. edustajakokouksen vuosien 1971—1975 kansantalouden kehittämisohjeissa määritellään mm. maan autoteollisuuden kehitysvauhti. Vuoteen 1975 mennessä aiotaan autojen valmistusta lisätä 2—2,1 miljoonaan kappaleeseen vuodessa. Kuorma-autojen tuotannon on määrä kasvaa suunnilleen 1,5-kertaiseksi ja henkilöautojen 3,5—3,8-kertaiseksi.

Kun otetaan huomioon, että viime vuonna teollisuus tuotti 916 000 autoa, niin viiden lähimmän vuoden aikana on vuosituotannon lisäännyttävä yli miljoonalla autolla. Se on varsin mittava tehtävä. Mutta se on toteutettavissa, sillä perusta niin suurelle harppaukselle on laskettu edellisinä vuosina. Moskovalaisten Lihatshev- ja Leninski Komsomol-tehtaiden sekä Gorkin, Uljanovskin, Uralskin, Krementshugin, Mínskin ja Kutaisskin autotehtaiden tuotantokapasiteettia on lisätty huomattavasti. Uudet tehtaat on otettu käyttöön Lutskissa, Izhevskissä ja Togliattissa.

Volga on tuttu näky Suomen maanteillä. Uusin malli on sentään vielä melko harvinainen.

Jo valmiina tai rakenteilla on useita alihankkija- ja varaosatehtaita.

Edellisinä vuosina tapahtui kuitenkin muutakin kuin tuotannon laajenemista. Viime viisivuotissuunnitelmalle oli kuvaavaa uusien automallien tuotannon aloittaminen kaikissa autotehtaissa. Kun vielä otetaan huomioon, että tavallisesti samaa mallia valmistetaan suunnilleen kahdeksan vuotta, niin voidaan todeta, että tehtaiden liukuhihnat eivät uuden viisivuotissuunnitelman kaudella (harvoin poikkeuksin) muuta tuotantoaan.

Millaiseksi muodostuu henkilöautoteollisuuden tuotanto?

NEUVOSTOLIITON pienintä autoa valmistaa zaporozhelainen Kommunar-tehdas. Parhaillaan siellä valmistetaan pienoisautoa nimeltä ZAZ-966 (Jalta), jossa on 40 hevosvoiman ilmajäähdytteinen moottori. Auto eroaa aikaisemmasta mallista paitsi nykyaikaisen korimallinsa myös taloudellisuutensa ja pitkäikäisyytensä puolesta.

Uuden mallin huippunopeus on 120 km/t (entisessä mallissa 100 km/t) ja polttoaineen kulutus 5,9 1/100 km (6,2 l). Myös öljyn kulutus on laskenut 60—80 grammasta 25—40 grammaan.

Erityisesti kannattaa mai-

nita uuden Zaporoshetsin (Jaltan) moottori. Se pantiin monta päivää kestäneisiin kokeisiin, joiden aikana autolla ajettiin 10 000 kilometriä jatkuvasti täysillä kierroksilla. Koe osoitti, että 1 000 kilometrin ajomatkalla kampiakselin laakerit kuluivat korkeintaan 0,2 mikronia.

SYLINTERITILAVUUDELTAAN keskikokoista autoa edustaa nyt kolme mallia. Moskvitsh-408:aa ja Moskvitsh-412:ta valmistetaan Moskovan Leninski Komsomol-autotehtaassa. Lisäksi Moskvitsh-412:ta on alettu valmistaa myös uusitussa Izhevskin autotehtaassa. Togliattin kaupungissa on käynnistetty ensimmäinen liukuhihnaketju ja siltä on jo valmistunut kymmeniä tuhansia Zhiguli (Lada) -merkkisiä autoja.

Moskvitshin malleja 408 ja 412 valmistetaan samassa tehdasrakennuksessa, mutta edelliseen asennetaan 50 ja jälkimmäiseen 75 hevosvoiman moottori. Moskovan tehtaalla valmistuu jo tänä vuonna uusi tehdasrakennus, jonka pinta-alaksi tulee 230 000 neliömetriä. Sen ansiosta tehtaan tuotanto voidaan kaksinkertaistaa ja kohottaa 200 000 autoon vuodessa. Suunnilleen samaan määrään pääsee lähivuosina myös Izhevskin autotehdas.

TOGLIATTIN kaupungissa sijaitsevan Volgan jättiläisautotehtaan rakentaminen aloitettiin italialaisen Fiat-yhtiön kanssa tehdyn sopimuksen pohjalta. Yhdessä italialaisten asiantuntijoiden kanssa neuvostoliittolaiset suunnittelijat suorittivat Fiat 124:lle perusteellisen muokkauksen. Koria vahvistettiin, jarrujen rakennetta muutettiin ja kehitettiin uusi moottori. Tällaiset muutokset olivat Neuvostoliiton erikoisten sää- ja tieolojen vaatimia. Rakenteellisen muokkauksen jälkeen autolle annettiin nimi Zhiguli (Suomessa Lada). Viime vuoden loppukesästä käynnistettiin rakenteilla olevan tehtaan ensimmäinen liukuhihna. Rakennustöiden jatkumisesta huolimatta (ne jatkuvat vieläkin) tehdas valmisti viime vuonna 22 000 autoa. Tämän vuoden tavoite on 160 000 kappaletta. Suunnitellun vuosituotannon — 660 000 autoa — Volgan autotehdas saavuttaa vuonna 1974.

GORKIN autotehdas kuuluu Neuvostoliiton autoteollisuuden vanhimpiin. V. 1956 sen liukuhihnoilla alettiin valmistaa Volgaa eli GAZ-21:tä. Auton (siinä oli 75 hevosvoiman moottori) valmistusta jatkettiin lähes 14 vuotta. Epätavallisen pitkä valmistusaika voidaan todennäköisesti selittää johtuvaksi auton kestävyydestä ja luotettavuudesta. Volgan elämäkerrassa on muuan huomionarvoinen tapahtuma, joka selittää sen suosiota.

Siihen aikaan kun toiveikkaat autoilijat kokeilivat turvavöitä, myös suomalaiset asiantuntijat puuttuivat asiaan. Kun vöitä oli kokeiltu telineissä ja simulaattoreissa,

päätettiin kokeilla niiden luotettavuutta autossa, jonka ohjauspyörän ääressä istui oikea ihminen. Kokeiluun uskaltautui kansainvälisen luokan kilpa-ajaja T. Vuori, ja ainoa auto, jolla hän suostui ajamaan, oli neuvostoliittolainen Volga.

Lentokentällä järjestettyyn kokeeseen kuului useita erilaisia tilanteita. 80 kilometrin tuntinopeudella auto ajoi aluksi loivalle, mutta ylöspäin jyrkkenevälle telineelle. Siitä irtaannuttuaan auto lensi useita metrejä ilmassa, putosi kyljelleen ja pyöri useita kertoja ympäri. Samalla nopeudella se syöksyi kohti paksua lankkuseinää ja puhkaisi sen... Vuorella ei ollut usean miljoonan silloisen Suomen markan vakuutusta. Lehtimiehille antamassaan haastattelussa hän sanoi: "Siitä, että selvisin ehjänä kaikista kokeista, minun on kiittäminen turvavötä ja venäläistä Volgaa. Millään muulla autolla en olisi pystynyt tekemään samaa".

Vuonna 1970 alettiin valmistaa uutta Volga-mallia, GAZ-24:ää. Auto sai uuden virtaviivaisen korin. Sen moottorin teho nostettiin 98 hevosvoimaan ja nopeus 145 kilometriin tunnissa. Kokeissa todettiin, että uuden mallin moottori kesti 200 000 kilometrin ajomatkan ja oli yhä käyttökunnossa.

EDELLÄ mainittujen henkilöautomallien lisäksi Neuvostoliitossa valmistetaan pieninä sarjoina loistoluokan autoja, joissa on 200—300 hevosvoiman moottorit. Niitä käytetään yksinomaan valtion palveluksessa.

Neuvostoliiton kuorma-autoteollisuus tuottaa mitä erilaisimpiin tarkoituksiin käytettäviä ja monen kokoisia autoja. Niitä voitaisiin luetella kymmeniä eri malleja, mutta tuomme tässä esiin vain kuljetuskyvyltään keski- ja suurikokoiset autot. Nimenomaan niiden tuotannossa on nykyisin painopiste.

MOSKOVAN LIHATSHEVIN autotehtaan tuotanto käsittää 5-tonnisen ZIL-130:n ja 3,5 tonnin kolmiakselisen ZIL-131:n, johon voidaan liittää 4 tonnin perävaunu, sekä lisäksi erilaisia muunnoksia erinomaisen maastokelpoisesta ZIL-133:sta — tavallisella ja pitkällä alustalla varustettuja kuorma-autoja, vetovaunuja ja maansiirtoautoja. Perusmallin kantavuus on 8 tonnia, mutta sen muunnokset, joihin liitetään puoli- ja kokoperävaunuja voivat ottaa 9,5 ja 19 tonnin lastin.

PUOLIPERÄVAUNULLA varustettuja kuorma-autoja, jotka pystyvät kuljettamaan 14—15 tonnin kuorman, valmistetaan Minskin, Miassin ja Kutaisskin autotehtaissa. Krementshugin autotehtaan valmistama 12 tonnin painoinen KrAZ pystyy puoliperävaunulla varustettuna kuljettamaan 23 tonnin kuorman. Kantavuudeltaan yli 30 tonnin maansiirtoautoja on alettu valmistaa Mogilevin autotehtaassa Valkovenäjällä.

Neuvostoliiton autoteollisuuden uusin saavutus on Lada. Se on rakennettu Togliatin kaupungissa sijaitsevassa maailman uudenaikaisimmassa autotehtaassa.

KUORMA-AUTOTUOTANNOSSA kiinnitetään suuria toiveita Tatariaan rakenteilla olevaan Kamskin autotehtaaseen. Vuonna 1974 sen on tarkoitus käynnistää liukuhihnansa, joilta valmistuu tuhansia kantavuudeltaan 8—12 tonnin autoja. Samassa tehtaassa tullaan valmistamaan myös 20 tonnin rekka-autoja.

UUDEN TEHTAAN rakennustöitä voidaan verrata Togliattissa sijaitsevaan Volgan autotehtaaseen. Erona on vain se, että Togliattissa tehdas rakennettiin sopimuksella ulkomaisen yhtiön kanssa, mutta uuden Kamskin jättiläisen rakentamiseen osallistuu vain neuvostoliittolaisia laitoksia ja instituutteja. Sillä aikaa kun suunnittelijat päättävät, miten tehdasosastot ja tuotantokompleksit sijoitetaan, alueella kaivetaan miljoonia kuutio-

metrejä maata. Jaroslavlin moottoritehtaassa tehdään dieselmoottoreita Kamskissa muutaman vuoden kuluttua valmistuvia kuorma-autoja varten. Moskovalaiset suunnittelijat kehittelevät sillä aikaa uusien kuorma-autojen malleja.

Kamskin tehdas tulee täydentämään huomattavasti maan autokantaa. Suurimmat autot tulee kuitenkin edelleen valmistamaan Valkovenäjän autotehdas. 12 vuotta sitten perustettu tehdas erikoistuu valmistamaan erityisen kantavia autoja. Valmistettuaan 27 tonnin painoisen BeLAZ-540:n suunnittelijat lienevät aikoneet tehdä siitä perusmallin 30, 45, 65 ja 110 lastitonnin maansiirtoautoille. Mutta kului vähän aikaa, ja ilmaantui 40 tonnin BeLAZ-548 ja heti sen jälkeen 75 tonnin BeLAZ-549. Nyt suunnittelijoiden kiikarissa on autoja, jotka pystyvät kuljettamaan 110, 160 ja 220 tonnin kuormaa.

SUURTEN AUTOJEN perusmallina on BeLAZ-549. Tämän vuoden alussa ilmestyi jo perävaunullinen kuorma-auto "Belarus-549B-5275", jonka kantavuus on 120 tonnia. Siinä oleva 1 200 hevosvoiman kaasuturbiinimoottori on yhdistetty sähkögeneraattoriin, joka syöttää virtaa pyöriin asennettuihin sähkömoottoreihin. Tällainen auto, jonka oma paino on 78 tonnia, ei pysty kulkemaan tavallisilla teillä. Se on tarkoitettu louhosten ja suurten rakennustöiden käyttöön.

(APN)

Monikansalliset yhtiöt

Yksittäiset kapitalistiset valtiot ovat monissa tapauksissa käyneet liian ahtaiksi kansainvälistyneen pääoman toiminta-alueina. Suuret kapitalistiset yhtiöt ovatkin pitemmän aikaa murtaneet siekailematta näitä rajoja ja ryhtyneet toimimaan lähes koko siinä kentässä, jonka kapitalistinen maailma pystyy suurpääoman pelipöydäksi tarjoamaan. Tutustuttaaksemme Kansan Tietokirjan lukijoita tähän yhteiskunnalliseen kehitysvaiheeseen julkaisemme seuraavassa MAL:n kokoamaa aineistoa monikansallisten yhtiöiden toiminnasta. Tekstin yhteyteen sijoitetuissa laatikoissa esitetään havainnollisuuden takia yksityiskohtaisia tietoja monikansallisissa puitteissa operoivien yritysten toimista.

'RIISTOJÄTTIEN' ALKUPERÄSTÄ

1900-luvun alussa monopolikapitalismi siirtyi asteittain sisäisten ristiriitojen johdosta imperialistiseen vaiheeseen. Tapahtumasarjan seurauksena oli pääoman lisääntynyt kasaantuminen ja keskittyminen. Monopolien tärkeys kasvoi kehittyneiden kapitalistimaiden talouselämässä, kehittymättömissä kapitalistisissa ja siirtomaissa.

Silloin ilmestyivät niin sanotut ultra-monopolit.

Niiden erityispiirteitä oli korkeatasoisen varusteiston ja tekniikan vaatiminen, tutkimustyön ja suurpääomien

välttämättömyys, voimistunut kasautuminen, hintojen hallinta kansallisella tasolla ja kansainvälisen liikevaihdon hallinta. Kaikki tämä voidakseen pitää puoliaan **kiristyneessä maailmanmarkkinakilpailussa** ja saavuttaakseen monopolistisen porvariston tärkeimmän päämäärän: **mahdollisimman suuret voitot.**

Vuosisadan puolivälissä tarkkailtiin uutta tapahtumasarjaa: talouden yhdentymistä kansainvälisellä tasolla ja pääoman yhä suurempaa kansainvälistymistä.

Tämä tapahtumasarja liittyy tieteiden ja tekniikan kehitykseen, josta aiheutuu uusien taloudellisten yhteistyömuotojen, palvelusten ja kuljetusten laajenemisen, erikoistumisen ja kansainvälisen tuotantoyhteistyön ym. tarve.

Tuotanto- ym. laitosten melkoiset mittasuhteet ja suursarjatuotanto synnyttivät tarpeen toisaalta ylittää valtioiden taloudelliset raja-aidat ja toisaalta sitoa valtiot ja julkiset pääomat yhdentymistapahtumaan.

Kansainväliset yhdentymispyrkimykset sanelee ennen kaikkea seikka, että monopolistiset yhtiöt ovat huomanneet suurvoitto- ja laajentumismahdollisuuksiensa vähenevän omassa maassaan. Samanaikaisesti ne ovat nähneet imperialistien keskisten ristiriitojen kärjistyvän. Nämä johtuvat mahtavimman imperialismin ylivaltaan pääsytahdosta ja sen valloituspyrkimyksistä maailmanmarkkinoilla, joita alati rajoittaa tärkeän sosialistisen leirin olemassaolo ja siirtomaajärjestelmän sortuminen.

Nämä ristiriidat, jotka liittyvät luonteeltaan yhä yhteiskunnallisemman tuotannon ja lukumäärältään alati pienempien ryhmien tuotantovälineiden omistuksen välillä jo ilmeneviin ristiriitoihin, ovat

"GENERAL MOTORS CORPORATION"

— Liikevaihto: 24.295 miljoonaa dollaria v. 1969, joista 21.764 autojen ja lähituotteiden myynnistä.

— Voitto 1969: 1.710 miljoonaa dollaria.

— Myynti v. 1969: 7.159.526 henkilöautoa ja muuta kulkuneuvoa, joista 5.259.652 rakennettu Yhdysvalloissa ja 501.134 Kanadassa.

— Merkit: Cadillac, Buick, Chevrolet, Oldsmobile ja Pontiac Yhdysvalloissa ja Kanadassa; Vauxhall Isossa Britanniassa, Opel Länsi-Saksassa ja Holden Australiassa.

— Työpaikat vuoden 1969 lopussa: 794.000 henkilöä, joista 442.000 tuntipalkkalaista Yhdysvalloissa.

FIAT

Ulkomailla toimivien yhtiöiden kärjessä on "International Holding Fiat Spa", jonka päätoimipaikka on Luganossa. Vuonna 1969 sen ulkomaiset sijoitukset 'Fiat'-yhtiön 'salkussa' nousivat 43 prosenttiin.

Sen valvomat yhtiöt sijoittavat nekin ulkomaille, erityisesti 'Magnetti' Marelli' joka on rakentanut tehtaan Brousseen Turkkiin.

Fiatin ja Citroënin sopimus johti osallistumis- ja kehitysyhtiön (Paredi) perustamiseen: sen avulla 'Fiat Spa' ja 'Michelin' valvovat 'Citroënia'.

MASSEY FERGUSON

— 45.000 henkilöä;

— 43 tehdasta 14 maassa;

— tuotanto myydään 182:een maahan maailman 218 maasta;

— järkiperäistetty tuotanto (voimansiirtolaitteet valmistetaan Ranskassa, moottorit Isossa-Britanniassa, voimansiirtoakselit Meksikossa, kokoaminen suoritetaan amerikkalaisen vaunukorivalmistamon kanssa Yhdysvalloissa: traktoria myydään Karibian saarilla y.m.)

myötävaikuttaneet monopolikapitalismin muuttumiseen valtiomonopolistiseksi kapitalismiksi.

MIKÄ ON TEHNYT MONIKANSALLISTEN YHTIÖIDEN LAAJENTUMISEN MAHDOLLISEKSI

Tuotantovoimien kehitys ja työläisten riisto ovat ravinneet kaikissa maissa varoja ja työvoimaa keskittävien monopolien kehitystä. Monopolien kasvava etujen yhteenkietoutuminen tuotantoyksiköissä ja pankkilaitoksissa sekä niiden julkisista rahoitusmuodoista saama lisääntyvä tuki auttavat niitä voimistamaan kasautumista toisaalta kansallisella perustalla toisaalta kasvavassa määrin useissa maissa. Valtiomonopolistisesta kapitalismista syntyneet monikansalliset yhtiöt uusivat muotonsa; paljon nopeammin kuin finanssipääoma ennen, ne kehittävät nyt kasautumistaan eri maissa; ja vaativat käyttöönsä yhä enemjulkisia rahoitus- ja valvontakeinoja. Ne sälyttävät koko taakan useiden maiden työläisten ja valtiokoneiston kan-

KEMIAN ALALLA

Yhdysvaltain Länsi-Eurooppaan tunkeutumiselle on luonteenomaista, että 120 amerikkalaista yritystä on tehnyt sijoituksia yli 410:een tämän sektorin eurooppalaiseen laitokseen: amerikkalaiset sekayhtiöt valvovat 250:tä näistä 410:stä laitoksesta.

DUPONT DE NEMOURS

— Maailman suurin kemianteollisuuden yritys. 1/3 sen liikevaihdosta, joka v. 1968 kohosi 3.455 miljoonaan dollariin, käsittää synteettisten kuitujen myyntiä;

— 12.000 tuotetta myyty yli maailman 100 maassa;

— 90 tehdasta Euroopassa, Yhdysvalloisa ja Kanadassa, Latinalaisessa Amerikassa ja Aasiassa;

— Vuonna 1955 yhtiö suuntasi toimintansa Eurooppaan: Isoon-Britanniaan, Belgiaan, Ranskaan, Italiaan, Luxemburgiin, Alankomaihin, Espanjaan, Ruotsiin ja Sveitsiin;

— "Dupont de Nemours International" Genevessä sijaitsevine laboratorioineen suuntautuu Euroopan, Afrikan, Lähi- ja Keski-Idän 78 maahan;

— 118.819 työläistä vuonna 1969.

nettavaksi ja muuttavat täten huomattavasti edukseen perinteellisiä poliittisen vallankäytön muotoja.

Niiden toiminnalle on myös ominaista se, etteivät ne rajoitu yhden ainoan tuotteen tuottamiseen ja toimintaan yhdellä ainoalla teollisuuden alalla. Ne ovat monia eri aloja käsittäviä, monenlaistuneita tuotantokomplekseja.

Hyvin monet yhtiöt ovat jättilaitoksia, jotka ylittävät maanosienkin rajat. Enää ei ole kysymyksessä ainoastaan suuret tai valtavat laitokset vaan laadullisesti uudet kokonaisuudet, jotka vaikuttavat yhä enemmän koko kapitalistisen yhteiskunnan valtiovaltaan ja organisaatioon. Ne asettavat usein edustajansa suoraan valtioiden hallintoelimiin.

Juuri valtion avulla mahtavimmat kansalliset monopolistiryhmittymät yrittävät sijoittua monikansallisten yhtiöiden liittoon. Niiden täytyy saada "ujutetuksi" käytäntöön yhä jyrkempi valtion talouspolitiikka, joka työläisten ja laajojen väestöryhmien riiston aiheuttajana auttaa heitä turvaamaan kansainvälisen laa-

jentumisensa ja kehityksensä rahoituksen ja voimistamaan teollista perustaansa kilpailun ja pääomien kansainvälisen kasautumisen uhmaamiseksi.

Valtiomonopolistisen kapitalismin oloissa monikansallisten yhtiöiden kehitys puolestaan vaikuttaa valtioiden politiikkaan, jonka se osittain vaarantaa ja joka edellyttää ylikansallisten laitosten politiikan luomista. Usein esitetään "tulevaisuuden mallina" monopolistinen yhtiö, jonka pääomat ja johto tulevat erotuksetta useista eri maista. Ajatuksen syventäminen tästä käsityksestä lähtien yhdistää teoriat uudelleen eräänlaisessa korkeammassa vaiheessa, jossa läsnäolevat imperialistiset vallat sopusointuistavat etunsa ja elävät yhdessä maailmanlaajuisina ryhmittyminä.

Monikansalliset yhtiöt tarvitsevat tällaista yhdentymistä ja ylikansallisuutta välttääkseen kapitalistisessa maailmassa ilmenevien ristiriitojen seuraukset ja asettuakseen paremmalle turvallisuusperustalle finanssimaailmassa. Tämä toive ei voi kuitenkaan toteutua, koska ne itsekin pysyvät alati tärkeänä kanavana, jonka kautta jo nyt ja vielä enemmän tulevaisuudessa kulkee monopolien ja imperialistien keskinen kilpailu.

Nyt kun Euroopassa hallitukset ja monopolit yrittävät vakiinnuttaa ylikansallista valtaa, niin maailman tasolla jo sellainen 'de facto' -valta on, nimeltään Kansainvälinen valuuttarahasto, joka suojelee dollarin yliasemaa, kasaa eurooppalaisia pääomia, päättää valuuttojen devalvoinnista ja taiteilee kaikkein suurimmilla pääomakeinotteluilla. Se ei kuitenkaan vähennä lainkaan imperialismin sisäisiä ristiriitoja, minkä osoittavat äskettäiset valuuttamuutokset Euroopassa.

Tämän tilanteen juuret ovat peräisin USA:n toisen maailmansodan jälkeisestä politiikasta, erityisesti Marshal-suunnitelmasta, jonka tavoitteena ei ollut välitön taloudellinen tuottavuus vaan ennen kaikkea poliittisen herruuden saavuttaminen kaikista kapitalistimaista. Kutenkin Yhdysvaltain useille maille dollareissa myöntämien etumaksujen kautta esittämä kapitalistisen maailman pankkiirin rooli antoi sille mahdollisuuden saattaa dollari hallitsevaan asemaan kansainvälisessä valuuttajärjestelmässä.

Viimeisinä kymmenenä vuotena monikansallisten yhtiöiden kehitys johtuu Yhdysvaltain pääomien valta-asemasta kapitalistisessa maailmassa. Euroopassa tämän valta-aseman voimistuminen — erityisesti eräillä ensiarvoisen tärkeillä teollisuuden aloilla — synnytti 1960-luvulla pelon Yhdysvaltain taloudellisesta ylivallasta.

Seuraavassa antamamme tiedot osoittavat, ettei tämä pelko ole aiheeton.

Yhdysvaltain ulkomailla toimivien yhtiöiden välittömään varusteistoon kulutettiin v. 1965—70 seuraavat summat:

1965:	7,4	mrd. dollaria
1966:	8,8	„ „
1967:	9,3	„ „
1968:	9,4	„ „
1969:	10,9	„ „
1970:	13	mrd. dollaria

Yhdysvaltain kauppaministeriön arvioiden mukaan v. 1969 ulkomaille suoritetut välittömät sijoitukset jakaantuivat suurin piirtein seuraavasti:

48 mrd. dollaria kehittyneisiin kapitalistimaihin (joista 22 mrd. Länsi-Eurooppaan)
1 mrd. — Japaniin
1 mrd. — Etelä-Afrikkaan
20 mrd. kehittyviin maihin

yhteensä 70 mrd.

Vuonna 1971 on laskettu käytettävän em. varusteistoon 14 miljardia, mutta todellisuudessa tämän summan lasketaan lähenevän 15 miljardia dollaria.

Jotkut taloustieteilijät selittävät Yhdysvaltain välittömien sijoitusten kehityksen johtuvan ensinnä siitä, että kehittyneisiin kapitalistimaihin tehdyt sijoitukset ovat muita turvatumpia kansallistamisym. sen kaltaisilta toimenpiteiltä, ja toiseksi siitä, että tällöin on suuremmat mahdollisuudet panna käyttöön entistä voimakkaamman riiston toteuttamiseksi uudenaikaisia tieteellisiä ja teknisiä menetelmiä.

Yhä pidemmälle viedyn yhdentymisen ja pääoman kansainvälistymisen johdosta monikansallisista yhtiöistä on tullut tämän päivän kapitalistisen järjestelmän peruselementti. Ne pidättävät vallassaan lähes täysin uuden tekniikan käytännönsovittamisen monopolin. Asemiensa voimistuessa maailmantalouden kapitalistisella sektorilla ne ponnistelevat löytääkseen uusia muotoja tuotantovoimien nopean kehityksen alistamiseksi pääoman vaatimuksiin.

MONIKANSALLINEN YHTIÖ EI MUUTA KAPITALISMIN PERUSLUONNETTA

Pettääkseen suurta yleisöä valtiomonopolistisen kapitalismin teoreetikot esittävät monikansallisen yhtiön taloudellisen yhdentymisen vakiinnuttavana laitoksena, joka ylittää kansalliset rajat mutta kunnioittaa kansallista koskemattomuutta ja paikallista kulttuuria. Monikansallisen yhtiön tavoite on — ylistetään — taloudellinen, siis suhteellisen helppo määritellä, arvioida ja valvoa.

Usein ne vakuuttavat, että monikansallisten yhtiöiden kehitys voi olla työläisille vain hyväksi, koska tuottavuustason jatkuva nousu auttaa kohottamaan joukkojen elintasoa ja viemään eteenpäin yhteiskunnallista edistystä. Näitä vakuutteluja seuraavat aina virheelliset teoriat kapitalismin luonteen muuttumisesta, jolloi puhutaan 'johdetusta ka-

pitalismista', 'kansankapitalismista', 'uudenaikaisesta kapitalismista' yms. Yksi teorioista, joka tunnetaan nimellä 'työnjohtajiston vallankumous', jopa väittää, että nykyhetkellä kapitalistit ovat käytännöllisesti katsoen hävinneet yritysten omistajina ja johtajina ja että heidät on korvannut työnjohtajisto, joka on luonteeltaan vain työnantaja. Samalla kun 'neo-liberaalinen' teoria puolustaa vapaan kilpailun periaatetta, se yrittää saada kaikki yhteiskuntaryhmät yhteistyöhön valtion kanssa, joka automaattisesti valvoo väestön etuja.

Toisin kuin kaikki nämä porvarilliset teoriat väittävät, kapitalismin luonne ei ole muuttunut. Kapitalismin luomat monikansalliset yhtiöt ovat mitä silmiinpistävin ilmaus pääoman ja työn välisistä ristiriidoista, kuten vahvistavat kaikkien työntekijäryhmien käymät johdonmukaiset ja ennennäkemättömät taistelut.

YHTEISKUNNALLISIA SEURAUKSIA

Edellä osoitetut monikansallisten yhtiöiden hallitsevat piirteet eivät johda ainoastaan tuotantovoimien tasapainottomuuden korostumiseen vaan myös kansantalouden perustojen yhdensuuntaistettujen kehitysmahdollisuuksien kahlehtimiseen. Imperialismin uusina ilmentyminä monikansalliset yhtiöt ovat mitä johdonmukaisimpia työläisten riistäjiä ja kehittyvissä maissa uuskolonialismin linnakkeita.

Seuraavassa tutkimme joitakin esimerkkejä.

Uuden tekniikan käyttöönotto tai yhtiön suorittama toisen yhtiön ostaminen ovat hyvä syy palkanmaksujärjestelmien muuttamiseksi. Esim. Isossa-Britanniassa, kun Chrysler osti Rootes'n sen johtajat kiirehtivät heti soveltamaan "jokapäiväisen työn ajanlaskumenetelmää".

Hyvin useissa tapauksissa uudet tehtaat sijoitetaan alueille, joilla palkat ovat alhaiset tai joilla ammatillisiin järjestöihin kuulumisprosentti on hyvin heikko tai olematon. Esim. Citroën valmistuttaa suuren osan irto-osistaan Espanjassa, jossa palkat ovat alhaiset, ja vie ne sitten Ranskasta muihin maihin. Yhdysvalloissa ja Kanadassa ammatilliset järjestöt valittavat, että Meksikoon ja muualle 'pakenevat' tehtaat käyttävät paikallista alipalkattua työvoimaa.

Samaan aikaan pääomien vientimaissa työttömyyskäytäntö yleistyy ja lisääntyy, mikä reservityövoimaa luomalla helpottaa palkkatasopainostusta.

Monikansalliset yhtiöt merkitsevät myös hyvin usein joukkoirtisanomisia ja epävarmaa työllisyyttä. Niinpä tapahtuu, että ne sulkevat tehtaita lyhyin väliajoin etsiäkseen muualta korkeampia voittoja. Koska päätökset tehdään tuhansien kilometrien

päässä kansainvälisten harkintojen perusteella, niin on vaikea tietää työllisyyden näköaloja pitkälle eteenpäin.

Kun 'General Motors' ja Remington ostivat ranskalaiset tytäryhtiönsä, ne irtisanoivat lukuisia ranskalaisia työläisiä.

Australiassa 'General Motors' -yhtiöllä oli pitkän aikaa eräänlainen kansallinen Holden-autojen valmistus- ja vien-

ELINTARVIKEJÄTTILÄISET
NESTLÉ

Maailmantrusti Nestlé, jolla on 210 tehdasta maailmassa, 90.000 palkanansaitsijaa ja 11 miljardin Ranskan frangin liikevaihto, perustuu sveitsiläiselle ja pohjoisamerikkalaiselle pääomalle. 'Unilever'-yhtiön vastaisesta hyökkäilystään huolimatta Nestlé on tehnyt jälkimmäisen kanssa sopimuksen yhtiöittensä toiminnan yhteensulauttamisesta pakastetuotteiden ja jäädykekermojen osalta Saksassa, Itävallassa ja Italiassa.

Nestlé on liittynyt yhteen Kansainvälisen makuuvaunuyhtiön kanssa joissakin kunnostamissektorin toimissa.
Belgia, Bolivia, Brasilia, Karibian saaret, Chile, Kolumbia,

TEHTAAT seuraavissa maissa: Argentiina, Australia, Belgia, Bolivia, Brasilia, Karibian saaret, Chile, Kolumbia, Costa-Rica, Norsunluurannikko, Tanska, Saksan Liittotasavalta, Espanja, Ranska, Honduras, Intia, Italia, Jamaica, Japani, Kenia, Malaisia, Hollanti, Uusi-Seelanti, Norja, Itävalta, Panama, Peru, Filippiinit, Portugali, Puerto Rico, Rhodesia, Sveitsi, Singapor, Etelä-Afrikka, Ruotsi, Trinidad, Turkki, Yhdysvallat, Venezuela ja Meksiko.

UNILEVER

— Alan suurin eurooppalainen yritys;

— työllistäminen kokonaisuudessaan: 385.000 henkilöä eri puolilla maailmaa;

— liikevaihto: yli 30 miljardia Ranskan frangia.

Unileverin elintarviketuotteiden myyntiyhtiöiden ryhmittymän johtokunta ilmoitti henkilökuntansa jäsenille osoittamassaan kirjeessä aikovansa ryhtyä vähentämään työntekijöittensä määrää. Toimenpide kohdistuu lähes 4.000 työntekijään: 1.600 Rotterdamissa ja 2.400 Lontoossa.

timonopoli. Kaksi päivää yllämainitun oston jälkeen yhtiö päätti lopettaa Holden-autojen viennin Japaniin ja antoi tämän työn Californiassa sijaitsevien tehtaiden huoleksi.

Muuan pohjoisamerikkalainen yhtiö purki omavaltaisesti Boliviassa solmitun sopimuksen, sen jälkeen kun tämän maan hallitus oli kansallistanut öljy-yhtiön.

Kansallisella tasolla talouspolitiikka työpaikkojen luomiseksi, teollisuuden sijoittamiseksi ja aluepolitiikan ym. harjoittamiseksi on vaikeutunut monikansallisten yhtiöiden astuttua peliin. **Tehtaiden sijoituspaikka ja tuotannon liikkuvuus ovat myös ammatillisia järjestöjä vastaan käytetty ase. Täten monikansalliset yhtiöt pyrkivät tukahduttamaan palkkavaatimukset jo nupussa tai lamaannuttamaan ammatilliset järjestöt tuotanto- ym. laitoksen sulkemisuhalla.**

Tällä menetelmällä myös pelotellaan ja harhautetaan ammatillisia järjestöjä tai lakkolaisia, mikä valaisee yhtä monikansallisten yhtiöiden peruspiirrettä: **ne ovat pohjimmiltaan ammatillisille järjestöille vihamielisiä tai tarkemmin sanottuna vastustavat kiihkeästi ammatillisten järjestöjen vapaata toimintaa.** Esim. Pirelli-yhtiö, yrittäen välttyä lakoilta Italiassa, etsi apua Espanjan ja Kreikan tuonnista. Pohjoisamerikkalaisten kupariyhtiöiden onnistui pitää puoliaan kahdeksan ja puolen kuukauden lakossa, johon oli ryhdytty 26 ammatillisen järjestön vetoomuksesta ja jota käytiin yhtenäisin voimin; tämä oli mahdollista, koska niillä oli ylituotantoa muissa maissa ja koska ne antautuivat hintakeinotteluun maailmanmarkkinoilla. Raytheon sulki tehtaan Sisiliassa työselkkauksen johdosta. Helmikuussa 1971 Ford ilmoitti ettei se rakentaisi uutta tehdasta Isoon-Britanniaan useasti sattuvien työselkkausten johdosta. Pohjoisamerikkalaiset yhtiöt ponnistelevat erityisen sitkeästi ammatillisten järjestöjen tuhoamiseksi.

Tästä toinen esimerkki on Nestléssä ja sen liitännäisyrityksissä käytössä olevat tavat. Tämän monikansallisen yhtiön ranskalainen haarayhtiö SOPAD on keksinyt 'lakonvastaisen palkkion', jonka määrä on keskimääräistä kuukausipalkkaa korkeampi. Äskettäisen, viime maaliskuun lakon aikana työläisille ilmoitettiin, että he menettävät lakon johdosta kaksi lomapäivää ja kuuluisan 'lakonvastaisen palkkion'. Tässä yrityksessä pidetään alituisesti silmällä ammattiyhdistysaktiiveja. Irtisanominen on useimmiten käytetty menetelmä kaikkein aktiivisimmista eroonpääsemiseksi. Toukokuun 17. päivän 1967 lakossa irtisanottiin Astignyssa 26 työläistä. Kaiken lisäksi Nestléssä on luotu "henkilökohtainen palkkio" niille jotka ovat arkoja ja kohteliaita työnan-

tajille. Huomioon otetaan myös uskonto, jota palkkioehdokas ja hänen ammatillinen järjestönsä tunnustavat.

Toinen 'monikansallisten' vahingollinen vaikutus johtuu siitä, että ne keskittävät emäyhtiön kotimaahan henkilöitä, joilla on mahdollisimman korkea ammattipätevyys, erikois-asiantuntijoita tutkimustöihin yms. Esim. silloin kun Raytheon sulautui yhteen Cossorin kanssa, kaikki tutkimus- ja kehitystyö siirrettiin Yhdysvaltoihin. Tämä merkitsi, että tytäryhtiöiden palveluksessa olevat työntekijät on tuomittu työskentelemään jatkuvasti toisasteisissa töissä, että

LATINALAISEN AMERIKAN RYÖSTÄMINEN

BRASILIA

'Union Carbide' päätti ottaa haltuunsa brasilialaisen Adesite-yhtiön, jonka valmistaman teipin kuukausituotanto pysyttelee 500 miljoonan cruzeiron paikkeilla. Kun kuuluisaa Scotch-teippiä valmistava yhtiö "Minnesota Mining and Manufacturing Company" alensi teipin hintaa 30—40 %, Adesite-yhtiön myyntilukemat alkoivat pudota nopeasti. Pankit keskeyttivät luotonannon yhtiölle. Silloin Carbide ja Minnesota jakoivat Brasilian teippimarkkinat. Yhteisellä sopimuksella ne nostivat teipin hintaa 50 %. (OPTIONS, marraskuu 1970).

BRASILIAN TALOUDEN RIIPPUVAISUUSSUHDE

Brasilian kongressin erikoiskomission julkistamien tietojen mukaan ulkomainen pääoma valvoi maassa v. 1968 40 % pääomamarkkinoista, 62 % ulkomaankaupasta, 82 % merikuljetuksista, 77 % lentolinjoista, 100 % autotuotannosta, yli 80 % lääketeollisuudesta, 30 % kemian teollisuudesta, 39 % konerakennusteollisuudesta, 62 % autonosatehtaista, 48 % aluminiumin ja 90 % sementintuotannosta. Miksi ulkomaisia yhtiöitä suositaan? Ne saavat lainoja 7—8 %:n korolla, kun sen sijaan brasilialaiset yhtiöt maksavat korkoa saamastaan pääomasta jopa 48 %. Tämä suuri maa on joutunut tuhlauksen kohteeksi, jota ilmentää hyvin seuraava yksinkertainen vertailu: vuosina 1965—67 maahan tehtiin 200 miljoonan dollarin pääomasijoitukset; samana aikana maasta poistui 355 miljoonan dollarin pääomat.

maasta häviävät kokonaan eräät ammattipätevyydet ja että maan kapasiteetti alenee ja muuttuu tasapainottomaksi. Tämä ongelma koskee erityisesti tiedemiehiä, teknikoita ym. joiden edestä sulkeutuu ylentymisen tie ja joilta kielletään pääsy tutkimustyön pariin.

Täten tasoitetaan maaperää "henkisen työvoiman metsästämiselle" ja "henkisen työvoiman paolle", mikä vahingoittaa yksityisiä henkilöitä, mutta erityisesti itse maata. Tekniikan kehitysaste-erot voimistuvat, avainasemassa olevat teollisuuden alat luisuvat kansalliselta valvonnalta tai maa menettää ne kokonaan.

Seuraukset monikansallisten yhtiöiden otteesta kehitysmaihin ilmenevät erityisesti luonnonrikkauksien ryöstönä, pidemmän ajan kuluessa ne muodostavat näisä maissa tuhoisan tilanteen, huolimatta siitä että näiden maiden hallituksia, siirtomaavallan jälkeläisten perijöitä kiinnostaa uusien teollisuuden alojen ja pääomasijoitusten ensiviehätys.

BOLIVIA

"Bolivian Gulf Oil Co." -öljy-yhtiön lokakuussa 1969 tapahtuneen kansallistamisen johdosta "William Bros."-yhtiö, jonka tehtävänä oli rakentaa Bolivian Santa Cruz'n ja Argentiinan rajalla sijaitsevan Yacuiban välille kaasuputki, päätti keskeyttää työt ja palauttaa kotimaahan työtä johtavien pohjoisamerikkalaisten teknikoiden enemmistön.

Maailmanpankki ja kaasuputken rahoittanut New Yorkin rahoituselin lopettivat maksusuorituksen sitä seuraavana päivänä. Bolivian kaivosministeri totesi: "Olemme kansainvälisen salahankkeen uhreja."

MEKSIKO

Tässä USA:n rajalla sijaitsevassa maassa tehtaat lisääntyvät joka päivä. U.S. NEWS AND WORLD REPORT -lehti selittää tilanteen seuraavasti:

"USA:n liikemiehet löytävät Meksikosta halpaa työvoimaa. Ciudad Juarez'ssa vähimmäispalkka on 2.55 dollaria, El Pasossa se kohoaa 7.50 dollariin. Epäilemättä Meksikossa palkat ovat korkeammat kuin Aasiassa, mutta Meksiko tarjoaa muita etuja. Se on poliittisesti varma maa".

Monikansallisten yhtiöiden asenne niiden maiden kansallista koskemattomuutta kohtaan, joihin he ovat sijoittaneet laitoksiaan, heijastuu parhaiten Ronsonin brittiläisen tytäryhtiön puheenjohtajan äskettäisessä lausumassa:

"Yhdysvaltain valvoman yhtiön johtajan täytyy panna sivuun kaikki kansalliskiihkoiset asenteet ja tajuta, että viime kädessä hänen täytyy osoittaa uskollisuuttaan emäyhtiön osakkaille ja että hänen tulee suojella heidän etujaan, vaikka tämä näyttää olevan ilmeisessä ristiriidassa sen maan kansallisten etujen kanssa, jossa hän toimii."

Monikansallisten yhtiöiden asenne ammatillisiin järjestöihin, niiden valta etäältä vaikuttaa kaikkiin talouden suunnitteluyrityksiin ja synnyttää lamoja sekä niiden mieltymys 'varmoihin' hallituksiin ovat kaikki tunnusmerkkejä, jotka osoittavat, että monikansalliset yhtiöt muodostavat mitä vakavimman uhan kansalliselle koskemattomuudelle ja demokratialle.

Syrjitty elinkeino

ASEMA KANSANTALOUDESSA

Kalastusta on aina pidetty maatalouden sivuelinkeinona ja tästä johtuu, ettei sen kehittämiseen ole kiinnitetty riittävästi huomiota. Kalataloutemme onkin jäänyt pahasti jälkeen kansainvälisestä tasosta samalla, kun itse ammatti on joutunut kansallisesti hyljeksittyyn asemaan.

Ammattikalastuksen osuus nettokansantuotteesta on vain 0,5 %, mutta kun tähän lisätään virkistys- ja kotitarvepyynnin tuotto sekä kalatalouteen kuuluvat kalakauppa, kuljetus, jalostus, varastointi sekä kalastustarviketeollisuus, muodostuu kalatalouden kokonaismerkitys kansantaloudessa huomattavasti em. prosenttilukua suuremmaksi.

Luontaiset edellytykset huomioon ottaen meillä olisi kuitenkin mahdollisuus kohottaa kalatalous kokonaan toisenlaiseen arvoon ja merkitykseen. Asiantuntijoiden mukaan nykyinen vuosisaalis (n. 90 milj. kg) voitaisiin helposti moninkertaistaa, mutta se edellyttää tehok-

kaita lainsäädännöllisiä ja taloudellisia toimenpiteitä lähinnä kalakaupan, jalostuksen, kalanviljelyn ja -kasvatuksen sekä mainonnan kehittämiseksi.

HALLINTO

Virallinen kalastushallinto sai alkunsa v. 1860, jolloin senaatin maanviljelystoimikunnan yhteyteen perustettiin kalastuksen tarkastajan virka. Erityinen kalastushallitus perustettiin 1. 9. 1918, mutta sen toiminta lopetettiin kustannussyihin vetoamalla v. 1924, jolloin kalastushallitus liitettiin maataloushallitukseen. Maataloushallituksen alaisena kalataloushallinto pysyikin melkein puolen vuosisadan ajan siitä huolimatta, että sitä vastaan esitettiin ajoittain ankaraakin kritiikkiä ja että kalastuksen kehittäminen olisi vaatinut tehokkaammin toimivaa ja itsenäistä hallintoa.

1. 3. 1971 lähtien kalataloushallinto on toiminut uudelleen organisoituna. Tällöin perustettuun maa- ja metsätalousministeriöön muodostettiin erillinen kalastus- ja metsästysosasto, jonka päällikkönä on ylijohtaja. Entinen valtion riistantutkimuslaitos ja maataloushallituksen kalataloudellinen tutkimuslaitos yhdistettiin samalla maa- ja metsätalousministeriön alaiseksi riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokseksi. Uudessa organisaatiossa päätäntävalta keskittyy hyvin voimakkaasti kalastus- ja metsästysosaston päällikkönä toimivalle ylijohtajalle. Kalastus- ja metsästysosaston ylijohtajana toimii 1. 3. 1971 alkaen entisen kalastus- ja metsästystoimiston toimistopäällikkö maisteri Tauno Vilhelmi Mäki, s. 6. 2. 1912. Ylitarkastajiksi nimettiin 1. 6. 1971 alkaen maisteri Gösta Willehard Bergman, s. 17. 4. 1924, sekä maisteri Heikki Olavi Pitkänen s. 19. 1. 1926. Tarkastajaksi samoin em. päivämäärästä lukien maisteri Pekka Juhani Niskanen, s. 1. 3. 1935.

Tapahtunutta hallinnon uudistamista on pidettävä kompromissiratkaisuna niitten monien ratkaisuehdo-

tusten välillä, joita hallinnon uudistamiseksi puolen vuosisadan aikana tehtiin.

AMMATILLISET JÄRJESTÖT

Kalastajien talouspoliittinen (ammatillinen) järjestäytyminen sai alkunsa 13. 5. 1964, jolloin Suomen Merimies-Unionin yhteyteen perustettiin erityinen kalastusjaosto. Ohjelmalliseksi tavoitteeksi järjestö otti kalastajaväestön taloudellisen aseman parantamisen sekä kalataloushallinnon irroittamisen maatalouden holhouksesta.

Maataloussidonnaista hallinto- ja neuvontaorganisaatiota ja sitä lähellä olevaa sivuammattikalastajakuntaa tämänlaatuinen järjestäytyminen ei kuitenkaan tyydyttänyt. 16. 11. 1964 perustettiin Salon kaupungissa pidetyssä kokouksessa toinen valtakunnallinen ammattijärjestö, joka otti nimekseen Kalantuottajat r.y. Tällä järjestöllä on hyvin läheiset suhteet Maataloustuottajien Keskusliittoon (MTK) ja sen jäsenkunta koostuu pääasiassa ns. maanviljelijä- ja sivuammattikalastajista. Käytännön politiikassaan se pyrkii säilyttämään kalastuksen ja maatalouden ammatillisen ja taloudellisen yhteenkuuluvaisuuden.

Kahden järjestön olemassaolo on hajottanut muutenkin vähälukuisen ammattikunnan kahteen toisiaan kyräilevään leiriin ja vaikeuttaa siten ammattikunnan omaehtoisia pyrkimyksiä asemansa parantamiseksi.

OHJELMAT

Vaikka kalataloudellinen neuvontaorganisaatio (Suomen Kalastusyhdistys) on toiminut yli 80 vuoden ajan ja järjestetty hallinto yli 50 vuotta, ei minkäänlaista pitkän tähtäimen kokonaissuunnitelmaa kalatalouden kehittämiseksi ole saatu aikaan. Päämäärätietoisen tavoitesuunnittelun puuttuessa esiin tulevat hallinnolli-

set ja taloudelliset ratkaisut on tehty osaratkaisuina ilman, että kellään olisi ollut selvää kuvaa siitä, minkälaiseksi kokonaisuus lopulta muodostuu.

Tuorein, ohjelmalliseksi tarkoitettu asiakirja on 5. 1. 1970 julkaistu "Maataloushallituksen yleissuunnitelma toimenpiteiksi kalastusolojemme kehittämiseksi". Tämä asiakirja on kuitenkin lähinnä oleviin oloihin pohjautuva toimenpidesuunnitelma, joka ei ota kantaa sellaisiin peruskysymyksiin kuin esim. kalakaupan uudelleenjärjestely, jalostusteollisuuden kehittäminen, kalavesien tarkoituksenmukaisen käytön järjestely jne. Näin ollen voidaan sanoa, että kalataloutemme on edelleen vailla sitä yleissuunnitelmaa, joka määrittelisi ammatin kehityssuunnan ja sen tulevan aseman kansantaloudessa.

Myös puolueet ovat aika-ajoin olleet kiinnostuneita kalastuspolitiikasta. Ensimmäisen erillisen kalastusohjelman hyväksyi SKDL v. 1961 "SKDL:n kalastusohjelma" -nimisenä, ja se sai seurakseen silloisen maalaisliiton periaateohjelmaan sisällytetyn kalataloutta koskevan kohdan v. 1962. Kumpikin näistä ohjelmista on kuitenkin jäänyt vaille toivottua merkitystä lähinnä siitä syystä, että puolueitten kiinnostus omia ohjelmiaan kohtaan on laskenut samassa suhteessa kuin kalastajaväestön määrä on vähentynyt.

KALAKAUPPA JA HINTAPOLITIIKKA

Suurimpana syynä kalastuksen ja koko kalatalouden heikkoon tilaan on kalakaupan ja -jalostuksen heikko kehitysaste. Syynä ei suinkaan ole se, että kaupan alalla toimivia yrittäjiä olisi liian vähän, pikemminkin päinvastoin. Viimeisin tilasto kalakaupan yrittäjistä on peräisin vuoden 1965 kalatalouskomitean mietinnöstä. Sen mukaan kalan tukkukauppaa harjoittavia liikkeitä oli v. 1963 rannikolla 111 ja sisävesialueilla 106. Tuoreen kalan myyntipaikkoja oli kaupungeissa

ja kauppaloissa samaan aikaan 1183 ja kiertäviä kalan myyjiä maaseudulla n. 50, eli yhteensä 1233.

Kun ammattikalastajia oli komiteamietinnön mukaan v. 1963 kaikkiaan 3367 ja kalan myyntipisteitä tukku- ja vähittäiskauppa yhteenlaskettuna 1450, päädytään siihen, että 2—3 kalastajaa kohti on yksi (1) kauppapiste. Jos lasketaan, että jokainen myyntipiste työllistää vaikkapa vain yhden henkilön, päädytään siihen, että 2—3 kalastajan tuotolla elää yksi kalakaupan palveluksessa työskentelevä henkilö. Kun tähän lisätään jalostusteollisuuden työntekijämäärä, on suhde kalastukselle vieläkin epäedullisempi. Edellä olevaa taustaa vasten selviää myös se, miksi kalan tuottaja- ja kuluttajahinnan välinen ero on meillä hämmästyttävän korkea. Esim. touko—heinäkuussa 1971 oli silakan tuottajahinta suurimmassa osassa maata 22 p/kg, mutta kuluttaja sai maksaa siitä paikkakunnan mukaan 0,80 — 1,80 mk kilo. Syksyllä ja talvella tämä suhde jonkin verran tasaantuu, mutta yleisesti voidaan sanoa, että kaiken kalan kuluttajahinta on meillä 100—700 % korkeampi kuin tuottajahinta.

Vertailun vuoksi mainittakoon, että esim. Ruotsissa on vuodesta 1935 lähtien ollut voimassa ns. lakisääteinen eli auktorisoitu kalakauppajärjestelmä, jonka vallitessa tuottaja- ja kuluttajahinnan välinen ero on keskimäärin vain 30 %. Vastaava lakiesitys silakkakaupan järjestelystä meillä hylättiin eduskunnassa 12. 12. 1958. Lain hyväksymisen puolesta tosin annettiin 113 ja sitä vastaan 73 ääntä, mutta kun laki hyväksytyksi tullakseen olisi vaatinut 2/3 enemmistön, tuli se näin hylätyksi. Uutta yritystä kalakaupan lakisääteiseksi järjestämiseksi ei tämän jälkeen ole tehty. Kalan markkina- ja hintatilanne on saanut kehittyä ns. vapaan markkinamekanismin lakien mukaan, niin että reaalinen tuottajahinta on tänään sama kuin 20 vuotta sitten.

KOTIMAINEN SAALIS JA TUONTI

Kotimaisen saaliin ja ulkomaisen tuonnin kehitystä kuvaa seuraava taulukko:

	Kotimainen saalis	Tuonti
1962	68,6 milj. kg	39,8 milj. kg
1968	92,2 „	87,5 „
1969	86,7 „	96,2 „
1970	n. 84,0 „	112,7 „

Vuodesta 1969 lähtien on tuonti ollut kilomääräisesti suurempi kuin kotimainen saalis. Vuonna 1970 tuonti ylitti myös markkamääräisesti ensi kerran kotimaisen saaliin arvon. Ylivoimaisesti suurin osa tuonnista on kalajauhoa ja jätekalaa. Vuoden 1970 kokonaistuonnista oli vm. tuotteiden osuus 91,1 milj. kg. Minkkitarhauksen käyttämän jätekalan osuus tuonnista oli v. 1970 kokonaista 51,8 milj. kg, kun se edellisenä vuonna (1969) oli vain 39,7 milj. kg. Myös ihmisravinnoksi tuotavien kalatuotteiden määrä kasvaa vuosi vuodelta, joskaan ei samassa suhteessa kuin rehukalan tuonti. V. 1962 tuotiin kalatuotteita ihmisravinnoksi 17 milj. kg, v. 1969 17,9 milj. kg ja v. 1970 19,3 milj. kg. Koko tuonnin arvo oli v. 1969 80,9 milj. mk ja v. 1970 100,5 milj. mk. Kotimaisen saaliin arvo oli v. 1969 77,3 milj. mk.

KALAVEDEN OMISTUS

Suurin ja tuottoisin osa maan kalavesistä on yksityisten maanomistajien omistuksessa. Omistusoikeutta säätelevä lainsäädäntö perustuu v. 1734 annettuun lakiin ja on siten yli 200 vuotta vanha. Yksityinen omistusoikeus on perustuslailla turvattu ja siihen voidaan puuttua vain siinä järjestyksessä kuin perustuslain säätämisestä v. 1928 annetussa valtiopäiväjärjestyksessä määrätään.

SAK:n kymmenes edustajakokous

SAK:n kymmenes varsinainen edustajakokous pidettiin 29. 6.—2. 7. 1971 Otaniemessä Dipolissa. Edustajakokoukseen oli valittu 446 edustajaa ja lisäksi siihen osallistui kolmatta sataa SAK:n ja sen jäsenliittojen toimihenkilöä, runsaasti tiedotusvälineiden edustajia sekä erittäin arvovaltainen ulko- ja kotimainen kutsuvierasedustusto. Kokousedustajista oli kommunisteja ja kansandemokraatteja 167 eli 37,5 prosenttia. Edellisen edustajakokouksen edustajista oli kommunistien ja kansandemokraattien suhteellinen osuus 36,4 prosenttia.

Tämän edustajakokouksen merkitsevyyttä korosti muun ohella se, että se oli ensim-

---

Ammattikalastuksen vedentarpeen, rationalisoinnin ja yrityskoon suuretessa sekä virkistyskalastuksen saadessa yhä laajemmat mittasuhteet käy ristiriita vallitsevan omistuskäytännön ja kalavesien todellisen käyttötarpeen välillä yhä ilmeisemmäksi. Tarvittaisiin nopeasti perusteellista kalavesireformia, joka mahdollistaisi vesien tarkoituksenmukaisen käytön niin ammatti- kuin harrastelijakalastajienkin tarpeisiin. Tätä tarkoittavia vaatimuksia ovat alkaneet esittää niin ammattikalastajat kuin harrastelijatkin, mutta omistava luokka on tyrmännyt esitykset vetomalla omistusoikeuksiin.

Näin ollen näyttää siltä kuin yli 200 vuotta vanha oikeussäännöstö olisi työntämässä vesien käytön ulkopuolelle niin vettä omistamattomat ammattikalastajat kuin myös suurimman osan maaseudun, kaupunkien ja asutusaajamien väestöstä.

Paul Rantanen

mäinen varsinainen SAK:n edustajakokous ammattiyhdistysliikkeen keskusjärjestö- ja liittotason eheytysratkaisujen jälkeen. Suurten työväenpuolueiden yhteistoimintasuhteiden parantuminen vuoden 1966 jälkeen oli tehnyt mahdolliseksi ammattiyhdistysliikkeen eheytymisen ja sen jäsenmäärän räjähdysmäisen kasvun. SAK kokoontui kymmenenteen edustajakokoukseensa järjestöllisesti suurempana ja voimakkaampana kuin koskaan aikaisemmin. Kun SAK:n jäsenmäärä oli vuoden 1956 yleislakon aikoihin n. 250 000, lähentelee se tällä hetkellä jo seitsemääsataatuhatta. Ennustetaan, että seuraavan varsinaisen edustajakokouksen aikana se saattaa jo lähennellä miljoonaa. Tällainen jäsenmäärän kasvu koostuu kaikkien SAK:n jäsenliittojen järjestöllisestä voimistumisesta. Voimakkaimmin on kasvanut metallityöväen liitto, jonka jäsenmäärä ylittää satatuhatta ja joka on noussut maan suurimmaksi liitoksi. Toiseksi suurin liitto on rakennustyöläisten liitto, jonka jäsenmäärä on jo yli 80 000.

Tällaiseen kehitykseen on myötävaikuttanut myös se, että sekä SAK:ssa että eräissä liitoissa on johtoelinten ja työvoiman suhteen noudatettu aikaisempaa demokraattisempaa, työväen eri mielipidesuunnat paremmin huomioon ottavaa henkilöpolitiikkaa. Myös eräiden liittojen säännöissä on edetty demokraattisempaan suuntaan, esimerkiksi metalli- ja rakennustyöläisten liitoissa. Toiminnassa ja mm. työehtosopimuspolitiikassa on eräissä liitoissa suuntauduttu aikaisempaa enemmän jäsenvaltaisuuteen. SAK:nkin osalta on todettava, että toisin kuin ennen ay-liikkeen eheytysratkaisuja ei liittojen tarvitse nyt pyytää SAK:lta lakkolupaa ja liitot voivat irtisanoutua mahdollisesta yleisratkaisusta, mikäli se ei niitä tyydytä. Näinhän tapahtui mm. viime työehtosopimuskierroksella, jolloin yhdeksän SAK:n jäsenliittoa, joissa oli lähes puolet SAK:n jäsenistä, sanoutui irti UKK-ratkaisusta, jonka SAK:n valtuuston enemmistö oli hyväksynyt. Edellä mainittujen myönteisten tekijöiden ohella on syytä painottaa, että kaikesta huolimatta kommunistien ja kansandemokraattien edustus ammattiyhdistysliikkeen johtoelimissä, työvoimassa ja kouluttajissa ei vastaa kannatustamme ay-liikkeen jäsenistön keskuudessa. Ammattiyhdistysliikkeen kokonaisuuden huomioon ottaen ei myöskään laajempaan demokratiaan ja jäsenvaltaisuuteen suuntautumisessa ole riittävästi edistytty. Erityisesti tämä koskee SAK:n ja useimpien sen jäsenliittojen talous- ja työehtosopimuspolitiikkaa.

TYÖVÄENPUOLUEIDEN SUOSITUS YHTEISTYÖSTÄ AY-LIIKKEESSÄ

Viikkoa ennen SAK:n kymmenettä edustajakokousta julkistettiin SDP:n ja SKDL/SKP:n edustajien neuvotteluissa

aikaansaatu suositus yhteistyöstä ammattiyhdistysliikkeessä. Suosituksen olivat yksimielisesti hyväksyneet SDP:n puoluetoimikunta, SKDL:n liittohallitus ja SKP:n poliittinen toimikunta. Se oli saanut yksimielisen hyväksymisen myös SKP:n keskuskomitean ammattiyhdistyspoliittisen jaoston laajennetussa kokouksessa, johon osallistui lähes sata ammattiyhdistysliikkeen johdossa toimivaa kommunistia ja kansandemokraattia.

Yhteisessä suosituksessaan "puolueet antavat suuren arvon ammattiyhdistysliikkeelle, jonka tarkoituksena on palkansaajain taloudellisten ja yhteiskunnallisten etujen, oikeuksien ja vapauksien puolustaminen ja laajentaminen sekä yhteiskunnan laadullisten muutosten aikaansaaminen. Tämä edellyttää eri palkansaajaryhmien ja poliittisten mielipidesuuntien yhteistoimintaa kansanvaltaisten periaatteiden mukaisesti."

Puolueet ilmaisivat "tyytyväisyytensä sen johdosta, että vuoden 1967 puoluesuositus on merkittävästi myötävaikuttanut ammattiyhdistysliikkeen eheyttämiseen. Sen tuloksena ammattiyhdistysliikkeen jäsenmäärä on voimakkaasti kasvanut, sisäinen yhtenäisyys lujittunut ja vaikutusvalta yhteiskunnassa lisääntynyt. Näiden saavutusten arvo on kiistaton esiintyneistä erimielisyyksistä huolimatta."

Puolueet olivat yhtä mieltä siitä, että "yhdistyneen keskusjärjestön arvovalta on kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen piirissä kasvanut. Tämä on avannut maamme ammattiyhdistysliikkeelle uusia mahdollisuuksia siltojen rakentamiseen, kansainvälisten ystävyyssuhteiden kehittämiseen sekä toimintaan rauhan ja turvallisuuden hyväksi. Suuri merkitys on suhteiden aktiivisella kehittämisellä erityisesti Pohjoismaiden ja Neuvostoliiton ammatillisiin järjestöihin."

"Ammattiyhdistysliikkeen edelleen voimistamiseksi ja sen vaikutusvallan lisäämiseksi työväenpuolueet antavat kaiken tukensa niille toimille, jotka vahvistavat ammattiyhdistysliikkeen järjestöllistä ja toiminnallista yhtenäisyyttä", sanotaan suosituksessa edelleen. Tätä silmällä pitäen puolueet tähdensivät SAK:n 10. edustajakokouksen merkitystä ja suosittelivat, että SAK:n edustajakokouksessa valitaan hallintoelimet nykyisten poliittisten voimasuhteiden mukaisesti ja että vuoden 1967 puoluesuositusta ja v. 1969 keväällä tehtyjä eheyttämissopimuksia sekä samana vuonna pidetyssä keskusjärjestötason yhdistämiskokouksessa tehtyjä päätöksiä tulee edelleen noudattaa ja niiden pohjalta saattaa loppuun liitto- ja osastotason eheytys. Puolueet vakuuttivat itse toimivansa näiden sopimusten ja päätösten kirjaimen ja hengen mukaisesti.

Puoluesuosituksessa todetaan, että "erilaisista poliitti-

sista ja aatteellisista katsomuksista huolimatta molemmilla puolueilla on yhdensuuntaisia sisä- ja ulkopoliittisia pyrkimyksiä, jotka vastaavat kansamme suuren enemmistön etuja, minkä vuoksi yhteistyölle ja sen kehittämiselle on olemassa suotuisat edellytykset."

"Osapuolet ilmaisevat yhteisenä tarkoituksenaan olevan jatkaa hyödylliseksi osoittautuneita neuvotteluja työväenliikkeen yhteistoiminnan edellytysten parantamiseksi, työväen etujen valvomiseksi ja yhteiskunnallisen edistyksen turvaamiseksi."

Puoluesuosituksella oli myönteinen merkitys SAK:n edustajakokoukselle. Se teki mm. mahdolliseksi edustajakokouksessa ennen paljon aikaa ja erimielisyyksiä aiheuttaneiden voimasuhdekiistojen välttämisen ja keskittymisen muiden edustajakokousasioiden ja päätösten käsittelyyn. Se myötävaikutti myös yksimielisen ratkaisun syntymiseen edustajakokouksessa ammattiyhdistysliikkeen eheyttämisen loppuun saattamisesta. Kun sitä noudatetaan SAK:n ja sen kaikkien jäsenliittojen toiminnassa, sillä saattaa olla hyvin myönteinen merkitys koko ammattiyhdistysliikkeen kehitykselle.

Tätä silmällä pitäen ei ole hämmästyttävää, että porvarillinen ja erityisesti äärioikeiston lehdistö on hyökkäillyt puoluesuositusta vastaan. Ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden ja voiman kasvu ei tietenkään ole mieleen oikeistolle. Hämmästyttävää sen sijaan on, että puoluesuositusta vastaan on hyökkäilty myös TPSL:n taholta, vaikka suositus turvasi sille sen asemien säilymisen SAK:ssa, kuten sekin, että TPSL:n edustajat suhtautuivat torjuvasti osallistumiseen puoluesuositusta koskeneisiin neuvotteluihin.

SAK:n edustajakokous osoitti perusteettomiksi ja vääriksi väitteet, että puoluesuosituksella olisi vaikutettu edustajakokouksen henkilövalintoihin, jotka olivat jokaisen mielipidesuunnan omista ratkaisuista riippuvaiset tai, että sillä olisi vaikutettu edustajakokouksen asiapäätöksiin, jotka olivat täysin edustajakokouksen käsissä. Itsestään selvää on niin ikään, että suosituksella ei ole sidottu, eikä voidakaan sitoa minkään osapuolen itsenäistä päätäntävaltaa kaikissa asioissa.

EDUSTAJAKOKOUKSEN KESKEISET ASIAT

SAK:n 10. edustajakokous oli myös kova työkokous, sillä sen käsiteltävänä olleiden asioiden määrä oli erittäin suuri. Odotetusti käsittelyn ja keskustelun päähuomio kohdistui seuraaviin asioihin:

1. Puheenjohtaja Hämäläisen esittämään katsaukseen toiminnasta vv. 1966—71 ja edessä oleviin näköaloihin,
2. periaateohjelmaan ja seitsemään lähiajan tavoiteohjelmaan,

3. liittojen tekemään 43 aloitteeseen,
4. päätös- ja julkilausumiin,
5. sääntöuudistukseen ja
6. johdon valintoihin.

MENNEEN ARVIOINTIA

Puheenjohtaja Hämäläisen laaja katsaus menneeseen toimintaan ja edessä oleviin kehitysnäköaloihin on julkaistu lehdistössä eikä sen käsittelyyn tässä yhteydessä ole mahdollisuutta. Katsauksesta käydyssä monituntisessa keskustelussa nousi voimakkaasti esiin viimeaikainen palkkatyöntekijöille epäedullinen taloudellinen kehitys, hintojen, maksujen, vuokrien ja koron korotukset, mitkä vaarantavat reaalipalkkojen nousun. Maan hallitus sai osakseen runsaasti arvostelua tällaisen kehityksen johdosta ja vaatimuksia tiukasta hintasäännöstelystä ja koron alentamisesta. Hinnankorotusten kompensoimista vaadittiin palkkojen erilliskorotuksella. Voimakasta kritiikkiä kohdistettiin UKK-ratkaisuun ja sen hyväksymiseen SAK:n enemmistön toimesta. Käydyt lakkotaistelut olivat monissa puheenvuoroissa esillä sekä kehotukset aloittaa välittömästi valmistautuminen seuraavaan työehtosopimuskampailuun. Pyrkimykset lakkojen pakkosovittelun aikaansaamiseksi saivat yksimielisen tuomion. Edellä sanotut asiat tulivat voimakkaimmin esille kansandemokraattisten edustajien puheenvuoroissa, joita olikin pääosa keskustelussa.

Ammattiyhdistysliikkeen eheytyminen ja järjestöllinen kasvu todettiin myönteisenä seikkana. Monissa puheenvuoroissa pidettiin kuitenkin välttämättömänä nopeuttaa kehitystä eheyttämisen loppuun saattamiseksi, sekä erityisesti työehtosopimuspolitiikan, mutta myös kaiken muun toiminnan saamiseksi jäsenvaltaisemmaksi.

PERIAATEOHJELMA

SAK:n hallituksen esitys järjestön uudeksi periaateohjelmaksi hyväksyttiin yksimielisesti valiokunnan esittämässä muodossa. Ohjelmaluonnos oli ollut ennen edustajakokousta laajassa käsittelyssä kaikissa jäsenliitoissa. Edustajakokous hyväksyi sen vain muutamilla täsmennyksillä korjattuna, jotka eivät oleellisesti muuta sen sisältöä. Ohjelma antaa yhteisen perustan ja lähtökohdat koko ammattiyhdistysliikkeelle mm. ay-liikkeen toiminnan tarkoituksesta, yhteistoiminnasta tarkoitusperien toteuttamiseksi, ay-liikkeestä erottamattomana osana työväenliikettä, ensisijaisten palkkataistelu- ym. tehtävien ohella pyrkimyksestä vaikuttaa yhteiskunnan kokonaiskehitykseen, ay-liikkeen suhtautumisesta yhteiskunnan muutosilmiöihin, ay-liikkeen vaikuttamisesta demokratian laajentamiseen työelämässä, taloudellisessa vallankäytössä ja kansantulon jaossa, kasvatuksessa ja koulutuksessa, työntekijäin työ- ja elinympäris-

tön parantamisessa, ay-liikkeen suhteesta valtiovaltaan, puolueisiin ja muihin järjestöihin sekä kansainväliseen yhteistyöhön.

Periaateohjelma päättyy ammattiyhdistysliikkeen yhteiskunnallisten kokonaistavoitteiden määrittelyyn seuraavasti:

"Ammattiyhdistysliike pitää pääomien keskitystä vaarana demokraattiselle yhteiskuntakehitykselle ja taistelee pääomien demokraattisen ohjauksen ja valvonnan puolesta. Pääomien keskittyminen lisää työntekijäin riistoa ja siitä on muodostunut monien kansojen itsemääräämisoikeuden rajoitus, mittaamattomia voimavaroja vaativien varustelumenojen yllyke ja sotien syy.

Rauhan saavuttaminen ja suojeleminen koko maailmassa, demokratian laajentaminen ja yksilön oikeuksien ja vapauksien puolustaminen sopusoinnussa yhteisön etujen kanssa ovat pysyviä arvoja, joiden puolesta ammattiyhdistysliike taistelee. Pyrkiessään kohottamaan työntekijäin ja heidän perheittensä henkistä ja aineellista hyvinvointia ammattiyhdistysliike pitää päämääränään yhteiskuntaa, jossa ihminen on vapautettu toisen ihmisen harjoittamasta riistosta ja jossa tuotantovälineet ovat yhteiskunnallisessa omistuksessa ja tuotannon tulokset jaetaan jokaiselle heidän työpanoksensa ja tarpeittensa mukaisesti."

Uusi periaateohjelma on nyt saatava keskeiselle sijalle ay-liikkeen koulutus- ja muussa toiminnassa. Siinä yhteydessä olisi pyrittävä käsittelemään myös kapitalistisen yhteiskunnan olemusta ja erittelemään sitä, kuten edustajakokouspuheenvuoroissa toivottiin.

LÄHIAJAN TAVOITEOHJELMAT

Edustajakokous hyväksyi yksimielisesti SAK:n sosiaalipoliittiset tavoitteet, taloudellista demokratiaa ja yritysdemokratiaa koskevat tavoitteet, rationalisointiohjelman, aikuiskoulutusohjelman, järjestöpoliittisen tavoiteohjelman, ammattiyhdistysnaisten lähiajan tavoiteohjelman ja SAK:n nuorisopoliittisen ohjelman. Talouspoliittisen ohjelmaluonnoksen viimeistely ja lopullinen hyväksyminen jätettiin SAK:n uudelle hallitukselle edustajakokouksessa esitetyin evästyksin.

Nämä ohjelmat ovat niin laajoja, niihin sisältyy satamäärin konkreettisia tavoitteita, ettei niiden esittely ole mahdollista tässä yhteydessä. Tässäkin yhteydessä on kuitenkin todettava, että näihin ohjelmiin sisältyy runsaasti koko ammattiyhdistysliikettä yhdistäviä tavoitteita, joiden puolesta on nyt aikaisempaa paremmat edellytykset järjestää voimakasta ja yhtenäistä toimintaa.

LIITTOJEN ALOITTEET

Edustajakokoukselle oli esitetty 43 aloitetta. Ne käsit-

telivät lähiajan talous- ja työehtosopimuspolitiikan suuntaviivoja, kuntien töitä, paikkakuntakalleusluokkien tarkistusta, SAK:n roolia työehtosopimusratkaisuissa, työaikajärjestelyjä, työaikalain soveltamista- ja muuttamista, sairausajan palkan maksamisperusteiden laajentamista, pakkotahtisten töiden lepotaukoja, työpalkan korvaamista konkurssitapauksissa, viikkolevon ja viikkoylityön palkan turvaamista, vapunpäivän saamista palkalliseksi vapaapäiväksi, nuoriin kohdistuvan syrjinnän poistamista, työtuomioistuimen korjaamista, työväensuojelun valvontaa, työterveys- ja työturvallisuusolojen kehittämistä, eläkepolitiikkaa, vanhempien työntekijäin työsuhteen turvaamista, vuosilomalain muuttamista, rationalisointisopimuksen muuttamista, koulutus- ja tiedotustoimintaa, elokuvapolitiikkaa, järjestömuoto- ja liittorajakysymyksiä, eheyttämistä ja järjestödemokratiaa, yleissopimuksia ja jäsenjärjestöjen suhdetta niihin, SAK:n ja sen jäsenliittojen toimihenkilöiden palkka- ja työehdoista neuvottelevan valiokunnan asettamista, puolueriitojen välttämistä SAK:ssa sekä yhdyskuntasuunnittelun demokratisointia.

Edustajakokouksen kannanotot näihin aloitteisiin hyväksyttiin yksimielisesti. Huomattava osa aloitteista ja kannanotoista sisältyivät edustajakokouksen hyväksymiin periaate- ja tavoiteohjelmiin. Eniten keskustelua aiheuttivat järjestömuoto- ja liittorajakysymykset sekä ay-liikkeen eheyttäminen.

LIITTORAJAKYSYMYKSET

Edustajakokouksen edellä olivat liittorajakiistat esiintyneet kärkevinä mm. ay-liikkeen piirissä erimielisyyttä herättäneiden lakkojen yhteydessä. Myös edustajakokouksessa nämä erimielisyydet nousivat esille ajoittain kiivainakin. Lausuntoesityksessään edustajakokoukselle SAK:n hallitus piti hyödyllisenä aloitteissa esitettyä sovitteluelintä pyrittäessä ratkaisemaan liittojen välillä syntyviä liittorajakiistoja. Sovitteluelintä asetettaessa SAK:n hallitus edellytti, että siihen ei kuulu liittorajakiistan kohteena olevien liittojen edustajia ja että sen päätöksillä tulee olla velvoittavuutta.

SAK:n hallituksen lausuntoesitys ei kuitenkaan tyydyttänyt monia edustajia ja myös kansandemokraattinen edustajaryhmä asettui kannattamaan aikamääräisesti velvoittavampia teollisuusliittoperiaatteen toteuttamisesityksiä, joiden takana olivat lähinnä metalli- ja paperiliittojen edustajat. Sitkeiden neuvottelujen jälkeen edustajakokous hyväksyi yksimielisesti seuraavanlaisen päätöksen, joka paransi SAK:n hallituksen esitystä, mutta ei kaikilta osin toteuttanut me-

talli- ja paperiliittojen edustajien ehdotuksia:

Hyväksyen teollisuusliittomuodon ammattiyhdistysliikkeen johtavaksi järjestäytymisperiaatteeksi ja yhtyen SAK:n hallituksen kantaan edustajakokous hyväksyi järjestömuotovaliokunnan esityksestä seuraavan ponnen: "Jäsenliittojen tulee toiminnassaan tarkoin huomioida keskusliiton sääntöjen 7. pykälän määräykset, joiden mukaan jäsenliitto ei saa toiminnallaan vahingoittaa keskusjärjestöä tai sen muuta jäsenliittoa.

— mikäli liittojen kesken syntyy erimielisyyttä sopimustoiminnan rajoista, SAK:n hallitus tai sen asettama sovitteluelin saa valtuudet ratkaista erimielisyydet. Hallituksen tai sen asettaman sovitteluelimen tulee ratkaista muutkin järjestämis- ja sopimusalaa koskevat erimielisyydet liittojen välillä. Sovitteluelimeen ei saa kuulua asianomaisen erimielisyyden osapuolina olevien liittojen edustajia.

— mikäli jäsenliitto ei noudata sovitteluelimen tai hallituksen tekemiä päätöksiä, hallituksen tulee harkita sopivaksi katsottujen ja viime kädessä keskusjärjestön sääntöjen mukaisten pakotteiden soveltamista jäsenliittoa vastaan."

Päätöksen johdosta ilmoitti Paperityöntekijäin liiton puheenjohtaja Veikko Ahtola, ettei päätös tyydytä paperiliittoa joka joutuu ottamaan asiaan kantaa päättävissä elimissään.

EHEYTTÄMISPÄÄTÖKSET

Jo ennen edustajakokousta oli selvää, että eheyttämisratkaisut tulevat olemaan edustajakokouksen ehkä poliittisesti vaikeimmat päätökset. Niistä jouduttiinkin kokouksessa käymään kaikkein sitkeimmät neuvottelut, jotka kuitenkin johtivat yksimielisesti hyväksyttyyn päätökseen. Se koski mekaanisen puunjalostusteollisuuden sekä kumi- ja nahkaalojen liittojen yhdistämistä. Kokous hyväksyi SAK:n hallituksen lausunnon sekä siihen liittyvät ponnet. Hyväksytyssä SAK:n hallituksen lausunnossa sanotaan mm.:

"Kun nykyinen tilanne mainituilla aloilla ei kuitenkaan voi SAK:n 10. edustajakokouksen jälkeen pitemmälti jatkua nykyisellään vaarantamatta niiden periaatteiden ja käytännön lähtökohtien noudattamista, jotka uuden keskusjärjestön perustavassa kokouksessa 1969 vahvistettiin, pitää edustajakokous välttämättömänä, että myös mekaanisen puunjalostusteollisuuden sekä nahka- ja kumialojen liittojen yhdistämisessä noudatetaan mainitussa kokouksessa yksimielisesti hyväksyttyä liittotason yhdistämisohjelmaa ja että lisäajan suhteen pidetään kiinni SAK:n hallituksen 12. 12. 1970 tekemästä päätöksestä, jonka mukaan po. liittojen yhdistämissopimukset tulee tehdä 1. 11. 1971 mennessä ja käytännön ratkaisut suorittaa vuoden 1972 alan suurimpien

liittojen sääntömääräisessä edustajakokouksessa".

Hallituksen lausuntoa täydentävät ponnet kuuluvat seuraavasti:

"Hyväksyessään SAK:n hallituksen lausunnon edustajakokous velvoittaa hallitusta tarpeellisia ratkaisuja varten selvittämään kysymyksessä olevien jäsenliittojen jäsenmäärät, nykyiset järjestämisalat sekä mahdollisuudet suurempien järjestökokonaisuuksien muodostamiseen.

Edelleen edustajakokous kehottaa hallitusta kiireellisesti tutkimaan, miten liittotason eheyttämistä ja liittojen yhdistämistä muilta osin edelleen jatketaan."

Edustajakokouksen päätöksellä on nyt vahvistettu näiden kiistanalaisten alojen yhdistäminen liittotason yhdistämisohjelman mukaisesti ensi vuonna pidettävissä alan suurempien liittojen sääntömääräisissä edustajakokouksissa. Se velvoittaa kaikkia osapuolia ryhtymään välittömästi toimenpiteisiin yhdistämisen suorittamiseksi tällä tavalla ja tässä määräajassa.

EDUSTAJAKOKOUKSEN JULKILAUSUMA

Edustajakokouksen monipäiväiset keskustelut osoittivat, että vaikka se muilta osin saattoikin päätyä yksimielisiin ratkaisuihin vallitsi talouspolitiikasta erimielisyys. Niinpä julkilausumavaliokunta ei kyennyt esittämään edustajakokoukselle yksimielistä päätösehdotusta. Valiokunnan sosialidemokraattisen enemmistön ehdotus hyväksyttiin suoritetussa koeäänestyksessä. Siinä kosketeltiin talouspolitiikkaa tavalla, joka ei tyydyttänyt kansandemokraattisia kokousedustajia. He esittivätkin edustajakokoukselle julkilausuman talouspoliittiseen osaan oman muutosesityksensä.

Kansandemokraattisen edustajaryhmän talouspoliittisessa julkilausumaehdotuksessa esitettiin niitä vaatimuksia, joita työpaikoilla ja ammattiyhdistysliikkeen piirissä oli tuotu voimakkaasti esille evästettäessä SAK:n edustajakokousta. Nämä tavoitteet vastaavat parhaiten koko ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön etuja. Siksi kamppailu niiden puolesta jatkuu ja voimistuu. Vaikka edustajakokous ei niitä hyväksynytkään, on pyrittävä siihen, että SAK:n ja sen jäsenliittojen toiminnassa niitä vielä ryhdytään toteuttamaan. Sen vuoksi ne on syytä kokonaisuudessaan lainata myös tässä yhteydessä. Kansandemokraattinen edustajaryhmä esitti ehdotuksenaan seuraavaa:

SAK:n 10. edustajakokous toteaa, että viimeaikaiset taloudelliset ratkaisut ja erityisesti suoritetut hintojen, maksujen ja koron sekä uhkaamassa olevat vuokrien korotukset ovat vaarantaneet palkkatyöläisten reaaliansioiden nousun.

Tilanteen syntymiseen on myötävaikuttanut UKK-ratkaisu, sen perusteella suoritetut riittämättömät palkkojen korotukset, sekä hallituksen luopuminen noudattamasta tiukkaa hintasäännöstelyä. Uhkaamassa ovat suunnitelmat jatkaa porvarillista tulonjakopolitiikkaa, hintojen korotuksia ja työllisyyden vaikeuttamista. Siihen liittyvät myös suunnitelmat erityisesti pienituloisia rasittavan arvonlisäverojärjestelmän ja pakkosäästämisen toteuttamisesta.

SAK ei hyväksy palkkatyöläisten toimeentuloa vaarantavaa porvarillista talouspolitiikkaa. SAK pitää tavoitteenaan sellaista talouspolitiikkaa, joka johtaa täystyöllisyyteen, tiukan hintasäännöstelyn noudattamiseen, reaalipalkkojen korottamiseen vähintään työn tuottavuuden nousua vastaavasti ja työväenluokan kansantulo-osuuden kasvuun.

SAK:n edustajakokous vaatii maan hallitusta noudattamaan tiukkaa hintasäännöstelyä ja toimimaan siten, että koron korottamispäätös peruutetaan välittömästi.

SAK:n edustajakokous pitää palkkatyöläisten reaalipalkkatason turvaamisen kannalta välttämättömänä, että viimeistään syyskuun 1. päivänä tapahtuvan palkankorotuksen yhteydessä palkansaitsijoille suoritetaan erillinen, riittävä lisäkorotus hyvityksenä jo nyt tapahtuneesta elinkustannusten noususta.

SAK:n edustajakokous tähdentää, että maan kauppapoliittisten ja palkkatyöläisten etujen suojelemisen kannalta on tärkeätä, että Suomea ei kytketä EEC:hen. Työllisyyden turvaamisen ja maksutaseongelmien ratkaisemisen kannalta on välttämättä lisättävä kauppaa sosialististen maiden ja erityisesti Neuvostoliiton kanssa. Edustajakokous pitää välttämättömänä tuontisäännöstelyn aikaansaamista Länsi-Saksaa, Ruotsia ja Japania koskevasti.

SAK:n edustajakokous vastustaa välillisen verotuksen lisäämistä ja arvonlisäverojärjestelmään siirtymistä ja edellyttää verouudistusten toteuttamista siten, että pienituloisten verorasitusta alennetaan. Edustajakokous vastustaa niin ikään suunnitteilla olevan suhdanneverojärjestelmän ulottamista koskemaan myös palkkatuloja. SAK pitää tärkeänä pysyvää suuryhtiöiltä kannettavaa suhdanneveroa, joka on valtiovallan käytettävissä teollistamiseen ja työllistämiseen.

SAK:n edustajakokous tuomitsee mitä jyrkimmin ammatillisten järjestöjen toimintaoikeuksia rajoittavat esitykset pakkosovittelujärjestelmästä.

SAK:n edustajakokous kehottaa jäsenjärjestöjään jo nyt ryhtymään huolellisiin valmisteluihin tulevan työehtosopimuskamppailun tavoitteiden ja niiden toteuttamiskeinojen määrittelemiseksi.

Edustajakokouksen hyväksymän julkilausuman muussa osassa todetaan mm., että ammattiyhdistysliikkeen ta-

voitteena on pysyvä rauha ja kansojen välinen ystävyys. Sen vuoksi keskusjärjestö haluaa olla yhteistyössä kaikkien rauhaa edistävien voimien kanssa. Julkilausumassa kannatetaan vaatimuksia amerikkalaisten ja kaikkien vieraiden joukkojen viipymätöntä poistamista Vietnamista ja muista Kaakkois-Aasian maista. Samoin kannatetaan Euroopan turvallisuuskokouksen koollekutsumista ja Euroopan turvallisuuteen liittyvänä molempien Saksan valtioiden tunnustamista ja tähdennetään eri kansainvälisiin keskusjärjestöihin kuuluvien ammatillisten järjestöjen keskinäistä yhteistoimintaa.

Edustajakokous hyväksyi myös sopimuspolitiikkaa koskevan lausuman, missä mm. todetaan, että palkka- ja sopimuspolitiikan harjoittamisessa on edelleenkin ensisijaisesti jatkettava keskitettyjen ratkaisujen linjaa. Palkkaratkaisuissa on perustana pidettävä vähintään keskimääräistä tuottavuuden kasvua ja pennimääräistä korotuslinjaa solidaarisen palkkapolitiikan toteuttamiseksi. Liittokohtaisten erikoisolosuhteiden huomioon ottamiseen ja alakohtaiseen joustoon on kuitenkin varattava riittäviä mahdollisuuksia. Mikäli reaaliansioita ei pystytä turvaamaan tiukalla ja säännöstellyllä hinnanmuodostuksella, on myös harkittava väliaikaisen indeksiturvan soveltamista, jolla työntekijöille turvataan hinnankorotuksista johtuva kompensaatio pennimääräisenä. Keskusjärjestö pitää välttämättömänä, että käytännön ansioiden ja ohjepalkkojen välistä eroa kavennetaan. Samoin edellytetään, että palkkamuodostusta on pyrittävä yksinkertaistamaan ja siirtymään aika- tai kuukausipalkkaukseen ansioita alentamatta.

SÄÄNTÖMUUTOKSET

Edustajakokous hyväksyi yksimielisesti sääntöihin muutoksia, joissa virallistetaan säännöissä nimilyhennys SAK, tunnustetaan säännöissä tähän saakka edustajakokouspäätösten varassa toimineiden paikallisjärjestöjen asema SAK:n organisaatiossa ja mahdollistetaan paikallisjärjestöjen verkon luominen yli koko maan. Edelleen sääntöuudistuksessa muutettiin edustajakokousedustajien valintaperusteita siten, että kukin jäsenliitto saa valita edustajakokoukseen yhden edustajan kutakin alkavaa 2000 henkilöjäsentä kohti. Sääntömuutoksessa vahvistettiin myös, että jos joku edustajakokouksessa valituista puheenjohtajista eroaa SAK:n tehtävistä kesken toimikautensa, valtuusto voi valita toisen henkilön hänen tilalleen jäljellä olevan toimikauden loppuun asti.

VALINNAT

SAK:n ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin edelleen Niilo Hämäläinen, toi-

seksi puheenjohtajaksi Arvo Hautala ja kolmanneksi puheenjohtajaksi Mikko Laaksonen. Nämä valinnat olivat muuten yksimielisiä paitsi Hautalan, jonka ja turkulaisen rakennusalan toimitsijan Arvo Aallon ehdokkuudesta suoritetussa koeäänestyksessä suuri enemmistö oli Hautalan ja parisenkymmentä edustajaa Aallon kannalla.

SAK:n hallitukseen valittiin yksimielisesti 22 jäsentä, joista 12 on sosialidemokraatteja, 8 kansandemokraatteja ja 2 tpsl:läisiä.

SAK:n hallitukseen tulivat kommunistien edustajiksi Arvo Hautala SAK:sta, Simo Elomaa SAK:sta, Ilmari Kosonen Suomen metallityöväen liitosta, Aarno Aitamurto Suomen rakennustyöläisten liitosta, Jarl Sund Suomen elintarviketyöläisten liitosta, Väinö Huhtamäki nahka-, jalkine- ja kumityöväen liitosta, Kalevi Aronen paperiteollisuuden työntekijäin liitosta ja Viljo Ronkainen puuliitosta. TPSL:n edustajina SAK:n hallitukseen valittiin Helvi Raatikainen SAK:sta ja Pekka Virtanen maaseututyöväen liitosta. Sos.-dem. puoluetta SAK:n hallituksessa edustavat seuraavat henkilöt: Niilo Hämäläinen SAK, Mikko Laaksonen VTY, Sulo Penttilä Suomen metallityöväen liitto, Jaakko Riikonen KTV, Veikko Ahtola paperiteollisuuden työntekijäin liitto, Aarre Happonen liikeliitto, Väinö Kujanpää tekstiili- ja vaatetustyöväen liitto, Erkki Nissilä kirjatyöntekijäin liitto, Olavi Keitele merimiesunioni, Erkki Pohjolainen sähköalan työntekijäin liitto, Martti Veirto ATK ja Ahti Fredriksson SAK.

Myös henkilökohtaiset varajäsenet SAK:n hallituksen varsinaisille jäsenille valittiin yksimielisesti samoin kuin hallituksen yleisvarajäsenetkin.

SAK:n valtuuston kokoonpano hyväksyttiin myös yksimielisesti. Siihen tuli 41 kansandemokraattia ja 82 sosialidemokraattisen yhteistyöryhmän edustajaa, joista 12 lukeutuu TPSL:ään. Jokaiselle varsinaiselle jäsenelle valittiin kaksi henkilökohtaista varajäsentä. Valtuustoon kuuluu myös SAK:n hallitus, jonka voimasuhteet on yllä mainittu.

Valtuuston kokoonpanosta jouduttiin käymään kokouksen aikana neuvotteluja, koska kansandemokraattien suhteellinen osuus ei siinä ollut yhtä suuri kuin hallituksessa, vaikka niin oli edellytetty. Tämä johtui eräiden sos.dem. johtoisten liittojen, liikeliiton ja VTY:n yksipuolisista valinnoista, joihin ei ollut kuitenkaan mahdollisuutta enää vaikuttaa, kuten yleensäkään valtuustoehdokkaisiin, koska ne olivat kaikki eri liittojen päätösvaltaelinten tekemiin ehdotuksiin perustuvia.

KANSAINVÄLISTÄ ARVOSTUSTA

Arvovaltaisen kutsuvierasjoukon tervehdyksistä on syytä kiinnittää huomiota Neu-

vostoliiton ammattiliittojen keskusneuvoston puheenjohtajan toveri A. N. Shelepinin tervehdykseen, missä hän mm. käsitteli Suomen ja Neuvostoliiton suhteita sekä ay-liikkeen kansainvälistä yhteistoimintaa. Suomen ja Neuvostoliiton ammattiliittojen yhteistyöstä hän mainitsi mm.: "Neuvostoliiton ja Suomen ammattiliitoilla on syytä olla ylpeitä siitä, että niiden yhteistoiminta on täysin valtioittemme ja hyvien naapuruussuhteiden kehittymisen mukaista ja muodostuu arvokkaaksi panokseksi tähän jaloon asiaan. Suuri ansio on tässä suhteessa ollut Suomen ja Neuvostoliiton ammattiliittojen vakinaisen neuvottelukunnan toiminnalla. Me pidämme suuressa arvossa Suomen ammattiliittojen toimintaa ystävyyssiteidemme lujittamiseksi.

Suomen ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden palautuminen SAK:n puitteissa on kiistämättä Suomen työväenliikkeen suuri voitto. Se on lisännyt entisestään ammattiliittojen merkitystä taistelussa työtätekevien aineellisten ja yhteiskunnallisten etujen puolesta.

SAK:n 10. edustajakokous muodostuu huomattavaksi tapahtumaksi koko maanne työtätekevän luokan ja ammattiyhdistysliikkeen kannalta." Toveri Shelepin toivotti "edustajakokoukselle ja Suomen ammattiliitoille hyvää menestystä työssään ja taistelussaan työväenluokan perusetujen puolesta".

Olavi Hänninen

SAK:n

Liittojen jäsenmäärät vuonna 1970 verrattuna vuoteen 1969

	1969	1970	lisäys tai väh. vuoteen 1969 verrattuna	%
AKT	12 808	21 124	+ 8 316	64,9
Auto- ja Kuljetustyöväen L.	4 703	—	— 4 703	100
Elintarviketyöläisten L.	17 660	26 452	+ 8 792	49,8
Hotelli- ja Ravintolahenkilök.	11 622	15 201	+ 3 579	30,8
Ilmailualan Unioni	1 544	1 682	+ 138	8,9
Jalometallityöntekijäin	850	890	+ 40	4,7
Järjestötoimitsijain	45	45	—	—
Kaivostyöväen	1 764	—	— 1 764	100
Kemian	—	14 054	+14 054	100
Kiinteistötyöntekijäin	4 224	6 323	+ 2 099	49,7
Kirjatyöntekijäin	16 301	16 814	+ 513	31,5
KSL	6 550	—	— 6 550	100
KTV	52 593	64 812	+12 219	23,2
Kutoma- ja Neuletyöväen	5 851	—	— 5 851	100
Lasi- ja Posliinityöväen	4 620	5 311	+ 691	15.0
Liiketyöntekijäin	32 234	40 385	+ 8 151	25,3
Maaseututyöväen	20 249	18 589	— 1 660	8,2
Mekanikkojen (Tekn. ja erik.)	1 128	1 543	+ 415	36,8
Metallityöväen	79 642	105 614	+25 972	32,6
Merimies-Unioni	12 162	12 210	+ 48	0.4
Muurarien	5 304	5 206	— 98	1,8
Nahka- ja Kumialojen	3 384	3 797	+ 413	12,2
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen	8 375	9 521	+ 1 146	13,7
Paperikoneenhoitajien	234	—	— 234	100
Paperiteollisuuden Työntekijäin	34 804	40 397	+ 5 593	16,1
Puunjalostusteollisuustyöntek.	15 242	12 957	— 2 285	15,0
Puutyöväen	21 850	29 005	+ 7 155	32,7
Rakennustyöläisten	72 597	82 948	+10 351	14,3
Satamatyöntekijäin	2 673	2 795	+ 122	4,6
Sosialidemokraattinen Sanomalehtimies	160	152	— 8	5,0
Sähköalantyöntekijäin	11 977	14 610	+ 2 633	22,0
Tekstiililaitosmiesten	1 050	1 092	+ 42	4,0
Tekstiilityöväen	20 272	34 003	+13 731	67,7
Teollisuuden Korjaamo- ja Voimalaitos	1 511	—	— 1 511	100
Teräs-, Kaivos- ja Konepajatyöväen	6 973	—	— 6 973	100
Tiemiesten	1 023	—	— 1 023	100
Toimittaja	77	82	+ 5	6,5
Työläis	15 766	—	—15 766	100
Vaatetustyöläisten	3 063	—	— 3 063	100
VTY	53 000	62 436	+ 9 436	17,8
Yleinen Lehtimies	184	183	— 1	0,5
Yleis- ja Erikoisalojen	194	—	— 194	100
Yhteensä	566 263	650 233	+83 970	

JÄSENLIITOT

Liittojen jäsenistön jakautuminen 1970

	miehiä	%	naisia	%	yht.
AKT	19 681	93,2	1 443	6,8	21 124
Elintarviketyöläisten	10 580	40	15 872	60	26 452
Hotelli- ja Ravintolahenkilök.	1 777	11,7	13 424	88,3	15 201
Ilmailualan Unioni	1 328	79,0	354	21,0	1 682
Jalometallityöntekijäin	665	74,7	225	25,3	890
Järjestötoimitsijain	25	55,6	20	44,4	45
Kemian	7 826	55,7	6 228	44,3	14 054
Kiinteistötyöntekijäin	3 056	48,3	3 267	51,7	6 323
Kirjatyöntekijäin	9 840	58,5	6 974	41,5	16 814
KTV	32 518	50,2	32 294	49,8	64 812
Lasi- ja Posliinityöväen	2 976	56,0	2 335	44,0	5 311
Liiketyöntekijäin	13 812	34,2	26 573	65,8	40 385
Maaseututyöväen	16 777	90,3	1 812	9,7	18 589
Mekanikkojen (Tekn. ja erik. amm.l.)	1 106	71,7	437	28,3	1 543
Metallityöväen	90 406	85,6	15 208	14,4	105 614
Merimies-Unioni	10 135	83,0	2 075	17,0	12 210
Muurarien	5 200	99,9	6	0,1	5 206
Nahka- ja Kumialojen	1 481	39,0	2 316	61,0	3 797
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen	3 511	36,9	6 010	63,1	9 521
Paperiteollisuuden Työntekijäin	30 541	75,6	9 856	24,4	40 397
Puunjalostusteollisuustyöntekijäin	8 646	66,7	4 311	33,3	12 957
Puutyöväen	18 795	64,8	10 210	35,2	29 005
Rakennustyöläisten	76 509	92,2	6 439	7,8	82 948
Satamatyöntekijäin	2 370	84,8	425	15,2	2 795
Sosialidemokraattinen Sanomalehtimies	127	83,6	25	16,4	152
Sähköalantyöntekijäin	14 541	99,5	69	0,5	14 610
Tekstiililaitosmiesten	1 092	100	—	—	1 092
Tekstiilityöväen	3 497	10,3	30 506	89,7	34 003
Toimittaja	70	85,4	12	14,6	82
VTY	51 222	82,0	11 214	18,0	62 436
Yleinen Lehtimies	124	67,8	59	32,2	183
Yhteensä	440 234		209 999		650 233

SKDL:n TIEDE- JA KORKEAKOULUPOLIITTINEN OHJELMA

I Tiede, korkeakoulut, yhteiskunta

1. TIETEEN JA KORKEAKOULULAITOKSEN YHTEISKUNNALLINEN MERKITYS

Ihmisten peruspyrkimyksenä on hyvinvointinsa lisääminen hallitsemalla luontoa. Toiminta luonnon hallitsemiseksi on jäsentynyt yhteiskunnalliseksi tuotannoksi. Ihmisten hyvinvointi riippuu olennaisesti ihmistyön tuottavuudesta eli luonnon hallinnan tasosta.

Tieteen avulla pyritään käyttämään ihmisten työssään saavuttamia kokemuksia järjestelmällisesti hyväksi ja siten kehittämään tuotantoa, sen raaka-aineita, työvälineitä ja työn menetelmiä. Tieteen piirissä tapahtunut kehitys on tehnyt siitä merkittävimmän tuotantovoimien kasvuun vaikuttavan tekijän; siksi ehkä keskeisimmäksi tieteessä on muodostunut sen *tuotannollinen tehtävä.*

Tieteen piirissä ei tuoteta tietoa ainoastaan tuotannosta, vaan ihmisen koko ympäristöstä ja ihmisestä itsestään. Tieteen avulla voidaan tukea erilaisia maailmankuvia, ja sen turvin voidaan myös perustella jonkin yhteiskunnallisen järjestelmän paremmuutta verrattuna muihin järjestelmiin. Lisäksi tieteen avulla voidaan hankkia välineitä ihmisten mukauttamiseksi joihinkin arvostuksiin perustelematta niitä. Edellisen nojalla nähdään tieteellä olevan myös *ideologinen tehtävä.*

Ihmisten käyttäytyminen on luonnon tavoin tieteen avulla tapahtuvan hallinnan ulottuvilla. Voidaan kehittää erilaisia menetelmiä, joiden avulla valvotaan ihmisten toimintaa, ennen kaikkea pyrkimyksiä vallitsevien olojen muuttamiseen. Yhteiskuntatieteiden avulla voidaan yhteiskunnassa esiintyviä ristiriitoja pyrkiä sääntelemään ilman, että niiden todellisia syitä halutaan havaita. Tällöin tieteellä ihmisten hallinnan välineenä on *poliittinen tehtävä.*

Työväenluokan piirissä on luotu kokonaisvaltainen tieteellinen teoria luonnon ja yhteiskunnan suhteista, yhteiskunnan rakenteesta ja sen kehityksestä. Tämä teoria, historiallinen materialismi, on vallitsevan yhteiskunnan rakenteen selitys ja samalla teoria vallitsevien olojen muuttamisesta, luokkataistelun teoria. Historiallinen materialismi tuo näin korostetusti esiin tieteen *vapauttavan tehtävän.*

Yliopistot ja korkeakoulut ovat se osa koulutusjärjestelmää, jossa omaksutaan korkeatasoisin ja pitkäaikaista pohjakoulutusta vaativa tieto. Lisäksi korkeakouluissa ja yliopistoissa tuotetaan uutta tietoa. Korkeakoululaitoksen piirissä tapahtuvan opiskelun kautta tieteen saavuttama uusi tieto siirtyy yhteiskunnassa käyttöön.

Opiskelun rungon muodostavat ne tiedot ja valmiudet, joita opiskelija tarvitsee omissa tulevissa erityistehtävissään. Niiden välittäjänä on korkeakoululaitoksella *ammattikoulutustehtävä.*

Ihmiset tarvitsevat ammatillisten valmiuksien ohella myös tietoa elinympäristöstään sekä siitä yhteiskunnasta, jossa he toimivat. Ainoastaan runsaan, todellisuuspohjaisen ja jäsentyneen tiedon avulla ihmiset kykenevät ottamaan kantaa siihen, mitä heidän ympärillään tapahtuu. Vain tuntemalla yhteiskuntaa he kykenevät vaikuttamaan siihen, mitä tapahtuu. Tämän vuoksi on myös korkeakoulujen ja yliopistojen tarjottava opiskelijoilleen mahdollisuus omaksua tietoja, jotka eivät välittömästi liity ammatillisiin valmiuksiin. Tässä suhteessa on yliopistoilla ja korkeakouluilla *kulttuuritehtävä.*

Uusi tieto, jolla on käytännöllisiä seurauksia, merkitsee aina vaihtoehtoa vallitsevalle käytännölle. Uutta tietoa tuottavana yhteisönä korkeakoululaitos joutuu siksi jatkuvasti hankkimaan tietoa niistä si-

donnaisuuksista, joita tämän yhteisön ja yhteiskunnan tai sen erillisten ryhmien välillä vallitsee. Edelleen korkeakoululaitoksen on yhteisönä jatkuvasti pyrittävä vapautumaan niistä sidonnaisuuksista, jotka estävät korkeakoululaitosta toteuttamasta uutta tietoa tuottavaa tehtäväänsä. Siksi voidaan korkeakouluilla yhteisöinä sanoa olevan edellisten lisäksi myös *kriittinen tehtävä.*

2. TIETEEN JA KORKEAKOULULAITOKSEN KEHITYS

Maahamme perustettiin ensimmäinen yliopisto v. 1640. Kun yliopisto v. 1828 siirrettiin Turusta Helsinkiin, siinä työskenteli vähäinen määrä opettajia ja opiskelijoita. Yliopiston tehtävänä oli kouluttaa valtion tarvitsemia virkamiehiä sekä kirkon ideologiaa levittäviä pappeja. Tuotantoelämästä irrallisena yliopisto piti yllä yläluokan kulttuuriperinnettä.

Yliopiston akateemisen kasvatuksen päämääränä oli kokonaiskäsitys maailmasta. Sen aikaisen tieteenkäsityksen mukaan oikea maailmankuva tavoitettiin vasta yhdistämällä filosofisessa pohdinnassa eri alojen tieto yhtenäiseksi järjestelmäksi. Sen vuoksi oli kaikkien yliopiston opiskelijoiden suoritettava tutkinto filosofisessa tiedekunnassa.

Yliopistolle oli laissa säädetty itsehallinto, jolla rajoitettiin yhteiskunnan eri ryhmien valtaa yliopistoon. Käytännössä itsehallinto oli yhteiskuntaa hallitsevien ryhmien valtaa myös yliopiston sisällä.

1900-luvun alkuun mennessä olivat korkeatasoista koulutusta vaativat tehtävät yhteiskunnassa lisääntyneet. Laajenevan teollisuuden myötä tapahtunut tuotantovoimien kehitys toi mukanaan lisääntyvän teknisen asiantuntemuksen tarpeen. Vanhoillinen, tuotantoelämän ongelmista erillään oleva yliopisto ei kyennyt mukautumaan uuteen tilanteeseen. Kapitalistien toimesta perustettiinkin vuosisadan alussa Teknillinen korkeakoulu (vuonna 1908) ja kaksi Kauppakorkeakoulua (vuosina 1909 ja 1911). Niiden toiminta on alusta lähtien mukautettu kapitalistiseen tuotantoon. Samaan aikaan yliopisto tyydytti nousevan porvariston koulutustarpeita juristien, lääkäreiden ja opettajien osalta.

20. vuosisadan puoleen väliin saakka korkeakoululaitoksessa ei tapahtunut merkittäviä laadullisia muutoksia. Opiskelijamäärän kasvu jatkui teollisuuden, kaupan, koululaitoksen ja hallinnon piirissä olevien tehtävien lisääntyessä yhteiskunnassa. Samalla alemmista porvariston kerroksista talonpoikaistosta ja työväenluokasta lähtöisin olevien opiskelijoiden määrässä tapahtui hidasta kasvua. Akateemisen koulutuksen perinteellinen järjestelmä, jonka lisäksi oli perustettu erilliskorkeakouluja, riitti tyydyttämään kapitalistisen yhteiskunnan silloisen

koulutustarpeen. Ennen toista maailmansotaa ja sen aikana alettiin yksityisten ja valtion toimesta perustaa tutkimuslaitoksia korkeakoulujen ulkopuolelle. Näiden tutkimuslaitosten oli määrä tukea tuotantolaitosten toimintaa.

3. TIETEEN JA KORKEAKOULULAITOKSEN KRIISI

Toisen maailmansodan aikana ja pian sen jälkeen tehtiin tieteen johtavissa maissa tärkeitä keksintöjä, jotka mullistivat tuotantotekniikkaa. Yleisesti tätä kehitystä kutsutaan tieteellis-tekniseksi kumoukseksi. Sitä luonnehtivat automaation yhä laajempi soveltaminen prosessiteollisuudessa, tietokoneiden käyttöönotto, uusien energialähteiden hyväksikäyttö sekä uusien keinotekoisten raaka-aineiden valmistus. Tekninen kehitys mahdollisti myös hallinnollisten sekä markkina- ja kuljetusmenetelmien kehittämisen laadullisesti uudelle tasolle.

Suomessa tieteellis-teknisen kumouksen vaikutukset tuotantotekniikassa alkoivat yleistyä 1960-luvulla. Maamme tieteellisen tutkimuksen organisaatio ei ollut muuttunut eivätkä varat olleet lisääntyneet tekniikan kehityksen asettamien vaatimusten mukaisesti. Teknis-luonnontieteellistä tutkimusta harjoitettiin toisistaan erillään olevissa tutkimuslaitoksissa, joiden aineelliset ja tieteelliset edellytykset riittivät vain pienimuotoiseen tutkimukseen. Suurin osa sovellutuksiin tähtäävästä teknisestä tutkimuksesta ja tuotekehittelystä tapahtui yrityksissä, jotka eivät sijoittaneet tähän toimintaan suuria summia. Valtion tutkimuslaitoksissa ja korkeakouluissa suoritettiin sekä perus- että soveltavaa tutkimusta.

Humanistista ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta harjoitettiin pääasiassa yliopistoissa, joiden sisällöllistä uusiutumista jarrutti professorikeskeinen hallinto. Humanistinen tutkimus keskittyi tukemaan perinteellisiä yläluokan arvoja. Tutkittiin yhteiskunnan keskeisistä ongelmista etäällä olevia kohteita. Yhteiskuntatieteellinen tutkimus ajautui kapitalistisen järjestelmän ristiriitojen säätelyyn sen sijaan, että olisi etsinyt keinoja ristiriitojen syiden poistamiseen. Yhteiskuntatieteiden tuotannollinen merkitys alkoi kasvaa, sillä ne tuottivat tietoa, jota käytettiin mm. palkkatyöläisten riiston tehostamiseen.

Korkeakoululaitos joutui 1950-luvulla kriisiin, joka kärjistyi 1960-luvulla. Jatkuvasti kasvava opiskelijamäärä ja tieteen kehitys, joka vaati yhä suurempia sijoituksia tutkimusvälineisiin, olisi edellyttänyt perusteellista suunnittelua sekä korkeakoulu- ja tutkimusmäärärahojen nopeata lisäystä. Kapitalismin oloissa yhteiskunnan rakennemuutokset tapahtuvat kuitenkin riittämättömän suunnittelun varassa ja niinpä korkeakoululaitoksen koulutus- ja tutki-

musvarat ja toiminnan uudistuminen jäivät yhteiskunnallisesta kehityksestä jälkeen. Syntynyttä syvää kriisiä kuvastavat huutava puute opettajista, tiloista ja tukimusvälineistä. Koulutus on laadullisesti etääntynyt yhteiskunnan muuttuvista tarpeista. Näiden kieroutumien seurauksena opintonsa keskeyttäneiden määrä on kohonnut suureksi ja opiskeluaika venynyt vuosia suunniteltua pitemmäksi. Suuri osa korkeakouluopiskelijoista on ohjattu humanistisille ja yhteiskuntatieteellisille aloille koska se on lyhyellä aikavälillä halpa ratkaisu yhteiskunnalle. Virheellisten ratkaisujen seurauksena vallitsee eräillä akateemisilla aloilla vakava työttömyys, toisilla taas puute pätevästä työvoimasta. Korkeakoulujen sisäisen hallinnon säilyminen taantumuksellisen professorikunnan käsissä on eräs syy akateemisen koulutuksen etääntymiseen yhteiskunnan tarpeista.

4. VALTION JA MONOPOLIEN VAIKUTUS TIETEESEEN JA KORKEAKOULULAITOKSEEN

Kapitalismin kehityksestä seurannut mutta sen taloudellisten etujen kanssa ristiriidassa oleva tieteellisen tutkimuksen ja korkeakoululaitoksen kriisin syveneminen on pakottanut valtion ryhtymään laajakantoisiin toimenpiteisiin. Valtion elinten toimesta on laadittu ja alettu toteuttaa suunnitelmia, joiden tarkoituksena on uudistaa tieteellistä toimintaa ja korkeakoululaitosta. Näitä toimenpiteitä ovat mm. korkeakoulujen määrärahojen kasvun turvaaminen lailla vuoteen 1981 asti, korkeakoulujen sisäisen hallinnon uudistamispyrkimykset, koulutuksen rakennetta käsitelleen komitean asettaminen, korkeakoulujen välistä yhteistoimintaa varten suunnitellun korkeakouluneuvoston perustaminen. Tieteellistä toimintaa on alettu tukea mm. perustamalla tieteellisiä toimikuntia valtion tiedepolitiikan kehittämiseksi. Eduskunnan päätöksellä on varattu huomattava määräraha Suomen Itsenäisyyden Juhlavuoden Rahastolle (SITRA), joka antaa suoranaista rahallista apua yritysten tutkimustoiminnalle. Samaa tarkoitusta varten on Kauppa- ja teollisuusministeriön määrärahoja lisätty nopeasti.

Uudistuspyrkimysten lähtökohtana ovat monopolikapitalismille ominaiset ristiriidat. Säilyäkseen kapitalismin on jatkuvasti kyettävä uudistamaan tuotantovoimia, mutta toisaalta se pyrkii ikuistamaan tuotantovoimien kehityksen esteeksi yhä selvemmin paljastuvat tuotantosuhteet. Uudenaikainen tutkimus, erityisesti teknis-luonnontieteellisellä alalla, vaatii lisääntyviä varoja, mutta toisaalta kapitalistiset yritykset pyrkivät välttämään toimintansa aiheuttamia kustannuksia. Voimavarojen kasvava tarve edellyttää

yritysten välisen tutkimusyhteistyön lisäämistä, mutta keskinäinen kilpailu rajoittaa sen mahdollisuuksia.

Tässä tilanteessa valtion merkitys kasvaa. Se edistää suunnitelmallisuutta ja sen osuus tutkimuksen ja koulutuksen kustannuksista lisääntyy. Teknisen tutkimuksen alalla monopolit pyrkivät paisuttamaan verovaroilla katettavaa tutkimuspanosta. Monopolit yrittävät ohjata korkeakouluissa ja valtion tukimuslaitoksissa harjoitettavaa tutkimusta välittömästi tuotantoa hyödyttäviin kohteisiin. Tämän toteuttamiseksi suuryritykset ponnistelevat säilyttääkseen valtion tiedehallinnon etäällä demokraattisesta kontrollista suurpääomalle uskollisten "asiantuntijoiden" käsissä.

Monopolien korkeakoululaitokseen kohdistamien teknokraattisten uudistuspyrkimysten pääperiaatteina ovat koulutuksen painopisteen siirtäminen kapeasti teknisille aloille, erikoistunut, koulumaisen tarkoin ohjelmoitu suppea ammattikoulutus, jossa pääpaino on kokonaisuuksien ymmärtämisen sijasta teknisluontoisissa taidoissa, opetuksen ja tutkimuksen sitominen yksipuolisesti talouselämän tarpeisiin sekä uudenaikaista liikkeenjohtoa jäljittelevä hallinto.

5. KOHTI UUTTA KRIISIÄ

Monopolikapitalismin oloissa tieteellisen tutkimuksen tavoitteita ohjaavat monopolien pyrkimykset lisätä voittoaan. Tämä päämäärä on monin tavoin ristiriidassa työväenluokan ja kaikkien työtätekevien etujen kanssa. Tuotantotekniikkaa kehitettäessä työläiset rinnastetaan koneisiin, jotka molemmat aiheuttavat kapitalisteille kustannuksia. Tästä syystä kehitystä ei pyritä ohjaamaan työn helpottamiseen, terveydellisten vaarojen torjumiseen ja työturvallisuuden lisäämiseen. Sen sijaan tuotantoon kohdistuva tutkimus suuntautuu yhä enemmän työläisten hiostuksen tehostamiseen.

Tieteen hyväksikäyttö sotateknisellä alalla lisääntyy, jotta kapitalismin ylituotanto-ongelmista selvittäisiin ja jotta alistettujen luokkien ja kansojen vapautumispyrkimyksiä voitaisiin vastustaa. Työväenluokan etujen vastaisesti tutkimuksesta suuri osa tuhlataan myös erilaisten markkinoimis- ja myyntikeinojen kehittämiseksi. Monopolien määrätessä yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen pääsuunnan syrjitään tuotantosuhteisiin, yhteiskunnan valtarakenteiden vaikutuksiin ja muihin työtätekevien kannalta ensisijaisiin asioihin kriittisesti asennoituvaa tutkimusta, koska se vaarantaisi järjestelmän jatkuvuutta.

Suuryritysten edut korkeatasoisen koulutuksen suhteen ovat ristiriidassa tuotantovoimien ja koko yhteiskunnan järkevän kehittämisen kanssa. Koulutettaville sallitaan ainoastaan suppean ammatillisen tiedon omaksuminen, vaikka

yhteiskunnallinen kokonaisnäkemys tulee yhä välttämättömämmäksi luonnon ja ihmisen hallinnan välineiden kehittyessä. Yhteiskunnan kehitystason edellyttämä kriittinen, teoreettinen ja metodisesti perusteltu asioiden ja ilmiöiden käsittely tehdään korkeakouluissa mahdottomaksi koulumaisen mekaanisella "tiedon välittämisellä". Sillä pyritään tekemään koulutettavista tiedostamattomia suurpääoman toiveiden toteuttajia. Opiskelun vapaus, joka turvaisi opiskelijan omista vaikuttimista lähtevän opiskelun mahdollisuuden ja aloitekyvyn kehittymisen, on pelkkä korulause yhä yksityiskohtaisemmiksi käyvien tutkintovaatimusten ja opintojen yhä tiukemman ohjelmoinnin todellisuudessa.

Koululaitos toimii valikoivasti suosien varakkaiden perheiden lasten opiskelua. Vähävaraisista oloista lähtöisin olevia opiskelijoita ei myöhemminkään tueta taloudellisesti riittävästi. Niinpä vielä 1960-luvun lopulla korkeakouluopiskelijoista vain noin 20 % oli lähtöisin työväenluokasta ja alemmista sosiaaliryhmistä. Kuitenkin teknologian kehitys ja kansainvälinen kilpailu edellyttää vähävaraisen kansanosan lahjakkuusreservien käyttöönottoa. Toisaalta näin syntyvä taloudellinen pakko toisaalta pyrkimys välttää kustannuksia, on johtanut tilanteeseen, jossa opintotuki ja muut opintososiaaliset kysymykset on ratkaistu vain puolinaisesti; opintovelat ovat monessa tapauksessa valmistuneiden opiskelijoiden itsenäistymisen tiellä ja siten vahvistavat kapean koulutuksen mukanaan tuomia haittatekijöitä.

II Tieteen ja korkeakoululaitoksen uudistaminen

1. YLEISET TAVOITTEET

Viime vuosina tiedon yhä keskeisemmäksi tullut yhteiskunnallinen merkitys edellyttää kansanvaltaisilta voimilta yhä määrätietoisempia pyrkimyksiä saattaa tiedon tuottaminen ja sen välittäminen demokraattiseen hallintaan.

Tieteellisen tutkimuksen alalla on poistettava haittoja, joita aiheutuu tutkimuksen sidonnaisuudesta porvariston

etuihin. Ennen kaikkea teknis-luonnontieteellinen tutkimus on vapautettava tuotantovoimien tehokkaaseen ja järkevään kehittämiseen. Yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle on luotava edellytykset tutkia nykyisen kapitalistisen yhteiskunnan keskeisiä ongelmia. Tutkimuksen kysymyksenasettelun tulee määräytyä väestön valtaosan, työtätekevien tarpeista käsin. Humanistisen tutkimuksen piirissä on muunkinlaiselle tutkimukselle ja toiminnalle kuin vain porvarillista arvomaailmaa tukevalle perinteiselle humanismille taattava toimintamahdollisuudet.

Koska valtio kantaa huomattavan osan tutkimuksen vaatimista aineellisista kustannuksista, tiedepoliittiset elimet on saatettava demokraattisen kontrollin alaiseksi, ne on muutettava porvarillisen talouspolitiikan apuvälineistä osaksi kansanvaltaista yhteiskuntapolitiikkaa, jossa vaihtoehtojen valinta määräytyy ihmisten tarpeiden, eikä niiden porvaristolle tuottaman taloudellisen hyödyn mukaan.

Tutkimuksen demokraattinen hallinta edellyttää tiedepoliittisen päätöksenteon järjestämistä siten, että yhteiskunnassa esiin tulevat tutkimusta vaativat ongelmat välittyvät nopeasti tieteellisiksi tutkimustehtäviksi tieteiden perinteisistä rajoista ja akateemisista etuoikeuksista riippumatta. Tämä puolestaan vaatii tehokasta, koko maan tutkimuksen kattavaa tiedehallintoa sekä laajaa suunnittelua.

Tieteen omat yhteisöt kuten tutkimuslaitokset ja tieteelliset seurat sekä korkeakoulujen tutkimustoiminta on pikaisesti demokratisoitava, sillä ainoastaan siten saatetaan nämä nykyisen harvainvaltaiset yhteisöt uudistumiskykyisiksi.

Jotta korkeakoulujen ammatillinen koulutus palvelisi tuotantovoimien kehitystä, koulutuksen sisältö on uudistettava. Koulutus ei saa olla pelkkää erityisvalmiuksien jakamista. On ryhdyttävä välittämään korkeakouluissa opiskeleville laajaa ammatillista yleiskoulutusta, johon voidaan tarvittaessa liittää jatkuvasti uudistuvaa erikoistietoutta. Erityisesti on luotava edellytykset paitsi ottaa vastaan tietoa myös tuottaa sitä. Tämän vuoksi tieteellisen koulutuksen on liityttävä olennaisena osana käytännön valmiuksien opiskeluun. Samalla on ryhdyttävä välittömästi järjestelyihin tehokkaan jatkokoulutusjärjestelmän luomiseksi.

Jotta korkeakoulu voisi täyttää kulttuuritehtävänsä, on opiskelijoille välitettävä runsaasti tietoa yhteiskunnasta ja yhteiskunnan muuttamisen mahdollisuuksista. Jotta korkeakoululaitos voisi toteuttaa kriittistä tehtäväänsä, on korkeakouluyhteisöt demokratisoitava kaikkien korkeakouluissa toimivien tasa-arvon pohjalla. Korkeakouluille on annettava laaja itsehallinto. Korkeakouluissa vallitsevan opetuksen, tutkimuksen, tieteellisen kritiikin ja opiskelun vapauden tulee koskea sekä

opettajia ja tutkijoita että opiskelijoita. Tällä tavoin voidaan paljastaa korkeakoululaitoksen nykyinen sidonnaisuus kapitalismiin koko laajuudessaan, ja luodaan mahdollisuuksia tämän sidonnaisuuden muuttamiseen. Tämä merkitsee korkeakoulujen toiminnan politisoimista, jatkuvaa keskustelua niiden toiminnan ja päätöksenteon yhteiskunnallisista edellytyksistä ja seurauksista.

Erityisen tärkeää on tasoittaa nykyisiä taloudellisesta, alueellisesta ja poliittisesta eriarvoisuudesta johtuvia haittoja korkeakouluihin pääsylle ja siellä menestymiselle. Tämä merkitsee laajakantoisten opintososiaalisten järjestelyjen toteuttamista, esimerkiksi opiskelijanpalkan maksamista sekä korkeakoulutasoa edeltävän koulutuksen vaihtoehtoisten koulutuslinjojen muodostamista siten, että kaikilta linjoilta on mahdollista jatkaa korkeakouluissa.

Työtätekevien tiedonhankintamahdollisuuksia parantamalla on pyrittävä lähentämään opiskelua ja työntekoa toisiinsa; pitkällä tähtäyksellä tämä merkitsee avoimeen korkeakouluun siirtymistä.

2. TIEDEPOLIITTISET TOIMENPITEET

Tieteen voimavarat

60-luvun lopulla Suomessa käytettiin tutkimustoimintaan alle 1 % bruttokansantuotteesta. Suurvallat kuluttivat samaan aikaan 2,5—3,5 % ja muut teollistuneet maat noin 2 % bruttokansantuotteesta tieteelliseen toimintaan. Tutkimusmenojen osuus bruttokansantuotteesta on kohotettava muiden teollistuneitten maitten tasolle. Näin Suomi voisi täysipainoisesti osallistua tieteen yleismaailmalliseen kehitykseen ja suomalainen tutkimus saisi aineelliset edellytykset irtautuakseen tieteen alalla vallitsevasta imperialismista.

Nykyisen tutkimuspanoksen käyttöä on tehostettava lisäämällä suunnitelmallisuutta. Yliopistoissa ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen tieteellistä tasoa on nostettava. Kansainvälisen työnjaon avulla voidaan lisätä tieteen voimavarojen hyväksikäyttöä, mikäli yhteistyö perustuu kaikkien osapuolten tasavertaisuuteen.

Tutkimustulosten hyväksikäytön kannalta on tieteellisen informaation välittäminen muodostumassa yhä tärkeämmäksi. Tätä tehtävää suorittavan organisaation tehostamiseksi on otettava oppia niistä saavutuksista, joihin Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa on tällä alalla ylletty. Lisäksi on kehitettävä tieteellisen informaation vaihtoa sosialististen maitten kanssa.

Koska suuryhtiöissä harjoitettava yksityinen tutkimus ei aina edistä tuotantovoimien kehitystä pitkällä tähtäimellä ja koska se usein suuntautuu työväenluokan etuja vastaan,

on valtion osuutta tuotannollisessa tukimuksessa lisättävä. Jotta valtion rahoittama tutkimus ei merkitsisi tulon siirtoa työtätekeviltä kapitalisteille, siis kustannusten yhteiskunnallistamista ja voiton jättämistä yksityisille, on myös valtion kontrolloiman tutkimuksen kustannukset siirrettävä suuryhtiöiden kannettaviksi. Monopoliyhtiöille ei tule myöntää taloudellista tutkimustukea.

Tutkimuksen suuntaaminen

Julkisen hallinnon tutkimusmäärärahat on ohjattava kansanvaltaisten elinten määrittelemien tiedepoliittisten suuntaviivojen mukaan. Tämä mahdollistaa osaltaan järkevän ja suunnitelmallisen tutkimuspolitiikan.

Teknis-luonnontieteellisen tutkimuksen alalla on painopiste julkisen hallinnon alaisissa tutkimuslaitoksissa asetettava yksityisistä eduista riippumattomaan tutkimukseen. Monopolien vaatimukset valtion tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen muuttamiseksi välittömästi monopoleja palveleviksi yhteisöiksi on torjuttava. Erikoista huomiota on kiinnitettävä yhdyskuntasuunnitteluun ja ympäristönsuojeluun.

Lääketieteellinen ja lähialojen tutkimus on suunnattava ennen kaikkea vähävaraisen kansanosan sairauksiin, työterveystutkimukseen ja ennaltaehkäisevään terveydenhoitoon.

Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa on vapauduttava kapitalistiselle yhteiskunnalle ominaisesta suurpääomaa palvelevasta tehtäväkenteestä. Tutkimus on suunnattava palvelemaan yhteiskunnan tärkeimpien toimintojen suunnitelmallista ja demokraattista ohjaamista. Erityisesti porvariston etuihin sitoutumatonta talouselämän ilmiöiden tutkimusta on lisättävä.

Humanistisen tutkimuksen nykyinen eristyneisyys väestön valtaosan arvoista ja ongelmista sekä sen tietämättömyys aineellisen ja inhimillisen ympäristön viimeaikaisesta kehityksestä on murrettava. Humanistiselle tutkimukselle on luotava elävä yhteys muihin tutkimuksen aloihin kokonaisvaltaisen ja ongelmakeskeisen kysymyksenasettelun edellytysten luomiseksi. Erityisesti on ryhdyttävä edistämään tutkimusta, joka suuntautuu työväenluokan ja työväenliikkeen kannalta tärkeisiin kohteisiin, jotka porvarillinen ylivalta on painanut syrjäytettyyn asemaan.

Kapitalististen tuotantosuhteiden ja niistä johtuvien kehityksen esteiden ja kansan vastaisten seurausten tutkimista on lisättävä. Tämä edellyttää poikkitieteellisyyttä, esimerkiksi siten, että yhteiskunnan talouden ja tuotannon kehitystä ja niiden vaikutuksia yhteiskunnassa tutkitaan myös sosiaalisten, terveydellisten ja ympäristöllisten näkökohtien mukaan.

Tiedehallinto

Tieteen keskushallinto on järjestettävä siten, että kansanvaltaisten elinten, ennen kaikkea eduskunnan, mahdollisuudet maamme tiedepolitiikan ohjaamiseksi lisääntyvät. Nykyään tiedepoliittinen päätöksenteko tapahtuu eri ministeriöissä ja rahastoissa. Se on keskitettävä yhteen elimeen, jolla on riittävät toimintaedellytykset.

Tieteen keskushallinnon tehtävänä on ohjata maan koko tutkimuspanoksen käyttöä eduskunnan määrittelemien yleisten periaatteiden mukaisesti. Tiedeneuvostosta on muodostettava maamme tiedepolitiikkaa johtava elin. Eduskunnan tulee valita sen jäsenet. Ei ole tarkoituksenmukaista, että tiedeneuvoston jäseninä voi olla vain yliopistollisia yms. virkamiehiä. Opetusministeriössä on lisättävä edellytyksiä tiedepoliittiseen selvitys-, valmistelu- ja suunnittelutyöhön. Samalla kuitenkin koko tieteen keskushallinnossa on vähennettävä virkamiesvaltaisuutta. Elinten virat on määräaikaistettava.

Suomen itsenäisyyden juhlavuoden rahasto sekä Kauppa- ja teollisuusministeriö ovat muodostuneet suurpääomaa yksipuolisesti suosiviksi tutkimuksen rahoituskanaviksi. Tiedepoliittisen päätöksenteon demokraattisuus ja suunnitelmallisuus edellyttää, että tämänkaltaiset erityisjärjestelyt lopetetaan. Kaikki valtion suorittaman tutkimuksen rahoitus on siirrettävä yleisen tiedehallinnon piiriin.

Tieteen keskustoimikunnan ja tieteellisten toimikuntien työskentelyedellytyksiä on lisättävä siten, että niistä tulee pääasiallinen valtion tutkimuksen rahoituselin. Eri tieteelliset toimikunnat on velvoitettava suorittamaan jatkuvaa suunnittelutyötä omalla tieteenalallaan. Samalla on demokratisoitava tieteellisten toimikuntien jäsenten valintaa.

Korkeakouluille on tulo- ja menoarviossa määrättävä erilliset tutkimusmäärärahat. Samalla on luotava korkeakouluille edellytykset itsenäisen tieteen keskushallinnosta riippumattoman tiedepolitiikan harjoittamiseen. Vain tällä tavoin kyetään turvaamaan korkeakouluille todellinen tiedollinen autonomia, ja samalla luodaan edellytykset valtakunnallisen tiedepolitiikan jatkuvaan uudistamiseen.

On selvitettävä onko mahdollista perustaa tieteen tutkimusta harjoittava laitos esimerkiksi opetusministeriön yhteyteen lähivuosina.

Tieteen omat, harvain- ja erityisesti professorivaltaiset yhteisöt, kuten tieteelliset seurat, tutkimuslaitokset ym. on demokratisoitava tutkijoiden keskinäisen tasa-arvon pohjalla. Joitakin tieteen yhteisöjä ei tule asettaa erikoisasemaan saattamalla niiden rahoitus säännöllisiksi menoiksi tulo- ja menoarvioon.

Suunnittelu

Valtakunnallinen tiedettä koskeva suunnittelu on kehitettävä jatkuvaksi ja pitkällä tähtäyksellä tapahtuvaksi. Tutkimuslaitoksilla ja korkeakouluilla tulee olla omat suunnitteluelimensä, jotka vastaavat osaltaan lyhyen aikavälin suunnittelusta.

Tiedesuunnittelun on oltava avoimesti poliittista — eri vaihtoehtoja arvostavaa: pelkkä tutkimuksen kysyntäennusteiden laatiminen ei riitä. Pitkäjänteisen suunnittelun avulla on luotava edellytykset laajoille, useampivuotisille tutkimusprojekteille. Valtakunnallisen tiedesuunnittelun tulee ottaa huomioon yksityisen pääoman rahoituksella harjoitettava tutkimustyö ja sen on pyrittävä rahoittamaan myös sellaista tutkimusta, joka korjaa yksityisen tutkimuksen aiheuttamia vääristymiä.

Yksityinen tutkimus

Tutkimusta harjoittavien yksityisten säätiöiden tutkimuspolitiikkaa on jatkuvasti valvottava, jotta apurahojen myöntäminen noudattaisi tasapuolisesti säätiön hyväksyttyjä tarkoituksia. Tämän vuoksi on säätiöiden harjoittaman tiedepoliittisen päätöksenteon perusteet julkistettava. Säätiöiden verotuksellisia etuja on tarkistettava; päämääräksi on asetettava säätiöiden valtiollistaminen.

Yksityisten tuotantolaitosten tutkimustoimintaa on kehitettävä siten, että harjoitettu tutkimus noudattaa tutkimuksen vapauden, tutkimusyhteisöjen demokraattisuuden, yms. tiedepoliittisia periaatteita.

Yksityisessä palveluksessa toimivien tutkijoiden oikeusturvaan on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota. Tällöin on erityisesti lisättävä tutkijan mahdollisuuksia tutkimustyön julkistamiseen ja tutkijan työskentelyedellytysten jatkumiseen silloinkin, kun hän saa työnantajalleen epämiellyttäviä tuloksia.

Kansainvälinen yhteistyö

Suomen on pyrittävä kansainvälisessä tiedepolitiikassa johdonmukaiseen anti-imperialistiseen ja alikehittyneiden maitten pyrkimyksiä tukevaan toimintaan. OECD:n piirissä harjoitetun tiedepoliittisen yhteistyön muodot on arvioitava tämän mukaisesti. Erityisesti on harjoitettava määrätietoista politiikkaa UNESCO:n piirissä.

Yhteistyötä sosialististen maiden kanssa on kehitettävä, siten kyetään vastustamaan Yhdysvaltojen tieteen alalla harjoittamaa imperialismia. Sosialististen maiden suunnitelmallinen tiedepolitiikka tarjoaa hyvän pohjan tieteelliselle yhteistyölle Suomen ja näiden maiden kesken useilla tärkeillä aloilla.

Kansainvälisin aloittein on pyrittävä muuttamaan nykyisin voimassa olevaa patenttisopimusjärjestelmää siten, että

sen alikehittyneille maille aiheuttamia haittoja vähennetään. Patenttisuojan määräaikaa on lyhennettävä ja lisenssien myynnistä nykyisin saatavia suuria voittoja on rajoitettava.

Alikehittyneissä maissa koulutettujen tutkijoiden siirtymistä teollistuneitten maitten tutkimuslaitoksiin, ns. aivovuotoa on vastustettava. Tutkijoita vastaanottavat maat on velvoitettava osallistumaan alikehittyneitten maitten koulutuskustannuksiin.

Tutkimusyhteistyötä alikehittyneitten maitten kanssa on kehitettävä siten, että hyöty tulee alikehittyneitten kansojen osalle.

3. KORKEAKOULUPOLIITTISET TOIMENPITEET

Korkeakoululaitoksen määrällinen kehittäminen

Nykyisin voimassa olevaa korkeakoulujen kehittämistä koskevaa lakia on pidettävä vähimmäisvaatimuksena, jota on ehdottomasti noudatettava. Samalla on kuitenkin käynnistettävä laaja periaatteellinen keskustelu siitä, ovatko kehittämislaissa säädetyt eri alojen määrälliset suhteet tarkoituksenmukaiset yhteiskunnan tarpeiden kannalta sekä siitä, onko lain perustana oleva näkemys eri alojen välisestä työnjaosta kaikkein tarkoituksenmukaisin.

Edellisen lisäksi on tutkittava, antaako puitelaki riittävät edellytykset korkeakoulujen itsenäisen ja aktiivisen tutkimustoiminnan harjoittamiselle. On selvitettävä välittömästi, mitä laajan jatkokoulutusjärjestelmän luominen vaatii korkeakouluilta. Samalla on selvitettävä, miten olisi mahdollista siirtyä ns. avoimeen korkeakouluun.

Korkeakouluopintojen kehittäminen

Jotta akateemisen koulutuksen saaneet kykenisivät näkemään oman toimintansa kokonaisvaltaisesti ja ammatillisen käytäntönsä yhteiskunnallisen merkityksen, on koulutusta monipuolistettava voimakkaasti oman erikoisalan ulkopuolelle. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että on luotava edellytykset sisällyttää korkeakoulututkintoon esimerkiksi teknisiä, yhteiskuntatieteellisiä ja humanistisia aloja tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi.

Tiedollinen aktiivisuus on nyky-yhteiskunnan tehtävissä välttämätön. Siksi on kehitettävä akateemista perus- ja jatkokoulutusta siten, että itsenäisellä tutkimustyöllä ja omaehtoisella tiedonhankinnalla on keskeinen asema jo perustutkintoa varten opiskeltaessa.

Työn yhteiskunnallistuminen asettaa vaatimuksensa myös tiedolliselle työskentelylle. Tämän vuoksi työskentelyn pai-

nopiste korkeakouluissa on ohjattava ryhmämuotoiseen toimintaan. Siten ryhmän jäsenten erikoistiedot täydentyvät kokonaisvaltaiseksi yleiskuvaksi käsiteltävästä ongelmasta. Tähän liittyen on oppituolijärjestelmä purettava asteittain määräaikaistamalla professorien virkanimitykset.

Hallinto

Yhteiskunnan on voitava määritellä korkeakoululaitoksen tehtävät. Korkeakoulujen tutkimuksen ja opetuksen vapaus ei saa olla vain yhteiskuntamme porvarillisen yläluokan tai yksityisen elinkeinoelämän vapautta. On turvattava yhteiskunnallisen kehityksen tarpeiden välittyminen korkeakoululaitokseen.

Tämä edellyttää ensinnäkin sitä, että kaikki korkeakoulut ovat yhteiskunnan omistamia. On väärin, että yhteiskunta vastaa suurimmalta osalta yksityistenkin korkeakoulujen kustannuksista, kun päätösvaltaa niissä kuitenkin käyttää yksityinen elinkeinoelämä. Yksityiset korkeakoulut ja niitä ylläpitävät säätiöt ja rahastot on valtiollistettava.

Korkeakoululaitoksen keskushallinto on keskitettävä opetusministeriöön siirtämällä kaikki korkeakoulut ja yliopistot opetusministeriön alaisuuteen. Korkeakoululaitoksen keskushallinto on järjestettävä siten, että suunnittelu ja päätöksenteko tehdään elimissä, joiden kokoonpano perustuu erilaisiin poliittisiin näkemyksiin. Näin on toteutettavissa suunnittelun ja päätöksenteon avoin poliittisuus ja riippuvuus yhteiskunnan eri tarpeista. Korkeakoululaitoksen keskushallinnon tehtävänä on valmistella yleiset korkeakoululaitoksen kehittämistä koskevat suunnitelmat, jotka alistetaan eduskunnan päätettäväksi. Korkeakoulupolitiikan yleislinjat tulee siis päättää poliittisella tasolla, mutta muuten tulee korkeakouluille turvata mahdollisimman laaja sisäinen liikkumavapaus.

Korkeakoulujen sisäisen hallinnon periaatteina tulee pitää sitä, että päätökset tehdään sillä tasolla jossa päätökset vaikuttavat. Hallinnolliset elimet luodaan korkeakoulun tehtävistä lähtien ja ne valitaan suhteellisella vaalilla, jossa kaikki korkeakouluyhteisön jäsenet ovat vaalikelpoisia ja äänioikeutettuja. Näin muodostettava korkeakoulujen sisäinen hallinto olisi avoimesti poliittinen ja kykenisi arvostamaan eri vaihtoehtoja. Korkeakoulujen erikoisena piirteenä on se, että ne ovat tiedon tuottamisen laitoksia, jotka piirissään tuotettavan tiedon mukaisesti toimivat jonkin yhteiskunnan luokan tai etupiirin hyväksi. Tämän vuoksi tiedon tuottamisen organisaation demokratisointi on kiireellinen ja perusteltu tavoite.

Korkeakoulun ylimpänä päättävänä elimenä on yleisillä, yhtäläisillä ja salaisilla vaaleilla valittu **valtuusto.**

Valtuusto ei saa jäädä vain muodolliseksi näennäisdemokratian elimeksi, vaan siitä on tehtävä korkeakoulun ylin päättävä elin, joka päättää korkeakoulun toiminnan yleislinjoista, tulo- ja menoarvioesityksestä, perussääntöehdotuksesta, johto- ja ohjesäännöistä sekä korkeakouluille myönnettyjen määrärahojen jakamisesta.

Valtuusto valitsee **hallituksen,** joka on parlamentaarisessa vastuussa valtuustolle. Hallitus on asioita valmisteleva ja toimeenpaneva elin.

Valtuusto valitsee korkeakoulun **rehtorin,** joka toimii hallituksen puheenjohtajana. Rehtorilta ei vaadita professorin pätevyyttä tai tohtorin arvoa.

Korkeakoulujen ulkopuolista edustusta korkeakoulujen sisäisen hallinnon elimissä samoin kuin virka-asemaan tai tutkintoon perustuvia vaalikelpoisuusehtoja on vastustettava.

Eri tieteenalojen **laitosten** hallinnossa on mahdotonta toteuttaa täsmälleen yhdenmukaista hallintomallia. Kunkin laitoksen on saatava itse päättää hallinnostaan: laitoksessa toimivien on saatava päättää yleisessä kokouksessaan, miten laitosta hallitaan ja millaisia hallintoelimiä tarvitaan. Yleisen kokouksen tulee voida myös tarvittaessa muuttaa hallintotapaa.

Lähiaineitten laitosten yhteiselin on **osasto,** jonka tehtävänä on yhteisen opetuksen ja tutkimuksen suunnittelu ja toimeenpano sekä osastossa suoritettavien opinnäytteitten hyväksyminen. Osaston hallinnosta huolehtii kollegio, jonka jäseninä ovat laitoksen valitsemat edustajat. Opinnäytteiden hyväksymistä ja viranhaltijoiden pätevyyden arviointia varten kollegio valitsee toimikuntia asiantuntijalausuntojen saamista varten.

Laitoksen tai osaston johtajalla ei tarvitse olla professorin pätevyyttä tai tohtorin arvoa.

Oikeusturvaa on kehitettävä poistamalla nykyisin voimassa olevat valituskiellot ja tekemällä mahdolliseksi muutoksenhaku opinnäytteitä, tutkintoja ja oppiarvon antamista koskevista ratkaisuista. Demokraattisesti valittujen itsehallintoelinten päätökset ovat kuitenkin lopullisia tarkoituksenmukaisuusharkinnan osalta. Jokaiseen korkeakouluun tulee perustaa oikeusasiamiehen virka.

Suunnittelu

Korkeakoululaitosta koskevasta suunnittelusta vastaa opetusministeriön alaisuudessa toimiva korkeakouluosasto. Korkeakouluneuvosto toimii korkeakoulupoliittisena neuvoa-antavana elimenä, jonka valintaperusteita on muutettava siten, että neuvosto kykenee esittämään erilaisia poliittisia vaihtoehtoja korkeakoululaitoksen kehittämiseksi. Suunnittelun piiriin kuuluu eri korkeakoulujen kehityksen ta-

sapainottaminen valtakunnallisten ja alueellisten tarpeitten mukaan, investointiohjelmien laatiminen koulutuspoliittisten tavoitteiden perusteella, jatkuvan korkeakoululaitosta tutkivan toiminnan harjoittaminen.

Korkeakoululaitoksen suunnittelun tulee edistää asteittaista siirtymistä avoimeen korkeakouluun, jossa kaikilla halukkailla on opiskelumahdollisuus. Tavoitteiden saavuttamiseksi korkeakoululaitoksen suunnittelun tulee kytkeytyä läheisesti kaikkeen koulutusta ja tiedettä koskevaan suunnitteluun.

Pieniä elinkelvottomia korkeakouluja ei tule perustaa, vaan on pyrittävä muodostamaan kaikista korkeimman opetuksen laitoksista monipuolisia, useita tieteen aloja käsittäviä korkeakouluja. Korkeakoulujen sijoittelussa on otettava huomioon yhteiskunnan ja korkeakoulujen välittömän vuorovaikutuksen tärkeys. Tämän vuoksi korkeakouluja ei tule sijoittaa asutuskeskusten ulkopuolelle.

Opiskelijoiden sosiaalinen asema

Opiskelijoiden sosiaaliset ongelmat on ratkaistava osana yhteiskunnan sosiaalipolitiikkaa. Opiskelijoihin kohdistuva sosiaalipoliittinen suunnittelu on otettava yleisen sosiaalipoliittisen suunnittelun piiriin.

Opiskelu on yhteiskunnallisesti välttämätöntä työtä, minkä vuoksi opiskelijapalkkajärjestelmän toteutumista on edistettävä. Samalla tämä luo taloudelliset mahdollisuudet opintojen harjoittamiseen myös pienituloisten lapsille ja vähentää velkaantumisen aiheuttamaa sidonnaisuutta. Jotta opiskelijapalkan maksaminen ei muodostuisi tulonsiirroksi työväenluokalta porvaristolle, on opiskelijavalintaa tasapuolistettava parantamalla työväestöstä ja syrjäseuduilta tulevien pääsymahdollisuuksia korkeakouluihin.

Opiskelijapalkkajärjestelmä voidaan toteuttaa asteittain nykyisestä valtion korkotukijärjestelmästä vähentämällä velan takaisinmaksuvelvoitteita. Lähitavoitteeksi on asetettava tilanne, jossa opiskelija saa puolet kohtuullisista elinkustannuksistaan opiskelurahana ja puolet valtion takaamana korkotukilainana. Samaan aikaan, kun opintotukijärjestelmää kehitetään kohti opiskelijanpalkkaa, tulee akateemisen väestön ja muiden palkkatyöläisten palkkauksen eroja kaventaa.

Opiskelijoiden asunto-ongelmat liittyvät yleisen asuntopolitiikan vinoutumaan ja nuorison asemaan asuntomarkkinoilla.

Yleisen vuokra-asuntotuotannon lisääminen yhdistettynä opintotukijärjestelmän kehittämiseen muodostaa perustan opiskelijoiden asuntokysymyksen ratkaisulle. Yhteiskunnasta erillään olevien opiskelijoiden asuntoalueiden,

kampusten rakentamisesta on luovuttava.

Maamme yleistä sairausvakuutusjärjestelmää aikaisemmin syntynyt Ylioppilaiden Terveydenhuoltosäätiö vastaa nykyisin opiskelijoiden terveydenhuollosta valtion osallistuessa kustannusten kattamiseen. Kahden rinnakkaisen, hallinnollisesti eriytetyn järjestelmän ylläpito on epätarkoituksenmukaista. Opiskelijat tulee saattaa muun väestön kanssa samaan asemaan kunnallisten ja valtiollisten terveyspalvelusten käyttäjinä. Samoin opiskelijat on otettava työkyvyttömyys- ja perhe-eläkejärjestelmien piiriin.

Opiskelijoiden lasten päivähoito on järjestettävä yleisen lastentarha- ja seimiverkoston kehittämisellä. Opiskelijoihin kohdistuva harjoittelu- ja työpaikkavälitys on nivellettävä valtion työnvälitysorganisaatioon.

On luotava valtion kustannuselin, joka koulukirjojen ohella huolehtii myös korkeakoulujen kurssikirjojen tarpeesta.

Opiskelun muuttuessa luonteeltaan yhä selvemmin yhteiskunnallisesti hyödylliseksi työksi, on ryhdyttävä selvittämään opiskelijoiden työmääriä, jotta voitaisiin estää kohtuuttomien viikottaisten työmäärien teettäminen. Muilla aloilla hyväksytty 40-tuntinen työviikko on asetettava ohjeeksi myös opiskelijoiden työmäärälle.

Työväenlaulut

TYÖVÄENLAULUT ovat Suomen työväenliikkeen helposti omaksuttavaa historiaa ja kertovat siitä valtavasta aatteellisesta innostuksesta, jonka vallassa työtätekevät ryhtyivät taistelemaan oikeuksistaan. Vaikka olosuhteet tuohon aikaan olivatkin toiset kuin nykyisin, ovat noiden laulujen perimmäiset vääryydet edelleenkin olemassa ja siksi niiden sanoma on vieläkin ajankohtainen. Viime aikoina ovat nuoret runoilijat ja säveltäjät tehneet uusia taistelulauluja, he ovat havainneet työväen aatteiden yleisinhimillisen pohjan, jonka toteutus on eduksi koko ihmiskunnalle. Seuraavassa esittely viime aikoina levytetyistä työväenlauluista.

MUUTAMIA VUOSIA sitten ilmestynyt Työväen lauluja, jonka ovat kustantaneet yhteisesti Työväen Sivistysliitto ja Scandia-Musiikki Oy, sai yllättävän menekin ja on saavuttanut jo kultaisen levyn. Valinta on kohdistunut tunnetuimpiin perinteellisiin lauluihin, ja esityskin noudattaa perinteellistä linjaa. Sitä vastoin Työväen lauluja II on joissakin kohdin pyrkinyt antamaan uutta ilmettä vanhoihin melodioihin joskus vierastavastikin. Työväenlaulujen uusi tuleminen tapahtui näin odottamattomasti ja levykauppiaiden hämmästykseksi.

KANSANKULTTUURI OY julkaisi vuonna 1970 yhdessä Kansan Sivistystyön Liiton ja

Love Recordsin kanssa levyn V. I. Lenin 1870—1970 Leninin syntymän 100-vuotispäivän johdosta. Levyn musiikki on työväen luokkataistelumusiikkia tai se liittyy Leniniin. Lenin itse antoi hyvin suuren arvon musiikille innoittajana taistelussa työväenluokan oikeuksista, hänen mielilaulujaan kuullaan levyllä kuten Sait kärsiä puolesta aatteen, joka on tunnettu vanha venäläinen vallankumouslaulu, ja Surumarssi, jonka sävelet ovat kaikuneet meilläkin aatetovereiden haudoilla. Levyn sisällöstä mainittakoon vielä Neuvostojen puolesta, jonka melodiana on kaunis venäläinen kansanlaulu Valkoakaasiat. Joillekin runoille ja teksteille ovat E. Puumalainen, Kaj Chydenius, Eero Ojanen ja Otto Donner antaneet sävelasun. Paitsi tätä LP-levyä on Kansankulttuuri kustantanut myös EP-levyn taistelulauluista esittäjänä Helsingin kulttuuritalon kuoro ja orkesteri johtajana Mauno Saksanen. Internationaali, Taistelulaulu, Sä lippu puhdas punainen, Varšavjanka, Barrikadimarssi ja Köyhälistön laulu ovat sytyttävimpiä ja tunnetuimpia taistelulaulujamme.

VIELÄ PERINTEELLISISTÄ työväenlauluista mainittakoon amerikan-suomalaisten vuosisatamme alkupuolella levyttämä Eteenpäin-levy Proletaarit nouskaa, jonka taustatekstissä kerrotaan amerikansuomalaisten lakko- ja aatetaistelusta varsin mielenkiintoisesti. Meillä Suomessa ei juuri paljonkaan 20-luvulla kuultu työväenlevytyksiä, Amerikassa mahdollisuudet siihen olivat paremmat. Vanhempi polvi on näitä kuullut jo nuoruudessaan: Vapaa Venäjä, Punavangin laulu, Viaporin valssi, Barrikadeille, Työväen joukot, Köyhälistön marssi, Rajamäen farssi, Proletaarit nouskaa, Raatajan serenadi, Sorakumpujen vainajille, Venäläinen surumarssi, Työttömän valssi, Marseljeesi ja Kansainvälinen. Monet näistä lauluista ovat tulleet meillä jälleen suosioon myös omien esittäjiemme ansiosta.

AMERIKAN-SUOMALAISTEN ehkä tunnetuin laulaja on Hiski Salomaa eli Lännen lokari, joka laulaa vähäväkisen amerikan-suomalaisen elämästä ja työstä sekä pienistä iloista. Hiskin kuplettien sanomassa on leikkisyyden ohessa köyhän ihmiselämän arkea ja elämisen vaikeutta, siksi ne ovat kansanihmisille niin läheisiä. Tiskarin polkassa piikalikan tyly elämä on mainiosti tavoitettu: "Minä se vaan tiskaan astioita ja luudalla lakaisen lattioita", joskin pienet ilot ovat lohtuna: "Torstai meitä se lohduttaa". Lännen lokari eli tukkijätkä kertoo kulkurielämästä, mutta levyn aatteellisin laulu on tuttu Vapauden kaiho: "Meill' vapauden kaiho soi, ain' rinnassamme toverit oi, siksi yhteistyöhön, käy rintamahan, pelastusta köyhille ei ennen näy. Viha, vaino pois, rauha parem-

pi ois, sopusointu keskenämme vallitkoon."

MEIDÄN AIKAMME uusia aatteellisia lauluja kustantaa Love Records kiitettävän runsaasti. Menekkiä näille levyille lisäsivät radio- ja TV-ohjelmat, jotka äskeisen vapaamman kauden aikana pääsivät julkisuuteen. Onneksi monet erinomaiset laulut eivät jääneet eetteriin, vaan säilyvät levyillä. Ensimmäisenä mainittakoon Kaisa Korhosen vaikuttava levy Työstä ja taistelusta, joka sisältää Brechtin ja Eislerin lauluja, sovittajana Eero Ojanen. Tässä levyssä Kaisa Korhonen osoittautuu monitahoiseksi taiteilijaksi, jonka esitykset vavahduttavat ja riipaisevat. Laulu sotilaan vaimosta on sanoiltaan, melodialtaan ja esitykseltään suorastaan hätkähdyttävä, Yhteisrintama-laulu asiaan iskevä: "Siis vasen yks kaks, missä paikkasi, tiedätkö sen, tänne päin, täällä marssivat työläiset, sinä myös olet työläinen!" Levyn muita lauluja ovat Solidaarisuuslaulu, Balladi "juutalaisnarttu" Marie Sandersista, Ilotytön laulu, Laulu rahan virkistävästä vaikutuksesta, Kommunismin ylistys, Laulu Moldausta, Kommunardien päätökset, Legenda kuolleeesta sotilaasta, Rauhanlaulu, Kaikkin voimme voittaa ja Työläisäidin kehtolauluja I—IV.

VOIMAKAS ON myös levy Lautanen Guatemalan verta, jossa on lauluja näytelmistä Saaren vangit ja Oma. Siinä on eräs kohutuimmista aatelauluista Laulu 20 perheestä Kristiina Halkolan tunnettuna esityksenä, monista muistakin levyn lauluista on tullut jo melkein klassisia, kuten Laulu neidistä ja herrasta, Menee huonosti, Leipälaulu, Yankees, go home. Muina esiintyjinä on tunnettuja näyttelijöitä, musiikki on pääasiassa Kaj Chydeniuksen ja Eero Ojasen käsialaa.

AULIKKI OKSASEN sanoittamat ja esittämät sekä Kaj Chydeniuksen ja Eero Ojasen säveltämät mainiot laulut täyttävät levyn Kenen joukoissa seisot, myös Love Records on levyttänyt lauluja näytelmästä Berliini järistyksen kourissa. En soisi sen päättyvän on taas Pentti Saarikosken ja Otto Donnerin levy. Kristiina Halkolan levyn nimenä on Täytyy uskaltaa, uutuuksista mainittakoon vielä levyt Kansalaisia — medborgare, Suojele luontoa — ihmistäkin sekä SDNL:n Kisällilauluja.

ILOISEKSI LOPUKSI vielä hieman M. A. Nummista. Tämän runoilija-säveltäjä-laulajan levy Taisteluni on aatteellisuudeltaan muita kätketympää, se on paremminkin pyrkimystä pois kangistuneesta poroporvarillisesta elämänpiiristä vapaampia laitumia tallustelemaan. Lauluista mainittakoon Hevoset ja minä, Naiseni kanssa eduskuntatalon puistossa, Oikeus mielipiteen vapauteen, Vaalipolkka, Nuoren aviomiehen on syytä muistaa.

Urpo Iivarinen

Radiolainsäädäntö uudistumisvaiheessa

Vuoden 1971 maaliskuussa jätti liikenneministeriön asettama radiolainsäädännön uudistamistoimikunta ehdotuksensa ministeriölle. Tätä kirjoitettaessa ehdotukseen kuuluvat lakiehdotukset ovat vaiheessa, jossa tutkitaan ehdotuksesta annettuja lausuntoja ja valmisteltaneen esityksen tekemistä hallitukselle. Jos näin tapahtuu, tullee hallituksen esitys eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 1972 aikana. Muitakin mahdollisuuksia on. Oikeisto on nostanut lakiehdotuksista ankaran vastustuksen ja näyttää tekevän voitavansa saadakseen esitysten perusluonteen muutetuksi.

Ennen kuin ryhdyn yksityiskohtaisemmin selvittelemään toimikunnan tekemää ehdotusta, lienee paikallaan lyhyt katsaus yleisradiotoimintaa koskevaan nykyiseen lainsäädäntöön. Tätä toiminta-aluetta säätelevät vuodelta 1927 oleva laki radiolaitteista, laista annettu asetus, valtioneuvoston päätös yleisradiovastaanottoa tarkoittavista laitteista ja luvista sekä valtioneuvoston päätös valtion radiorahastosta. Lisäksi mainittakoon laki valtion oikeudesta luovuttaa yleisradiotoimintaa varten valtiolle hankittu omaisuus osakeyhtiölle (siihen asti yksityiselle Oy Suomen Yleisradiolle), jolla lailla valtio samalla hankki sanotun yhtiön osakeenemmistön haltuunsa. Tämän lainsäädännön perusteella yleisradiotoimintaa harjoittaa nykyisin Oy Yleisradio Ab, jonka osakkeista yli 90 % on valtion hallussa. Yhtiön toimintaa valvoo liikenneministeriö ja toimintaansa varten yhtiöllä on valtioneuvoston sille määräajoiksi myöntämä toimilupa, jossa on mainittu yleisradiotoiminnan yleiset periaatteet. Tulonsa Yleisradio saa pääasiassa lupamaksuista,

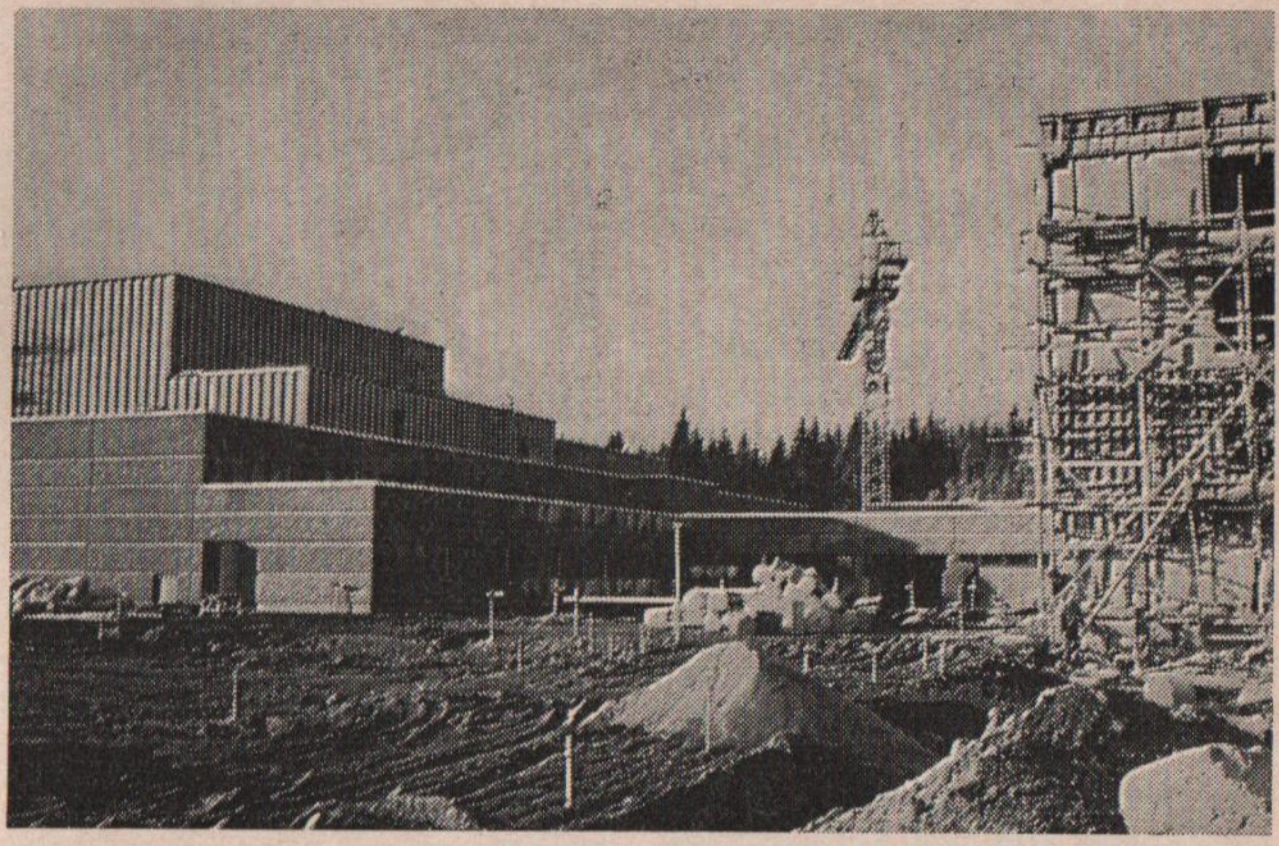

Yleisradiokin hajasijoittaa. Eritasoisia toimintapisteitä on perustettu maan eri puolille. Tampereelle on nousemassa oikein tällainen radio- ja televisiotalo.

joiden suuruuden valtioneuvosto määrää ja jotka posti- ja lennätinhallitus perii ja kokoaa erityiseen valtion radiorahastoon. Sieltä varoja luovutetaan Yleisradiolle sen mukaan kuin niitä kertyy ja Yleisradio niitä hyväksymänsä talousarvion mukaan tarvitsee.

Välitöntä päätäntävaltaa Yleisradiossa käyttää eduskunnan valitsema 21-jäseninen hallintoneuvosto, joka on valittu suhteellisuusperiaatteen mukaan. Siinä on siten kaikkien poliittisten ryhmien edustus. Hallintoneuvoston alaisena toimii yhtiön johtokunta, joka on osakeyhtiölain edellyttämä hallitus ja jolla on sen mukaiset valtuudet kuitenkin hallintoneuvoston yksilöimänä.

Edellä olevasta lienee jo käynyt selväksi, että Yleisradiota ympäröivien lakien, asetusten, päätösten ja ohjesääntöjen verkko on erittäin sekava ja epämääräinenkin. Vastuu yhtiön toiminnasta menee useissa kohdin ristiin eri laitosten kanssa ja se tekee toiminnan vaikeaksi. Tarve uudistukseen on ollut jo kauan ja sitä on useita kertoja yritettykin. Nyt työnsä päättänyt toimikunta on järjestyksessä neljäs, joka on työskennellyt radiolainsäädännön uudistamiseksi.

Radiolainsäädännön uusimistoimikunnan nyt käsittelyn alaisena olevassa ehdotuksessa on lähdetty kahdesta pääperiaatteesta: Yleisradiolainsäädäntö on saatettava ajanmu-

kaiseksi ja Yleisradion toiminnalle on luotava selvät ja suotuisat edellytykset. Näiden periaatteiden toteuttaminen merkitsee tapahtuneen voimakkaan teknillisen kehityksen huomioon ottamista lainsäädännön radiotekniikkaa koskevassa osassa. Samalla toimikunta on erottanut tätä aluetta koskevan lain ja lain radioaaltojen käytöstä joukkotiedotukseen eli ehdottaa eri lakia toisaalta radiotoiminnan yleisestä säätämisestä ja toisaalta yleisradiotoiminnasta. Tätä on pidettävä mielekkäänä. Muun ohella näin saavutetaan se etu, että radiotoiminnan tekniikkaa koskevaa lainsäädäntöä voidaan kehittää irrallaan yleisradiotoiminnasta, jonka säätelyyn poliittisilla mielipiteillä on hyvin suuri vaikutus.

Suurta yleisöä kiinnostanee yleisradiolainsäädännön uudistamisessa lähinnä se, miten nykyistä Yleisradiota ehdotetaan kehitettäväksi, ja siksi keskityn seuraavassa vain siihen. Uusimistoimikunnan ehdotuksessa on tältä osin havaittavissa pyrkimys päästä Yleisradion aseman selvään määrittelyyn. Lakiehdotuksessa esitetään luovuttavaksi nykyisestä osakeyhtiömuodosta ja perustettavaksi itsenäinen julkinen laitos jossain määrin Suomen Pankkia ja Kansaneläkelaitosta esikuvana pitäen. Se merkitsee, että Yleisradiosta muodostuisi valtion laitos, jonka valvonta ja johto olisi eduskunnan tehtävänä. Valtioneuvostolla eli maan hallituksella ja eri ministeriöillä ei olisi suoria mahdollisuuksia vaikuttaa Yleisradion toimintaan. Yleisradio ei myöskään tarvitsisi enää toimilupaa, vaan sen toiminnan perusteet määritellään laissa.

Yleisradion talous ei kuitenkaan olisi sidottu valtion talouteen, vaan se olisi itsenäinen taloudellinen yksikkö, joka itse määrittelee tulojensa ja menojensa suuruuden.

Erittäin merkittävä uusimistoimikunnan ehdotus on, että perustettavalla laitoksella olisi yksinoikeus sen määräämiseen, mitä ja minkälaista yleisradio-ohjelmaa lähetetään. Tämä oikeus koskisi kaikkia ohjelman lähettämistapoja; myös tapauksia, jolloin ohjelma lähetetään johtimia pitkin. Tämä on eräs niitä yksityiskohtia, joka on saanut poliittisen oikeiston sotajalalle. Pääomien omistajat ovat aina vastustaneet yleisradiotoiminnan yksinoikeuden antamista valtiolle, mutta sillä ei ole ollut suurta käytännöllistä merkitystä koska näin pienessä maassa ei ole ollut taloudellisia mahdollisuuksia yksityisten harjoittamalle radio- tai tv-toiminnalle (ohjelman jakeluverkko tulee erittäin kalliiksi). Tv-tekniikan kehitys on nyt kuitenkin avannut uusia mahdollisuuksia kun johtimia hyväksi käyttävä ns. kaapelitelevisio tekee tuloaan. Se antaa mahdollisuuksia varsinkin paikallisesti rajoitettuihin tv-lähetyksiin, jotka voi-

taisiin rahoittaa esimerkiksi mainonnalla. Näin olisi riittävästi rahaa omistavilla mahdollisuus perustaa ikioma televisiolaitos, joka voisi lähettää omistajan haluamaa ohjelmaa. Toimikunnan käsityksen mukaan sellaista ei voida sallia. Julkisella tiedotustoiminnalla on niin suuri yhteiskunnallinen merkitys, että sen harjoittamiseen voi olla oikeus vain yhteiskunnan omistamalla laitoksella. Tämä periaate ei estä yksityisiä perustamasta tällaista kaapelitelevisiota, mutta se edellyttää sen kautta lähetettävän ohjelman olevan yleisradion hyväksymää.

Periaatteellisesti tärkeä kysymys on myös yleisradiotoiminnan rahoittaminen. Kuten alussa todettiin, nyt Yleisradio saa pääasialliset tulonsa lupamaksuista vaikka varsin suuri osa tuloista koostuu television kautta harjoitettavasta mainonnasta. Kansandemokraatit ovat olleet ja ovat sillä periaatteellisella kannalla, että yleisradiotoiminnan luonteen ja merkityksen huomioon ottaen yleisradiotoiminta olisi rahoitettava valtion tarkoitukseen osoittamilla varoilla ja luovuttava lupamaksuista. Uusimistoimikunta ei ole kuitenkaan yhtynyt tähän käsitykseen, vaan lähtee molemmista mahdollisuuksista; sekä mahdollisuudesta rahoittaa yleisradiotoiminta valtion tuloja menoarviossa tarkoitukseen osoitetuilla varoilla tai vastaanottimien hallussapitäjiltä kootuilla ns. yleisradiomaksuilla (lupamaksuilla). Jälkimmäistä tapaa toimikunta pitää ensisijaisena. Tämä on ehdotuksen heikkouksia. Aika olisi jo kypsä lupamaksuista luopumiseen. Vaikka menettely tietäisikin verotuksen lisääntymistä, verot kootaan silloin kansalaisilta tulojen mukaan ja suurten tulojen saajat maksavat veroja enemmän. Yleisradiotoiminta on nykyisin verrattavissa muihin yhteiskunnan jäsenilleen tarjoamiin palveluksiin ja toisaalta tuskin löytyy montakaan yksityistaloutta, joka ei muodossa tai toisessa nauti Yleisradion tarjoamista palveluksista.

Tähän liittyen on myös Yleisradion kautta harjoitettavalla mainonnalla oma merkityksensä. Nykyinen järjestelmä, jolloin yksityiselle Mainos-TV:lle myydään ohjelma-aikaa, tuo mukanaan pelkästään kaupallisten näkökohtien mukaan valittua ohjelmaa, jonka lomaan sijoitetaan erilaisia täysin valvomattomia ostokehotuksia yleisölle. Tämä merkitsee, että valtion omistaman Yleisradion avulla kansalaisille voidaan tarjota ostettavaksi mitä roskaa tahansa ilman, että vastaanottajilla on mitään takeita annettujen ilmoitusten paikkansapitävyydestä. Yleisradiolainsäädännön uusimistoimikunta ei kiellä mainontaa Yleisradiossa kuten pitäisi, mutta lähtee kyllä siitä, että sitä ei saisi laajentaa. Lisäksi toimikunta edellyttää varsinaisen mainonnan ja sitä ympäröivän ohjelman erotta-

mista niin selvästi, että yksittäistä ohjelmaa ei saa katkaista mainoksilla ja mainospalat ovat selvästi erotetut omiksi lähetyksiksi. Radion kautta tapahtuvaa mainontaa ei toimikunnan ehdotuksen mukaan sallita.

Ilmeistä on, että myös tämä rajoitus pyritään oikeiston toimesta poistamaan. Sitä osoittaa jo toimikunnan mietintöön liitetyt eriävät mielipiteet. SKDL ei pidä mainontaa yleisradiotoimintaan kuuluvana ja edellyttää sen kokonaan lopettamista Yleisradion toiminnassa.

Yleisradion sisäiseen organisaatioon ei uusimistoimikunta ehdota mitään oleellisia uudistuksia. Nykyinen eduskunnan valitsema hallintoneuvosto muuttuisi eduskunnan valitsemaksi yleiradioneuvostoksi, joka asettaisi hallituksen eli nykyistä johtokuntaa vastaavan elimen. Kuitenkin on toimikunta pyrkinyt määrittelemällä yleisradioneuvoston tehtävät estämään sen toisinaan käytännössä ilmenneen tosiasian, että yleisradioneuvosto ryhtyisi monesti poliittisessa innossaan hoitamaan hallituksenkin tehtävät. Eräässä mielessä yleisradioneuvoston toimivalta poikkeaisi nykyisen hallintoneuvoston toimivallasta paljon; se päättäisi yleisradiomaksujen suuruudesta. Tällainen tehtävä, jos lupamaksujärjestelmässä pysytään, on kuitenkin johdonmukainen seuraus siitä, että yleisradioneuvosto on vastuussa koko toiminnastaan eduskunnalle. Tässä yhteydessä todettakoon vielä se muutos lupamaksujärjestelmään, että uusimistoimikunta pyrkiessään selventämään järjestelmää ja toteuttamaan jonkinlaisen maksukykyyn pohjautuvan menetelmän edellyttää yleisradiomaksun olevan laitekohtaisen. Tällöin ne, joilla on varaa useampiin vastaanottimiin, joutuisivat maksamaan myös enemmän maksuja.

Yleisradiotoiminnan erääseen tärkeimpään asiaan eli ohjelmatoiminnan sisällön määräämiseen ei lakiehdotus tuo uutta. Sitä tuskin voidaankaan lailla säännellä. Ohjelmatoiminnan sisältö on kuten on nähty, riippuvainen yhteiskunnan poliittisista liikunnoista. Siihen asiaan vaikuttaminen ja uudistuksen aikaan saaminen on yhteiskunnallisen toiminnan tehtävä. Voitaneen kuitenkin sanoa, että puutteistaan huolimatta radiolainsäädännön uusimistoimikunnan ehdotus merkitsee huomattavia parannuksia nykyiseen tilanteeseen ja luo edellytykset yleisradiotoiminnan suotuisalle kehitykselle. Lain toteuttaminen on kansalaisten valvottavissa ja vaikutettavissa. Toivoa täytyy, että uusimistoimikunnan ehdotukset voitaisiin toteuttaa, mutta sekin vaatinee vielä paljon aikaa ja tupakkaa sekä ennen kaikkea vasemmistolaisen työväenliikkeen voimakasta toimintaa.

Mauno Tamminen

Kansan Radioliitto

Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstön mukaan on yleisradiotoiminnan päätavoitteena pidettävä oikeisiin tietoihin ja tosiasioihin perustuvan maailmankuvan tarjoamista, kuvan, joka muuttuu sitä mukaa kuin maailma muuttuu ja tietomme siitä lisääntyvät, muuttuvat tai täydellistyvät. Pyrkiessään antamaan oikean kuvan myös suomalaisesta yhteiskunnasta, on yleisradiolla oikeus puuttua yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin epäkohtiin ottamatta huomioon kaupallisia, puoluepoliittisia tai muita sivutarkoituksia.

Tämä virallisesti hyväksytty päämäärä on hyvä ja oikea. Kuitenkin sen tulkinnasta — ts. siitä, mikä on oikea maailmankuva, mitä kaikkea siihen sisältyy — ollaan vahvasti eri mieltä eri intressipiireissä. Tätähän todistaa se kiihkeä keskustelu, jota koko 60-luvun ajan käytiin yleisradiotoiminnan ympärillä ja jota käydään yhä. Keskustelu itse on kuitenkin todisteena myös siitä, että yleisradiotoimintaan voidaan pyrkiä vaikuttamaan ulkoapäin, mikä puolestaan perustuu Yleisradion asemaan julkisoikeudellisena tiedotusvälineenä. Työväen arvomaailmasta lähtien tähän päämäärään pyrkii myös Kansan Radioliitto ja näin ollen se on luonteeltaan painostusjärjestö.

LIITON TAVOITTEET

Kansan Radioliitto perustettiin Helsingissä 24. 10. 1970. Liiton tarkoituksena on edistää radio- ja televisiotoiminnan kehittymistä kansainvaltaiseksi tiedotusmuodoksi, joka tarjoaa edistyksellistä ja yhteiskunnallisesti aktivoivaa oh-

jelmaa. Toiminnallaan liitto pyrkii edistämään kiinteämpien yhteyksien luomista eri kansalaispiirien ja yleisradiotoiminnasta vastaavien henkilöiden välille. Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto tekee selvityksiä, ehdotuksia ja aloitteita sekä esittää kannanottoja radio- ja televisiotoiminnasta, tukee edistyksellisten ohjelmien suunnittelua ja tuottamista, järjestää erilaisia yleisötilaisuuksia ja harjoittaa julkaisutoimintaa.

Kansan Radioliitto on sitä mieltä, että yleisradiotoimintaan ei salailu sovi: on tärkeää, että Yleisradio välittää tietoa niin koko maailman tapahtumista kuin suomalaisesta yhteiskunnastakin rehellisesti, epäkohtiakaan väheksymättä ja niitä salailematta. Liitto katsoo, että Yleisradiolle parlamentaarisen valvonnan alaisena tiedotusvälineenä, jonka tulee olla riippumaton yksipuolisista taloudellisista tai poliittisista eturyhmistä, on erityinen velvollisuus välittää kansalaisille tietoa suomalaisen yhteiskunnan ongelmista ja niistä asioista, joita poliittisen ja talouselämän johtavissa piireissä kulloinkin käsitellään. Kansalaisten on saatava tietää, miten päätökset yhteiskunnassa tehdään ja miten niitä toteutetaan, jotta tätä toimintaa voitaisiin valvoa ja siihen vaikuttaa. Tällöin on yleisradiotoiminnan lähdettävä siitä tosiasiasta, että ristiriidatonta yhteiskuntaa ei ole: tiedotustoiminnassa enempää kuin viihteessäkään ei tule peitellä niitä ristiriitoja, jotka ovat osa vastaanottajien jokapäiväistä elämää.

Keskeisenä tehtävänä Kansan Radioliitto näkee Yleisradion ohjelmatoiminnan laajentamisen ja monipuolistamisen niillä yhteiskunnan alueilla, jotka aikaisemmin ovat olleet syrjittyjä ja väheksittyjä. Varsinkin työväenhenkisen ohjelmiston vähyys on koettu suurena ohjelmapoliittisena puutteena. Siksi työväestön elämänpiirin ja arvomaailman on saatava sille kuuluva osuus Yleisradion ohjelmistossa, ja työväenliikkeen toimintaa ja päämääriä on esiteltävä nimenomaan työväenliikkeen omasta arvomaailmasta lähtien.

Kansan Radioliitto pitää tärkeänä Yleisradion aluetoiminnan laajentamista. Tällöin on tuotava esiin myös maaseudun työväestön ja pienviljelijäin ongelmat, joita ohjelmistossa on laiminlyöty. Aluetoiminnassa tulee määrätietoisesti pyrkiä ihmisläheiseen ohjelmapolitiikkaan, tiedon välittämiseen eri alueilla ja paikkakunnilla esiintyvistä todellisista ongelmista.

JÄSENYYS JA LIITON RAKENNE

Kansan Radioliiton **jäseneksi** voi liittyä yksityinen henkilö tai yhteisö taikka säätiö, joka hyväksyy liiton periaatteet ja toiminnallaan pyrkii edistämään liiton tarkoitusten toteuttamista.

Liiton ylimpänä päättävänä elimenä on **liittokokous**, joka kokoontuu joka vuosi ennen kesäkuun 1 päivää. Liittokokouksessa on kullakin läsnäolevalla jäsenellä äänioikeus ja ainoastaan yksi ääni siihen katsomatta, onko kysymyksessä oleva jäsen yksityinen henkilö, yhteisö taikka säätiö. Liittokokous valitsee liiton hallituksen ja puheenjohtajan. Hallitus valitsee keskuudestaan kaksi varapuheenjohtajaa sekä ottaa sihteerin, rahastonhoitajan ja muut tarvittavat toimihenkilöt.

Kansan Radioliiton toiminta-organisaatiota rakennetaan parhaillaan koko maassa. Jotta liitto voisi olla toiminnassaan mahdollisimman liikkuva ja nopea, on se jakautunut nykyään **ohjelmaryhmiin**, joiden rajat noudattelevat Yleisradion ohjelmatoiminnan osa-alueiden rajaviivoja. Ryhmät toimivat yhdysmiesverkostona. Jokainen liiton jäsen voi kuulua jokaiseen haluamaansa ryhmän — työjaostoa lukuun ottamatta — sen mukaan kuin hänen mielenkiintonsa kohdistuu johonkin tiettyyn ohjelma-alaan.

Ryhmät ovat seuraavat:

1. Työjaosto, joka toimii hallitusten kokousten välillä toimintaa yleisesti ohjaavana elimenä;
2. Ammattiyhdistysohjelmien ryhmä
3. Lasten, nuorten ja opetusohjelmien ryhmä
4. Teatteri- ja elokuvaryhmä
5. Yleisten asiaohjelmien ryhmä
6. Viihdeohjelmien ryhmä
7. Urheiluohjelmien ryhmä
8. Ruotsinkielisten ohjelmien ryhmä

Alueellisesti liitto toimii **aluetoimikuntien** kautta. Aluetoimikuntia oli vuoden 1971 loppuun mennessä perustettu jo Ouluun, Rovaniemelle, Turkuun, Tampereelle, Poriin ja Raumalle. Tarkoituksena on perustaa aluetoimikunnat kaikkiin alueradiokeskuksiin.

HALLITUKSEN TOIMIHENKILÖT

Liiton hallituksen toimihenkilöt työskentelevät luottamustoimisina. Vuoden 1971 liittokokouksen valisemina tai sen valitseman hallituksen nimeäminä toimihenkilöinä ovat:

Risto Koskinen, puheenjohtaja, Rakennustyöläisten liiton valistussihteeri, puhelin toimeen 717 211.

Matti Koskelo, sihteeri, Purjetie 2 F 144 00960 Helsinki 96, puhelin kotiin 315 332.

Anja Jämsen, rahastonhoitaja, Purjetuulentie 24 00850 Helsinki 85, puhelin toimeen 717 877 ja kotiin 681 945.

Liiton postisiirtotilin numero on 749 94-7.

Matti Koskelo

Työväen ja opiskelijain kirjakerho ry

Tarttukaa tilaisuuteen ja käyttäkää nyt tarjoutuvia etuja hyväksenne. Työväen ja opiskelijain kirjahankintoja helpottamaan on perustettu kirjakerho, joka välittää jäsenjärjestöjensä jäsenille edistyksellistä kaunokirjallisuutta ja työväen aatteellisten pyrkimysten mukaista tietokirjallisuutta, äänilevyjä, lehtiä ym.

Tähän kirjakerhoon ei tarvitse sitoutua jäseneksi.

Kerho julkaisee sopivin väliajoin luetteloita, joissa on laaja kirjavalikoima ja joista kukin tilaaja voi itse tehdä valintansa.

Kerho antaa jokaisesta vähintään 30 markan tilauksesta 2 lahjakirjaa, jotka tilaaja itse valitsee lahjakirjaluettelosta. 60 markan tilauksesta 4 lahjakirjaa ja 90 markan tilauksesta 6 lahjakirjaa laajemmista lahjakirjavalikoimista.

Kerho lähettää kaikki tilaukset postivapaasti ja myöntää kahden viikon maksuajan niille, joiden tilaus samanaikaisesti lähetettynä ylittää 30 markkaa. Alle 30 markan tilauksesta peritään maksu postiennakkona.

Erikoistarjouksina kirjoja, äänilevyjä ja erilaista opintotoiminnassa tarvittavaa materiaalia.

TILATKAA KIRJAKERHON ESITTELYLEHTINEN

Kirjakerhon perustajat
KANSAN SIVISTYSTYÖN LIITTO ry.
SUOMEN KANSAN DEMOKRAATTINEN LIITTO rp
SUOMEN KOMMUNISTINEN PUOLUE rp

TYÖVÄEN JA OPISKELIJAIN
KIRJAKERHO ry.
Postilokero 704
00100 HELSINKI 10

Kansan Sivistystyön Liitto

Vaikka KSL itsenäistyi vasta vuonna 1964, se on jo saavuttanut merkittävän aseman maamme aikuiskasvatuksen kentässä. Esimerkiksi 1/3 maamme opintokerhoista työskenteli v. 1971 KSL:n alaisuudessa.

Jäsenjärjestöjä (taulu 1) KSL:lla oli v. 1971 kaikkiaan 21, joiden yhteinen jäsenmäärä on lähes 700 000. KSL ei kuitenkaan ole rajoittunut palvelemaan vain jäsenjärjestöjensä opintotoimintaa, vaan yhä enenevässä määrin sen toimintaan hakeudutaan varsinaisen jäsenkentän ulkopuoleltakin (taulu 2).

Nyky-yhteiskunnan kansalaiselle asetetaan entistä suuremmat tiedolliset vaatimukset, jotta hän voisi tehdä ratkaisunsa tosiasioiden pohjalta. Yhteiskunnan jatkuva demokratisoiminen edellyttää kansalaisilta yhteiskunnallisen tietämyksen jatkuvaa kasvua. Erityisen tärkeää yhteiskunnallinen tietämys on työväenluokalle, joka on edistyksen ratkaiseva voima ja jonka merkitys kasvaa päivä päivältä.

Ei ole suinkaan yhdentekevää, kuka jakaa yhteiskunnallista tietoa ja tietoa yleensä, omaehtoista kulttuuria. Kun tiedon jako vielä suoritetaan samoin periaattein kuin tuotannon tulostenkin jako (ken omistaa välineet, omistaa tuotteetkin), on työväenluokalla vähäiset mahdollisuudet saada varsinaisen koulutusjärjestelmän tai edes julkisen tiedonvälityksen kautta tietoa, joka vastaisi sen etuja ja tarpeita.

(LIITETAULUKKO 1)

KSL:n JÄSENJÄRJESTÖT V. 1971

Kertomusvuonna liittoon kuuluivat seuraavat jäsenjärjestöt ja yhteisöt (jäsenmäärä):

Eläkeläiset r.y.	35.000
Kansan Raittiusliitto r.y.	67.000[1]
Kulttuurityö r.y.	—
Kulttuurityön Keskus r.y.	—
Kulutusosuuskuntien Keskusliitto r.y.	234.657[2]
Pienviljelijäin Liitto r.y.	42.000
Suomen Naisten Demokraattinen Liitto r.y.	35.000
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto r.y.	8.900
Puutyöväenliitto r.y.	16.000
Sirola-Opiston Toveriliitto r.y.	1.500
Sosialistinen Opiskelijaliitto r.y.	1.500
Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto r.y.	39.000
Suomen Demokratian Pioneerien Liitto r.y.	7.000[1]
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto r.y.	25.000
Suomen Kommunistinen Puolue r.y.	48.000
Suomen Kansan Demokraattinen Liitto r.y.	60.000
Rakennustyöläisten Liitto r.y.	68.600
Työväen Shakkiliitto r.y.	1.000
Yleinen Lehtimiesliitto r.y.	200
Yrjö Sirolan Säätiö	—
Muurarien Liitto r.y.	5.500
	695.857

Liittoomme kuului 21 jäsenjärjestöä.

[1]) Lukuun sisältyvät vain 15 vuotta täyttäneet.

[2]) Kulutusosuuskuntien Keskusliitto maksaa KSL:lle jäsenmaksua 42 % täyden jäsenmaksun määrästä.

Siksi on ymmärrettävää, että KSL:n merkitys ja asema on suuresti lisääntynyt ammatillisen ja poliittisen järjestäytymisen myötä. Onhan KSL ainoa opintojärjestö, jonka kautta voi opiskella työväenluokan tieteellistä maailmankatsomusta ja saada sen mukaista tietoa yhteiskunnasta. KSL:n työn tähän puoleen liittyy saumattomasti toinenkin puoli: työväen omaehtoisen kulttuurin edistäminen.

Näillä kahdella saralla KSL:n toiminta pääasiassa tapahtuu: auttaa saamaan työväenluokan näkemysten mukaista tietoa ja edistää työväen omaehtoista kulttuuria. Mitä nämä tehtävät sitten käytännössä merkitsevät?

(LIITETAULUKKO 2)

VALTIONAPUKERHOJEN JAKAUTUMINEN JÄRJESTÖITTÄIN 1970—71

järjestö	kerhoja	opisk.
Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto	856	6839
Suomen Demokratian Pioneerien Liitto	511	3696
Suomen Kansan Demokraattinen Liitto	244	2174
Suomen Kommunistinen Puolue	566	5119
Suomen Naisten Demokraattinen Liitto	709	6748
Sosialistinen Opiskelijaliitto	57	453
Elintarviketyöläisten Liitto	9	78
Metallityöväen Liitto	12	139
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto	1	13
Puuliitto	17	132
Rakennustyöläisten Liitto	62	642
Tekstiilityöväen Liitto	1	9
Eläkeläiset	415	6719
Kansan Raittiusliitto	112	837
Kansan Sivistystyön Liitto	46	349
Kulttuurityön Keskus	34	472
Loma- ja Virkistyskeskus	24	215
Pienviljelijäin osastojen Keskusliitto	16	157
Sairaus- ja Tapaturmainvalidit	10	183
Suomi—Neuvostoliitto-Seura	9	74
Työväen Urheiluliitto	41	488
Työläislasten Tuki	27	194
FNL-Komitea	13	102
Helsingin Yhteiskunnallinen Opisto	64	1057
Nuorison Tiedotuskeskus	8	57
Tricont	7	52
Ylioppilasteatteri	9	124
yhteensä	3880	37122

KIRJEOPISTO:

Kansan Sivistystyön Liiton Kirjeopisto jatkaa Sirolan kirjeopiston perinteikästä työtä. Sillä oli vuonna 1970 yhteensä 2611 kirjeopiskelijaa. Millaisia palveluksia KSL:n kirjeopisto tarjoaa heille?

Kirjeopiskelu on mahdollista kolmella eri tavalla: joko yksityisesti, kerhossa ryhmänä tai kerhossa yksityisesti.

Aina ei ole mahdollisuuksia osallistua jonkin opintokerhon työhön, mutta silloinkin on mahdollista aloittaa kirjeellinen opiskelu KSL:n kirjeopistossa. Valittavana on yli 80 kirjekurssia. Kannattaa muistaa, että kirjeopiskelu antaa varmuuden opiskelun tuloksis-

ta, harjaannuttaa kirjalliseen ilmaisuun ja antaa todistuksen opiskelun päätteeksi.

Kerho-opiskelun voi mainiosti yhdistää kirjeopiskeluun joko siten, että kerho laatii kirjekurssin tehtäviin yhteisen vastauksen tai kukin kerholainen laatii yksityisen vastauksen. Näihin molempiin kirjeellisen kerho-opiskelun muotoihin liittyy olennaisesti keskustelu kerhossa.

KSL:n kirjeopisto valmistaa opintoaineistoja sekä kirje- että kerho-opiskelua varten.

OPINTOKESKUS:

KSL sai opintokerholain tarkoittaman opintokeskuksen oikeudet vuonna 1966, mistä lähtien KSL:n alaisuudessa opiskelevilla opintokerhoilla on ollut mahdollisuus saada valtionapua toimintaansa varten. Vuonna 1971 tämän kerhokohtaisen valtionavun enimmäismäärä oli 75 mk.

KSL:n toiminta on laajentunut huomattavimmin juuri opintokeskuksen osalta, mitä kuvastaa erityisesti kerhomäärän valtaisa kasvu (kuva 3). Vaikka se onkin ollut nopeaa, ei kerho-opiskelun mahdollisuuksia ole käytetty vielä edes toivottavassa määrin hyväksi. Opintokerho on demokraattisin opiskelumuoto, siksi se on myös joustava ja tehokas opiskelumuoto, joka on jokaisen ulottuvilla. Kuka tahansa voi perustaa opintokerhon.

Opintokerhoon on kuuluttava vähintään viisi yli 15-vuotiasta jäsentä, sen on kokoonnuttava vähintään 12 opintokokoukseen ja sen on valittava itselleen opinto-ohjaaja, joka huolehtii juoksevista asioista. Opintoaineistoksi kerhon on suositeltavaa valita KSL:n valmistama kirjekurssi tai opintosuunnitelma. Aloittaessaan kerho lähettää KSL:oon täytetyn opintosuunnitelmalomakkeen sekä lopettaessaan toimintakertomuksen.

TAIDEOSASTO:

KSL:n taideosastossa toimivat kuvaamataiteen, näyttämö- ja musiikkijaostot sekä elokuvatoimikunta.

Kuvaamataiteen jaoston työ on varsin monitahoista. Se järjestää jokakesäiset taidekurssit, taidepäiviä, opastaa ja auttaa taiteilijoita ja taidekerhoja sekä suorittaa taidevalistusta monin eri tavoin.

Näyttämöjaosto mm. järjestää erilaisia kursseja ja opastustilaisuuksia, valmistaa ja välittää harjoitus- ja opintoaineistoa.

Musiikkijaosto järjestää

KANSAN SIVISTYSTYÖN LIITTO RY.

— kirjeopisto
— opintokeskus
— taideosasto

Kotkankatu 9
00510 Helsinki 51
puh. 70 491/vaihde

(Liitekuvio 3)

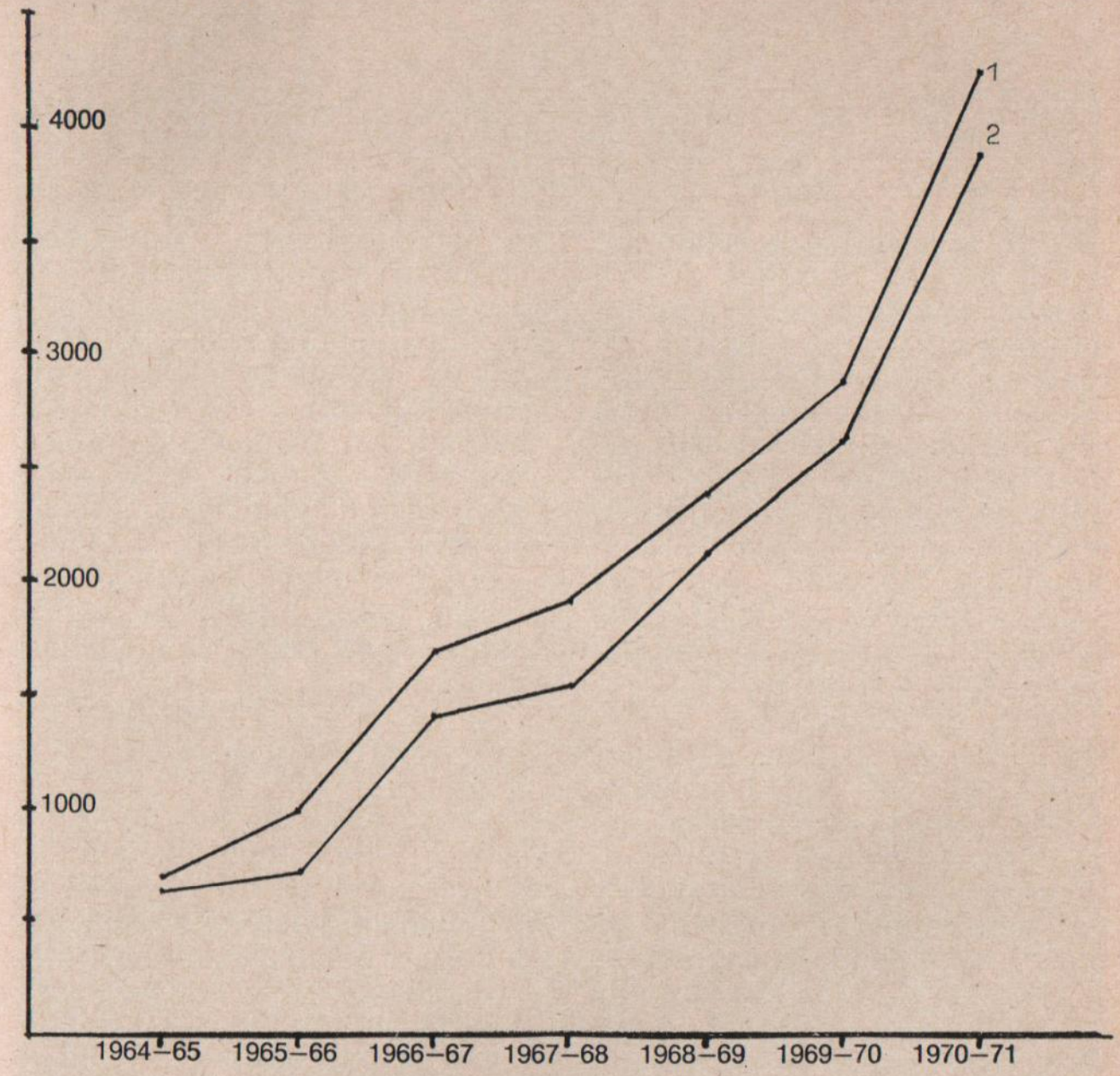

KSL:n alaisten kalkkien (1) ja valtionapukerhojen (2) määrä työkausittain 1964—71.

kursseja, auttaa juhlatilaisuuksien järjestämisessä, valmistaa harjoitus- ja opintoaineistoa.

Elokuvatoimikunta on perustettu v. 1971. Se järjestää elokuvatapahtumia, valmistaa opintoaineistoa, auttaa elokuvakerhoja jne.

KULTTUURITAPAHTUMA:

KSL järjestää joka syksy erityisen Työväen Kulttuuritapahtuman, johon sisältyy erilaisia seminaareja, taidenäyttelyjä, ohjelmaryhmien esiintymisiä jne.

Raimo Partanen

1941: Metsäkaartit — osa vastarintaliikettä

Niin sanotun jatkosodan alkamisesta on kulunut jo yli 30 vuotta. Vuoden 1971 aikana maamme oikeistolaiset intoutuivat lukemattomien muisteluksien julkaisemiseen näissä merkeissä. Tietoisesti on pyritty luomaan käsitys, että kansakunta riensi suuren yksimielisyyden vallitessa sotaan. Näin asia ei ollut, vaan eri puolilla Suomea työläiset asettuivat tietoisesti vastustamaan sotapolitiikkaa.

Fasismin vastainen vastarintaliike on saanut kunniakkaan sijan eri maiden historiassa, mutta Suomessa on valitettavan vähän tutkittu sitä spontaania vastarintaliikettä, joka syntyi työläisten ja pienviljelijöiden keskuudessa ja joka eräillä paikkakunnilla sai hyvinkin mittavat puitteet. Hämeenkyrön pitäjä oli yksi tämän liikkeen suurimmista keskuksista ja aiheutti fasistien sotakoneistolle huomattavaa päänvaivaa.

— Kun Satakunnassa alla juhannuksen 1941 koottiin miehiä rintamalle lähetettäväksi, oli Porin sotilaspiirille melkoinen yllätys, kun Hämeenkyrössä todettiin ns. "metsäkaartiin" jääneen 60—70 miestä. Tämän vastarintapesäkkeen eliminoimiseen jouduttiin käyttämään ajoittain huomattaviakin sotavoimia. Aikaa myöden alussa huomattava sodasta kieltäytyneiden joukko hupeni useissa yhteenotoissa ja ylivoimaisissa vaikeuksissa niin, että "vapaalla jalalla" oli sodan loppuessa vain viisi miestä. Surmansa saaneita oli yhdeksän. Monet olivat haavoittuneet ja vielä useammat olivat joutuneet fasistien kiduttamiksi ja kärsimään pitkistä vankeustuomioista.

VAKAUMUS SOTAA VASTAAN

Yksi näistä epätoivoista ja suurta rohkeutta vaativaa taistelua käyneistä kyröläisistä oli kyröskoskelainen työmies Reino Sjöblom, joka säilytti monta kertaa tipalla olleen vapautensa ja henkensä ja voi kertoa tämän spontaanin vastarintapesäkkeen toiminnasta ja erityisesti niistä fasistien raakuuksista, jotka eivät jää jälkeen saksalaisten oppi-isien teoista, mutta joista kuitenkin on hienotunteisesti vaiettu.

Kolmesta kyläkunnasta, Kyröskoskelta, Kaipiosta ja Pakulasta, jäi miehiä pois sodasta 60—70 henkeä. Pakulan kylästä jäivät miltei kaikki. Osa metsäkaartiin jääneistä

Kyröskoskelaiset Reino Sjöblom (vas.) ja Kauno Wessman (sai surmansa fasistien luodeista) kuvassa metsäkaartilaisajoilta.

teki päätöksensä muista kuin aatteellisista syistä, mitä todistaa se, että useat varsin pian ilmoittautuivat poliisille ja sodan loputtua liittyivät mm. maalaisliittoon. Valtaosan päätös perustui kuitenkin sodan vastaiseen vakaumukseen ja ajatukseen olla taistelematta sosialistista Neuvostoliittoa vastaan. Kuitenkaan sodan kuluessa ei kyetty organisoimaan järjestynyttä vastarintaa eikä luomaan yhteyttä muualla esiintyviin vastarintapesäkkeisiin.

Toiminnan ei silti voida katsoa olevan merkityksetöntä. Aika ajoin paikkakunnalle jouduttiin kokoamaan komppanioittain sotavoimia ja alituisesti pitämään yllä pienempää poliisien ja suojeluskuntalaisten joukkoa vainoamassa jäljellä olevia metsäkaartilaisia. Ratkaisevaa tukea metsäkaartilaisille antoi paikallinen väestö ja sadoissa ovatkin ne henkilöt, jotka heitä eri tavoin tukivat, ja joista useat joutuivat itse fasistien sotakoneiston hampaisiin.

KYRÖLÄISEN PORVARISTON RAAKUUDET

Fasistien menettelytavat omaksuneet siviili- ja sotapoliisit sekä suojeluskuntalaiset saavuttivat Hämeenkyrössä suurta kuuluisuutta raakuuksillaan ja samalla avasivat väestön silmiä näkemään porvariston todellisen luonteen. Paikkakunnan suurporvaristo, mukaan lukien paikallinen puutavarayhtiön johto, antoi välittömän taloudellisen tukensa "hurtille" ja tähän tukeen luottaen tehtiinkin mitä pöyristyttävimpiä tekoja, joista on aihetta kirjata muutamia:

— Keväällä 1942 tavoitti sotapoliisien ryhmä Mouhijärven puolella Hämeenkyrön Kaipiosta olleen neljän miehen metsäkaartilaisryhmän majailemasta erään talon saunasta. Lyhyen tulitaistelun jälkeen haavoittuneet metsäkaartilaiset antautuivat. Hämeenkyröläinen konstaapeli Heikki P e r t t u ampui kuitenkin maassa makaavan, vaikeasti haavoittuneen pienviljelijä Uuno S a l o m a a n, vaikka tähän ei ollut mitään aihetta. Muita jäljelle jääneitä kohdeltiin raakalaismaisesti ja haavoittuneiden saantia hoitoon pitkitettiin tahallisesti.

— Vuonna 1941 joutui poliisien käsiin myymälänhoitaja Olavi H e l l m a n, joka sananmukaisesti kidutettiin hengiltä. Silminnäkijä oli mm. sillä, kun Hellmania vedettiin henkilöauton perässä köyteen sidottuna pitkin Vesajärven kangastietä.

— Useaan otteeseen poliisit kävivät pieksämässä metsäkaartilaisten vaimoja epäiltynä miestensä auttamisesta. Nuoriakaan ei säästetty, sillä nykyinen rouva Eila R a p i o joutui jo 17-vuotiaana useaan "kolmannen asteen" kuulusteluun siihen kuuluvine pieksäjäisineen siitä syystä, kun hänen kotonaaan oli huollettu metsäkaartilaisia.

— Lukemattomat olivat ne kotietsinnät ja asukkaiden koskemattomuuden loukkaukset, joihin virkavalta syyllistyi Hämeenkyrössä sota-aikana. "Tappopalkkio" luvattiin sanomalehdessä mm. toveri Reino Sjöblomista, joka eräässä tulitaistelussa oli ampunut yhden pahimmista hurtista ja haavoittanut poliisi Perttua.

— Yhdeksän metsäkaartilaista sai surmansa eri olosuhteissa. Nämä olivat Jooseppi ja hänen poikansa Uuno Salomaa, Niilo Lammela ja Aleksi Kilpinen Kaipiosta, Toivo Kallio Pakulasta, Vettenranta Vaivialta, Eino Ponki, Olavi Hellman ja Kauno Wessman Kyröskoskelta.

METSÄKAARTIEN HISTORIA TALTEEN

On varsin hämmästyttävää se vähäinen huomio, mitä mm. työväenliikkeen taholta on kiinnitetty siihen merkitykseen, mikä metsäkaartilaisliikkeellä oli sota-aikana ja sen jälkeen. Vaikkakaan tämä Suomen "partisaaniliike" ei kyennyt yhtä mittavaan ja järjestyneeseen vastarintaan kuin eräissä muissa maissa partisaaniliikkeet kykenivät, ansaitsisi se kaiken arvonannon, sillä huomioon on otettava ne erittäin vaikeat olosuhteet, joissa vastarintaliikkeemme toimi.

Uusia aiheita etsivälle kirjallisuudelle, lehdistölle, yleisradiolle jne. kansamme historian tämä osa kykenisi antamaan mittaamattomasti aineistoa. Nyt vielä ovat elossa ne miehet, jotka omakohtaisesti kokivat tämän taistelun ja voisivat kertoa dokumentteja. On selvää, että porvaristo pyrkii kaikin tavoin historiamme tämän osan saattamaan unohduksiin kaikessa hiljaisuudessa antamalla hyvin vähättelevän kuvan silloisesta vastarintaliikkeestämme. Erityisesti porvaristo tekee tämän siksi, ettei paljastuisi se identtisyys, mikä vallitsi virkavaltamme ja sen takana olevan suurporvariston ja toisaalta kansainvälisen fasismin välillä. Samaan aikaan kun saksalainen natsismi paljastuu kaikessa epäinhimillisyydessään kansoille Suomen vastaavat ilmiöt jäävät unohduksiin.

Vaikka maamme fasisminvastainen vastarintaliike oli heiveröinen ja epäyhtenäinen ei se jäänyt vaille poliittista merkitystä, joka tuli esiin sotien jälkeen. Mm. Hämeenkyrössä, jossa porvaristo oli joutunut paljastamaan todellisen olemuksensa, kansandemokraattinen liike sai kolmanneksen ensimmäisissä vapaissa vaaleissa annetuista äänistä. Se oli suurin palkinto niille miehille, jotka mittaamattomissa kärsimyksissä olivat asiaansa puolustaneet. Muuta korvausta he eivät saaneetkaan. Fasistiselle virkakoneistolle ja sen takana olevalle porvaristolle yhteiskunta sen sijaan takasi turvallisen elämän, huolimatta sen lukemattomista rikoksista ihmisyyttä vastaan.

Kauko Kivinen

Kaksi Saksan työväenliikkeen suurta johtajaa

Saksan työväenliikkeen arvostettujen johtajahahmojen joukosta sukeltavat kirkkaina esiin Rosa Luxemburgin ja Karl Liebknechtin nimet. Vaikka heidän pääasiallisimman toimintakenttänsä muodostikin Saksa, ulottui heidän vaikutuksensa silti myös kansainväliselle tasolle. Heillä oli yhteyksiä mm. V. I. Leninin johtamiin bolševikkeihin ja heihin katsottiin ja heidän ajatuksiaan kunnioitettiin myös meidän maamme vanhassa työväenliikkeessä.

Rosa Luxemburg ja Karl Liebknecht olivat vuosikymmenien ajan läheisiä työtovereita. Vuosisadan vaihteesta alkaen he johtivat Saksan sosialidemokraattisen puolueen vasemmistosiipeä aina vuoden 1919 alussa tapahtuneeseen väkivaltaiseen kuolemaansa saakka. Kumpainenkin heistä taisteli määrätietoisesti Saksan ja monien muiden suurvaltojen johtavien piirien noudattamaa sotapolitiikkaa vastaan. Ensimmäisen maailmansodan aikana he vaativat rohkeasti imperialististen anastussotien lopettamista, mikä ei ollut tuolloin lainkaan vaaratonta.

Uljaimmat päivänsä Rosa Luxemburg ja Karl Liebknecht kokivat vuoden 1918 vaihtuessa vuodeksi 1919, jolloin he Spartakusliiton johtajina pyrkivät pystyttämään maahansa sosialistisen yhteiskuntajärjes-

telmän. Porvariston onnistui kuitenkin silloin kukistaa oikeistolaisten sosialidemokraattien tuella tämä taistelu, jonka avulla työväenluokka halusi vallata itselleen poliittisen ja valtiollisen vallan. Voittajaksi selviytyneen taantumuksen edustajat surmasivat taistelujen jälkiselvittelyjen yhteydessä salakavalasti tammikuun puolimaissa 1919 sekä Rosa Luxemburgin että Karl Liebknechtin.

Rosa Luxemburg ja Karl Liebknecht olivat sivistyneitä kansalaisia — ensin mainittu taloustieteilijä, jälkimmäinen lakimies. Syntyperänsä puolesta he kyllä olivat tietyllä tavalla erilaisia. Rosa Luxemburg oli syntyään puolalainen, kauppiaan tytär, jonka tie johti Sveitsin kautta viime vuosisadan lopulla Saksaan ja Saksan sosialidemokraattiseen puolueeseen. Karl Liebknecht taasen oli Saksan työväenliikkeen kunnioitetun uranuurtajan Wilhelm Liebknechtin poika.

Pitkän ja monipuolisen poliittisen toimintansa yhteydessä heidän tiensä sivusi myös Suomea. Kumpikin heistä pistäytyi maassamme. Aihe oli tietenkin poliittinen, työväenliikkeeseen liittyvä.

PELOTON TAISTELIJA PUOLASTA SAKSAAN

Pieni puolalainen Zamość on Rosa Luxemburgin kotikaupunki. Siellä hän syntyi 5. päivänä maaliskuuta 1871. Hänen isänsä sanotaan olleen liberaalisti ajattelevan ja eteenpäin pyrkivän kauppiaan, joka halusi varata viisipäiselle lapsiparvelleen mahdollisuuden riittävän koulusivistyksen saantiin. Lasten koulunkäynnin helpottamiseksi perhe muutti jo Rosan varhaislapsuuden aikana Varsovaan, jossa tuleva työväenliikkeen toimihenkilö aloitti opintonsa tyttökoulussa ja päätti ne ulkomailla — olojen pakosta.

Varsovassa Rosa Luxemburg hakeutui jo kouluaikanaan työväenliikkeeseen. Tsaristisella Venäjällä työväenliikkeeseen osallistuminen ei ollut lainkaan vaaratonta, mikä johtui siitä, että vallanpitäjät eivät myöntäneet työväenpuolueille toimintaoikeuksia, vaan pakottivat ne maan alle. Rosa ei kuitenkaan välittänyt vaaroista, vaan työskenteli aktiivisesti puolueen maanalaisessa järjestössä. Varsinaisen koulutyönsä ohessa hän perehtyi marxilaisuuteen niin hyvin kuin se niissä oloissa oli mahdollista. Ennen pitkää tsaarin poliisit pääsivät kuitenkin selville Rosan harrastuksista ja siitä syystä hänen täytyi painua takaa-ajattuna maan alle. Loppujen lopuksi hänen oli pakko jo 18-vuotiaana poistua talonpojan rattailla olkien alle kätkeytyneenä synnyinmaastaan Puolasta.

Zürichin kaupunki Sveitsissä oli tuohon aikaan paikka, johon tsaristista sortoa paenneet puolalaiset ja venäläiset vallankumoukselliset kokoontuivat. Sinne johti myös Rosa Luxemburgin tie. Siellä hän

Rosa Luxemburg

jatkoi kesken jääneitä opintojaan. Aluksi hän opiskeli luonnontieteitä, mutta vaihtoi kuitenkin pian alaa ja ryhtyi lukemaan valtiotieteitä ja kansantaloutta. Tähän aikaan hän tutustui aikaisempaa seikkaperäisemmin venäläiseen ja puolalaiseen vallankumousliikkeeseen ja niiden näkyviin johtajiin liittyen itsekin kiinteästi tähän ryhmään. Vuonna 1897 hän väitteli tohtoriksi aiheenaan Puolan taloudellinen kehitys.

Vuonna 1898 Rosa Luxemburgista tuli Saksan kansalainen ja Saksan sosialidemokraattisen puolueen jäsen. Saadakseen kansalaisoikeudet hän solmi valeavioliiton saksalaisen Gustav Lübeckin kanssa. Nyt hänen ei tarvinnut tuntea itseään Saksassa muukalaiseksi tai pelätä, että joutuu sieltä karkotetuksi. Hänen erityisenä toimialueena näyttää olleen Ylä-Schleesia ja muut Saksan itäosat, joissa suurin osa hänen alkuperäisistä maanmiehistään puolalaisista asui. Mutta tämä ei estänyt häntä osallistumasta työläisten taisteluun tarvittaessa myös Reinillä ja muualla maan länsiosissa. Käytännöllisistä töistä johtuneiden kiireiden keskellä hänellä riitti aikaa myös melkoisen laajaan kirjalliseen tuotantoon.

Uransa aikana Rosa Luxemburg kasvatti työväenliikkeelle monia ansiokkaita työntekijöitä. Muiden tehtäviensä ohessa hän näet työskenteli vuosikausia opettajana vuonna 1906 perustetussa sosialidemokraattisen puolueen keskuspuoluekoulussa Berliinissä. Oppilaitoksessa kartuttivat tietojaan monet Saksan kommunistisessa liikkeessä keskeisiin johtotehtäviin kohonneet henkilöt. Tunnetuimmaksi heistä lienee noussut Wilhelm Pieck, joka toimi DDR:n ensimmäisenä presidenttinäkin.

Rosa Luxemburg seurasi tarkoin toisten maiden työväenpuolueissa tapahtuvaa kehitystä. Erityistä mielenkiintoa hän näyttää tunteneen V. I. Leninin johtamien bolševikkien toimintaa kohtaan. Osittain ehkä juuri näiden suhteiden ansiosta hän kykeni suhtautumaan luovasti työväen joukkoliikkeisiin omassa maassaan pystyen samalla näkemään niiden merkityksen sosialistisen yhteiskunnan pystyttämisvälineenä.

Saksan sosialidemokraattisessa puolueessa sekä II Internationaalin puitteissa käytiin Rosa Luxemburgin aikana ankaraa taistelua revisionismin vaaraa vastaan. Rosa ei tietenkään jäänyt siitä syrjään, vaan osallistui siihen antaen samalla oman panoksensa sotavarustelua ja sotamäärärahojen myöntämistä vastustavaan toimintaan.

Ensimmäisen maailmansodan aikana Rosa Luxemburg oli organisoimassa Saksan sosialidemokraattisen puolueen sotaa vastustavia vasemmistolaisia aineksia Spartakusliittoon. Saksan armeijan luhistuttua keisari oli pakotettu

luopumaan kruunustaan. Samaan aikaan laajat kansankerrokset osoittivat selvästi tyytymättömyyttään vallassaolevaa järjestelmää vastaan. Näin syntyneessä vallankumouksellisessa tilanteessa spartakistit yrittivät siirtää vallan työväenluokan käsiin. Rosa oli tietenkin päättäväisesti mukana tässä toiminnassa. Kansannousun tultua tukahdutetuksi yhtyneen taantumuksen ja oikeistolaisten sosialidemokraattien voimin Rosa salamurhattiin 15. päivänä tammikuuta 1919 Berliinissä.

Ensimmäisen maailmansodan edellä monien vallankumouksellisten tie johti jossakin vaiheessa Suomeen. Rosa Luxemburg oli yksi heistä. Hänen poikkeamisensa meille oli oikeastaan hyvin luonnollista, koska hänen synnyinmaansa kuului Venäjän alaisuuteen yhtä hyvin kuin Suomikin.

Alexandra Kollontay on kertonut tavanneensa Rosa Luxemburgin vuonna 1906 Karjalassa. Tosiasiassa tapaaminen tapahtui Suomen puolella Kuokkalassa, missä Rosa oli tähän aikaan hoitamassa heikentynyttä terveyttään. Tässä yhteydessä kannattaa todeta, että myös V. I. Lenin oleskeli vuoden 1906 loppukesällä jonkin aikaa Kuokkalassa, missä hän asui Vaasa-nimisessä huvilassa. Paikkakunnalla hoidossa olleen Rosan tiedetään pistäytyneen Leninin luona hänen turvapaikassaan keskustelemassa työväenliikkeeseen liittyvistä asioista.

ESIMERKILLINEN SOTAPOLITIIKAN VASTUSTAJA

Halun ajaa työväenluokan asiaa Karl Liebknecht sai oikeastaan verenperintönä isältään. Hänen isänsähän oli Saksan työväenliikkeen tunnettu uranuurtaja ja August Bebelin taistelutoveri Wilhelm Liebknecht.

Karl Liebknecht syntyi 13. päivänä elokuuta 1871 Leipzigissa. Lakimiehen koulutuksen saatuaan hän työskenteli Berliinissä asianajajana osallistuen sen ohessa tarmokkaasti yhteiskunnalliseen toimintaan. Vuonna 1908 hänet valittiin Preussin maapäivien jäseneksi ja neljä vuotta myöhemmin eli vuonna 1912 Saksan parlamenttiin. Tämän jälkeen parlamentaarikon ura kesti läpi hänen elämänsä, minkä lisäksi hän teki kunnioitettavaa kirjallista työtä julkaisemalla useita yhteiskunnallisia teoksia.

Karl Liebknecht työskenteli tietenkin pääasiassa omassa maassaan Saksassa, jossa hän kohosi nopeasti sosialidemokraattisen puolueen vasemmistosiiven huomattavimpien johtajien joukkoon. Työväenliikkeessä tunnetaan aivan yleisesti hänen päättäväinen taistelunsa revisionistisia näkemyksiä edustaneen Eduard Bernsteinin katsomuksia vastaan. Ensimmäisen maailmansodan edellä ja sen aikana hän työskenteli samanlaisella päättäväisyydellä valtaa pitävien piirien noudattamaa imperialistista sotapolitiikkaa vastaan.

Karl Liebknecht

Hänen toimensa eivät tällä kään alalla rajoittuneet yksinomaan Saksan tarjoamiin puitteisiin. Hän ajoi sodan vastaisia näkemyksiään myös II Internationaalin sisällä.

Ensimmäisen maailmansodan syttyessä Karl Liebknecht oli Saksan sosialidemokraattisessa ryhmässä — porvareista puhumattakaan — ainoa parlamenttiedustaja, joka viimeiseen asti kamppaili varustelumäärärahojen myöntämistä ja samalla myös sotaa vastaan. Alexandra Kollontay istui sattumalta Saksan parlamenttitalon yleisöparvekkeella seuraamassa sen historiallisen istunnon keskusteluja, jossa sotamäärärahojen myöntämisestä päätettiin. Hän on kertonut monien sosialidemokraattistenkin edustajien aikoneen tuolloin astua vapaaehtoisesti armeijaan muka isänmaataan puolustamaan, kuten he olivat selittäneet. Karl Liebknecht sen sijaan oli ilmaissut sen hetkisen tunnelmansa Alexandra Kollontaylle tähän tapaan:

— Tänään olemme lyöneet hajalle internationaalin... Proletariaatti ei tule koskaan antamaan Saksan sosialidemokratialle anteeksi tätä menettelyä. Tulee kulumaan vuosikymmeniä ennen kuin tämä unohdetaan.

Mutta melkein toivottomilta vaikuttavat olot eivät lannistaneet Karl Liebknechtiä. Hän ei tyytynyt odottamaan passiivisesti suotuisan hetken koittamista sodanvastaisen toiminnan aloittamiselle, vaan esiintyi poikkeuksellisista oloista huolimatta sotapolitiikkaa vastaan. Vuonna 1914 hän joutui äänestämään yksinään sotabudjettia vastaan. Mutta seuraavan vuoden maaliskuussa hän sai jo toverin ja lisäksi 20 edustajaa pidättyi äänestämästä. Saman vuoden syksyllä sotabudjetin vastustajien määrä oli kohonnut parlamentissa 20 edustajaan.

Vallanpitäjät eivät katsoneet suopeasti Karl Liebnechtiä hänen sodanvastaisten mielipiteidensä takia. Vaientaakseen vastustajansa, joka mitään pelkäämättä korotti äänensä imperialistista sotaa vastaan, vallanpitäjät vangituttivat Karlin vuonna 1916. Tätä ennen hän oli onneksi ehtinyt panna alulle myöhäissyksyllä 1918 ja aivan vuoden 1919 alkupäivinä erittäin merkittävää osaa näytelleen Spartakusliiton rakennustyöt. Vankilassa hän joutui istumaan aina siihen saakka kunnes keisarillinen Saksa romahti syksyllä 1918.

Syksyllä 1918 tilanne Saksassa kehittyi vallankumoukselliseksi. Spartakusliitto astui heti kärjessään Karl Liebknecht ja muut vasemmisto-sosialidemokraattien näkyvät johtajat näin puhjenneen yhteiskunnallisen uudistustaistelun johtoon. Vaikka työväestö taisteli urheasti asiansa oikeuteen uskoen, onnistui vanhan yhteiskunnan puolustajien lopulta voittaa spartakistit tammikuussa 1919 Berliinissä käydyissä verisissä katutaisteluissa. Voitostaan humaltuneen porvariston edustajat murhasivat kostonhalussaan 15. päi-

vänä tammikuuta 1919 sekä Karl Liebknechtin että Rosa Luxemburgin.

On mielenkiintoista todeta Karl Liebknechtillä olleen jo varhain suhteita myös meidän maahamme. Hän kävi täällä jo ennen kuin maassamme oli edes saatu kunnolla työväenliikettä aikaan. Suomen matkan aiheena oli se, että hänellä oli täällä sosialismista kiinnostunut tuttava — hän oli viime vuosisadan viimeisinä vuosikymmeninä työskennellyt tuomari Axel Niklas Herlin, jonka arvellaan osallistuneen ainoana suomalaisena vuonna 1889 pidettyyn Pariisin sosialistikonferenssiin nimellä Nikolaus Finn. Saksassa oleskellessaan hän oli tutustunut Wilhelm Liebknechtiin ja hänen poikaansa Karliin. Lopulta Karl Liebknecht joutui käymään Suomessa 1890-luvun ensimmäisinä vuosina keskustelemassa Herlinin kirjoittaman sosialismia käsittelevän kirjan kustantamisesta. Teos ilmestyikin vuonna 1894 ja siitä kuuluu epäilemättä suuri ansio juuri Karl Liebknechtille. Kirja, jota ei ole vieläkään käännetty suomen kielelle, painettiin Nürnbergissä ja se sai nimekseen Das Rechtsystem der Sozialdemokratie.

Viljo Leinonen

DDR tänään

Saksan demokraattinen tasavalta (DDR) on Keski-Euroopassa sijaitseva sosialistinen valtio. Sen pinta-ala on 108 174 km² eli 0,07 % maapallon alueesta. Valtion alue jakautuu 15 piirikuntaan, 26 kaupunki- ja 191 maaseutupiiriin, joissa on 9 011 kuntaa.

Saksan demokraattisen tasavallan pääkaupunki on Berliini, jossa on hiukan yli miljoona asukasta. Seuraavaksi suurimpia kaupunkeja ovat Leipzig ja Dresden, joissa kummassakin on yli puoli miljoonaa asukasta, sekä Karl-Marx-Stadt, Magdeburg ja Halle, joissa kussakin on yli neljännes miljoonaa asukasta.

DDR:ssä on 17 087 000 asukasta, joista 7,84 miljoonaa miehiä ja 9,24 miljoonaa naisia. Väestötiheys on 158 asukasta neliökilometriä kohti. 7,71 miljoonasta työssäkäyvästä kansalaisesta (lukuun ottamatta oppisuhteessa olevia) on 3,6 miljoonaa naisia.

Noin 6,5 miljoonaa kaikista työssäkäyvistä on kansan omistamien sosialististen tuotantolaitosten tai valtiollisten laitosten, 415 000 puolivaltiollisen tuotantolaitoksen ja 793 000 yksityisen tuotantolaitoksen palveluksessa. Eri talousalojen mukaan tapahtuvassa jaottelussa päädytään seuraaviin lu-

kuihin: 2,765 miljoonaa työskentelee teollisuuden ja 1,067 miljoonaa maa-, metsä- ja vesitalouden palveluksessa, 876 000 kaupan piirissä ja 540 000 liikennelaitoksen sekä posti- ja lennätinlaitoksen palveluksessa. Rakennustoiminta työllistää 516 000 kansalaista. 405 000 kansalaista harjoittaa käsityöammattia. Varsinaisen tuotannon ulkopuolella toimii 1,303 miljoonaa työläistä ja toimihenkilöä.

PUOLUEET JA JÄRJESTÖT

Saksan demokraattinen tasavalta on suvereeni sosialistinen, saksalainen kansallisvaltio, jossa työtätekevät harjoittavat poliittista valtaa työväenluokan johdolla. Maassa toimii viisi itsenäistä poliittista puoluetta, jotka päättivät yhteiskunnallisten olojen menestyksellisen antifasistis-demokraattisen muutoksen jälkeen toimia sosialismin rakentamisen puolesta.

Saksan sosialistinen yhtenäisyyspuolue (SED), joka syntyi 1946 kommunistisen ja sosialidemokraattisen puolueen vapaaehtoisen yhtymisen pohjalta, on työväenluokan, sosialistisen yhteiskunnan voimakkaimman ja kantavimman luokan, puolue.

Kristillis-demokraattinen liitto (CDU) on rauhaa, demokratiaa ja sosialismia kannattavien kristittyjen puolue samoin kuin DDR:n kristittyjen kansanosien etujärjestö.

Saksan liberaalis-demokraattinen puolue (LDPD) on ottanut lähtökohdakseen porvariston humanistiset ja vallankumoukselliset perinteet. Sen jäsenistö koostuu etupäässä käsityöläisistä, yrittäjistä ja muista elinkeinonharjoittajista sekä entisistä porvarillisista piireistä tulevan lukeneiston edustajista ja toimihenkilöistä.

Saksan kansallis-demokraattinen puolue (NDPD) yhdistää riveihinsä osuuskunnallisia ja yksityisiä käsityöläisiä, vähittäiskauppiaita, yrittäjiä, toimihenkilöitä, sivistyneistöä ja taiteilijoita — heidän joukossaan on monia, jotka olivat ennen fasismin ja militarismin kannattajia. Nyt he ovat sanoutuneet irti tästä menneisyydestä ja osallistuvat nykyään aktiivisesti sosialismin rakentamiseen työväenluokan rinnalla.

Saksan demokraattinen talonpoikaispuolue (DBD) koostuu etupäässä osuuskuntatilallisista sekä muista työtätekevistä, jotka toimivat sosialistisen maatalouden ja ravintotalouden laitosten palveluksessa.

Merkittävimmät yhteiskunnalliset järjestöt ovat Vapaa Saksan ammattiyhdistysliitto (FDGB), jossa on 6,8 miljoonaa jäsentä, Saksan demokraattinen naisliitto (DFD) — 1,3 miljoonaa jäsentä —, Vapaa Saksan nuoriso (FDJ) — 1,5 miljoonaa jäsentä — sekä Saksan kulttuuriliitto, joka on lähinnä taiteilijapiirien joukkojärjestö.

Voimakkaasti kehittyvässä DDR:ssä rakennetaan erittäin runsaasti asuntoja, julkisia rakennuksia ja teollisuuslaitoksia.

Kaikki nämä puolueet ja joukkojärjestöt ovat edustettuina DDR:n kansankamarissa, korkeimmassa kansanedustuselimessä ja ainoassa perustuslakia- ja lakiasäätävässä valtaelimessä. 500 kansanedustajaa valitaan nelivuotiskaudeksi vapailla, yleisillä, yhtäläisillä ja salaisilla vaaleilla. 500 kansanedustajasta 153 on naisia.

Myötämääräämisoikeus valtiollisessa, taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa elämässä on toteutettu kaikilla tasoilla. 206 500 DDR:n kansalaista (siis joka 60. vaalioikeutettu kansalainen) on edustajana piirikuntien, piirien ja kuntien

kansanedustuselimissä. 1,7 miljoonaa työtätekevää osallistuu valittuina ammattiyhdistystoimitsijoina välittömästi tuotantolaitosten hallintoon.

585 000 kansalaista tukevat vanhempainneuvostoissa ja luokkien vanhempainjaostoissa yleissivistävän koulun toimintaa. Yhtä monet toimivat lautamiehinä tuomioistuimissa tai konflikti- ja sovittelukomissioissa. Viime mainitut ovat yhteiskunnallisia oikeudenkäyttöelimiä tuotantolaitoksissa tai asuntoalueilla.

TEOLLISTUNUT VALTIO

Saksan demokraattinen tasavalta on nykyaikainen teollisuusvaltio, jolla on kehittynyt maatalous. Se kuuluu maailman kymmenen johtavan teollisuusvallan joukkoon. Kansantalous perustuu tuotantovälineiden sosialistiseen omistukseen. Kansanomistuksessa ovat maaperärikkaudet, suurin osa teollisuuslaitoksista, liikennelaitoksesta, pankeista ja vakuutuslaitoksista, posti- ja lennätinlaitos, tukkukauppa lähes kokonaisuudessaan sekä merkittävä osa vähittäiskaupasta.

Vuotuinen kansantulo on nelinkertaistunut kuluneiden kahden vuosikymmenen aikana. Vuoden 1969 investointisumma oli kahdeksan kertaa suurempi kuin vuonna 1950. Teollisuustuotannon vuotuinen kasvu on viime vuosien aikana ollut jatkuvasti vähintään 6 %. Nykyään DDR:ssä saavutetaan vuoden 1936 koko kapitalistisen Saksan vuosituotanto jo 10 kuukauden sisällä. Vaikka DDR:n asukasmäärä on vain 0,5 % maailman asukasluvusta, se tuottaa 1,7 % kaikkien maiden kansantulosta.

DDR:ssä oli vuonna 1969 yli 3 100 kansanomistamaa kombinaattia ja tuotantolaitosta, yli 400 osuustoiminnallista tuotantolaitosta, yli 5 600 puolivaltiollista tuotantolaitosta ja lähes 3 400 yksityistä tuotantolaitosta. Sosialistiset tuotantolaitokset tuottivat 1969 yli neljä viidesosaa nettoteollisuustuotosta. On luotu täysin uusia teollisuushaaroja kuten telakkateollisuus, petroteollisuus, elektroninen teollisuus ja nykyaikainen metalurgia. On rakennettu suuria teollisuuslaitoksia kuten Schwedtin öljynjalostamo, rautasulattokombinaatti Ost (Frankfurt/Oderin piirikunta), ruskohiilen jalostuskombinaatti Schwarze Pumpe (Cottbusin piirikunta), petrokemiallinen suurtuotantolaitos Leuna II (Hallen piirikunta), syväsatamat Itämeren rannikolla, uudet teräs- ja valssilaitokset, voimalat, suuret padot ja muut suurtuotantolaitokset.

KEHITTYNYT MAATALOUS

Maatalous kattaa DDR:n kansalaisten tarpeet lihan, maidon ja kananmunien kulutuksessa. Vuodesta 1950 maatalouden tuotto henkeä kohti on kasvanut viisinkertaiseksi. 40 % kaikista maatalouden palveluksessa olevista on suorittanut alan ammattitutkin-

non, heistä on naisia 125 000. DDR:n peltotaloudessa on nykyään noin 150 000 traktoria, ts. neljä kertaa niin paljon kuin vuonna 1950. Vilja- ja sokerijuurikassato korjataan lähes kokonaisuudessaan nykyaikaisen suurtekniikan avulla. Maaperän hedelmällisyyden parantamiseen kiinnitetään suurta huomiota. Lannoitteiden käyttö kasvaa vuosi vuodelta. Myös maanparannustöitä on suoritettu laajassa mitassa. Parempien satojen ansiosta on voitu lisätä myös karjakantaa. Lypsylehmien määrä kasvoi vuodesta 1949 yli 50 %; samanaikaisesti keskimääräinen maitotuotanto lehmää kohti kohosi 88 %.

DDR:n karjakanta käsittää noin 5 miljoonaa nautaa ja lähes 10 miljoonaa sikaa. Maataloustilojen ja jalostusteollisuuden välisellä kiinteällä yhteistoiminnalla on kansantaloudelle aivan erityinen merkitys.

KOULUTUS JA KULTTUURI

Saksan demokraattinen tasavalta on sivistysvaltio. Jokaisen kansalaisen sivistystarkoituksiin myönnettävien varojen suhteen maa on ensimmäisellä sijalla maailmassa. Vuonna 1969 tähän tarkoitukseen myönnettiin yli viisi miljardia markkaa. Peruskoulu ja opiskelu ovat maksuttomia. 95 % kaikista korkeakoulujen ja ammattiopistojen opiskelijoista saa stipendiä. Kymmenluokkainen yleissivistävä polytekninen yhtenäiskoulu ja ammattikoulutus ovat lakisääteisiä. Tulevaisuudessa joka neljäs koululainen tulee jatkamaan lukujaan. Vuonna 1969 koulunsa päättäneistä 98 % solmi oppisopimuksen. 56 korkeakoulussa ja lähes 200 ammattiopistossa on tällä hetkellä 273 000 opiskelijaa. Heistä yli puolet on työläisten ja talonpoikien lapsia.

DDR:ssä on kaikkiaan 103 teatteria, joukossa monia lastenteattereita. Siten se kuuluu niihin valtioihin, joissa on eniten teattereita. Teattereissa käy yhden näytäntökauden aikana keskimäärin 12,5 miljoonaa katsojaa; joka kahdeksas asukas käy konsertissa. 9 500 harrastuspiiriä lähes 1 000 kulttuuri- ja kerhotalossa muodostavat kansan luovan taiteen keskukset. Erityinen merkitys on työväen ja talonpoikien teattereilla, työväen sinfoniaorkestereilla ja kirjoittavien työläisten kerhoilla. Tämän luovan kulttuuritoiminnan kohokohtia ovat vuosittain järjestettävät työläisfestivaalit, joihin osallistuu yli 10 000 ammattitaiteilijaa ja harrastelijaa.

Joka neljäs asukas käy säännöllisesti kirjastossa, joita on yhteensä 18 500. Kirjastojen kirjakanta käsittää yli 50 miljoonaa nidosta. Esimerkiksi vuonna 1969 kustantamot julkaisivat 5 169 kirjanimikettä, joiden kokonaispainos oli 114 miljoonaa kappaletta. Vuodesta 1949 kirjatuotanto on kolminkertaistunut hintatason pysyessä suhteellisen alhaalla. Valtion varoista myönnetään

Lübbenaun seutu on kaunis ja kiehtova. Spree jakautuu näillä main lukuisiksi haaroiksi. Luonnon tällä tavalla rakentamat vesireitit ovat käyttökelpoisia kulkuteitä. Turistien kannalta ne ovat erityisen kiinnostavia.

vuosittain 15 miljoonaa markkaa taidekokoelmille, 24 miljoonaa markkaa museoille ja 10 miljoonaa markkaa muistomerkkien vaalintaan.

HYVÄ SOSIAALITURVA

Saksan demokraattinen tasavalta takaa kansalaisilleen sosiaalisen turvallisuuden ja oikeuden työhön. Viikottainen työaika on viisipäiväisen työviikon puitteissa 43 ¾ tuntia, vuorotyössä 42 tuntia. Työläisten ja toimihenkilöiden reaaliansio on kohonnut vuodesta 1950 yli 3,5-kertaiseksi. Markan ostoarvo on kaksinkertaistunut.

Kussakin taloudessa käytetään keskimäärin 29 % tuloista ruokatarvikkeisiin, 9 % nautintoaineisiin, 27 % teollisuustuotteisiin ja 13 % sellaisiin menoihin kuten vuokraan, virkistykseen ja matkakustannuksiin. Jokainen DDR:n kansalainen kuluttaa vuodessa 63,5 kiloa lihaa ja lihajalosteita, 217 kananmunaa, 14 kiloa voita, 97 kiloa jauhoja ja viljatuotteita, 74 kiloa vi-

DDR:ssä vaalitaan myös vanhaa. Vaikka toinen maailmansota koetteli raskaasti DDR:n alueella sijaitsevia kaupunkeja, on monissa kaupungeissa silti säilynyt vanhoja arvokkaita rakennuksia. Kuvamme on Bautzenista.

hanneksia, 5,6 litraa väkijuomia ja 1200 savuketta. 100 taloutta kohti on 66 televisiovastaanotinta, 48 jääkaappia ja 48 pesukonetta.

Kaikki työtätekevät ja heidän perheenjäsenensä kuuluvat yhtenäisen sosiaalivakuutuksen piiriin. Lääkärinhoito ja lääkkeet ovat maksuttomia. Jokainen voi vapaasti valita lääkärinsä. Keskimäärin jokaista 650 asukasta kohti on 1 lääkäri. Yksityisten lääkärinvastaanottojen lisäksi on 1 600 valtiollista lääkärin- ja hammaslääkärinvastaanottolaa sekä yli 2 200 poliklinikkaa ja

terveysasemaa. Lisäksi valtio käyttää huomattavia summia ennalta ehkäisevään terveydenhoitoon. Jokainen kansalainen käy vuosittain pakollisessa röntgenkuvauksessa, jonka avulla on mahdollista havaita varhaisessa vaiheessa tuberkuloosi ja keuhkosyöpä.

Vuoden 1966 jälkeen DDR:ssä ei yksikään lapsi ole kuollut tuberkuloosiin. Lapsihalvausta ja lapsivuodekuumetta ei myöskään esiinny. Imeväiskuolleisuus on laskenut 19,7:ään jokaista 1000 elävänä syntynyttä kohti. Vuonna 1969 valtion varoista käytettiin yhteensä 20 miljardia markkaa terveydenhoito- ja sosiaalilaitokseen.

KIINTOISA MATKAILUMAA

Saksan demokraattinen tasavalta on myös matkailumaa. Sen kauneimmilla seuduilla on loma- ja virkistyskeskuksia, jotka ovat avoimia kaikille kansalaisille. Ammattiliittojen (FDGB) lomakodeissa on vuosittain yli miljoona lomalaista. Lukuisilla tuotantolaitoksilla ja instituutioilla on lisäksi omia lomakoteja, joissa on noin 500 000 paikkaa. Kahden viikon täysihoito FDGB:n lomakodissa maksaa 50—100 markkaa. Tämän lisäksi on mahdollisuuksia kotimaanmatkailuun, jota välittää Reisebüro der DDR (DDR:n matkatoimisto). Se järjestää vuosittain matkoja yli 200 000 kansalaiselle. Retkelymajoissa ja vastaavissa majoituspaikoissa kirjataan vuosittain 3,4 miljoonaa yöpymistä. Lisäksi maassa käy vuosittain puoli miljoonaa ulkomaista turistia.

Kolmannes DDR:n kansalaisista harrastaa säännöllisesti retkeilyä tai liikuntaa vapaa-aikanaan. Saksan voimisteluja urheiluliitossa (DTSB) on 2 miljoonaa jäsentä, jotka harrastavat urheilua 30 000 jaostossa. Tämän lisäksi 1,4 miljoonaa kansalaista kuuluu tuotantolaitosten ja asuntoalueiden urheiluryhmiin. Urheilijoiden käytössä on mm. 355 stadionia, 803 urheilukenttää, 137 urheiluhallia, 67 halliuimalaa, 600 uimastadionia ja -kilpailupaikkaa, 1192 urheilutaloa ja 3315 voimisteluhallia. DDR:n urheilijoiden olympialaisissa, MM- ja EM-kisoissa saavuttamat yli 900 mitalia ovat osoituksena urheilun laajasta pohjasta. DDR:n urheiluliitot ovat edustettuina 48 kansainvälisessä urheilujärjestössä.

ULKOMAAN SUHTEET

DDR:llä on diplomaattiset suhteet 29 valtioon. Lisäksi sillä on lähes 50 maapallon maahan hallitustasolla tai valtiollisten instituutioiden tasolla olevat suhteet, joita hoidetaan pääkonsulaattien, kaupallisten edustustojen ym. kautta. DDR:llä on kauppasuhteet yli 100 maahan, 52 maan kanssa sillä on viralliset kauppa- ja maksusopimukset. Se on jäsenenä yli 250 kansainvälisessä järjestössä ja se on liittynyt yli 1 000 kansainväliseen sopimukseen.

Kansat ja rotusyrjintä

Eduskunnan hyväksyttyä 16. 6. 1970 YK:n toimesta laaditun ja sen yleiskokouksessa 21. 12. 1965 hyväksytyn yleissopimuksen kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamisesta niiltä osin kuin se vaati Eduskunnan suostumusta ja Tasavallan Presidentin sen jälkeen ratifioitua yleissopimuksen se saatettiin Suomessa voimaan 5. 8. 1970 annetulla asetuksella (544/70). Ratifioinnin edellytyksenä oli, että sisäinen lainsäädäntömme saatettiin yleissopimuksen määräyksiä vastaavaksi. Siinä tarkoituksessa lisättiin rikoslain 16 lukuun 7. 7. 1970 annetulla lailla (465/70) kaksi uutta lainkohtaa, 6 a ja 6 b §, joissa rangaistava rotusyrjintä on määritelty ja siitä seuraava rangaistus määrätty. Yleissopimuksen velvoitukset ulottuvat itse asiassa huomattavasti laajemmalle kuin mainituissa lainkohdissa tarkoitettujen tekojen kriminalisoiminen, mutta nämä velvoitukset on muilta osin katsottu voitavan täyttää ennestään voimassa olevan lainsäädännön puitteissa. Eri asia on, että yleissopimuksen tarkoitusperien toteuttaminen voi vastaisuudessa antaa aihetta täydentävään lainsäädäntöön sitä mukaa kuin se käytännössä osoittautuu välttämättömäksi havaittujen puutteiden ja epäkohtien korjaamiseksi.

YLEISSOPIMUKSEN IDEOLOGINEN POHJA

Yleissopimuksen ideologisesta pohjasta on todettava, että se rakentuu kaikkien ihmisten samanarvoisuuden periaatteelle. Siitä seuraa, että kaikkien ihmisten tulee tietyistä ulkonaisesti erottavista tekijöistä riippumatta olla yhdenvertaiset lain edessä sekä omata yh-

täläiset ihmisoikeudet ja perusvapaudet voidakseen päästä osallisiksi yhteiskunnan tarjoamista eduista. Lisäksi heidän tulisi jokapäiväisessä elämässä saada osakseen yhtäläistä kohtelua ja arvonantoa myös sellaisessa ihmisten välisessä kanssakäymisessä, mikä ei välittömästi riipu valtion tai muun julkisen yhdyskunnan vallankäytöstä taikka viranomaisten toimenpiteistä vaan on seurauksena yhteiskunnan asennoitumisesta yleensä varsinkin elinkeino- ja kulttuurielämän sekä virkistysmahdollisuuksien hyväksikäytön piirissä.

Yleissopimuksessa tarkoitetaan rotusyrjinnällä kaikkea sellaista rotuun, ihonväriin, syntyperään taikka kansalliseen tai etniseen alkuperään perustuvaa erottelua, poissulkemista, rajoittamista tai etusijan suomista, jonka tarkoituksena tai seurauksena on ihmisoikeuksien ja perusvapauksien tasapuolisen tunnustamisen, nauttimisen tai harjoittamisen tyhjäksi tekeminen tai huonontaminen poliittisella, taloudellisella, sosiaalisella, sivistyksellisellä tai jollakin muulla julkisen elämän alalla. Syrjintä siis merkitsee sellaista eri väestöryhmien erilaista kohtelua, joka saattaa ne keskenään eriarvoiseen asemaan joko niin, että tiettyyn ryhmään kuuluvia henkilöitä estetään kokonaan nauttimasta kansalaisille yleensä kuuluvia oikeuksia tai joitakin niistä, taikka niin, että näiden oikeuksien nauttimista heidän osaltaan rajoitetaan tai tehdään riippuvaksi ehdoista, joita ei aseteta muille kansalaisille. Tällaisesta johdonmukaisesta erottelusta ovat esimerkkeinä erilaiset segregaatiojärjestelmät, joilla kansalaiset joko lakimääräisesti tai vakiintuneen käytännön nojalla jaetaan eri luokkiin tai kasteihin. Räikein erottelun muoto tällä hetkellä on Etelä-Afrikassa toteutettu aparheid-järjestelmä.

ROTUKÄSITTEESTÄ

Yleissopimuksen määritelmä rotusyrjinnästä on melko väljä, mikä johtuu siitä, että tarkoituksena on ollut saada se peittämään kaikki mahdolliset käytännössä esiintyvät tilanteet. Itse "rotu"-käsitteen osalta todettakoon, että sillä voidaan tarkoittaa antropologisen rotujaottelun mukaisia ihmisryhmiä, joiden väliset eroavuudet perustuvat tiettyihin perinnöllisiksi osoittautuneisiin fyysisiin ominaisuuksiin. Toisaalta on todettava, että UNESCO:n toimesta pidetyissä tiedemieskonferensseissa on katsottu koko rotujaottelun perustuvan virheelliseen käsitykseen. Tämän katsomuksen mukaan on olemassa vain yksi ihmisrotu (homo sapiens), jonka eri ilmenemismuodot ovat saaneet alkunsa yhteisestä kannasta. Eroavuudet eri ryhmien välillä johtuvat vain ympäristötekijöistä. Rodun asemesta olisi sen vuoksi oikeampaa puhua etnisestä alkupe-

rästä, mikä olisi selityksenä ihmisrodun erilaisille ilmenemismuodoille. Koska kuitenkin käytännössä on ruvettu puhumaan eri roduista ja rotusyrjinnästä, ei yleissopimusta laadittaessa haluttu tätä jo vakiintunutta terminologiaa hylätä, vaan etnisen alkuperän ohella on yleissopimuksen tekstissä säilytetty myös rotukäsite siinä merkityksessä, minkä se yleisessä kielenkäytössä on saanut. Lisäksi on yleissopimuksessa syrjintää aiheuttavina tekijöinä mainittu sellaiset käsitteet kuin ihonväri, syntyperä ja kansallinen alkuperä. Ihonvärin erilaisuus eri väestöryhmillä on useimmiten osoituksena erilaisesta etnisestä alkuperästä, mutta joskus saattaa samaankin ryhmän kuuluvilla yksilöillä ihonväri huomattavasti poiketa toisistaan. Näin on laita esim. Intian niemimaalla, jossa niemimaan eteläosissa asuvien ihonväri on selvästi tummempi kuin niemimaan pohjoisosissa asuvilla, vaikka näiden etninen alkuperä on sama. Syntyperällä tarkoitetaan yleissopimuksessa lähinnä polveutumista tietystä etnisestä ryhmästä eikä esim. aviollista ja aviotonta tai muuta siihen verrattavaa henkilön sukuasemaan vaikuttavaa syntyperää. Kansallisella alkuperällä on niin ikään ymmärrettävä polveutumista tietystä etnisestä ryhmästä, joka on muodostanut oman kansallisuutensa omine kielineen ja kulttuureineen.

MITÄ ROTUSYRJINTÄ ON

Rotusyrjinnän määritelmässä käytetyt kriteerit peittävät osittain toinen toisensa ja kokonaisuutena katsoen ulottuvat perinteellistä rotukäsitettä laajemmalle. Näin on haluttu varmistaa, ettei syrjintää pääse tapahtumaan millään eri väestöryhmiä toisistaan ulkonaisesti erottavan, ryhmille tunnusmerkillisen mutta niihin kuuluvista yksilöistä riippumattoman ominaisuuden perusteella. Merkille pantavaa on, että kielelliseen eroavuuteen perustuva syrjintä ei sellaisenaan kuulu tämän yleissopimuksen piiriin. On kuitenkin huomattava, että kielellinen eroavuus tavallisesti johtuu kansallisen tai etnisen alkuperän eroavuudesta, joskaan tässä suhteessa ei aina voida vetää selvää rajaa. Sisäinen muuttoliike ja seka-avioliitot ovat omiaan aiheuttamaan sen, että tiettyyn kielelliseen ryhmään kuuluva henkilö ei läheskään aina ole samaa kansallista tai etnistä alkuperää kuin ne, jotka alun perin ovat tuon ryhmän muodostaneet.

Vaikka yleissopimuksessa ei mainitakaan tiettyyn uskontokuntaan kuulumista syrjintää aiheuttavana tekijänä eikä kielletä syrjintää tällä perusteella, on meillä rikoslain täydentämisen yhteydessä tämäkin tekijä otettu huomioon ja sisällytetty rotusyrjintärikoksen tunnusmerkistöön. Tämä johtunee osaksi siitä, että YK:ssa on valmisteilla yleis-

sopimus, joka kieltää syrjinnän myös tiettyyn uskontokuntaan kuulumisen perusteella, joten on ollut aihetta jo etukäteen sopeuttaa lainsäädäntömme tämän tulevan yleissopimuksen vaatimuksia vastaavaksi, osaksi siitä, että eräissä tapauksissa on vaikeata päätellä, onko jonkin väestöryhmän tunnusmerkillisenä ja sen muista ryhmistä erottavana tekijänä pidettävä tiettyyn uskontokuntaan kuulumista vaiko erilaista kansallista tai etnistä alkuperää niin kuin on laita esim. juutalaisiin nähden.

MIKÄ EI OLE ROTUSYRJINTÄÄ

Yleissopimuksen rotusyrjintää koskevasta määritelmästä on tehty kaksi poikkeusta. Ensiksikin syrjinnäksi ei ole katsottava sellaista erottelua, poissulkemista, rajoittamista tai etusijan suomista, mitä jokaisen valtion ainakin jossakin määrin täytyy tehdä toisaalta omien kansalaistensa ja toisaalta maassa asuvien ulkomaalaisten välillä. Asian luonteesta johtuu esim. ettei ulkomaalaisille yleensä myönnetä äänioikeutta julkisissa vaaleissa ja että heidän elinkeinonharjoittamisoikeuttaan eräissä suhteissa rajoitetaan. Toinen poikkeus on se, että syrjinnäksi ei ole katsottava sellaisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on yksinomaan edistää tai parantaa jonkin erityissuojelua kaipaavan rodullisen tai etnisen ryhmän taikka tällaiseen ryhmään kuuluvien yksilöiden mahdollisuuksia nauttia kansalaisille kuuluvia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia samassa laajuudessa kuin se on mahdollista muulle väestölle. Erityistoimenpiteet on kuitenkin lopetettava niin pian kuin niiden tavoite on saavutettu. Muussa tapauksessa saattaisi olla seurauksena, että väestön enemmistöön kuuluvat joutuisivat syrjittyyn asemaan.

SOPIMUKSEN VALTIOLLE ASETTAMAT VELVOITTEET

Yleissopimus velvoittaa sopimusvaltiot ryhtymään viipymättä toimenpiteisiin rotusyrjinnän lopettamiseksi sen kaikissa ilmenemismuodoissa sekä eri rotujen välisen yhteisymmärryksen edistämiseksi. Tämä edellyttää ensiksikin, ettei valtio itse eivätkä sen viranomaiset ja laitokset ryhdy mihinkään sellaiseen tekoon, joka merkitsisi tietyn väestöryhmän tai siihen kuuluvien yksilöiden syrjimistä sillä perusteella, että jokin yleissopimuksessa mainittu tunnusmerkki erottaa sen muusta väestöstä. Sopimusvaltio ei myöskään saa kannattaa tai tukea yksityisten henkilöiden tai järjestöjen harjoittamaa rotusyrjintää vaan päinvastoin valtion tulee kieltää ja lopettaa sellainen toiminta kaikin käytettävissä olevin keinoin, tarvittaessa lainsäädäntötoimin. Sopimusvaltion tulee muutoinkin tarkistaa harjoittamansa politiikka sekä yleinen hallintonsa ja lainsäädäntönsä niin, että kaikista rotu-

syrjintää aiheuttavista tai säilyttävistä toiminta- ja menettelytavoista luovutaan sekä syrjintään johtavat säänökset ja määräykset kumotaan. Toisaalta sopimusvaltion tulee positiivisin toimenpitein tukea järjestöjä, jotka työskentelevät yhdentymispyrkimysten hyväksi eri rotujen välillä.

Edellä jo todettiin, että syrjinnäksi ei ole katsottava sellaisia valtion toimenpiteitä, jotka tähtäävät jonkin rodullisen tai etnisen ryhmän tukemiseen niin, että ne pääsisivät tasavertaiseen asemaan muun väestön kanssa. Päinvastoin yleissopimus suorastaan velvoittaa sopimusvaltiot, milloin syytä on, ryhtymään tällaisiin erityistoimenpiteisiin varsinkin taloudellisella, sosiaalisella ja sivistyksellisellä alalla riittävän kehityksen ja suojelun turvaamiseksi tietyille rodullisille tai etnisille ryhmille tai niihin kuuluville yksilöille. Suomen oloja ajatellen on ilmeistä, että ainakin saamelaiset ja mustalaiset tarvitsevat erinäisiä tukitoimenpiteitä yhdenvertaisen aseman saavuttamiseksi ja että entistä enemmän on otettava huomioon näiden ryhmien oikeutetut vaatimukset mahdollisuuksien luomiseksi niille omaperäisen kulttuurin säilyttämiseen ja kehittämiseen.

ROTUSYRJINNÄN RANGAISTAVUUS

Eräs sellainen konkreettinen toimenpide, mihin sopimusvaltioiden on ryhdyttävä, on tiettyjen yleissopimuksessa rotusyrjinnäksi leimattujen tekojen kriminalisoiminen, mikäli niitä ei ennestään ole asianomaisen maan rikoslainsäädännössä julistettu rangaistaviksi teoiksi. Tämän ehdon täyttämiseksi on meillä, niin kuin edellä jo on mainittu, lisätty rikoslain 16 lukuun 6 a ja 6 b §. Ensin mainitun lainkohdan mukaan jokainen, joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan määrättyä rotua, ihonväriä, kansallista tai etnistä alkuperää taikka uskontunnustusta olevaa kansanryhmää, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmän syrjintään vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai sakkoon.

Voimassa olevan yhdistyslakimme säännökset yhdistyksen lakkauttamisesta ja sen toiminnan keskeyttämisestä sen sijaan on katsottu riittävän tehokkaiksi keinoiksi rotusyrjintää lietsovien järjestöjen toiminnan estämiseksi.

ROTUSYRJINTÄ JA SANANVAPAUS

Käsiteltäessä YK:n asianomaisissa elimissä yleissopimuksen 4 artiklan a-kohtaa, johon mainittu rikoslain uusi säännös perustuu, kiinnitettiin erityisesti länsivaltojen taholta huomiota siihen, että sopimusmääräys ankarasti tulkittuna saattaisi merkitä sananvapauden kohtuutonta rajoit-

tamista. Tässä suhteessa on kuitenkin edellytettävä, että sopimusmääräystä samoin kuin siihen perustuvaa mainittua rikoslain säännöstäkin tulkitaan järkevästi, niin ettei mitä tahansa eri rotujen ominaisuuksien toisiinsa vertailevaa kannanottoa ole lupa ilman muuta leimata rikolliseksi vaan että siihen vaaditaan nimen omaan tahallista kiihotustarkoitusta mielipiteiden nostamiseksi jotakin väestöryhmää vastaan.

Uhkauksen, panettelun tai solvauksen tulee lisäksi, ollakseen rangaistava, sisältyä yleisön keskuuteen levitettyyn lausuntoon tai tiedonantoon, joka voi olla suullinen, kirjallinen tai kuvallinen. Lausunnon tai tiedonannon ei välttämättä tarvitse tapahtua julkisten tiedotusvälineiden kautta, vaan muunkinlainen levittäminen yleisön keskuuteen saattaa täyttää rikoksen tunnusmerkistön, mikäli levittäminen suuntautuu epämääräiselle yleisöjoukolle eikä vain suljetulle tuttavapiirille.

PERUSOIKEUKSIEN TURVAAMINEN

Sopimusvaltioiden velvollisuus kieltää rotusyrjintä ja poistaa sen erilaiset ilmenemismuodot käsittää yleissopimuksessa tarkemmin eriteltynä ennen kaikkea velvollisuuden taata kaikille kansalaisille rotuun, ihonväriin, syntyperään taikka kansalliseen tai etniseen alkuperään katsomatta tietyt yleissopimuksessa luetellut perusoikeudet, jotka luonteeltaan ovat osaksi yleisiä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia, osaksi taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia.

Ensin mainitun ryhmän osalta on yleissopimuksessa lueteltu oikeus yhdenvertaiseen kohteluun tuomioistuimissa ja muissa oikeudenkäyttöelimissä, oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja valtion antamaan suojaan, oikeus osallistua yleisiin vaaleihin ja julkisten asioiden hoitoon sekä päästä osalliseksi julkisista palveluksista, vapaa liikkumisoikeus, oikeus kansalaisuuteen, oikeus solmia avioliitto, omistaa omaisuutta ja saada perintö, mielipiteen ja ilmaisun vapaus sekä kokoontumis- ja yhdistymisvapaus. Suomessa nämä oikeudet on jo vanhastaan taattu joko perustuslailla tai muulla sen nojalla annetulla lainsäädännöllä. Yleissopimuksen ratifiointi ei niin ollen ole näiden oikeuksien osalta antanut meillä aihetta lainsäädännöllisiin lisätakeisiin. Eri asia tietenkin on, että viranomaisten on entistä tarkemmin valvottava yleissopimuksen hengen ja tarkoitusperien tinkimätöntä noudattamista, niin ettei mitään väestöryhmää tosiasiallisesti saateta muita huonompaan asemaan.

Yleissopimuksessa luetellut taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet käsittävät oikeuden työhön, työn vapaaseen valintaan, suojaan työttömyyttä vastaan, samaan

palkkaan samasta työstä sekä oikeudenmukaiseen ja riittävään palkkaukseen, oikeuden ammattiyhdistysten perustamiseen ja niihin liittymiseen, oikeuden asuntoon, oikeuden yleiseen terveyden- ja lääkärinhoitoon, sosiaaliturvaan ja sosiaalihuoltoon, oikeuden opetukseen ja kasvatukseen, oikeuden yhtäläiseen osallistumiseen sivistystoimintaan sekä oikeuden päästä jokaiseen yleisölle tarkoitettuun paikkaan tai palvelulaitokseen, kuten liikennevälineisiin, hotelleihin, ravintoloihin, kahviloihin, teattereihin ja puistoihin. On selvää, että valtion kyky turvata kansalaisilleen edellä luetellut oikeudet suuresti riippuvat maan taloudellisista voimavaroista. Monille valtioille esim. yleisen terveyden- ja lääkärinhoidon sekä sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon takaaminen kansalaisilleen on toistaiseksi vain tavoite, johon niiden tulee pyrkiä. Tähän pyrkimykseen niitä velvoittaa näitä oikeuksia koskeva erillinen yleissopimus, jonka ratifiointia Suomessakin parailaan valmistellaan. Nyt käsiteltävänä olevan yleissopimuksen tarkoituksena ei olekaan suoranaisesti velvoittaa sopimusvaltioita tiettyjen vähimmäisvaatimusten täyttämiseen yleensä vaan ainoastaan suomaan ne edut, mitkä ovat kunkin sopimusvaltion mahdollisuuksien rajoissa, tasapuolisesti kaikille kansalaisilleen tekemättä eroa rodun, ihonvärin, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella.

PERUSOIKEUDET SUOMEN OLOISSA

Suomen oloja ajatellen voitaneen sanoa, ettei meillä, mikäli taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttiminen riippuu valtiosta ja sen viranomaisista, mitään väestöryhmää ole tieten tahtoen saatettu muuhun väestöön nähden huonompaan asemaan. Eri asia on, että syrjäseuduilla ja varsinkin maan pohjoisosissa tosiasialliset mahdollisuudet näiden oikeuksien nauttimiseen ovat huonommat kuin väestökeskuksissa ja yleensä maan eteläosissa. Nämä puutteet on pyrittävä korjaamaan kehitysaluepolitiikalla, jonka toteuttaminen vie oman aikansa. Erityisen ongelmavyyhdin tarjoaa saamelainen väestöryhmä, jonka sivistykselliset tarpeet omakielisen kulttuurin kehittämiseksi ja oman elämänmuodon säilyttämiseksi ovat toistaiseksi jääneet suureksi osaksi tyydyttämättä ja joiden olemassaolokin on vasta viime aikoina yleisesti tiedostettu. Oman elämänmuodon säilyttämiseen liittyy kiinteästi mahdollisuuksien luominen saamelaisille tyypillisten elinkeinojen harjoittamiseen niin, että se turvaa heille muuhun väestöön verrattavan elintason.

YHDENVERTAISEN KOHTELUN TURVAAMINEN

Siltä osin kuin taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksel-

listen oikeuksien nauttiminen on riippunut yksityisten henkilöiden tai järjestöjen asennoitumisesta, meillä on esiintynyt tietoista syrjintää varsinkin mustalaisiin nähden. Tämä on ilmennyt erityisesti asunnon- ja työnsaantivaikeuksina. Työelämän osalta asiaan on jo virallisesti puututtu sen johdosta, että Suomi on 11. 3. 1970 ratifioinut kansainvälisen työkonferenssin vuonna 1958 hyväksymän työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisessa tapahtuvaa syrjintää koskevan yleissopimuksen. Muulta osalta nyt käsiteltävänä olevan yleissopimuksen ehtojen täyttämiseksi rikoslain 16 lukuun on lisätty edellä mainittu uusi 6 b §, jolla syrjintä julkisen viranhoidon, elinkeinon harjoittamisen sekä erilaisten tilaisuuksien järjestämisen yhteydessä on kriminalisoitu. Jollei elinkeinonharjoittaja tai hänen palveluksessaan elinkeinotoiminnassa oleva henkilö ammattia harjoittaessaan tai muu henkilö niihin rinnastettavassa toiminnassaan taikka virkamies virkaansa toimittaessaan palvele asiakasta yleisesti noudatettavina olevilla ehdoilla tämän rodun, ihonvärin, kansallisen tai etnisen alkuperän taikka uskontunnustuksen vuoksi, hänet on tuomittava syrjinnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Niin ikään on syrjinnästä tuomittava julkisen huvitilaisuuden tai yleisen kokouksen järjestäjä tai järjestäjän avustaja, joka kieltäytyy yleisesti noudatettavina olevilla ehdoilla päästämästä tilaisuuteen tai kokoukseen siihen pyrkivää tämän rodun, ihonvärin, kansallisen tai etnisen alkuperän taikka uskontunnustuksen vuoksi.

Säännöksen tarkoituksena on taata yhdenvertainen kohtelu kaikille niille, jotka elinkeinonharjoittajalta tai virkamieheltä pyytävät palvelusta tai muuta suoritusta tai jotka pyrkivät julkiseen huvitilaisuuteen tai yleiseen kokoukseen. Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan tässä yhteydessä jokaista fyysistä ja oikeudellista henkilöä, joka ammattimaisesti harjoittaa taloudellista toimintaa. Virkamiehellä taas tarkoitetaan rikoslain 2 luvun 12 §:ssä mainitussa asemassa olevia henkilöitä.

Velvollisuus palvella kaikkia asiakkaita yhdenvertaisesti yleisesti noudatettavina olevilla ehdoilla sisältää kiellon sekä palveluksen tai suorituksen kokonaan epäämisestä että myös sen tarjoamisesta epäedullisemmilla ehdoilla esim. hintaan tai laatuun nähden kuin asianomaisella alalla yleensä vallitsevat. Palvelusta tai suoritusta koskeva pyyntö ei ole sidottu määrämuotoon, vaan riittää, että se esitetään käytännössä yleensä noudatetulla tai hyväksytyllä sekä tarkoituksen selvästi ilmaisevalla tavalla. Eräissä tapauksissa on jopa ajateltavissa, ettei pyynnön esittämistä tarvita lainkaan. Näin on laita esim. silloin kun so-

siaalihuollon virkamiehen velvollisuuksiin kuuluu omasta aloitteestaan ryhtyä tiettyihin huoltotoimenpiteisiin sellaisiin hänen toimintapiirissään asuviin henkilöihin nähden, jotka ovat tällaisten toimenpiteiden tarpeessa. Hänellä ei niin muodoin ole lupa jättää toimenpiteeseen ryhtymättä sillä perusteella, että asianomainen henkilö kuuluu tiettyyn väestöryhmään, joka rodultaan, ihonväriltään, kansalliselta tai etniseltä alkuperältään tai uskontunnustukseltaan poikkeaa muusta väestöstä.

HUVITILAISUUDET JA YLEISET KOKOUKSET

Julkisella huvitilaisuudella tarkoitetaan puheena olevassa säännöksessä julkisista huvitilaisuuksista 9. 8. 1968 annetun lain (492/68) 2 §:ssä mainittuja tilaisuuksia. Säännös koskee niin ollen julkisia juhlia, konsertteja, näytäntöjä, näyttelyitä, näytöksiä, iltamia, kilpailuja ja muita niihin rinnastettavia julkisia tilaisuuksia, joihin yleisö pääsee, riippumatta siitä, peritäänkö tilaisuudessa pääsymaksu jossakin muodossa vai ei. Sen sijaan säännös ei koske yksityisiä tilaisuuksia eikä tilaisuuksia, jotka on nimenomaan tarkoitettu tietyn rajoitetun piirin keskeiseksi. Näin on laita esim. silloin kun jokin yhdistys järjestää huvitilaisuuden jäsenilleen.

Yleisellä kokouksella tarkoitetaan säännöksessä yleisistä kokouksista 20. 2. 1907 annetun lain (6/07) 1 §:ssä mainittuja tilaisuuksia. Kokouksella sinänsä ymmärretään useiden henkilöiden yhteen kerääntymistä jonkin asian käsittelemistä varten. Kokous on yleinen, jos siihen on pääsy muillakin kuin etukäteen yksilöllisesti määrätyillä henkilöillä. Näin on laita silloinkin kun kokous on tarkoitettu jollekin tietylle henkilöryhmälle, esim. tietyn ammatin harjoittajille. Sen sijaan kokousta on pidettävä yksityisenä, jos siihen on pääsy vain niillä, jotka ovat saaneet siihen henkilökohtaisen kutsun tai jotka kuuluvat johonkin yhdistykseen, joka sellaisenaan on kutsuttu kokoukseen, tai joiden henkilöllisyys muutoin on etukäteen määrätty.

Rangaistavuuden edellytyksenä on, että huvitilaisuuden tai kokouksen järjestäjä tai tämän avustaja, esim. järjestysmies, ei yleisesti noudatettavina olevilla ehdoilla päästä tilaisuuteen tai kokoukseen siihen pyrkivää tämän rodun, ihonvärin, kansallisen tai etnisen alkuperän taikka uskontunnustuksen vuoksi. Yleisesti noudatettavina oleviin ehtoihin voidaan lukea, paitsi tietenkin mahdollisen pääsymaksun suorittamista, myös tilaisuuden laatuun nähden soveliasta käyttäytymistä ja pukeutumista. Pukeutumiseen nähden on syytä nimenomaan todeta, että sen perusteella voidaan pääsy tilaisuuteen evätä vain, mikäli pukeutu-

mista tilaisuuden laadun huomioon ottaen on pidettävä säädyttömänä. Sen sijaan esim. tietty kansallispuku tai pukeutumistyyli sellaisenaan ei oikeuta pääsyn epäämiseen. Pukeutumisen säädyttömyys on tietenkin käsite, jonka sisältö vaihtelee eri aikoina ja eri paikoissa. Huvitilaisuuden järjestäjälle ja ravintolan tai muun huvihuoneiston omistajalle täytynee suoda oikeus asettaa pukeutumiselle tiettyjä yleisölle etukäteen ilmoitettuja vaatimuksia, jotka ovat tarpeen huvitilaisuuden tai huvipaikan halutun tason ylläpitämiseksi.

Rangaistavuuden edellytyksenä on edelleen, että teko on tahallinen. Palveluksen tai suorituksen kieltämisen tai pääsyn epäämisen tulee niin ollen tapahtua tietoisesti ja tarkoituksellisesti yksinomaan sillä perusteella, että asianomainen henkilö kuuluu tiettyyn väestöryhmään, joka rodun, ihonvärin, kansallisen tai etnisen alkuperän taikka uskontunnustuksen perusteella on muusta väestöstä erotettavissa.

YLEISSOPIMUKSEN ULOTTUVUUS

On syytä panna merkille, että suuri joukko erilaisia työsuhteita ja muuta yksityisten henkilöiden keskeistä toimintaa jää yleissopimuksen vaikutuspiirin ulkopuolelle. Niinpä yleissopimus ei rajoita yksityisen henkilön oikeutta vapaasti päättää, kenet hän haluaa ottaa palvelukseensa silloin kun kysymyksessä on esim. ammatin harjoittamisessa tarvittavan henkilökohtaisen apulaisen, yksityisen sairaanhoitajan, kotiapulaisen tai muun sellaisen työntekijän valitseminen, johon nähden yksilöllisillä ja henkilökohtaisilla seikoilla on ratkaiseva merkitys. Niin ikään on yksityisillä henkilöillä täysi vapaus antaa jokin työsuoritus haluamansa henkilön tehtäväksi. Myös yksityisellä vuokranantajalla on oikeus vapaasti valita vuokralaisensa.

OIKEUSSUOJAKEINOT

Yleissopimus asettaa jokaiselle sopimusvaltiolle velvollisuuden huolehtia siitä, että kaikilla sen oikeudenkäyttöpiirissä oleskelevilla henkilöillä on käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot yleissopimuksessa tarkoitettua syrjintää vastaan sekä mahdollisuus saada korvausta tai hyvitystä syrjinnän johdosta kärsimästään vahingosta. Tällaisena oikeussuojakeinona tulee meillä lähinnä kysymykseen syytteen nostaminen rotusyrjintään syyllistynyttä vastaan sekä vahingonkorvausvaatimuksen esittäminen sen yhteydessä. Mikäli rotusyrjintään on syyllistynyt valtion viranomainen, on vahingonkorvauksesta toissijaisesti vastuussa myös valtio. Yksityisellä henkilöllä on myös mahdollisuus kääntyä oikeus-

kanslerin tai eduskunnan oikeusasiamiehen puoleen, milloin hän katsoo joutuneensa viranomaisen harjoittaman syrjinnän kohteeksi.

ENNAKKOLUULOJEN POISTAMINEN

Lopuksi yleissopimuksessa velvoitetaan sopimusvaltiot ryhtymään välittömästi tehokkaisiin toimenpiteisiin opetuksen, kasvatuksen sekä kulttuuri- ja tiedotustoiminnan alalla rotusyrjintään johtavien ennakkoluulojen poistamiseksi, kansojen samoin kuin rodullisten tai etnisten ryhmien välisen ymmärtämyksen, suvaitsevuuden ja ystävyyden edistämiseksi sekä YK:n peruskirjan, ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ja nyt käsiteltävänä olevan yleissopimuksen tarkoitusperien ja periaatteiden tunnetuksi tekemiseksi. Tämä sopimusmääräys on meilläkin otettava huomioon ennen kaikkea valmisteltaessa koulujen opetussuunnitelmia niin kuin tiettävästi on tapahtunutkin. Niin ikään on syytä rohkaista ja tukea tähän päämäärään pyrkiviä vapaita kansalaisjärjestöjä.

KANSAINVÄLINEN VALVONTAJÄRJESTELMÄ

Rotusyrjinnän poistamista tarkoittavien, sopimusvaltioiden sisäiselle hallinnolle ja oikeudenhoidolle asetettujen vaatimusten lisäksi yleissopimuksella on luotu myös kansainvälinen valvontajärjestelmä, johon tässä yhteydessä ei ole syytä yksityiskohtaisesti puuttua. Mainittakoon vain, että yleissopimuksen voimaantulon yhteydessä perustettiin sopimuksessa edellytetty 18-jäseninen kansainvälinen komitea käsittelemään rotusyrjinnän poistamista koskevia kysymyksiä. Komitean jäsenten valitsemisesta ja sen työskentelytavasta on yleissopimuksessa yksityiskohtaiset määräykset. Kunkin sopimusvaltion on yhden vuoden kuluessa siitä, kun yleissopimus on sen osalta tullut voimaan, ja sen jälkeen joka toinen vuosi annettava YK:n pääsihteerille kertomus niistä lainsäädännöllisistä, oikeudellisista, hallinnollisista ja muista toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt saattaakseen yleissopimuksen määräykset valtionsisäisesti voimaan. Pääsihteeri puolestaan toimittaa kertomukset mainitulle komitealle käsittelyä varten. Sopimusvaltion on annettava toimistaan kertomus muulloinkin, milloin komitea sellaista pyytää. Sopimusvaltiolla on myös oikeus saattaa komitean tietoon tapaukset, joissa se katsoo jonkin toisen sopimusvaltion jättäneen täyttämättä yleissopimuksen asettamat velvoitukset. Tällaista ilmoitusta seuraa erityinen menettely, josta niin ikään on yleissopimuksessa tarkemmat määräykset. Vihdoin on huomattava, että komitea voi ottaa vastaan ja

käsitellä myös yksityisiltä henkilöiltä tai henkilöryhmiltä tulevia ilmoituksia siitä, että jokin sopimusvaltio on loukannut yleissopimuksessa heille taattuja oikeuksia, mikäli asianomainen valtio on erityisellä YK:n pääsihteerin huostaan talletetulla selityskirjalla tunnustanut komitean kelpoisuuden siihen. Tällaista selityskirjaa ei Suomen enempää kuin tiettävästi minkään muunkaan valtion taholta ole kuitenkaan toistaiseksi annettu. Sen perusteella mitä asiasta lausuttiin käsiteltäessä tätä sopimuskohtaa YK:n yleiskokouksessa on pääteltävissä, että valtaosa sopimusvaltioista ei tule sanotunlaista selitystä koskaan antamaankaan, koska ne katsovat sellaisen loukkaavan niiden suvereenisuutta. Jotta komitea yleensäkään olisi oikeutettu käsittelemään yksityisiltä henkilöiltä tai henkilöryhmiltä tulevia ilmoituksia, vaaditaan yleissopimuksessa, että vähintään kymmenen sopimusvaltiota on antanut puheena olevan selityksen.

VÄHEMMISTÖJEN OMAT TOIVOMUKSET

Tarkasteltaessa erinäisten rodullisten, kansallisten tai etnisten väestöryhmien asemaa eri puolilla maailmaa on havaittavissa erilaisia tilanteita. On tapauksia, joissa jokin vähemmistönä oleva väestöryhmä haluaisi mielellään yhdentyä eli integroitua muuhun väestöön sekä omaksua sen tavat ja kulttuurin, mutta enemmistö ei heitä hyväksy tasavertaisina rinnalleen. Toisissa tapauksissa taas enemmistö olisi valmis hyväksymään vertaisekseen jonkin vähemmistöryhmän, mutta tuon ryhmän jäsenet eivät mistään hinnasta halua ainakaan täyttä yhdentymistä, koska se saattaisi johtaa täydelliseen sulautumiseen muuhun väestöön ja samalla tuon vähemmistöryhmän omaperäisen kulttuurin ja kansallisen omaleimaisuuden häviämiseen.

Kummassakin tapauksessa olisi asianomaisen väestöryhmän omat toivomukset otettava huomioon, mihin yleissopimus suo mahdollisuuden. Syrjinnän kohteeksi tavalla tai toisella joutuneen väestöryhmän olisi kuitenkin kaikissa tapauksissa suoritettava perusteellinen itsekritiikki ja erinäisten arvojen uudelleen arviointi. Sen olisi tarkoin selvitettävä itselleen, mikä on pohjimmaisena syynä sen osaksi tulleeseen syrjintään ja mitä se itse voisi tehdä asian korjaamiseksi. Osoituksena siitä, että tässä suhteessa todella on jotakin tehtävissä, on se tosiseikka, että samassa yhteiskunnassa joillakin rodullisilla, kansallisilla tai etnisillä vähemmistöryhmillä on syrjinnästä johtuvia vaikeuksia, kun taas toisilla niitä ei ole. Järjestynyt yhteiskuntaelämä asettaa tiettyjä vaatimuksia kaikille jäsenilleen, myös vähemmistöryhmiin kuuluville, jotka perinteellisesti ehkä ovat

Baltian tasavallat

Baltian tasavaltojen kansojen elämässä oli erityisen historiallinen vuosi 1940. Se merkitsi perusteellista käännettä niiden poliittisessa, taloudellisessa ja sivistyksellisessä kehityksessä. Laajojen kansanjoukkojen vallankumouksellisen paineen alaisina ja kommunististen puolueiden johtaessa kumousliikettä romahtivat lahot kansanvastaiset hallitukset. Kesäkuun 20. päivänä Latvia, Liettua ja Viro saivat vapauden ja niihin pystytettiin jälleen neuvostovalta. Ne liittyivät sosialististen neuvostotasavaltojen veljesperheeseen.

Siitä on kulunut nyt 30 vuotta. Historian näkökulmasta se on melko lyhyt aika. Kuitenkin nuo viimeksi kuluneet kolme vuosikymmentä ovat yhteiskunnallis-taloudellisten ja poliittisten uudistusten osalta merkinneet Baltian maissa kokonaista vuosisataa. Kun nyt luomme silmäyksen kuljettuun taipaleeseen, näemme omin silmin, millaisiin saavutuksiin pystyy työn ihminen, kun hän käyttää hyväkseen todellista

---

tottuneet toisenlaiseen elämänmuotoon. Tällöin on tehtävä selväksi, mikä on säilyttämisen arvoista kulttuuria, mikä taas esim. vain jälkeenjääneisyyttä ja mitä olisi tehtävissä hankauskohtien eliminoimiseksi. Samanaikaisesti on kuitenkin opetuksella, kasvatuksella ja valistuksella, jotka on kohdistettava yhteiskunnan kaikkiin väestöryhmiin, pyrittävä aikaansaamaan keskinäistä kunnioitusta ja arvonantoa eri väestöryhmien kesken.

Oikeusneuvos
Voitto Saario

vapautta ja demokratiaa, jotka hän saa neuvostorakenteelta, ja millaisia mahtavia luovia voimia hänessä herää.

Mitä Baltian tasavallat itse asiassa olivatkaan menneisyydessä? Ne olivat imperialistisen valtioiden maatalousvaltaisia takamaita ja raaka-ainelähteitä. Monopolit, joiden käsiin ne olivat joutuneet vaativat puutavaraa, pellavaa, voita, pekonia, mutta eivät koneita. Niiden talouselämälle olivat ominaisia kaikki kapitalistisen talouden viat — tuotantoanarkia, ankara kilpailu, talouskriisit ja työttömyys. Teollisuus oli rappeutumassa.

Vasta neuvostovallan tultua perustetuksi alkoi näiden tasavaltojen kansantalouden voimakas kehitys. Ne järjestivät uudelleen talouselämänsä, yhteiskunta- ja kulttuurielämänsä sosialistisen järjestelmän mukaisesti. Näin syntyivät erittäin laajat mahdollisuudet talous- ja yhteiskunta- sekä kulttuurielämän kehittyä. Ja vaikka sosialismin rakennusvuoden keskeyttikin tuhoisa sota ja yli kolmevuotinen hitriläismiehitys, Latvia, Liettua ja Viro voittivat Neuvostoliiton muiden kansojen jatkuvan veljellisen tuen ja keskinäisavun turvin takapajuisuutensa, paransivat sodan jättämät syvät haavat ja kohosivat maailman teollisesti kehittyneiden maiden joukkoon.

TEOLLISUUS

Näiden tasavaltojen kansojen tärkeimpiä saavutuksia on kansantalouden laaja teollistaminen. Ottakaamme esimerkiksi Latvian sosialistinen neuvostotasavalta. Vaikka sen pinta-ala on vain 0,28 % Neuvostoliiton kokonaispinta-alasta ja väkiluku vajaa prosentti, niin se valmistaa joka neljännen sähköjunavaunun, joka viidennen radiovastaanottimen, joka seitsemännen dieselin ja joka yhdeksännen sähkölampun Neuvostoliitossa. Teollisuustuotannon määrä kasvoi tasavallassa vuodesta 1940 tähän hetkeen mennessä 25-kertaisesti.

Pelkästään viime vuonna tuotannon lisäys oli kaksi kertaa suurempi kuin tuotannon kokonaismäärä vuonna 1940. Tällaista teollisuustuotannon kasvuvauhtia ei tunneta missään Euroopan kapitalistisessa maassa. Latvian sosialistisen neuvostotasavallan teollisuustuotannon vuotuinen keskimääräinen lisäys oli vuosina 1951—68 asukasta kohti noin puolitoista kertaa suurempi kuin Länsi-Saksassa ja Italiassa, kaksi tai kaksi ja puoli kertaa suurempi kuin Skandinavian maissa ja Ranskassa ja viisi kertaa suurempi kuin Englannissa. Teollisuustuotannon kasvu turvataan täällä lisäämällä jatkuvasti työn tuottavuutta. Sangen kuvaavaa on sekin seikka, että viime vuonna teollisuustuotannon koko lisäyksestä tasavallassa saatiin yli 90 % lisäämällä työn tuottavuutta. Tämä saavutettiin tuloksena nykyaikaisen kaluston ja edistyksellisten valmistustapojen, pitkälle viedyn koneistamisen ja tuotantoproses-

sien automatisoinnin laajasta soveltamisesta tuotantoon samoin kuin työläisten ammattitaidon lisääntymisestä ja työn tieteellisen organisaation toteuttamisesta.

Latvialaiset teollisuustuotteet ovat ansainneet maineensa maailmanmarkkinoilla. Niitä viedään miltei 90 maahan. Puolassa, Unkarissa, DDR:ssä, Kuubassa, Bulgariassa, Romaniassa, Englannissa, Ranskassa, Intiassa, Afganistanissa ja myös monissa Afrikan valtioissa tunnetaan hyvin Latvian tuotantolaitoksilla valmistetut moottorit, magneettikäynnistimet, voitelulaitteet, jarrulaitteet, sähkökojeet, hydrokojeet, annostelupumput ja transistorivastaanottimet.

NEUVOSTO-LIETTUA on yltänyt suuriin saavutuksiin sosialistisessa kehityksessä. Koska täällä ei ole teollisuusraaka-aineiden tärkeimpiä lajeja — hiiltä, rautaa ja muita hyötykaivannaisia — se on teollisuutta rakentaessaan ryhtynyt kehittämään sellaisia uusia aloja, jotka vaativat verraten vähän raaka-aineita, esimerkiksi elektroniikkaa ja sähkötekniikkaa, kemiaa, koneenrakennusta, kojeenrakennusta ja laivanrakennusta. Kevyt- ja elintarviketeollisuus kehittyvät niinikään, samoin muut alat. On luotu suuritehoinen sähkövoimatalous ja rakennusaineteollisuus. Sodanjälkeisinä vuosina tasavallassa on rakennettu 276 suurta nykyaikaista teollisuuslaitosta ja tehdasosastoa. Satakunta uutta tuotantolaitosta, tehdas- ja tuotanto-osastoa on otettu tai otetaan käytäntöön kuluvana viisivuotiskautena. Ne jakaantuvat koko tasavallan alalle. Teollisuustuotannon määrä on lisääntynyt vuoteen 1940 verrattuna 28-kertaisesti. Nykyisin tuotetaan kahdessa viikossa yhtä paljon tavaraa kuin porvarillisen vallan aikana tuotettiin koko vuonna.

Kun Liettua aikaisemmin tuotti miltei kaikki teollisuustuotteensa tavallisimpia talousastioita myöten, niin nyt se toimittaa itse teollisuustuotteita, paitsi Neuvostoliiton muihin tasavaltoihin, myös yli 70 maahan. Erittäin täsmällisinä tunnetut liettualaiset metallisorvit pyörivät Italiassa, Japanissa, Suomessa, Afganistanissa, Kreikassa, Algeriassa, Turkissa, Pakistanissa, Jemenissä ja monissa muissa maissa. Liettuassa valmistettuja sähköhitsauslaitteita toimitetaan muutamiin kymmeniin maihin. Liettua vie niinikään tietokoneita, rakennuskalustoa, sähkölaskukoneita, myymäläkalusteita, polkupyöriä, rikkihappoa, huonekalujen sekä kevyen- ja elintarviketeollisuuden tuotteita.

VIROLAISET ovat yltäneet suuriin saavutuksiin käyttämällä hyväkseen sosialistisen talousjärjestelmän etuja. Lyhyessä ajassa he ovat kyenneet jälleenrakentamaan tasavallan teollisuus- ja maatalous-tuotannon ja muuttamaan maan pitkälle teollistuneeksi valtioksi. Nykyisin tasavallan teollisuus tuottaa 25,7 kertaa enemmän kuin vuonna 1940.

Teollisuustuotannon vuotuinen kasvu jo ylittää kaksin verroin sodanedellisen vuosituotannon koko määrän.

Nopeasti kehittyvä teollisuus on työllistänyt kaiken sen väestön, joka ei ole ollut maatalouden palveluksessa ja edistänyt samalla maanviljelysväestön ylijäämän poistamista. Maatalouden muuttuessa sosialistiseksi suurteollisuudeksi ja maataloustöiden koneistustason kohotessa maaseudulla on vapautunut huomattavasti lisää työvoimaa, joka nyt voidaan käyttää järkiperäisemmin hyväksi niin teollisuudessa kuin muillakin tasavallan kansantalouden aloilla.

Neuvosto-Viron kansantalouden poikkeuksellisen nopea kehitysvauhti on ollut mahdollinen siksi, että tasavallalla on ollut tilaisuus nojautua Neuvostoliiton teolliseen mahtiin sekä veljestasavaltojen pyyteettömään ja monipuoliseen keskinäisapuun.

Virolla on ainutlaatuiset paikalliset voimatalouden polttoainevarat. Sillä on suuret palavakiviesiintymät. Tästä johtuu voimatalouden ja palavakivikemiallisen teollisuuden voimakas kehitys tasavallassa. On taloudellisesti täysin perusteltavissa se kunniakas tehtävä, joka Virolle on asetettu: toimia Neuvostoliiton luoteisosan voimajärjestelmien tärkeimpänä energiantoimittajana.

Vuonna 1969 Virossa tuotettiin noin 10 miljardia kilowattituntia sähköenergiaa, kun sitä vuonna 1940 tuotettiin vain 190 miljoonaa kilowattituntia. Lisäys on siis 50-kertainen. Parhaillaan rakennetaan uutta suuritehoista voimalaitosta, jonka rakennustyöt saadaan lähivuosina päätökseen. Tämä nostaa tasavallan energeettistä tehoa miltei kaksin verroin.

Kiinteässä yhteydessä energeettisen teollisuuden kanssa kehittyy palavankiven käsittely. Palavakivijalostamot tuottavat suuren määrän kaasua, nestemäistä polttoainetta ja runsaasti erilaisia arvokkaita kemiallisia tuotteita kuten fenoleja, lakkoja, pesuaineita jne. Virossa toimivat myös sellaiset teollisuudenhaarat kuten koneenrakennus- ja kojeenrakennusteollisuus. Ne tuottavat etupäässä pienkoneita ja monimutkaisia radioteknisiä laitteita.

Maatalousvaltaisena maana porvarillinen Viro oli riippuvainen muista kapitalistisista suurvalloista ja tuotti ulkomaille vietäväksi etupäässä maatalouden raaka-aineita ja puolivalmisteita. Nykyään Viro vie teollisuustavaroita, valmiita tuotteita, kaikkea sellaista mikä on ominaista korkealle kehittyneelle teollisuusvaltiolle. Sillä on kiinteät ja monipuoliset taloussuhteet Neuvostoliiton kaikkiin veljestasavaltoihin. Sitäpaitsi se vie tuotteitaan 80 maahan.

MAATALOUS

Neuvostotasavallan vuosina myös tasavaltojen maataloudessa on tapahtunut hämmästyttäviä muutoksia. Leninin

osuustoimintasuunnitelman toteuttaminen teki lopun kulakkiorjuudesta ja maaseutuväestön laajojen joukkojen toivottomasta kurjuudesta. Neuvostorakenne loi rajattomat mahdollisuudet tuotantovoimien voimakkaalle kasvulle maaseudulla. Tasavalloista hävisivät heikosti tuottavat yksityiset pientaloudet sekä päivätyöläisten ja torppareiden suuri armeija. Neuvostovalta pelasti talonpojiston kurjuudesta ja köyhtymisestä.

Nykyisin Latvian, Liettuan ja Viron maatalous on pitkälle koneistettu kansantalouden haara. Niinpä Neuvosto-Latvian osuustoiminta- ja valtiotilojen pelloilla työskentelee yli 28 000 traktoria, noin 10 000 leikkuupuimuria ja paljon muuta kalustoa. Tasavallassa on kaikki osuustoiminta- ja valtiontilat sähköistetty ja sähkönkulutus on maaseudulla vuoteen 1938 verrattuna lisääntynyt miltei 400-kertaiseksi.

Kaikki tämä on huomattavasti helpottanut talonpojiston menneisyydessä niin raskasta ja näännyttävää työtä ja muuttanut sen verrattomasti tuottavammaksi. Nykyään tuotetaan jokaista maatalouden palveluksessa olevaa kohti miltei kolme kertaa enemmän kuin porvarillisen Latvian vuosina.

Maaseudun keskeisiksi hahmoiksi ovat muodostuneet agronomi, eläinlääkäri, koneinsinööri, koneenkäyttäjä. Tasavallassa ei nykyään ole ainuttakaan sellaista osuustoiminta- tai valtiontilaa, jolla ei olisi käytettävissään neljää tai viittä korkeakoulusivistyksen omaavaa spesialistia. Siksi on mahdollista harjoittaa maataloustuotantoa tieteellisellä pohjalla, käyttää laajassa mitassa hyväksi ensiluokkaista kokemusta ja saada kasvin- ja karjanjalostuksen tuotteiden määrä jatkuvasti lisääntymään. Tasavallan parhaat tilat, esimerkiksi Orgin piirin osuustoimintatila Lacplesis tuottaa 100 ha maa-alalla 1 100 sentneriä (110 000 kg) maitoa ja 83 sentneriä (8 300 kg) lihaa.

Sosialistinen järjestelmä on perusteellisesti muuttanut tilanteen myös Liettuan maaseudulla. Kaikki maa on valtion omaisuutta, joka on jaettu niille, jotka sitä viljelevät. Maaseudulle on saatu tehokasta kalustoa ja sähkövirta. Talonpojat isännöivät nyt itse nojautuen tieteellisiin perusteisiin.

Yli puolet Liettuan maatalouspinta-alasta tarvitsee maanparannusta. Nykyisin kuivatetaan salaojituksella yli 130 000 ha ylikosteita maita. Tämä on 11 kertaa enemmän kuin tällä tavoin kuivatettiin kahtena vuosikymmenenä porvarillisen vallan aikana. Yksikään Euroopan kapitalistinen maa ei vedä vertoja Liettualle maanparannustöiden mittojen ja vauhdin suhteen.

Kaikki tämä tuottaa tuloksia. Viime vuonna viljan satoisuus oli tasavallassa keskimäärin hieman yli 24 sentneriä (2 400 kg) hehtaarilta. Tämä on kaksi kertaa enemmän kuin

porvarillisen vallan suotuisimpina vuosina. Tasavallan karjanhoitajat tuottavat 146 sentneriä (14 600 kg) lihaa elopainoa ja 706 sentneriä (70 600 kg) maitoa jokaiselta 100 hehtaarilta viljelysalaa. Tämä on miltei kolme kertaa enemmän kuin kollektivisointia edeltäneen ajan tulokset. Maatalouden kokonaistuotanto on vuoteen 1940 verrattuna kasvanut yli kaksin verroin.

Neuvosto-Viron maatalouden ahertajat ovat niinikään saavuttaneet suurta menestystä. Siitä huolimatta, että maaseudun työntekijäin lukumäärä on huomattavasti supistunut — kaikkiaan 16 % työkykyisestä väestöstä on nykyään maaseudun palveluksessa — tasavalta tuottaa huomattavasti enemmän viljaa, perunaa, vihanneksia, lihaa, maitoa ja munia kuin ennen sotaa. Viljan satoisuus on kasvanut 11,5 sentneristä (1 150 kg) hehtaarilta vuonna 1940 25 sentneriin (2 500 kg) vuonna 1969 ja maidon keskimääräinen vuosituotanto 1 976 kilosta 3 258 kiloon.

Työn tuottavuus tasavallan maataloudessa on koneistamisen tuloksena lisääntynyt vuoteen 1940 verrattuna miltei viisinkertaisesti. Nämä ovat kenties vakuuttavimmat osoittajat, jotka luonnehtivat sosialistisen suurtalouden etuja pientalouksiin verrattuna. Tasavallan osuustoiminta- ja valtiontiloilla työskentelee nykyisin tuhansia korkea- ja keskikoulusivistyksen saaneita spesialisteja, jotka edistävät paitsi tuotantokulttuurin myös tapakulttuurin kohoamista.

Uuden yhteiskuntarakenteen myötä saapui Baltian tasavaltojen maaseudulle myös vauras ja kulttuuripitoinen elämä. Todistuksena siitä ovat maaseutuelämän uudet piirteet. Vanhojen moisioiden sijaan on kohonnut osuustoiminta- ja valtiontilojen asutuskeskuksia kerho- tai kulttuuritaloineen, kouluineen, sairaaloineen, myymälöineen, ravintoloineen ja muine yleisönpalvelulaitoksineen. Iltaisin maanviljelijöiden kodeissa syttyvät televisioiden kuvaruudut. Maataloustyöläisen ansiot vetävät vertoja kansantalouden muiden alojen työläisten palkoille, usein jopa ylittävätkin ne.

PARANEVAT OLOT

Talouselämän voimakkaan kehityksen pohjalla kohoaa vakaasti myös työtätekevien hyvinvointi. Pelkästään viime vuonna Latviassa reaalitulot kasvoivat asukasta kohti miltei kuudella prosentilla. Virossa on kansantulo viimeksi kuluneina neljänä vuotena noussut 3—5 %. Tällä pohjalla kasvavat vakaasti myös työtätekevien reaalipalkat. Asunnon- ja kulttuurirakennustoiminta vilkastuu jatkuvasti. Sodanjälkeisinä vuosina Neuvosto-Latviassa on otettu käyttöön noin 12 miljoonaa m² asuinpinta-alaa. Esimerkiksi Riiassa joka neljäs perhe on näinä vuosina saanut uuden asunnon. Kaupunkiin on kohonnut suuria asumalähiöitä

sekä kulttuuri- ja yleisönpalvelulaitoksia. Ei liene liioiteltua väittää, että koko tasavalta muistuttaa nykyään suurta rakennustyömaata.

Neuvostovallan oloissa Latvian, Liettuan ja Viron kansat saavat korjata kulttuurivallankumouksen hedelmiä. Sen selvimpiä osoittajia on kansanvalistuksen vauhti. Porvarilliset hallitukset pelkäsivät kansanvalistusta kuin myrkkyä ja tekivät kaikkensa pitääkseen kansan pimeydessä. Latviassa jokaisesta kuudesta kansakoulun ensimmäisille luokille kirjoittautuneesta lapsesta parhaassa tapauksessa vain yksi suoritti loppuun kuusivuotisen koulun. Maassa oli yli 200 000 luku- ja kirjoitustaidotonta. Samanlainen tilanne vallitsi Liettuassa. Virossa työläisperheiden lapsille paitsi korkeakoulu- myös oppikoulusivistyksen saaminen oli mahdottomuus. Nykyään Neuvostoliiton Baltian tasavallat ovat tunnettuja yleisestä luku- ja kirjoitustaidostaan. Niissä on toteutettu kahdeksanvuotinen ja yleinen keskikoulupakko. Kun lukuvuonna 1938—39 esimerkiksi Latviassa oli vain neljä korkeakoulua, niin nyt niitä on yhdeksän. Näissä opiskelee noin 40 000 ylioppilasta. Kenties seuraavanlainen vertailu on kiinnostava: Latvian sosialistisessa neuvostotasavallassa on 1 000 asukasta kohti kaksi ja puoli kertaa enemmän ylioppilaita kuin Ranskassa, kolme kertaa enemmän kuin Länsi-Saksassa. Vuosittain korkeakoulut valmistavat noin 4 000 spesialistia. Porvarillisen Latvian kahtena vuosikymmenenä niitä koulutettiin kaikkiaan vain 8 000.

Liettuassa opiskeli yleissivistävissä keskikouluissa ja keskiasteen erikoisoppilaitoksissa 35 000 nuorta, jotka suorittivat pääsytutkinnon. Tämä on yhtä paljon kuin oli oppilaita kaikissa kymnaaseissa, esikymnaaseissa ja teknikumeissa yhteensä porvarillisen vallan viimeisenä vuotena. Nykyisin Neuvosto-Liettuassa toimii nelisentuhatta keskikoulua, kahdeksanvuotista ja alkeiskoulua. Keskikouluissa käy kymmenen kertaa enemmän lapsia kuin vuonna 1939. Viime aikoina korkeakoulut ovat valmistaneet 75 500 spesialistia ja keskiasteen erikoisoppilaitokset 131 000 spesialistia. Porvarillisessa Liettuassa valmistui 20 vuoden aikana 303 insinööriä, 475 maatalouden spesialistia ja noin 400 lääkäriä. Virossa toimii korkeakoulusivistyksen saaneita spesialisteja kahdeksan kertaa enemmän kuin porvarillisen vallan aikana.

Neuvostoliiton Baltian tasavalloissa on muodostunut sosialistinen kulttuuri, joka on omaksunut kaiken sen arvokkaan ja edistyksellisen, mitä menneisyydellä on ollut annettavana. Todellisuuden innoittamina kirjailijat, taiteilijat, säveltäjät, arkkitehdit, teatterin ja elokuvan taiteilijat luovat suuria taiteellisia arvoja. Heidän tuotantonsa tunnetaan laajalti myös kansainvälisissä mitoissa.

Merkittävää on, että henkiset arvot ovat nyt laajojen kansanjoukkojen ulottuvilla. Esimerkiksi Liettuassa julkaistaan vuosittain noin 2 000 kirjaa, joiden yhteispainos on yli 15 miljoonaa kappaletta. Latvialaisten kirjailijoiden teoksia on käännetty 90 vieraalle kielelle ja ne ovat muodostuneet osaksi monikansaisen neuvostokirjallisuuden aarteistoa. Elokuva, radio ja televisio ovat vallanneet vankan jalansijan jokaisessa perheessä niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Kaikissa tasavalloissa on laaja kirjastojen, kulttuuritalojen, kerhojen ym. verkko, joka palvelee ihmisten vapaa-ajan tarpeita.

Neuvostoliiton Baltian tasavaltojen talouselämän ja kulttuurin 30-vuotiset tulokset ovat selvä todistus leniniläisen kansallisuuspolitiikan suuresta elinvoimasta. Toteutettiinhan kaikki, mikä täällä on kolmen vuosikymmenen aikana saatu pystyyn, Neuvostoliiton kansojen rikkomattoman ystävyyden ja veljellisen yhteistyön ansiosta.

Jokainen askel taloudellisen kehityksen, teknisen edistyksen ja kulttuurin nousun tiellä käy yhä pitemmäksi ja eteenpäinmeno nopeammaksi, koska Latvian, Liettuan ja Viron kansat nojaavat Neuvostoliiton veljeskansojen kaikkinaiseen ja pyyteettömään tukeen, joiden kansojen kanssa ne ovat katkeamattomin sitein yhdistetyt. Tämä ystävyys kesti koettelemukset Suuren isänmaallisen sodan ankarina vuosina ja on yhä lujittunut rauhanomaisen rakennustyön vuosina. (APN)

Latinalaisen Amerikan tie Brasilian ja Chilen esimerkkien valossa

Etelä-Amerikka on vastakohtien maa. Melkein kaikissa maissa siellä pitää valtaa erittäin ohut, mutta sitä äveriäämpi yläluokka, kansan enemmistön, sen laajojen pohjakerrosten kärsiessä pohjatonta aineellista puutosta. Asiaan kuuluu, että kansanjoukot elävät vielä mielivallan alaisina vailla demokraattisia oikeuksia. Ainoastaan kahdessa Latinalaisen Amerikan maassa — Kuubassa ja Chilessä — tavallinen kansa on onnistunut valloittamaan itselleen ihmisarvoisen aseman.

Suurimmassa osassa Latinalaista Amerikkaa asunnoista on valtava puute. Kun missään tämän alueen maassa ei edes suunnitella uusien asuntojen rakentamista esimerkiksi taajamiin alituisesti muuttavien perheiden tarpeita varten, lisääntyy asuntojen vajaus jatkuvasti. Toinen, osittain asuntokysymykseen mutta samalla myös kansan ravitsemustilanteeseen liittyvä vitsaus on korkea alle kouluikäisten lasten kuolleisuus, mikä on noussut suorastaan ahdistaviin lukemiin. Etelä-Amerikan maissa kuolee noin 100 alle vuoden ikäistä lasta 1000:sta, mikä on viisi kertaa enemmän kuin kehittyneissä maissa. Joillakin alueilla alle vuoden ikäisten lasten kuolleisuus saattaa olla kerrassaan 120:1 000.

Koulutustaso on Latinalaisen Amerikan maissa keskimäärin ottaen alhainen. Yli 15-vuotiaiden luku- ja kirjoitustaidottomien määrä oli vuonna 1950 noin 26 miljoonaa

henkeä, mutta vuonna 1970 se oli 28 miljoonaa henkeä. Vaikka tilanteessa näyttää tapahtuneen suhteellista parantumista, on se kuitenkin absoluuttisesti huonontunut. Lisäksi näistä luvuista ei näy lainkaan koulunsa keskeyttäneiden tai luku- ja kirjoitustaitonsa unohtaneiden määrä.

Työllisyysaste on alhainen. Keskimäärin 40 % Etelä-Amerikan aktiivista työvoimasta joutuu kärsimään alityöllisyydestä. Virallisestikin ilmoitettu työttömyys tekee 10 % aktiiviväestöstä ja kohoaa ainakin 9 miljoonaan henkeen.

Asukasta kohti tuleva tuotannon vuotuinen kasvu on ollut suhteellisen hidasta. Vuosina 1940—50 se oli 2,7 %, vuosina 1950—60 noin 2,2 % ja vuosina 1960—70 noin 2,5 %. Viimeisen kymmenvuotiskauden aikana kehittyneimmät maat lisäsivät vuosituotantoaan vähän yli 4 %.

Latinalaisen Amerikan maiden ja USA:n välinen kauppavaihto on huomattava. Sen osuus on yhä 35,5 % viennistä ja 38,5 % tuonnista. Kun otetaan huomioon Länsi-Euroopon maat ja Japani, vastaavat luvut ovat 69,3 % ja 70,0 %. Vientitavarat ovat pääasiassa raaka-aineita.

Ulkomaiden suorat sijoitukset Etelä-Amerikkaan ovat parin viimeisen vuosikymmenen aikana lisääntyneet nopeasti. Vuonna 1950 ne olivat noin 6 mrd. dollaria, mutta vuonna 1969 ne olivat kerrassaan 17,9 mrd. dollaria. Brasiliassa nämä sijoitukset kasvoivat tänä aikana 1,34 mrd. dollarista 3,66 mrd. dollariin ja Meksikossa 0,57 mrd. dollarista runsaaseen 3 mrd. dollariin. Ulkomaisten pääomavoittojen ja -korkojen vuotuinen nettosuoritus oli 1950- ja 1960-luvun vaihteessa keskimäärin 1,24 mrd. dollaria vuodessa, mutta vuosina 1969—70 se oli pyöreästi 2,60 mrd. dollaria vuotta kohti. Samanaikaisesti myös tämän maanosan maiden julkinen ulkomaanvelka kohosi nopeasti. Vuonna 1960 se oli noin 6,63 mrd. dollaria, josta se nousi vuoden 1968 loppuun mennessä 16,43 mrd. dollariin. Brasiliassa tällainen velka paisui 1,82 mrd. dollarista 4,31 mrd. dollariin ja Meksikossa runsaasta 1 mrd. dollarista yli 4 mrd. dollariin.

BRASILIAN ESIMERKKI

Latinalaisen Amerikan mittapuun mukaan Brasilia on yksi maanosan synkimmistä maista. Maahan on pystytetty sotilasdiktatuuri, jonka hallintomenetelmissä on annettu keskeinen sija suoranaiselle mielivallalle ja terrorille. Huhtikuussa 1964 perustettua sotilasjunttaa johtavan kenraali Garrastazu Medicin käskystä maassa on voimassa mm. tiukka kirjesensuuri. Lisäksi kodin koskemattomuus on kumottu, samoin ihmisten vapaa liikkumisoikeus. Asiaan kuuluu, että eräitä teoksia on kielletty ja takavarikoitu.

Mutta maassa vallitsee myös taloryhmien ja kokonaisten kaupunginosien saartoina ilmenevä joukkoterrori. Yhtenä tyypillisenä esimerkkinä siitä pidetään 4. päivänä marraskuuta 1970 toimeenpantua poliisivoimien ja armeijan yhteistä operaatiota maan tärkeimmissä kaupungeissa. Yksistään Sao Paolossa ja Rio de Janeirossa pidätettiin 30 000 poliisin ja sotilaan äkkirynnäköllä yhden ainoan päivän aikana noin 5 000 ihmistä. Perusteeksi riitti kansan pelotteleminen.

Huhtikuussa 1964 valtaan nousseen sotilasjuntan ensi hetkistä alkaen maassa on rakennettu laajinta ajateltavissa olevaa poliisilaitosverkostoa. DOPS:n nimellä tunnettujen entisten poliittis-yhteiskunnallisluonteisten osastojen rinnalle on vainotoimien välikappaleet organisoitu myös sotalaitoksen eri aloille. Puolustusvoimien sisässä toimivat armeijan poliisivoimat, laivastossa meripuolustuksen tutkimuskeskus ja ilmavoimissa poliisipalvelu. Sotalaitosta varten yleensä työskentelee sotilaallinen tiedotuspalvelu. Hallituksen käytössä on puolestaan valtion turvallisuuspoliisi ja jo vuonna 1964 perustettu valtion tiedustelupalvelu, jota on vuosikausia johtanut kenraali Garrastazu Medici. Hän on saanut koulutuksensa Washingtonissa kansainvälisessä sotilasakatemiassa. Lisäksi hän on useaan otteeseen pistäytynyt kartuttamassa tietojaan CIA:ssa ja FBI:ssä. Kaiken kukkuraksi jokaisessa osavaltiossa on vielä muita poliisivoimia ja vahvasti aseistettuja poliiseja. Kokonaan oman lukunsa muodostavat ammattisalamurhaajat, eräänlaiset teloituskomennuskunnat. Tällaisia joukkioita ovat mm. Sao Paolossa toimivat "Kuoleman eskadroona" ja "Ryöväreiden operaatio", jotka ovat hallituksen suojeluksessa.

"Kuoleman eskadroona" ja "Ryöväreiden operaatio" ovat surmanneet häikäilemättä monia tunnettuja yhteiskunnallisia toimihenkilöitä. Tällaisia ovat mm. vuoden 1970 vapun viettoon osallistumisen takia Sao Paolon vankilaan teljetty ja siellä surmattu kemianalan työläisten ammattiliiton johtaja Olavo Hansen, Sao Paolon pankkitoimihenkilöiden liiton puheenjohtaja Salvador Tolezano, joka salamurhattiin kadulla, kadulla ammuttu vallankumouksellinen Carlos Maringhela ja Joaquim Câmara Ferreiro sekä Rio de Janeiron vankilassa surmattu lehtimies Mario Alvesi jne.

Tietenkin on ilman muuta selvää, että ammattiliittoja vainotaan määrätietoisesti ja järjestelmällisesti. Ja mm. kaikki maatyöläisten oikeudet suurmaanomistajia tukeva sotilasjuntta on kumonnut siekailematta. Myöskään kansaan yhtyneet katolilaiset eivät ole säästyneet vainoilta tai väkivallalta. Siitä on runsaasti todistusvoimaista näyt-

töä, josta tässä kannattaa esitellä muutamia tapauksia esimerkin vuoksi.

Heti sotilasjuntan valtaannousun jälkeen tuomittiin pappi P. Franciso Lage 28 vuodeksi vankeuteen — myöhemmin hänen on onnistunut päästä maanpakoon Meksikoon. Arkkipiispa Don Helder Câmaraa vastaan suunnattu hyökkäys on ulotettu kuolemantuomiouhkaukseen asti. Pappismies Antonio Henrique Pereira Neto surmattiin ja paloteltiin vain sen takia että hän oli toiminut Don Helder Câmaran apulaisena. Tito de Alecanria ja muita dominikaanimunkkeja on kidutettu. Nunna Mautina Borges de Silveira pidätettiin aluksi, minkä jälkeen häntä pahoinpideltiin ja lopuksi karkoitettiin kokonaan maasta. Vuoden 1971 tammikuun 29. päivänä pidätettiin pappismies Giulio Vicini ja sosiaalihoitaja Yara Spadini ja kumpainenkin heistä joutui kidutettavaksi. Näiden rikkomusten takia jopa itse Sao Paolon arkkipiispa Paolo Evaristo Arns esitti vastalauseensa todettuaan sitä ennen näiden kahden arkkipiispakuntansa jäsenen kärsimät kidutukset. Vallanpitäjät ovat vangituttaneet kaikki katolisen työläisnuorisoliiton johtajatkin.

CHILEN KANSA UUDELLA TIELLÄ

Chilen kansa on työväenluokan ja sitä edustavan yhtyneen vasemmiston johdolla hylännyt vanhan ja suuntautunut yhteiskunnallisesti uudelle tielle. Kurssin muutokseen oli totisesti aihetta. Ennen vasemmistolaisen presidentin Salvadore Allenden valtaan nousua maata hallitsivat imperialistiset monopolit yhdessä suurmaanomistajien ja pankkiirien muodostaman harvainvallan kanssa. Kuvaavaa on, että luottoja saaneista 19 000 henkilöstä tai liikeyrityksestä pidätti 508 eli 2,7 % itselleen 48 % kaikista luotoista.

Pääoma oli kasaantunut muutamien etuoikeutettujen käsiin. Niinpä Chilen 10 suurinta osakkeenomistajaa omisti yli 90 % pääomasta. Teollisuudesta vuosittain kasvavasta uudesta kansantulosta 63 % sekä 37 % palkoista ja sosiaalikorvauksista valui muutamien liikemiesten ja ylimysten taskuihin. Omien ilmoitustensa mukaan maan 240 ylimystä ansaitsi 150 miljoonaa pesoa kuukaudessa henkeä kohti. Se vastaa 670 työläisen palkkaa ja 790 eläkeläisen eläkettä.

Ulkomaisilla, erityisesti pohjoisamerikkalaisilla yrityksillä oli Chilessä ennen yhtyneen vasemmiston voittoa keskeinen asema. Vierasmaalaiset yhtiöt saivat riistämällä maaperärikkauksia ja valvomalla ulkomaankauppaa vuosittain voittoa yli 300 miljoonaa dollaria. Talouden yksipuolisuutta kuvaa se, että kupari oli se tavara, josta maa sai yli 70 % dollarituloistaan. Tämä

teollisuus työllisti 25 000 chileläistä, ja yli 200 000 maan kansalaista sai suoraan tai välillisesti toimeentulonsa sen avulla. Suurmaanomistajat omistivat miljoonia hehtaareja maata ja harjoittivat monopoliasemansa turvin kaikenlaista vehkeilyä.

Tilanne muuttui nopeasti ristiriitaiseksi ja kehitystä jarruttavaksi. Barrikadin toiselle puolelle kerääntyivät monopolit ja maan harvainvalta. Toisella puolella seisoivat työläiset, pientalonpojat, toimihenkilöt, edistyksellinen osa sivistyneistöä sekä joukko pien- ja keskisuuria yrittäjiä. Kun porvarillinen hallitus ei kajonnut ulkomaisten monopolien etuihin, vaan tyytyi mitättömään maauudistukseen, ei kansalle jäänyt muuta vaihtoehtoa kuin ottaa valta omiin käsiinsä. Ja se tapahtui presidentin vaalien yhteydessä.

Yhtynyt vasemmisto on muodostanut erityisen kansan yhtenäisyysrintaman. Siihen kuuluvat kommunistinen, sosialistinen, radikaalinen ja sosialidemokraattinen puolue, kansan riippumaton toimintaliike (MAPU) ja riippumaton kansan toiminta (API). Ohjelmassaan kansan yhtenäisyysrintama asetti mm. seuraavat tavoitteet: valtaanpääsyn, demokraattisten oikeuksien turvaamisen ja laajentamisen, mielipiteen-, sanan- ja kokoontumisvapauden, kodin koskemattomuuden turvaamisen sekä rajoittamattoman yhdistymis- ja järjestymisvapauden. Ohjelmaan liittyy kohtia, joissa käsitellään perustuslakien ja valtion hallintokoneiston uudistamisen tarpeellisuutta. Ohjelmassa kiinnitetään huomiota oikeuslaitokseen ja ehdotetaan, että se organisoidaan ja sitä hallitaan järjestelmän autonomian ja taloudellisen riippumattomuuden perustalta.

Talouspolitiikassa tarkoitus on nojautua sellaiseen valtion sektoriin, jonka muodostavat jo valtion hallussa olevat tuotanto- ym. laitokset yhdessä kansallistettujen laitosten kanssa. Tämän valtion sektorin perustan muodostavat kupari, rauta, salpietari sekä muut kansantalouden perusrikkaudet ja sellaiset monopolistiset yritykset kuten Yarur S.A., Hirmas Rayon Said, Caupolican Chiguayante, sementtitehtaat, rautatiet, kuljetusvälineet, ilma- ja meriliikennelaitokset, öljyn ja sen sivutuotteiden — erityisesti nestekaasun — tuotanto, jalostus ja kuljetus, petrokemian, selluloosa- ja paperiteollisuus. Rinnalle muodostetaan yksityisen ja valtion omistaman pääoman turvin toimiva sekasektori.

Tarkoituksena on myös syvällisten maanomistusolojen uudistusten suorittaminen. Satoja kehnosti viljeltyjä suurtiloja pakkoluovutetaan. Maata annetaan köyhille tai maattomille talonpojille, jotta he voisivat viljellä sitä ja tuottaa väestölle tarvittavia tuotteita.

Väestön sosiaaliturvaa aiotaan parantaa ja sitä on jo suoritettukin. Tässä tarkoituksessa on mm. eläkkeitä suurennettu. Koska maassa vallitsee ankara asuntopula — asuntoja arvioidaan puuttuvan noin 500 000 — kiinnitetään erityistä huomiota asuntorakennustoimintaan. Väestön koulutustasoa pyritään niin ikään parantamaan.

On selvää, ettei suurpääoma katsele Chilessä alkuun päässyttä kehitystä kädet ristissä. Terrorikampanjoja on pantu alulle ja pyritty mm. finanssipoliittisilla keinoilla saattamaan maan talouselämä anarkiaan. Tällä tavalla pääomanomistajapiirit toivovat pystyvänsä herättämään kansan tyytymättömyyden yhtenäisyysrintamahallitusta kohtaan. Samassa tarkoituksessa CIA ja sen chileläiset liittolaiset ovat räjäytelleet pommeja pankeissa, julkisissa laitoksissa, palvelupisteissä, tehtaissa, sähkövoimalaitoksissa öljyvarastoissa ja jopa yksityiskodeissakin.

Hallituksella ja työväestöllä on onneksi omat puolustus- ja hyökkäyskeinonsa. Valtion sektorin tuotanto- ym. laitoksiin on asetettu erityisiä hallintoneuvostoja. Niihin kuuluu viisi kansanhallituksen, viisi tehdastyöläisten, johtokunnan ja teknisten toimihenkilöiden edustajaa. Neuvostot vastaavat tuotannon hoidosta ja organisoinnista, osto- ja myyntipalvelusta sekä yleensä tuotannosta ja laitosten johtamisesta. Lisäksi tuotantolaitosten eri sektoreille on asetettu toimikuntia, joiden vastuulla on työvälineiden ja kaluston mahdollisimman järkiperäinen käyttö ja tuotteiden laadun parantaminen. Yksityiseen sektoriin kuuluviin tehtaisiin ja laitoksiin on muodostettu tarkkailutoimikuntia. Niiden tehtävänä on tuotannon nousun turvaaminen, laitosten koneistojen käyttäminen mahdollisimman hyvin sekä tuotannon kasvun suosiminen, työpaikkojen lisääminen jne.

Chile on kulkemassa hyvää vauhtia kohti yhteiskuntaa, jossa vallitsee oikeudellinen, poliittinen ja taloudellinen tasa-arvoisuus.

Viljo Leinonen

Kuuban terveydenhuolto

Kuuban terveydenhuolto ennen vallankumousta vuonna 1959 on oiva esimerkki siitä miten tällainen yhteiskunnallinen organisaatio tyydyttää hallitsevan luokan tarpeita ja intressejä.

Terveydenhuoltopolitiikka noudatti siellä ennen vallankumousta samoja anarkistisia ja kaupallisia suuntaviivoja kuin vielä tänään muissa kapitalistisissa maissa, samoine kansalle tuhoisine seurauksineen. Kansallinen suunnitelma terveydenhuollon järjestelmästä ja tehtävistä puuttui täysin. Valtiollinen palvelu oli hyvin vähäistä ja tasoltaan huonoa. Valtiolliset sairaalat olivat heikosti varustettuja ja keskittyneet kaupunkeihin. Fidel Castro sanoi puolustuspuheessaan "Historia tulee vapauttamaan minut" vuonna 1953 epäonnistuneen Moncadan hyökkäyksen jälkeen: "Valtion alituisesti täynnä olevaan sairaalaan pääsee vain jonkun poliittisen pampun suosituksesta, joka vastalahjaksi vaatii onnettoman sairaan ja koko hänen perheensä äänet vaaleissa, jolloin Kuuban tilanne aina pysyy samana tai vieläpä kurjistuu."

Yksilölääketiedettä, jonka pääpaino oli lähinnä oireenmukaisilla hoidollisilla toimenpiteillä, eikä ennaltaehkäisevillä, sovelsivat yksityislääkärit (yli 80 %) kalliissa ja hyvin varrustetuissa yksityisklinikoissaan. Taloudellisen voiton ta-

voittelu oli heille tärkeintä; he erikoistuivat maksukykyisen yläluokan tauteihin, suorittivat mm. kalliita abortteja Miamista tulleille naisille jne. Neljäs osa maanviljelijäväestölle myydyistä lääkkeistä oli tehottomia puoskarilääkkeitä.

Ainoastaan sosialistinen vallankumous on mahdollistanut ne valtavat edistysaskeleet, jotka on tehty terveydenhuollon alalla 12 vuodessa. Vallankumouksen ideologian mukaan koko kansan terveydenhuolto on valtion velvollisuus, sen on oltava ilmainen ja kaikkien ulottuvilla. Tänään hoito ja lääkärin määräämät lääkkeet ovat ilmaisia, apteekeista ostetut lääkkeet ovat halpoja ja niiden hinta riippuu henkilön taloudellisesta asemasta. Terveydenhuollon tulee olla ensisijaisesti ennalta ehkäisevää, syrjimättä hoidollisia toimenpiteitä, ja lopuksi kansan tulee ottaa osaa terveydenhuollon työhön.

Terveydenhuoltoverkostoa on pyritty laajentamaan tasaisesti yli koko alueen, myös maan syrjäseutuihin. Ennen vallankumousta vuonna 1958 Kuubassa oli yhteensä 87 sairaalaa, kaikki kaupungeissa. Vallankumouksen jälkeen vuodesta 1959 vuoteen 1970 mennessä on rakennettu 188 sairaalaa, joista 43 sijaitsee maaseudulla. Sairaansijojen määrä on noussut 22 000:sta yli 45 000:een.

Uusi terveydenhuollon organisaatio takaa jokaiselle nopeasti lääketieteellistä apua. Maaseudulle on rakennettu hyvinvarustettuja (pieniä) sairaaloita, joissa on n. 30 vuodepaikkaa. Niissä työskentelee 2 lääkäriä ja hammaslääkäri. Näihin sairaaloihin lähetetään vaikeasti sairaat kylien sairastuvista, joissa toimii yksi lääkäri ja muutamia sairaanhoitajia. Vuodepaikkoja on 2—6. Täysin varustetut hammaslääkäribussit kiertävät seudulla. Syrjäisemmissä kylissä on Punaisen Ristin asemia, joita hoitaa joku kylän asukas, jolla on ensi-avun ja yksinkertaisen sairaanhoidon vaatima koulutus. Tämän vuoden loppuun mennessä saa jokainen taajama oman ambulanssin.

Tämä pitkälle kehitetty erilaisten laitosten verkosto takaa kaikille tarvitseville kunnollisen hoidon. Lääkärinkäynnit ovatkin roimasti nousseet (ylittävät esim. Ruotsin tason). Poliklinikoilla oli 33 miljoonaa käyntiä ja vuodeosastoilla hoidettiin miljoona potilasta. 91 % synnytyksistä tapahtuu nykyään sairaaloissa. Esimerkiksi Orienten maakunnassa ennen vallankumousta ainoastaan 20 % synnytyksistä tapahtui sairaaloissa. Tämä kaikki on tietenkin vaatinut suuren panoksen hoitohenkilökunnan kouluttamiseksi. Suoritus on todella mittava, koska vallankumouksen jälkeen lähti kolmannes koko lääkärikunnasta (n. 2 000) maasta. Esimerkiksi Havannan lääketieteellisen tiedekunnan 158 opettajasta muut paitsi 17 pakeni. Jo vuonna 1964 oli lää-

Nykyisessä Kuubassa kiinnitetään suurta huomiota kansan terveydenhoitoon. Tässä mielessä maahan rakennetaan jatkuvasti terveyden- ja sairaanhoitoa palvelevia laitoksia. Tämä palmupuiden keskellä seisova sairaalarakennus sijaitsee Holguinin kaupungissa.

käreitä jälleen yhtä paljon kuin ennen vallankumousta. Kuubalaiset sanovat, että lisäys olisi voinut olla suurempi, mutta on katsottu myös tärkeäksi tieteellisen tason ja laadun ylläpitäminen ja kohottaminen. Vuonna 1958 oli terveydenhuollon palveluksessa 8 870 työntekijää, tänään 87 646. Näistä on lääkäreitä 8 870 eli 1 jokaista 1 000 asukasta kohti. On kuitenkin katsottu, että kokonaistarve olisi 18 000 lääkäriä, jolloin heitä olisi mukana mm. kalastusaluksilla ja rahtilaivoilla. Kaksi uutta tiedekuntaa onkin perustettu, toinen Orientiin ja toinen Las Villasiin. Par'aikaa koulutetaan 4 500 lääketieteen opiskelijaa. Tavoite on 1 000 lääkärin valmistuminen vuodessa.

Luonnollisesti terveysmenot vievät suuren osan valtion budjetista. Vuonna 1969 menoerä oli 236,1 miljoonaa pesoa (peso = 1 $), kun se sitä vastoin vuonna 1958 oli 22,7 miljoonaa pesoa.

Aina vallankumouksen voitosta lähtien 1959 ovat USA:n imperialistit kaikin keinoin — sotilaallisin ja taloudellisin — yrittäneet estää ja vaikeuttaa sosialismin rakentamista. Epäonnistuneen Sikojenlahden maihinnousuyrityksen jälkeen 1961 USA aloitti täydellisen kauppasaarron. Lääkkeitä ja lääketieteellistä kirjallisuutta ei enää voitu ostaa USA:sta. Sama koski sairaalalaitteita, mikä aiheutti suuria vaikeuksia, koska valtaosa niistä oli amerikkalaisia ja niihin ei enää saatu varaosia. Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden avulla on näitä vaikeuksia voitettu. Vähitellen on vaihdettu kaikki tekniset laitteet sosialistisista maista ostettuihin.

Vallankumouksellinen terveydenhuolto korostaa voimakkaasti terveyden hoitoa, siis ennalta ehkäisevää toimintaa. Käyttäen hyväksi joukkotiedotusvälineitä, elokuvia, teattereita, julisteita jne. tehdään terveet elämäntavat tunnetuiksi. Hyvät ruokatottumukset, puhtaus ja liikunta ovat terveydelle keskeisiä. Nykyään kuubalaiset voivat syödä säännöllisesti ja riittäviä aterioita. Jokaiselle pystytään takaamaan riittävästi lihaa, vähintään 250 gr viikossa, kananmunia (väh. 4 kpl viikossa), hedelmiä, leipää, kalaa, riisiä, maitoa ym. tuotteita. Kaikki lapset saavat kouluissaan ja lastentarhoissaan litran maitoa päivässä. Aamiainen ja lounas tarjotaan ilmaiseksi 2,5 miljoonalle kuubalaiselle työpaikoilla tai oppilaitoksissa.

Tänään noin 1/4 kuubalaisista osallistuu aktiivisesti johonkin urheilumuotoon. Tieteelliset tutkimukset ja maailmalla saadut kokemukset osoittavat selvästi, että systemaattinen fyysisten aktiviteettien harjoittelu luo orgaanisia, toiminnallisia, psykologisia, moraalisia ja sosiaalisia muutoksia, jotka ovat perustavaa laatua. Tämä yhtyy tasapainoiseen kehitykseen ja edesauttaa sitä.

Myös hygienian alalla kuubalaiset ovat taistelleet suuria vaikeuksia vastaan. Esimerkkinä voi mainita ne lukuisat yli 300 vuotta vanhat kaupungit, joissa ei ollut minkäänlaista puhtaanapitolaitosta ja jotka vallankumous sai perinnöksi Batistan ajoilta. Samoin trooppinen ilmasto vaatii erittäin hyviä säilytysmenetelmiä. Ihmisten henkilökohtaiseen puhtauteen on kiinnitetty erittäin suurta huomiota. Kuubalaiset korostavatkin, että mitään suuria edistysaskeleita ei voida saavuttaa terveydenhuollon alalla ilman kansan tukea.

Kuubassa on vielä melko paljon meidän oloissamme jo harvinaisiksi käyneitä suurperheitä. Perheen suuruus ei kuitenkaan ole enää Kuubassa mikään rasite, koska nykyinen järjestelmä turvaa kaikille ihmisarvoisen elämän.

Kansa on saatava ottamaan osaa aktiivisesti terveydenhuollon työhön. Kansalle annetaan ratkaistavaksi konkreettisia ongelmia. Ammattiyhdistysliikkeet ja joukko-organisaatiot, kuten naisliitto (FMC) ja paikalliset vallankumouksen puolustuskomiteat ottavat osaa eri kampanjoihin. Esimerkiksi ensimmäisen suuren joukkorokotuksen, poliorokotuksen, jossa rokotettiin yli 2 milj. lasta, suoritti melkein yksinomaan kansa. Joka vuosi rokotetaan nykyään satoja tuhansia lapsia isoarokkoa, tuberkuloosia, keuhkotautia, hinkuyskää, jäykkäkouristusta, kurkkumätää ja lavantautia vastaan. Kansan suorittamat rokotukset viedään läpi alle vuorokauden; aamusta iltaan kansa rokottaa yli miljoona lasta.

Kuuban saavutukset terveydenhuollon alalla ovat suuremoiset. Sairaudet ja sairastavuus muistuttavat enemmän teollisuusmaiden kuin alikehittyneiden maiden tapauksia. Yleisimmät kuolinsyyt ovat sydän- ja verisuonitaudit, syöpä ja aivoverenvuoto. Tilastot osoittavat, että vallankumouksellinen ote saa sairaus- ja kuolleisuusluvut laskemaan ainutlaatuisella tavalla. Lapsikuolleisuus on laskenut puoleen, ollen tänään 39—41 1 000 lasta kohden. Tavoite on 1980 20—22 1 000 kohden. Ruotsissa vastaava luku on noin 20/1 000 mikä on maailman parhaimpia. Inter American Development Bank on todennut, että 9 Latinalaisen Amerikan maassa lapsikuolleisuus on 80/1 000 ja kahdessa 100/1 000. Missään Latinalaisen Amerikan maassa lapsikuolleisuus ei ole pienempi kuin 42/1 000. Malariaan sairastui ennen vallankumousta vuosittain 7 000—10 000 henkeä, tänään se on kokonaan hävitetty Kuubassa. 1964 maailman terveysjärjestö WHO totesi, että Kuuba on myös päässyt poliosta. Suolistoripuli kuului viiteen tavallisimpaan kuolinsyyhyn aikaisemmin ja on sitä vieläkin muualla Latinalaisessa Amerikassa. Columbiassa luku on 105,4 100 000:sta, Guatemalassa 229, Venezuelassa 64,4 ja Perussa 103,5. Kuubassa luku oli vuonna 1962 50,8 ja vuoteen 1966 mennessä luku oli laskenut 19,6. Tämä vähennys 50,8:sta 19,6:een neljässä vuodessa pelasti 2 500 henkeä kuolemalta.

Kuuba on jälleen esimerkki siitä, että vasta syvälliset taloudelliset ja sosiaaliset rakennemuutokset, sosialistinen vallankumous mahdollistaa kokonaisvaltaisen, suunnitelmallisen ja edistyksellisen terveydenhuollon.

Barbara Wahlberg

Tieteellistekninen vallankumous

Elämme maailmanlaajuista kapitalismista sosialismiin siirtymisen aikaa, jonka aloitti lokakuun suuri vallankumous Venäjällä. Koko maailman taloudellista, poliittista ja kulttuurikuvaa hallitsee kahden maailmanjärjestelmän, sosialismin ja imperialismin välinen kilpailu. Kapitalistisissa maissa tapahtuu jatkuvia muutoksia elinkeinorakenteessa, teollisuus- ja pankkipääoman yhteenkietoutumista ja monopolien muodostumista sekä valtion osuuden ja vaikutusvallan kasvua kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla. Suomikin on tällainen valtiomonopolistisen kapitalismin maa.

Toisen maailmansodan jälkeen on kaikkien kehittyneiden maiden talouselämässä tapahtunut merkittävä muutos, joka koskettaa kaikkia tuotannontekijöitä, energialähteitä, työn esinettä ja työvälineitä, tuotannon ja talouden kaikkia aloja, teollisuutta, rakennustoimintaa, maataloutta, liikennettä, kauppaa, palvelua jne. Tämä muutos on toinen teollinen vallankumous eli tieteellistekninen vallankumous.

Tieteellisteknisen vallankumouksen lähtölaukauksena voidaan pitää Hirošiman atomipommia v. 1945. Se merkitsi uuden energialähteen — ydinenergian — käyttöönottoa, ratkaisevia muutoksia siihenastisessa tekniikan tasossa, automaation teknologista sovellutusta.

Tieteellistekninen vallankumous ei kuitenkaan ole mikään yhtäkkinen harppaus vaan vuosikymmenien aikainen muutosprosessi. Tieteellisteknisen vallankumouksen perussisältönä on tuotantovoimissa tapahtuva ja jo osittain tapahtunut muutos, mekaanisista tuotantojärjestelmistä auto-

matisoituihin siirtyminen. Tämä on se taloudellisessa perustassa tapahtunut muutos, joka vuorostaan vaikuttaa yhteiskunnan sosiaalis-taloudelliseen, poliittiseen, ideologiseen ja henkiseen elämään. Tämän mullistuksen alulle panevana voimana oli uusien luonnontieteen ja tekniikan alalla tapahtuneiden keksintöjen käyttöönotto teolliseen tuotantoon. Automaattisten tietojenkäsittely- ja tuotantojärjestelmien soveltaminen tuotannossa (ja muuallakin yhteiskunnassa) ilmentää parhaiten muutoksen luonnetta. Se merkitsi laadullista muutosta teknologisessa tuotantotavassa, ja se on muuttanut merkitsevästi työn luonnetta. On tapahtunut tieteen muuttuminen välittömäksi tuotantovoimaksi.

TIETEESTÄ TUOTANTOVOIMA

Tieteen muuttuminen tuotantovoimaksi ilmenee pääasiassa kahdella tavalla.

Ensiksikin siten, että tieto esineellistyy uusissa tuotantovälineissä, tuotantomenetelmissä ja uudenaikaisessa teknologiassa. Toiseksi se ilmenee työntekijöiden tason jatkuvana kohoamisena elävän työn tullessa yhä monimutkaisemmaksi ja työn luonteen muuttumisena. Tämä kehitys ei suinkaan ole ihan yksioikoista ja kapitalismin oloissa se on huomattavan ristiriitaista.

Tiedon esineellistyminen selkenee ehkä hieman pienen ajatusjuoksun avulla. Aikaisemmin, aina käsityökaudelta manufaktuuriin ja pitkälle kapitalismiinkin saakka, tuotanto perustui kokemukseen ja jonkinlaiseen perittyyn ammattitaitoon, kuten leivän leipominen tai sukkien kutominen. Nyt sen sijaan voidaan valmistaa vaikkapa viinaa puusta ja juhlapuvun raaka-aineena on voinut olla vuoriöljy. Ne kemialliset ja teknologiset prosessit, joita näiden tuotteiden valmistamiseen tarvitaan, edellyttävät syvälle menevää luonnontieteellistä ja teknistä asiantuntemusta. Lopputuotteissa voidaan todella katsoa melkoisen osan olevan esineellistynyttä tietoa.

Aikaisemmin, aina vuosisadan vaihteeseen saakka ja vielä sen jälkeenkin, tekniikka oli tieteen kehityksen edellytys. Puutteellisista teknisistä välineistä johtui, ettei päästy tutkimaan aineen pienimpiä rakenneosia, atomeja ja ydinhiukkasia, matalien lämpötilojen mekaniikkaa, ulkoavaruutta jne. Nyt tilanne on kääntynyt päinvastaiseksi: tieteestä on tullut tekniikan kehityksen ja tuotannon kasvun edellytys.

Tällä hetkellä esim. DDR:ssä lasketaan, että tuottavuuden kasvusta peräti 80—90 % nojaa koulutukseen ja tieteellisten tutkimustulosten nopeaan soveltamiseen teollisessa tuo-

tannossa. Tieteellisten keksintöjen käytännön sovellutukseen tarvittava aika onkin supistunut jyrkästi. Voidaan havaita, että 17. ja 18. vuosisadalla kului 50—100 vuotta ja enemmänkin tieteellisen teorian keksimisestä sen tuotantoon ottamiseen, mutta nyt tuo aikaväli on supistunut jopa muutamaan vuoteen. Esim. valokuvauksen keksimisestä (1727) kului 102 vuotta ennen kuin se tuli teolliseen tuotantoon (1829), puhelin lojui hyllyllä 56 vuotta (1820—1870), radio 35 vuotta, tv enää vain 14 vuotta (1922—1936), transistori 5 vuotta ja laser 7 kuukautta.

Olavi Niitamo on tutkinut teollisuuden tuottavuuden kasvun osatekijöitä Suomessa vuosien 1925 ja 1952 välisenä aikana. Tulosten mukaan oli prosentin suuruisesta pääoman lisäyksestä aiheutunut keskimäärin 0,26 %:n lisäys tuottavuudessa, vastaavasta työvoiman lisäyksestä 0,74 %:n kasvu. Yhden prosentin lisäys työntekijöiden tietotasossa (mitattuna niinkin mitättömällä indeksillä kuin keskikoulutodistusten lukumäärällä) oli aiheuttanut keskimäärin 1,2 %:n kasvun tuottavuudessa, eli enemmän kuin vastaava pääoman ja työvoiman lisäys yhteensä. Länsi-Saksassa vastaava luku oli 1,9 %.[1])

Tieteellisteknisessä vallankumouksessa on merkittävää myös uusien energialähteiden, raaka-aineiden ja tuotannon alojen käyttöönotto. Lihastyövoiman sijaan on tullut sähkö, höyry, kaasu ja viimeksi ydinenergia ja jopa gravitaatio. Pystytään käyttämään atomin ydinlatausta teollisuuden voimanlähteenä, samoin muuttamaan esim. kuun energiaa sähkövoimaksi: yleensäkin tekniikan kehitys ja perusteellisempi tietous luonnon, materian lainalaisuuksista mahdollistaa mm. energiamuotojen muuttamisen toiseksi: valo, lämpö jne. voidaan muuntaa sähköksi ja mekaaniseksi energiaksi. Myös raaka-aineiden osalta on tapahtunut muutoksia esim. synteettisten, keinotekoisten raaka-aineiden tullessa entistä laajempaan käyttöön. Tämä on merkinnyt samalla uusien tuotannon alojen syntyä ja erityisesti kemian teollisuuden aluevaltauksia: petrokemia ja muoviteollisuus ovat uusimpia tuotannon aloja ja samalla voimakkaimmin lisääntyviä. Lisäksi tuotantomenetelmissä tapahtuu koko tuotantoelämässä, niin maataloudessa kuin teollisuudessakin, siirtymistä kemialliseen teknologiaan. Yhä enenevässä määrin pyritään myös jäljittelemään luonnon omia prosesseja, ottamaan biologisia menetelmiä teolliseen tuotantoon. Saa nähdä, mitä uusia tuotannon aloja lisääntyvä avaruuden tuntemus tuo tullessaan.

TEKNIIKAN HISTORIASTA

Tärkein ja ratkaisevin muutos on kuitenkin, kuten jo mainitsin, automaation käyt-

töönotto teknologisessa tuotantoprosessissa (ja muuallakin yhteiskuntaelämässä, kuten esim. liikenteen, tietoliikenteen ja kaupan sekä palvelujen alalla). Se on merkinnyt t y ö n l u o n t e e n muuttumista, niin ruumiillisen kuin henkisenkin työn siirtymistä koneiden suoritettavaksi, t y ö n e s i n e e l l i s t y m i s t ä.

Jotta voitaisiin syvällisemmin ymmärtää, mitä automaation tulo on merkinnyt, on syytä tarkastella tekniikan historiaa. Marx tarkastelee tekniikan kehitystä historiallisena prosessina, jossa ihmisen tekemä työ siirtyy aste asteelta johdonmukaisesti teknisten välineiden suorittamaksi, työ esineellistyy.[2])

Karl Marx sanoi yli sata vuotta sitten:

"Luonto ei rakenna mitään koneita, vetureita, rautateitä, sähkölennättimiä eikä kehruukoneita jne. Ne ovat kaikki luonnonmateriaalia, joka on muutettu ihmistahdon vallan elimiksi luontoon nähden, siis elimiksi, joiden tehtävänä on tuon tahdon täytäntöön paneminen luonnossa, ne ovat ihmiskäden luomia ihmisaivojen elimiä, e s i n e e l l i s t y n y t t ä t i e d o n v a l t a a. Kiinteän pääoman kehittyminen osoittaa, missä määrin yleinen yhteiskunnallinen tieto, knowledge, on muuttunut välittömäksi tuotantovoimaksi ja siitä johtuen yhteiskuntaelämän ehdot itse joutuneet ihmisajattelun valvonnan alle ja muuttuneet sen mukaisiksi."[3])

Kiinteän pääoman kehitysaste siis osoittaa, missä määrin tiede on muuttunut tuotantovoimaksi: tämä näkyy ennen kaikkea tekniikan ja tuotantovälineiden kehityksenä. Siksi on syytä määritellä t e k n i i k k a, mitä sillä ymmärretään marxilaisessa sosiologiassa.

"Tekniikka on yhteiskuntaihmisen keinotekoisten toimintaelinten järjestelmä, niiden elinten järjestelmä, joilla hän toteuttaa valtaansa luontoon nähden. Tuo järjestelmä syntyy historian kulussa, jolloin työtoiminnot, harjaannus, kokemus ja tiedot esineellistyvät luonnon materiaalissa, se syntyy luonnon voimien ja lainmukaisuuksien tiedostamisen ja tuotannollisen hyväksikäytön tietä."[4])

Tekniikka ei siis ole pelkkä työvälineiden kokoelma, vaan ratkaisevaa on siinä suhde ihmiseen, ns. tekniikka—ihminen -järjestelmä. Marx määrittelee t y ö n tapahtumaksi, jossa ihminen omalla teollaan välittää, ohjaa ja valvoo ainesten vaihtoa itsensä ja luonnon välillä. Työhön, aineelliseen tuotantoon, osallistuu kolme tekijää: ihminen, työväline ja työn esine. Työväline esittää välittävää osaa ihmisen (yhteiskunnan) ja työn esineen (luonnon) välillä. Tekniikan sosiaalisena teh-

tävänä on helpottaa työponnistuksia ja kohottaa työn tuottavuutta. Työvälineet yhdessä ihmisen kanssa muodostavat kokonaistyökoneiston. Tekniikan kehityksessä ovat vallankumouksellisia "harppauksia" olleet muutokset, jotka ovat merkinneet ihmisen suhteen muuttumista tekniikkaan, muutosta kokonaistyökoneiston eri osien välisissä suhteissa. Ne ovat merkinneet muutosta teknologisessa tuotantotavassa, mikä ei vielä sinänsä suinkaan ole merkinnyt yhteiskunnallisen tuotantotavan muuttumista.

I KÄSITYÖ

Ensimmäinen vaihe tekniikan historiassa ulottuu ihmisen varhaishistoriasta aina kapitalismin syntyvaiheisiin asti. Tänä kautena oli vallitsevana työn muotona käsityö: ihmiset muokkasivat luontoa työkaluilla, joita he itse välittömästi käyttivät. Sama työn peruskaava oli vielä manufaktuurissakin vallalla. Ihmisellä oli näin ollen välitön suhde työn kohteeseen, ja hänen oma työskentelynopeutensa ratkaisi työn tulokset. Hän oli koko ajan subjektina kokonaistyökoneistossa, jolla ei ollut mitään työläisestä riippumatonta "objektiivista luurankoa". Neuvostoliittolainen professori Volkov nimittää tätä kokonaistyökoneiston henkilöllisten ja esineellisten ainesten yhdistämistapaa yksinkertaisimpien työkalujen syntymähetkestä koneelliseen tuotantoon saakka subjektiiviseksi.

II KONETYÖ

Siirtyminen koneeseen muuttaa työtilanteen ratkaisevasti. Koneesta tulee kokonaistyökoneiston perusta, ja ihminen muuttuu tuotantoprosessin aineellisen perustan asemesta koneen välikappaleeksi. Kokonaistyökoneisto muuttuu henkilöllis-esineellisestä esineellis-henkilölliseksi (ts. kokonaistyökoneistossa esineellisellä osalla, työvälineellä on ihmiseen nähden määräävä asema työprosessissa) ja näiden ainesten yhdistämistapaa voidaan nimittää objektiiviseksi. Tämä siirtymävaihe tapahtui suurin piirtein 1700-luvun puolivälistä alkaen 1800-luvun alkupuolelle, ensin Englannissa, ja sitä nimitetään ensimmäiseksi teolliseksi vallankumoukseksi. Ratkaisevaa oli työkalukoneen keksiminen, jossa ihmisen suhde työn kohteeseen muuttui. Osa ruumiillisesta työstä siirtyi koneen suoritettavaksi, ts. tapahtui ruumiillisen työn esineellistymistä.

Tämä ns. mekanisoidun teollisuuden aika kesti aina toiseen teolliseen vallankumoukseen, tieteellistekniseen vallankumoukseen asti tällä vuosisadalla. Tälle kaudelle oli luonteenomaista se, että ihminen on sidottu koneeseen ja kone määräsi ihmisen työtahdin. Kone aiheutti laajoja sosiaali-

sia ongelmia, työttömyyttä ja työtahdin kiristymistä, ja oli luonnollista, että työläiset reagoivat koneiden tuloon perin vihamielisesti. Tämän asteinen mekanisointi muodostui ihmisen kehityksen jarruksi sillä kone kahlitsi ihmisen luovien kykyjen käyttömahdollisuuksia alistamalla hänet yksitoikkoiseen työhön. Samalla ihmisestä muodostui tuotannon kehityksen jarru, koska hänen fyysinen suorituskykynsä asetti rajat työskentelynopeudelle.

III AUTOMAATIO

Tieteellisteknisen vallankumouksen myötä ihminen vapautuu koneen kahleista automaation käyttöönoton seurauksena, joka edustaa kolmatta vaihetta tekniikan kehityksen historiassa. Tässä tapahtuvaa laadullisesti uutta henkilöllisten ja esineellisten ainesten yhdistämistapaa Volkov luonnehtii vapaaksi, sillä siinä ihminen vapautuu välittömästä aineellisesta tuottavasta ruumiillisesta työstä ja ikään kuin "asettuu tuotantoprosessin rinnalle, sen sijaan että olisi sen päätekijä". (Marx). Automaation varsinaisena tarkoituksena tulisi olla hävittää ristiriita esineellisten ja henkilöllisten ainesten väliltä, ihmisen ja koneen väliltä, murtaa vuosisatainen kahle, joka yhdistää ihmisen ja tekniikan yhtenäiseksi työkoneistoksi ja toimia Herkuleena, joka vapauttaa Prometheuksen ja antaa tälle mahdollisuuden ryhtyä suorittamaan suuria tehtäviään.[5])

Tässä tekniikan kehityksen kolmannessa vaiheessa, joka parasta aikaa nyt on menossa, tapahtuu niin ruumiillisen kuin, ja erityisesti, myös henkisen työn esineellistyminen, ajattelevien koneiden ilmaannuttua markkinoille. Sellaista ihanneolotilaa, jossa ihminen olisi kokonaan vapautunut ruumiillisesta työstä aineellisessa tuotannossa ja siirtynyt yksinomaan suunnittelu-, valvonta- ja johtamistehtäviin ei vielä ole saavutettu missään.

Automaatio merkitsee teollisessa tuotannossa lähinnä kolmea seuraavaa seikkaa:

1) aikaisemmin erillisinä suoritettujen koneellisten operaatioiden yhdistämistä jatkuvan tuotannon sarjoiksi tai aggregaateiksi, joissa koko tuotantoprosessi tapahtuu automaattisesti, so. vaaditussa järjestyksessä ihmiskäden välillä koskematta;

2) tuotantoprosessin automaattista säätelyä, ts. säätelyä automaattista takaisinkytkentää käyttäen: säätölaitteet vertaavat prosessin tosiasiallista kulkua ohjelmaan ja korjaavat poikkeamat ihmiskäden koskematta;

3) tietokoneiden käyttämistä tuotantoprosessia koskevien tietojen keruuseen ja muokkaukseen, edelleen prosessin optimoimiseen saatujen tietojen perusteella ja impulssien antamiseen konejärjestelmälle.[6])

Automatisoidulle tuotantoprosessille siis on ominaista jatkuvuus, katkottomuus: raaka-aineesta valmiiseen tuotteeseen saakka on kaikki työvaiheet saatettu koneiden suoritettavaksi, ja tällainen on ominaista nimenomaan kemian teollisuudessa. Automaatiota käytetään toki muuallakin kuin tuotannossa, kuten esim. kaupan, liikenteen, palvelujen jne. alalla.

Siirtymävaihetta koneista automaattisiin koneisiin edustavat ns. puoliautomaatit, jaksolliset työkoneryhmät. "Automatisointi" suoritetaan tässä tavallisesti mekaanisin keinoin, ilman kyberneettisiä laitteita, ts. ilman tietojenkäsittelykoneita. Puoliautomaatiossa työläinen on vielä mukana työprosessissa täydentäen sitä omalla lihastyövoimallaan, hermostollaan jne. Ensimmäisiä tällaisen "automaation" sovellutuksia olivat Fordin tehtailla Detroitissa 1940-luvulla käyttöönotetut liukuhihnat. Niissä työprosessi lähentelee jatkuvaa, mutta ihminen ei suinkaan ole vapautunut varsinaisesta työprosessista henkisiin toimintoihin, vaan on päinvastoin joutunut alistumaan sen entistä nöyremmäksi orjaksi suorittamaan päivästä toiseen yksitoikkoista työosuuttaan koneen määrätessä työtahdin.

Kapitalismin oloissa automatisointi jääkin usein tälle puoliautomaation tasolle, sillä se on useimmiten edullisinta: kallispalkkainen ammattityövoima korvataan koneilla ja niiden avulla yksinkertaisia työvaiheita suorittavilla, tavallisesti alhaisen koulutuksen saaneilla pienipalkkaisilla työläisillä. Tämä merkitsee työn tuottavuuden lisääntymistä ja ihmistyön riistonasteen kohottamista äärimmilleen.

Varsinaisessa automaatiossa voidaan kuitenkin vielä erottaa kolme eri astetta[7]):

1) **Alkeellinen automaatio,** jossa erilliset työkoneistot toimivat automaattisesti ja työläinen suorittaa ainoastaan työprosessin yleistä valvontaa ja koneistojen esisäätöä ja korjausta. Työläinen saa jo näissä oloissa suhteellisen toimintavapauden, sillä hän ei ole välittömästi ja jatkuvasti sidottu koneen työrytmiin.

2) **Kehittynyt (täys-) automaatio,** jossa koko tuotantolaitos on automatisoitu. Elektroninen keskusohjausjärjestelmä valvoo kaikkien tuotantoprosessien kulkua, koneistojen esisäätöä, täyttöä ja tyhjennystä, raaka-aineiden, puolivalmisteiden ja valmiiden tuotteiden kuljetusta. Tässä työläinen ei itse osallistu välittömästi tuotantoprosessiin. Esimerkkinä voidaan mainita kauko-ohjattu vesivoimalaitos.

3) **Loppuun viety (täydellinen) automaatio** merkitsee koko yhteiskunnan mitassa tapahtuvaa automaattista tuotantoa suunnittelusta valmiiden tuotteiden luovutukseen saakka.

Automaation eri asteiden erottaminen on tärkeää sen vuoksi, ettei nähtäisi sitä pelkästään kielteisenä seikkana, joka yksinkertaistaa työtoiminnot, pakottaa ihmisen kiristyneeseen työtahtiin ja vihdoin aiheuttaa työttömyyttä koneen korvatessa ihmistyön. Automaation ja yleensä koko tieteellisteknisen vallankumouksen seuraukset riippuvat siitä, eletäänkö kapitalistisessa vaiko sosialistisessa valtiossa, ts. siitä kenen, minkä luokan käsissä tekniikka on. Kapitalisteille tieteestä on tullut uusi, välttämätön luokkaherruuden säilyttämisen ja voittojen lisäämisen välikappale. Sosialistisessa järjestelmässä automaatio ja tiede kokonaisuudessaan merkitsee entistä suurempaa vapautta, vapautta epämiellyttävistä, yksitoikkoisista, raskaista työvaiheista, vapaa-ajan lisääntymistä ja entistä suurempia mahdollisuuksia oman itsensä fyysiseen ja henkiseen kehittämiseen.

Kapitalistien on pakko ottaa automaatiota käyttöönsä kiristyneen kilpailun vuoksi monopolien välillä ja erityisesti sosialistisen maailmanjärjestelmän kanssa. Kapitalisti ottaa automaatin käyttöönsä vain siksi, "ettei se lakkoile eikä vaadi palkankorotuksia".

IBM:n, yhden suurimman tietokonefirman, mainoksessa on sanat "Koneen tulee tehdä työ ja ihmisen ajatella". Tämä on pelkistettynä automaation olemus, mutta se on samalla erittäin vaarallinen kapitalistiselle maailmanjärjestelmälle kokonaisuudessaan. Kun ihminen ajattelee ja tekee sen perin pohjin, niin hän ei enää suostu olemaan työn orjana: ihminen—konesuhteen sijaan tulee ajankohtaiseksi kysymys ihminen—ihminen -suhteesta eli toisin sanoen siitä, kuka omistaa tuotantovälineet. Tieteellistekninen vallankumous epäilemättä valmistelee valtiomonopolistisen kapitalismin oloissa aineellisia edellytyksiä sosialismiin siirtymiselle.

TIETEELLISTEKNINEN VALLANKUMOUS JA IMPERIALISMI

Kapitalistit ovat aina pyrkineet maksimoimaan voittonsa keinoilla millä hyvänsä. Tieteellistekninen vallankumous, tieteen muuttuminen tuotantovoimaksi on tuonut uusia muotoja voittojen lisäämiseen. Kiristyvä kilpailu pakottaa muodostamaan yhä suurempia tuotantoyksikköjä, jotka pystyvät hallitsemaan omaa alaansa koti- ja kansainvälisillä markkinoilla, ts. monopolien syntyyn. Ainoastaan nämä kykenevät suorittamaan tarvittavia investointeja tutkimustyöhön ja tuotantotekniikan uusintamiseen. Niihin uhrataankin entistä suurempia varoja. Esim. USA:ssa käytettiin v. 1964 talouselämää palveleviin tutkimus- ja parannustöihin 133 kertaa enemmän varoja kuin

v. 1921 ja 35 kertaa niin paljon kuin v. 1940.

Tuottavuuden lisäämiseen tähtääviä investointeja ei yleensä kuitenkaan niinkään käytetä tuotannon laajentamiseen työpaikkoja lisäämällä vaan uusimalla ja modernisoimalla tuotantotekniikka, rationalisoimalla, automaation käyttöönotolla. Vaikka tämä merkitseekin varsinaisen ruumiillisen rasituksen vähenemistä työprosessissa, ei se kuitenkaan merkitse työn helpottumista. Päinvastoin, yksitoikkoinen rasittava työ on kuluttavampaa. Niinpä eräs amerikkalainen työläinen on todennutkin, että tuotannon automatisoiduttua (puoliautomatisaatio, huom.) "voit tehtaaseen tullessasi pistää lakin mukana naulaan pääsikin". Lisäksi pyritään kehittelemään erilaisia tieteellisiä menetelmiä työläisten tehokkaammaksi hyväksikäyttämiseksi.

TIEDE PIISKURINA

Vuosisadan vaihteessa USA:ssa kehitti **F. Taylor** ns. luonnontieteellisen hiostamismenetelmän. Tälle on ominaista "keppi- ja porkkana"-ajattelu. pyrittiin rationalisoimaan työvaiheet niin, että ne vaativat mahdollisimman vähän rasitusta ja toiseksi annettiin parhaimmille työläisille korkeampi palkka. Kuitenkin vähitellen kapitalistit joutuivat huomaamaan, ettei pelkkä aineellinen kiihoke riitä kohottamaan jatkuvasti (ja riittävästi) työläisten työtehoa. **Fordin** ajatuksena oli hajottaa työ osasiin ja panna työläiset kukin suorittamaan osansa erillään muista ja pakottaa heidät työskentelemään liukuhihnan määräämässä tahdissa.

Automaation lisääntyminen ja työn luonteen muuttuminen on tästäkin pakottanut kehittämään uusia tieteellisiä hiostusmenetelmiä. Viimeisimpiä niistä on jo tosin 1929 suoritettuihin kokeiluihin perustuva Elton **Mayon** menetelmä, jonka ideana on se, että työläisryhmien sisällä vallitseva psykologinen tilanne on vähintään yhtä suuri työkannustin ja useassa tapauksessa jopa voimakkaampikin kuin työläisten taloudelliset edut, riittävä valaistus, levähdysajan suominen jne. Tämä on johtanut erilaisiin ihmissuhdeteorioihin ym. psykologisiin menetelmiin.[8])

Automaatio nostaa työn tuottavuutta, koska ihminen ei enää ole tuotantoprosessia jarruttava tekijä. Tämä johtaa työläisenkin elintason nousuun, mutta samalla riiston aste kasvaa. Kun työläinen 50 vuotta sitten tarvitsi jonkin tuotteen tuottamiseen viisi tuntia kymmenestä korvatakseen oman palkkansa, niin siihen riittää nyt jo kenties yksi kahdeksasta. Lisäarvonvarannon suhde palkkavarantoon, mikä ilmaisee työläisten riiston suhdelukua, oli vuonna 1859 USA:ssa jalostavassa teollisuudessa 115,8 %, vuonna 1957 se oli 250 % ja v.

1959 jo n. 290 %. Riiston suhdeluku on siis varhaiskapitalismin kauteen verrattuna kolminkertaistunut USA:ssa ja sama kehitystendenssi on muissakin kapitalistimaissa.[9])

SOSIALISMIN HAASTE IMPERIALISMILLE

Imperialismin ja sosialismin välinen kilpailu ilmenee myös tutkimuspolitiikan painopisteiden määräämisessä. USA:ssa tieteellistekniset tutkimukset ovat keskittyneet etupäässä lentokone- ja rakettiteollisuuteen, elektroniikka- ja tietoliikenneteollisuuteen, kemialliseen teollisuuteen, sähkökone-, värimetalli- ja koneteollisuuteen, ts. alueille, joilla on sotavarustelun kannalta suurin merkitys. USA:n puolustusministeriö sai esim. vuonna 1969 8 200 miljoonaa dollaria liittohallituksen tutkimukseen je kehittämistyöhön varaamista 16 900 miljoonasta dollarista. V. 1940 tuo osuus oli 35,1 %, v. 1967 42,6 %. Monopolit pyrkivät sälyttämään nämä samoin kuin kaikki muutkin tutkimuksista aiheutuvat kustannukset valtion ja sitä kautta veronmaksajien kannettavaksi. USA:ssa valtio kustansi kaikesta tutkimustoiminnasta v. 1930 16 %, 1967 jo 64 %. Englannissa ja Hollannissa valtion osuus oli n. 54 %, Ruotsissa 48 %, Länsi-Saksassa 41 ja Italiassa 33 %.[10]) Suomessa tutkimukseen käytettiin valtion menoista v. 1968 1,2 % eli 0,8 % bruttokansantuotteesta, ja valtion osuus kaikesta tutkimustoiminnan rahoituksesta oli hieman alle 50 %.[11]) Tutkimukseen käytetään USA:ssa n. 3—3,5 % bruttokansantuotteesta vuosittain, Euroopassa se on keskimäärin 1—3 %. (Vertailuna mainittakoon, että Neuvostoliitto, DDR ja Tšekkoslovakia käyttävät yli 3 % kansantulostaan ja muut SEV-maat 1,3—2,5 % tutkimukseen vuosittain.)[12])

Imperialistisen maailman mahtiaseman säilyttäminen vaatii etusijan säilyttämistä ennen kaikkea tieteen ja tekniikan alueilla. Muistetaan, millaisen valtavan hysterian Yhdysvalloissa aiheutti tieto Neuvostoliiton lähettämästä ensimmäisestä tekokuusta, Sputnikista, vuonna 1957. Presidentti Eisenhower riensi oitis rauhoittamaan kansaa televisiopuheessaan ja lupasi investointeja asian korjaamiseksi. "Maailman poliisin" mahtiasema oli säilytettävä sosialismin taholta tulevaa "uhkaa" vastaan. Ja jo seuraavana vuonna valmistui Pentagonin tilauksesta kaksi tietokonetekniikan sovellutusaluetta laajentavaa menetelmää, CPM ja PERT, joiden avulla oli määrä toteuttaa Polaris-ohjelma mahdollisimman pikaisesti. PERTin avulla onnistuttiinkin suunnitelmat toteuttamaan niin, että yli 10 000 alihankkijan ja erillisen projektin työt valmistuivat määräaikaan mennessä. Monopoleille on PERTistä tullut sen jälkeen monia käyttö-

kelpoisia sovellutuksia suunnittelu- ja kehittelytyöhön.

Tähän tieteen imperialistisen aseman säilyttämiseen liittyy vielä merkittävänä ns. aivovuoto, tutkijoiden ja tiedemiesten muuttaminen Euroopasta ja kehitysmaista Yhdysvaltoihin. Vuodesta 1961 vuoteen 1965 muutti Yhdysvaltoihin keskimäärin 5 200 ulkomaalaista tiedemiestä ja insinööriä, vuosina 1967 ja 1968 luku ylitti 12 000. Virallisten tietojen mukaan Yhdysvaltoihin on muuttanut v. 1951—68 540 000 spesialistia mukaan luettuna 92 000 tiedemiestä ja insinööriä. Nyt sinne muuttaa vuosittain 15 000—20 000 tiedemiestä, insinööriä, opettajaa ja lääkäriä muista kapitalistisista maista.[13]) Tällä tavoin saadaan maahan, erinäisin houkutuksin, maailman etevimmät tiedemiehet ja lisäksi säästytään näiden koulutuskustannuksilta. Hieman vastaavan kaltaista "aivovuotoa" tapahtuu mm. Suomesta Ruotsiin, ammattitaitoisen työvoiman muuttamisen muodossa.

Tiedettä ei kuitenkaan käytetä pelkästään tuotantovoimien kehittämiseen ja tuottavuuden kohottamiseen. Yhä tärkeämmäksi muuttuu yhteiskuntatieteiden asema pyrittäessä säilyttämään vanhat kapitalistiset tuotantosuhteet. Jo aikaisemmin mainittiin ns. ihmissuhdeteorioista ja mayolaisuudesta tieteellisten hiostusmenetelmien kehittämisessä. Erityisesti sosiologiaa pyritään käyttämään kaikenlaisten epätieteellisten porvarillisten teorioiden luomiseksi. Esim. Dahrendorfin teoria ristiriitojen sääntelystä on kapitalisteille hyvin otollinen: siinähän tunnustetaan ristiriita työväenluokan ja kapitalistien välillä, mutta sitä ei pyritä ratkaisemaan vaan säätelemään. Psykologiaa käytetään myös monin eri tavoin ihmisten muokkaamiseen järjestelmälle myötämielisiksi, milloin minkin "elämänmuodon" kannattajiksi. Sitä tarvitaan myös mainontaan, kulutushysterian aikaansaamiseksi.

TIETEELLISTEKNISEN VALLANKUMOUKSEN AIHEUTTAMAT MUUTOKSET ELINKEINO- JA VÄESTÖRAKENTEESSA

Kapitalistisen yhteiskunnan sosiaalinen rakenne pyörii kahden perusilmiön ympärillä: työn ja pääoman. **Pääoma** esiintyy vieraan työn luomien tuotantovälineiden omistamisena, johon ei liity kapitalistien omaa työtä näillä tuotantovälineillä. **Työ** esiintyy työntekijäin työtoimintana näillä tuotantovälineillä, joihin työntekijöillä ei ole minkäänlaista omistussuhdetta. Toisin sanoen: puhtaassa muodossaan pääoma on erillään työstä, työtoiminnasta, ja työ pääomasta, tuotantovälineiden omistamisesta.

Kapitalistisen kehityksen tendenssinä on pääoman ja työn toisistaan erottaminen ja vastakkain asettaminen. Tie-

teellistekninen vallankumous, joka kapitalismin vallitessa merkitsee sosiaaliselta näkökannalta katsoen lisäarvon maksimaalisen tuottamisen uusinta tieteellisteknistä menetelmää, johtaa työn ja pääoman toisistaan erottumisen nopeutumiseen. Kehittyneiden kapitalististen maiden väestö jatkuvasti polarisoituu toisaalta vain pääoman omistajiin (ilman työtä niillä) ja toisaalta vain työtätekeviin, jotka ovat yksityisomaisuutta vailla. Toisin sanoen: tieteellistekninen vallankumous iskee ennen kaikkea niihin sosiaalisiin väestöryhmiin, joissa yhdistyy samassa persoonassa — vastoin kapitalistisen kehityksen tärkeintä tendenssiä — sekä kapitalisti että työntekijä, se iskee pikkuporvaristoon, pientavarantuottajiin, jotka tekevät työtä omistamallaan maapalstalla, verstaissa, pikkuyrityksissä, pikkuliikkeissä, myymälöissä.

Miksi näin käy? Se johtuu siitä, että pienyrittäjät eivät kykene hankkimaan uusinta tieteellisteknisen kehityksen edellyttämää välineistöä, ne eivät pysty suorituttamaan tutkimuksia eivätkä hankkimaan uusia kojeita, laitteita ja koneita. Tieteellistekninen vallankumous on täten omalta osaltaan auttamassa ja jouduttamassa kapitalismin monopolisoitumiskehitystä. Pikkuporvaristo häviää kilpailussa suurille yrityksille niin maatalouden kuin teollisuustuotannonkin alalla.[14])

Kaiken kaikkiaan elinkeino- ja väestörakenteessa tapahtuvat muutokset: pienyrittäjät katoavat, maa- ja metsätaloudessa työskentelevien määrä vähenee, varsinaisessa teollisuudessa työskentelevien määrä kasvaa (kunnes se automaation lisäännyttyä alkaa supistua), henkisen työn tekijöiden määrä kasvaa, samoin palveluelinkeinoissa työskentelevien. Varsinaisen aineellisen tuotannon piirissä työskentelevien, ts. ruumiillista työtä tekevien määrä vähenee automaation lisäännyttyä. Ns. tuottamattoman työn piiri laajenee, mutta samalla hälvenee tuottavan ja tuottamattoman työn välinen raja. Koulutuksesta ja sosiaali- ja terveydenhuollosta tulee vähitellen yhä tärkeämpi osa tuotannosta. Varsinaisen työväenluokan rajat laajenevat, mukaan tulee uusia väestöryhmiä, jotka kaikki hankkivat omalla työllään toimeentulonsa. "Voidaan sanoa, että sitä mukaa kuin riistettävän ruumiillisen työn määrä tieteellisteknisen edistyksen, mm. automatisoinnin vaikutuksesta vähenee, kasvaa riistettävän henkisen työn — toimihenkilöiden, insinöörien ja tiedemiesten työn — määrä vastaavasti ja vieläpä nopeammassa tahdissa."[15])

KOULUTUSVAATIMUKSET

Erityisen merkille pantavaa on yhä korkeamman koulutuksen saaneiden lukumäärän

kasvu, joka selittyy juuri tiedon muuttumisessa tuotantovoimaksi ja sen seurauksena tapahtuneen ammattityöläisten, tiedemiesten ja tutkijoiden merkityksen ja tarpeen kasvuna. Kapitalismin oloissa tämä kehitys saattaa koulutuksen osalta osoittaa vastakkaisiakin lukuja, sillä automaation ja rationalisaation lisääntyessä ihmisten suoritettavaksi jäävät työtehtävät yksinkertaistuvat, ja ne pyritään täyttämään mahdollisimman alhaisen koulutuksen saaneella halvalla työvoimalla. Sen sijaan suunnittelu-, valvonta- ja johtamistehtäviin tarvitaan entistä pitemmälle menevää erikoiskoulutusta. Työläisten kannalta on tärkeää pyrkiä saamaan ns. polytekninen koulutus aikaan, jossa teorian ja käytännön kiinteä yhteys opitaan jo kouluissa ja jossa lisäksi pyritään opettamaan perusammatteja On laskettu, että nykyaikaisessa tuotantolaitoksessa työskentelevä henkilö joutuu elämänsä aikana vaihtamaan ammattia 2—3 kertaa tekniikan kehityksen johdosta, ja tällöin on välttämätöntä riittävä peruskoulutus, jolta pohjalta voi suoraan siirtyä jatko- ja uudelleenkoulutukseen. Myös tiedon määrän lisääntyminen ja nopea uusiutuminen — tiedon määrä kaksinkertaistuu n. 8—10 vuodessa — asettaa tavoitteeksi jatkuvan koulutuksen.

Aikaisemmin onkin jo esitetty tutkimus tiedon tason nousun vaikutuksesta tuottavuuden nousuun. Tämä tekee koulutuksesta, samoin kuin tieteestä, tärkeän yhteiskunnallisen tekijän, ja erään luokkataistelun areenoista. Kasvavat koulutusmenot tulisi siirtää yhä suurenevassa määrin monopolikapitalistien kannettavaksi, koska he saavat ensi kädessä suurimman hyödynkin kohonneesta koulutustasosta.

Tiedemiesten ja insinöörien lukumäärä, jotka työskentelivät kansantalouden palveluksessa sekä tieteellisissä tutkimus- ja opetuslaitoksissa, kasvoi Yhdysvalloissa v. 1950—60 57,3 %, kun työssä käyvien koko määrä kasvoi vain 14,5 %. Matemaatikkojen määrä kasvoi yli kolminkertaisesti, lentokoneinsinöörien määrä noin kaksinkertaisesti ja sähköinsinöörien määrä puolella.

SEV-maissa työskentelee tällä hetkellä yli miljoona tieteellisen työn tekijää, eli noin kolmannes koko maailman tiedemiehistä.[16])

Koululaisten ja opiskelijoiden määrä nousee nykyisin UNESCOn tilastojen mukaan 4,8 % vuosittain, kun taas väestön vuotuinen lisäys on 1,9 %. On arvioitu, että v. 1966—67 oli noin 17 miljoonaa opettajaa ja 428 miljoonaa koululaista ja ylioppilasta.[17]) Olavi Niitamo on eräässä yhteydessä kyynisesti todennut, että mikäli kehityssuunta jatkuu nykyisellään, niin huomenna lapsistamme joka toinen on opettaja, lää-

käri tai sairaanhoitaja ja joka viides rakennus on koulu tai sairaala.

"KAIKEN VALMIIN MAA" — TYÖTTÖMYYTTÄ

Kapitalismin oloissa tieteellistekninen vallankumous ja erityisesti sen seurauksena tapahtuva automatisointi johtaa työläisen — kylläkin varsinaisen aineellisen tuotantoprosessin "rinnalle", muttei vapaaksi — työttömyyteen. Tšekkiläinen kirjailija Karel Čapek kirjoitti 1920-luvulla näytelmän R.U.R., jossa näytelmän päähenkilöt keksivät koneen, joka pystyy tekemään ihmisen työt, robotin. Yhtiön pääjohtaja haaveilee siitä, miten robotit korvaavat ihmiset ja ihmisen riisto ja ihmisen joutuminen velvollisuuksien orjaksi lakkaa. Tehtaan työntekijä Alqvist ei yhdy tähän, vaan huomauttaa: "Kaikki maailman työläiset jäävät työttömiksi." Myös automaation perustana olevan kybernetiikan luoja Norbert Wiener arveli automaation aiheuttaman työttömyyden nousevan sellaisiin lukuihin, että niiden rinnalla 1930-luvun kriisi on lasten leikkiä.

Kuinka onkaan käynyt? Vuoden 1957 tammikuusta vuoden 1959 tammikuuhun olivat USA:n eräillä tärkeimmillä tuotannon aloilla muutokset seuraavat: metallinjalostusteollisuus (lukuun ottamatta koneteollisuutta): tuotannon indeksi nousi 1 %, työntekijämäärä pieneni 79 %; teollisia koneita valmistava teollisuus: tuotannon indeksi nousi 3 %, työntekijämäärä pieneni 23 %; kemiallinen teollisuus: tuotannon indeksi nousi 13 %, työntekijämäärä laski 36 %; öljynjalostus: tuotannon indeksi nousi 1 %, työntekijämäärä pieneni 15 %; tekstiiliteollisuus: tuotannon indeksi nousi 7 %, työntekijämäärä pieneni 80 %; elintarviketeollisuustuotannon indeksi nousi 6 %, työntekijämäärä väheni 64 % jne.[18]). Chicagon yliopiston suorittamasta tutkimuksesta selviää, että automatisoinnin käyttöönoton seurauksena on USA:n eri teollisuusaloilla työläisten lukumäärä supistunut keskimäärin 64 %. Automatisointi ja koneellistaminen syrjäyttävät tuotannosta vuosittain 1,8—2 miljoonaa henkeä.[19]) Eivätkä nyt työttömiksi joudu enää pelkästään teollisuustyöläiset, vaan yhä suuremmassa määrin myös palveluammateissa, ennen kaikkea pankki- ja liikealalla toimivat henkilöt. Suomessa on karkeana ja epätarkkana arviona esitetty, että yhdessä toimialarationalisoinnin kanssa keskimäärin n. 5 000 työntekijää menettää vuosittain paikkansa koneistus- ja automatisointitoimenpiteiden seurauksena.

TIETEELLISTEKNINEN VALLANKUMOUS JA SUOMI

Suomi on tällä hetkellä yleisesti ottaen puoliautomaation vaiheessa. Kehittyneimmillä

aloilla, kemian ja puunjalostusteollisuudessa ja osin metalliteollisuudessakin, on otettu käyttöön automaattisia tuotantomenetelmiä ja -laitteistoja. Erityisesti petrokemian teollisuus on pitkälle automatisoitua. Maassamme tapahtuu täysin vastaavanlaisia kehitysilmiöitä kuin kehittyneempienkin kapitalististen maiden elinkeinoelämässä. Maa- ja metsätalouden palveluksessa oli vielä 1920 n. 2/3 maamme väestöstä, 1950 enää 47 %, 1960 36 %, 1970 25 % ja vuonna 1985 sen ennakoidaan olevan 10 %. Jalostuselinkeinoissa (teollisuus- ja rakennustoiminnassa) työskenteli 1950 28 %, 1960 32 % ja 1970 34 % koko työssä käyvästä väestöstä. 1985 sen arvioidaan olevan 38 %. Palveluelinkeinojen osuus pysyi 1880-luvulta 1920-luvulle saakka n. 3 %:na. 1950 sen piirissä työskenteleviä oli 25 %, 1960 32 %, 1970 41 % ja 1985 arviolta 52 %. Tietokoneet työllistivät v. 1960 n. 300 ihmistä, mutta v. 1970 heitä oli jo 8 000, tietokoneiden määrän ollessa n. 210.[20])

Myös meidän maassamme tapahtuu henkisen työn tekijöiden määrän ja osuuden lisääntymistä. Entistä enemmän korostuu myös terveydenhoitohenkilöstön lisäämisen tarve; uusien koneiden, teollisuuslaitosten, tuotannon alojen ja tuotantomenetelmien sekä raaka-aineiden tullessa teolliseen käyttöön työturvallisuus ja -terveydelliset seikat vaativat nykyistä enemmän huomiota.

Arvo Kemppainen

KIRJALLISUUTTA:

1) O. Niitamo, 1958
2) Volkov, Robotti vai ihminen, s. 22
3) K. Marx: Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie, s. 594
4) Volkov, s. 31
5) Volkov, s. 43
6) J. Auerhahn: Die Automatisierung und ihre ökonomische Bedeutung, 1961
7) Volkov, s. 48—49
8) Sosialismin teoria ja käytäntö, 36/1971
9) Volkov, s. 77
10) Welt Studenten Nachrichten 9, 1971
11) Valtion tiedeneuvoston tutkimusvarojen lisäämisen lähitavoitteita ja niiden edellyttämiä toimenpiteitä koskeva yleisohjelma 9. 3. 1971
12) Science Policy News, N:o 4, 1971
13) Welt Studenten Nachrichten 9, 1971
14) Yhteiskuntamme ongelmat ja marxilainen tutkimus, 1968 Prof. Semjonov
15) Volkov, s. 103
16) Science Policy News 4, 1971
17) Welt Studenten Nachrichten 8, 1971
18) Auerhahn: Automatisierung . . .
19) Volkov, s. 84
20) ATK:n Tietosanomat 5—6/1971

Ks. lisäksi mm. Kansan Uutiset 9. 5. 1971

Aarnio, Böök et al: Johdatus uuteen yliopistoon, Kommunisti 9/1971

Avaruusasemien päämäärät ja tehtävät

Maata kiertävien tieteellisten tutkimusasemien avulla on mahdollista kohottaa avaruustutkimukset uudelle tasolle ja taata jatkuva ja säännöllinen tieteellisen informaation ja käytännön tulosten saanti sekä suorittaa monimutkaisia tieteellis-teknisiä kokeita.

Tarkastelkaamme nyt perustehtäviä, joita voidaan ratkaista Maata kiertävien avaruusasemien avulla.

MAAN LUONNONVAROJEN TUTKIMINEN

Niin paradoksaaliselta kuin se kuulostaakin, paljon uutta, mielenkiintoista ja käytännön kannalta hyödyllistä voidaan saada selville tutkimalla Maata avaruudesta käsin.

Tiedämme, mikä merkitys ilmavalokuvauksella on geologialle, kartanpiirustukselle ja luonnonvarojen tutkimiselle. Vielä suurempia mahdollisuuksia avaa tekokuusta tai Maata kiertävältä avaruusasemalta kuvattujen väri- ja mustavalkoisten valokuvien tutkiminen. Erittäin suuria lupaa kompleksikuvaus, jolloin samanaikaisesti saadaan kuvia Maan pinnasta ja luonnon kohteista spektrin eri alueilla — näkyvästä alueesta aina radioaaltoihin asti. Tällöin käytetään valokuvauksen sekä infrapuna-, laser- ja radiotutkakuvauksen metodeja.

Laajoja tietoja Maan pinnanmuodostuksesta ja jopa syvällä sijaitsevista kivilajeista saadaan tutkimalla maanpinnan eri alueitten spektrejä sähkömagneettisen säteilyn eri alueilla. Analysoimalla pinnasta saatuja kuvia ja säteilyspektrejä saadaan arvokkaita tietoja tutkittavista alueista, seudun geomorfologisesta luonteesta, sen avulla voidaan määritellä pinnanmuodostuksen tyypit, hyötykaivannaiset, maaperän ja kasvillisuuden luonne, kylvöjen

tila sekä metsävarat tuholaisten vaurioittamilla vyöhykkeillä. Seudun geomorfologisten luonteenpiirteitten ja pinnanmuodostuksen, mm. maankuoren murtumien tai siirtymien, tutkiminen antaa mahdollisuuden laatia ennusteita malmiesiintymistä ja helpottaa hyötykaivannaisten etsintää.

Avaruudesta voidaan määritellä suolan kattamat maapallon alueet, arvioida maaperän euroosion aste, makean veden varat ja sen saastuneisuus sekä havaita metsäpalojen pesäkkeet.

Suuria näkymiä lupaavat Maata kiertävien avaruusasemien ja tekokuitten avulla tapahtuvat valtamerten tutkimukset — valtameren lämpösuhteiden tutkiminen, tietojen saanti merivirroista, aaltoilun tilasta, tsunami-myrskyjen havaitseminen sekä planktonin ja kalojen sijaintipaikkojen määrittely.

ILMAKEHÄN TUTKIMINEN, HYDROLOGISET JA METEOROLOGISET HAVAINNOT

Poikkeuksellinen merkitys on niillä avaruudesta tehtävillä havainnoilla, jotka suuntautuvat ilmakehän tilan, pilvi- ja lumipeitteen tarkkailuun, tietojen saantiin valtamerien ja merien jääkatteen rajoista, jäätiköiden sulamisesta, vuoristoseutujen lumihuippujen muutoksista, tulvivista joista ja muista luonnonilmiöistä. Tärkeitä ja mielenkiintoisia tietoja on mahdollista saada myös tarkkailemalla Maata kiertäviltä avaruusasemilta Maan eläinratavaloja — "kosmisia ruskoja". Jo neuvostoliittolaisen avaruuslentäjän Konstantin Feokstistovin Voshod-1-avaruusalukselta ottamia valokuvia analysoimalla voitiin havaita vakaita aerosolikerrostumia 10 ja 19 kilometrin korkeudella. Nämä kerrostumat aiheuttivat tehostuneita valokaistoja eläinratavaloa vasten.

Mittaamalla Maan ilmakehän heijastamaa säteilyä voidaan tehdä päätelmiä ilmakehän tilasta. On vaikea yliarvioida sitä merkitystä, joka on pyörremyrskyjen, hurrikaanien ja taifuunien, havaitsemisella avaruudesta, niiden kehityksen ja liikkeen tarkkailulla. Ajoissa saadut tiedot näistä uhkaavista luonnonilmiöistä antavat mahdollisuuden varoittaa lähestyvästä vaarasta ja ehkäistä tai ainakin merkittävästi supistaa onnettomuuksien ja ihmisuhrien määrää sekä osoittaa laivoille mahdollisimman turvalliset purjehdusreitit.

Suuri tulevaisuus on ilmakehän prosessien kehitystä tarkkailevilla tutkimuksilla, jotka tapahtuvat useiden tuhansien tai jopa kymmenien tuhansien kilometrien korkeudella olevien Maata kiertävien avaruusasemien ja meteorologisten ja geofysikaalisten tekokuiden sekä ilmakehän rakettiluotauksen avulla näiden menetelmien muodostaessa yhtenäisen suunnitelmallisen toi-

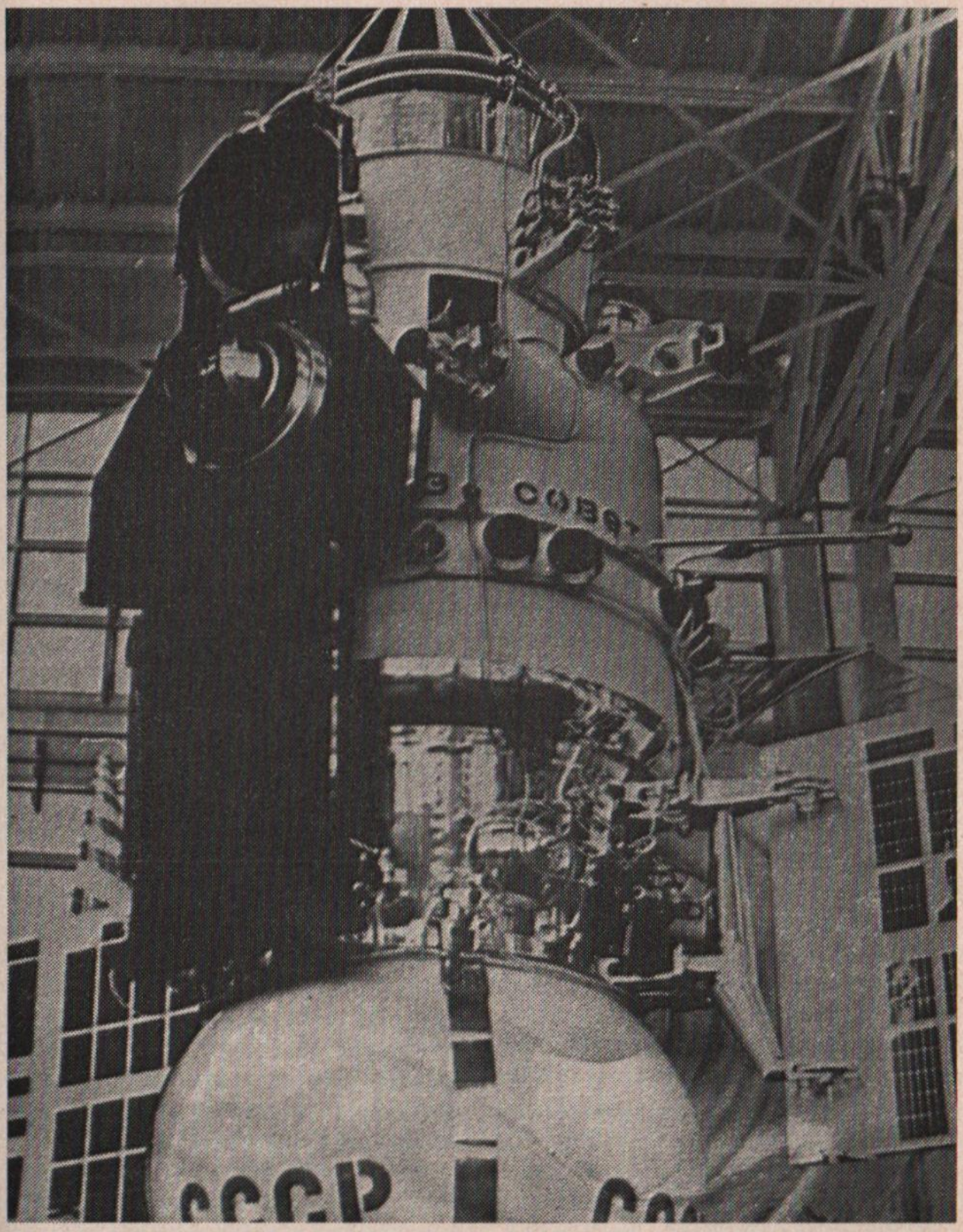

Planeettojen välinen automaattinen asema Venus-7 asennus- ja kokeiluvaiheessa.

mintajärjestelmän. Ratkaistaessa vaikeaa sään ohjauksen ongelmaa tulee avaruusmeteorologialla ja aeronomialla, joka nojautuu raketti- ja avaruustekniikan keinoihin, epäilemättä olemaan ratkaiseva merkitys.

FYSIKAALISET JA GEOFYSIKAALISET TUTKIMUKSET

Tällaista Maata kiertävää avaruusasemaa voidaan käyttää avaruudessa toimivana suunnattomana fysiikan laboratoriona. Ehdottoman tyhjiötilan vallitessa voidaan suorittaa mielenkiintoisia kokeita alkeishiukkasten fysiikan ja kosmisen säteilyn alalla, tutkia primäärisiä kosmisia säteitä ja käyttää hyväksi niiden voimakkaasti energeettistä osaa. Niiden energia on suunnilleen tuhat kertaa tehokkaampi sitä energiaa, johon päästään nykyoloissa uusien ydinreaktioiden ja uusien alkeishiukkasten löytämiseksi. Voitaisiin esimerkiksi tutkia oletettuja, varaukseltaan jakautuvia hiukkasia — kvarkkeja, joiden löytäminen olisi varsin tärkeää nykyiselle aineen rakennetta koskevalle teorialle.

Erittäin mielenkiintoisia ovat suhteellisuusteorian tarkistamiseen suuntautuvat kokeet. Se vaatisi äärimmäisen täsmällisen ydinkellon sijoittamista avaruusasemalle. Yhtä mielenkiintoista on myös painovoiman luonteen tutkiminen ja painovoima-aaltojen havaitseminen.

Suuria näkymiä avaavat myös plasmatutkimukset ja magneettisen hydrodynamiikan alueella suoritettavat kokeet, magneettisten ja sähkökenttien tutkiminen avaruudessa keinotekoisten natrium- ja barium-pilvien avulla, Maan magnetosfäärien ja säteilyvyöhykkeen tutkimukset, aurinkotuuleen ja muihin avaruusfysiikan ilmiöihin kohdistuvat tutkimukset.

LÄÄKETIETEELLISET JA BIOLOGISET KOKEET

Yksi Maata kiertävän avaruusaseman tärkeimpiä tehtäviä on lääketieteellis-biologisten tutkimusten suorittaminen. Ei voida puhua varustautumisesta pitkille avaruuslennoille ilman että etukäteen alustavasti tarkistetaan avaruuslennon erilaisten olosuhteiden vaikutus ihmiseen. Maata kiertävät avaruusasemat antavat mahdollisuuden tällaiseen tarkistukseen. On tarpeen arvioida ihmisen käyttäytyminen ja työkyky pitkään kestävän avaruuslennon olosuhteissa, kehittää elämisen turvaava järjestelmä, määritellä ravintoannokset, lääkkein tapahtuva ehkäisyhoito ja tavallinen hoito, määritellä lentomukavuuskäsite, tutkia ihmisen mukanaolo ja automaattisten laitteiden optimaalinen yhdistelmä ohjattaessa lentoa, suoritettaessa kokeita ja havaintoja, sekä koottava kokemuksia työskentelystä avoimessa avaruudessa.

Merkittävä panos tällaisten ongelmien ratkaisuun oli 19. kesäkuuta 1970 päättynyt avaruusalus Sojuz-9:n suorittama 18 vuorokautta kestänyt avaruuslento, johon osallistuivat avaruuslentäjät Andrian Nikolajev ja Vitali Sevastjanov.

Tämän lennon olennaisena tuloksena oli avaruuslentäjän readaptaatioprosessin tutkiminen hänen palatessaan Maahan pitkäaikaisen painottomuuden tilassa olon jälkeen.

AVARUUSASTRONOMIA JA RADIOASTRONOMIA

Astronomien ammoinen unelma — ilmakehän ulkopuolella toimivien observatorioiden rakentaminen — on toteutumassa. Maan ilmakehä nielee käytännöllisesti katsoen täysin sähkömagneettisen lyhytaaltosäteilyn (röntgensäteilyn ja merkittävän osan ultravioletti-säteilyä), ja Maan ionosfääri puolestaan heijastaa laaja-asteisesti avaruudesta ja Auringosta tulevaa radiosäteilyä. Suuria häiriöitä aiheuttavat lisäksi ilmakehän vaihtelut. Tästä syystä miehitetyillä ja erikoistuneilla miehittämättömillä Maata kiertävillä avaruusasemilla suoritetuilla astronomisilla, astrofysikaalisilla ja radioastronomisilla tutkimuksilla ja havainnoilla on valtava tulevaisuus. Ennen kaikkea Auringon ja sen koronan röntgen-, ultravioletti- ja korpuskulaarisen säteilyn tutkiminen antaa mahdollisuuden arvioida entistä perinpohjaisemmin auringon aktiviteetin Maassa ja sen vaikutuksen Maan ilmakehässä esiintyviin prosesseihin sekä takaa auringonpilkkujen ennustuksen edistymiseen, mikä on tärkeää pyrittäessä tehostamaan tulevien miehitettyjen avaruuslentojen ja avaruuslentäjien turvallisuutta näiden joutuessa pitkän aikaa työskentelemään kiertävillä avaruusasemilla.

Suuri tieteellinen merkitys on supernovien, radiogalaksien kvasareitten, pulsarien ja avaruudessa sijaitsevien röntgensäteilyn lähteitten tutkimisella. Maata kiertävien avaruusasemien luomiseen tulee liittymään myös uusien astronomian alojen: ultravioletti-, röntgen- ja gamma-astronomian kehitys.

TIETEELLIS-TEKNISET JA TEKNOLOGISET KOKEET

Maata kiertävät avaruusasemat tulevat olemaan myös kokeellisia tukikohtia monia avaruustekniikan aggregaatteja, laitteita ja järjestelmiä — moottoreita, voimanlähteitä, ohjaus- ja orientointijärjestelmiä, elintoimintojen turvaamista, avaruuspukuja avoimessa avaruudessa tapahtuvaan työskentelyyn tarvittavia varusteita, rakenteiden kokoamis- ja asennusmetodeja sekä avaruusalusten telakointi- ja kytkentämenetelmiä — kehitettäessä ja kokeiltaessa. Näin voidaan kehittää ja koota suuria antenneja radioastronomian tarpeisiin ja avaruusyhteyksiin sekä luoda optisia reflektoreita ja laser-heijastimia.

Avaruudessa vallitseva syvä tyhjiötila, jollaiseen on mahdotonta päästä Maan olosuhteissa, ja painottomuus avaavat mahdollisuuksia monien teknisten prosessien, mm. mik-

Rauhantutkimus

Rauhantutkimus käsitteenä ja tieteenalana on suurin piirtein viidentoista vuoden ikäistä, mutta on ehkä kohtuullista sanoa, että samantapaisten kysymysten parissa ovat tutkijat — erityisesti historioitsijat, filosofit ja oikeustieteilijät — askarrelleet vuosisatoja, ehkä vuosituhansiakin. Kun uusi tieteenala viisikymmentäluvulla sai ilmaa siipiensä alle Pohjoismaissa, Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Hollannissa, oli virikkeenä ennen kaikkea pyrkimys tieteen keinoin käydä silloin tärkeimmältä näyttäneen ongelman — ydinaseiden kimppuun. Tunnettiin hyvin selvästi ja voimakkaasti, että aikaisempi sotien syistä filosofoiva tutkimusote tai tutkijoiden keskittyminen vähäpätöisempien ongelmien selvittelyyn ei riittänyt eikä ollut "oikeutettua" aikana, jolloin koko ihmiskunta voitaisiin tuhota hyvin lyhyessä ajassa parilla päätöksellä. Katsottiin siis ennen kaikkea tarvittavan tietoa siitä, miten atomisota oli tullut todelliseksi mahdollisuudeksi, mitkä tekijät saattoivat olla lisäämässä sen todennäköisyyttä ja millaisin keinoin sen mahdollisuus voi-

---

roelektroniikan, elektronisädeteknologian, kiteitten kasvatuksen, ylipuhtaiden aineiden saamisen ja muiden vaikeasti ennustettavissa olevien prosessien kehittelyyn Maata kiertävillä avaruusasemilla.

TUKIKOHTIA AVARUUSALUKSILLE

Tulevaisuudessa Maata kiertäviä avaruusasemia ilmeisesti käytetään avaruusalusten Maata kiertävinä laukaisualustoina, tukikohtina niitä rakennettaessa, huoltopisteinä ja koeasemina ennen niiden lähtöä pitkälle matkalle. Luonnollista on, että tällaisia asemia tullaan käyttämään myös valmennettaessa ja sopeutettaessa avaruuslentäjiä uusiin olosuhteisiin ennen pitkiä avaruusretkiä. (APN)

Akateemikko
Boris Petrov

taisiin syrjäyttää. Niinpä 1950-luvulla rauhantutkijat esittivät esimerkiksi "kuumaa linjaa" suurvaltojen välille, strategisten aseiden rajoittamista, ydinkoekieltoa jne; kaikki ideoita jotka ovat toteutuneet 1960-luvulla. Siten voitaisiin sanoa, että rauhantutkimus on siihen sijoitetuista pienistä rahamääristä huolimatta pystynyt osoittamaan hyödyllisyytensä.

Jos tarkastellaan millä tavalla nykyinen rauhantutkimus poikkeaa varhaisemmista "harrastuksista", niin huomio kiinnittyy kolmeen seikkaan. Norjalainen tutkija Johan **Galtung** on määritellyt rauhantutkimukselle kolme perusominaisuutta: **tieteidenvälisyys, kansainvälisyys** ja **soveltavuus.**

Tieteidenvälisyys merkitsee sitä, että pyritään kokoamaan eri tieteiden parissa saavutettuja tuloksia. Keskeisellä sijalla ovat ennen kaikkea valtio-oppi, sosiologia, kansainvälinen politiikka, oikeustiede, psykologia, sotatiede, historiantutkimus jne. Voidaan sanoa, että useimmissa rauhantutkimuslaitoksissa yhteiskuntatieteet ovat hallitsevassa asemassa ja se johtuu siitä, että tavoitteena ei ole niinkään saada joitakin erillisiä tietoja erillisistä vanhoista sodista tai tämän päivän konflikteista, vaan **yleistettävissä olevaa tietoa** sotien syistä.

Kansainvälisyys tavoitteena merkitsee sitä, että tutkimuksen ensisijainen kohde ei ole oma maa ja sen turvallisuuspolitiikka, vaan kaikki kriisit, sodat ja konfliktit ovat periaatteessa yhtä kelvollisia tutkimuksen kohteita. Ennen kaikkea kansainvälisyys merkitsee kuitenkin sitä, että asennoituminen ei saa olla nationalistista: asioita ei tule tarkastella oman maan suppeasta näkökulmasta, vaan tiettyjen yleisten tieteellisten kriteerien mukaan.

Edellisistä seikoista riippuu suuresti se, missä määrin tutkimustulokset ovat sovellettavissa. Soveltava tutkimus merkitsee sitä, että pyritään etsimään ratkaisua joihinkin ongelmiin, rauhantutkimuksessa sodan ongelmaan. Sovellettavuus edellyttää ensinnäkin sitä, että on mahdollisiin uusiinkin tapauksiin yleistettävissä olevaa tietoa ja että tiede on "kansainvälistä", ts. sitä ei ole tehty vain jonkin maan tarpeita silmällä pitäen.

Eräässä Suomessa tehdyssä haastattelututkimuksessa saatiin selville että 94 % ihmisistä toivoi että tiede voisi poistaa sodat, mutta vain 26 % arveli sen olevan mahdollista vuoteen 2000 mennessä: toisin sanoen rauhantutkimusta pidetään hyvin tärkeänä ja siltä toivotaan paljon, mutta ei suhtauduta kovin valoisasti sen mahdollisuuksiin. Tutkimuksesta kävi erittäin selvästi ilmi, että kaikkein eniten rauhantutkimuksen mahdollisuuksiin uskoivat äärimmäisen vasemmiston edustajat:

SKDL:n ja TPSL:n kannattajista yli 40 % uskoi tieteen tekevän sodat mahdottomiksi vuoteen 2000 mennessä. Tämä on sikäli luonnollista, että vasemmistolaisen näkemyksen mukaan sodat eivät ole seurausta esimerkiksi yliluonnollisista voimista tai ihmisten aggressiivisuudesta, vaan sellaisista syistä, joihin ihminen pystyy omalla toiminnallaan vaikuttamaan. Samasta tutkimuksesta kävi muutenkin ilmi vasemmistolaisten usko ihmisen mahdollisuuksiin muuttaa maailmaa sekä toisaalta luottamus tieteiden merkitykseen.

Voidaan olettaa että mikäli edellä käsitelty kysymys olisi tutkimuksessa muotoiltu vaatimattomammin, olisi luottamus rauhantutkimukseen kaikissa ryhmissä ollut yleisempää. Ja tutkimus ei pelkästään keskity "sotien poistamiseen". Rauhantutkimuksen piirissä tutkitaan myös yhteiskuntaluokkien välisiä ristiriitoja, ja on myös analysoitu ristiriitojen ilmenemistä alemmallakin tasolla: esim. pienryhmissä.

On ehkä tässä vaiheessa syytä sanoa painavasti, että tämänkin tieteenalan parissa on kovin monenlaisia suuntauksia ja hyvin erilaisilta pohjilta lähtevät ryhmittymät pyrkivät käyttämään rauhantutkimuksen käsitettä omiin tarkoituksiinsa: on tutkijoita ja laitoksia, jotka tekevät "rauhoittamistutkimusta" (esim. USA:n Vietnam-politiikan tueksi), on tutkijoita jotka pyrkivät säätelemään työelämän piirissä esiintyviä ristiriitoja jne; toisaalta on taas ryhmiä ja laitoksia, joiden keskeinen huomio kohdistuu yhteiskunnallisiin rakenteisiin niin valtioiden sisällä kuin kansainvälisessäkin järjestelmässä, jotka pyrkivät kartoittamaan rakenteiden aiheuttamaa väkivaltaa ja eliminoimaan noita rakenteita. Kansainvälisen järjestelmän tasolla tämä merkitsee keskeisesti huomion kohdistamista imperialismiin ja muihin dominanssi-ilmiöihin. Voidaan sanoa, että pohjoismaiset laitokset ja tutkijat ovat varsin selväpiirteisesti lukeutuneet niihin, jotka tarkastelevat ennen kaikkea yhteiskuntarakenteita, (vaikka myös näissä maissa on tiettyjä pyrkimyksiä tehdä rauhantutkimuksesta ennen kaikkea kansallista turvallisuuspoliittista tutkimusta).

Kuten aikaisemmin sanoin, 1950-luvulla ydinsota näytti tärkeimmältä ongelmalta ja siten itä—länsi -suhde tai "kylmä sota". 1960-luvulla nousivat kokonaan toiset probleemat etusijalle. Kun afro-aasialaiset maat kolonialismista vapauduttuaan pääsivät YK:n jäseniksi, ne pystyivät muuttamaan koko YK:n käsittelemien kysymysten tärkeysjärjestyksen. Nykyisin suurin osa sekä järjestön huomiosta ja myös rahoista suuntautuu kehityksen ongelmiin. Samalla on myös rauhantutkimus entistä suuremmassa määrin siirtänyt huomiotaan kolmannen maailman ongelmiin: nii-

hin perustekijöihin, joiden seurauksena kaksi kolmasosaa maailman väestöstä elää aliravittuina ja 30—40 miljoonaa ihmistä vuosittain kuolee aliravitsemukseen tai sen suoranaisiin seurauksiin.

Rakenteellinen väkivalta on käsite, joka viittaa tähän ilmiöön. Nythän perinteellisessä rauhanajattelussa ja esim. sanomalehdissä pääasiallisesti tarkastellaan avoimia väkivallan ilmauksia: sotia, kriisejä, vallankumouksia, puukkotappeluita jne. Aikaisemmin myös rauhantutkimus piti tärkeimpänä tehtävänään tutkia näitä ja etsiä soveliaita reseptejä niiden estämiseksi. Se että rakenteelliseen väkivaltaan ei niinkään tule kiinnittäneeksi huomiota, johtuu suuresti siitä, että se on luonteeltaan hiljaista: kun ihminen Intiassa kuolee nälkään se ei ole läheskään niin dramaattista kuin jos Intian ja Pakistanin rajalla ammutaan ihminen. Tämä ilmiö kävi esimerkiksi pari vuotta sitten ilmi siten, että Biafrasta ja sen nälänhädästä puhuttiin ja kirjoitettiin valtavasti mutta esim. Koillis-Brasiliaan, jossa lasten nälkäkuolemat ovat yhtä yleinen ilmiö ei kiinnitetä huomiota, koska se ei siellä johdu sodasta vaan rakenteellisesta väkivallasta.

Mitä on rakenteellinen väkivalta? Se on joskus lyhyesti määritelty yhteiskuntarakenteiden aiheuttamaksi eriarvoisuudeksi tai toisaalta tilaksi, jossa ihmisiä estetään saavuttamasta jotakin joka heille kuuluisi. Kolme esimerkkiä eri tasoilta kuvannee tätä käsitettä paremmin kuin pari määritelmää. Esimerkiksi yksilötasolla rakenteellinen väkivalta ilmenee isännän ja orjan välisessä suhteessa, joka on väkivaltainen, (vaikkei kumpikaan käyttäisi avointa väkivaltaa), koska toista osapuolta estetään toteuttamasta itseään ja käyttämästä hänelle ihmisenä kuuluvia oikeuksia. Yhteiskunnan tasolla rakenteellinen väkivalta ilmenee esimerkiksi alueellisena eriarvoisuutena: raaka-aineiden, pääoman ja työvoiman riistämisessä alikehitetyiltä alueilta ja vastaavasti kansainvälisessä järjestelmässä ennen kaikkea imperialismina sen eri ilmenemismuodoissa.

Tässä kohden on syytä korostaa erästä rauhantutkimuksen ongelmaa. Jos tutkittaisiin vain avoimia kriisejä ja etsittäisiin reseptejä niihin, voisi tehtävä olla suhteellisen helppo: esim. erilaiset jäähdytysmenetelmät kelpaisivat suosituksiksi — sanokaamme vaikkapa rauhanturvajoukot. Mutta rakenteellinen väkivalta onkin hankalammin poistettavissa: se nimenomaisesti edellyttää rakenteiden muuttamista ja siihen taas eivät jotkut "rauhanturvajoukot" pysty. Saattaa olla pikemminkin päinvastoin; voidaan hyvin kuvitella tilanne, jossa jäähdytysmenetelmiä (esim. rt.joukkoja) käytetään estämään kansannousuja ja avointa vä-

kivaltaa, mutta samalla säilötään rakenteellista väkivaltaa, esim. imperialismin ylivaltaa jossakin maassa. Tällaisia menetelmiä siis ei kunnollisen rauhantutkimuksen koskaan pitäisi tarjota.

Eräistä rauhantutkimuksen piirissä saavutetuista tuloksista on tässä syytä mainita keskeisimpiä ja teoreettisesti tärkeimpiä muutama erityisesti sen vuoksi, että ne ovat vastoin sitä mielikuvaa joka ihmisillä asioista yleensä tiedotusvälineiden markkinoinnin ansiosta on. Niinpä voidaan osoittaa, että ihmiset eivät luonnostaan ole aggressiivisia ja etteivät sodat johdu mistään ihmisten pahuudesta tms.: on osoitettu kuinka tämä koko teoria on luotu palvelemaan porvariston tarkoituksia ja sen uskoa sotien iankaikkisuuteen. **(Lumsden)**. Rauhantutkijat ovat myös varsin selvästi pystyneet osoittamaan, että esimerkiksi Pohjois-Irlannin ristiriidat eivät ole uskonnollisia pohjimmiltaan, vaan on niiden pääasiallisena syynä yhteiskunnan taloudellinen perusjako, joka tätä nykyä suuressa määrin seuraa uskontokuntien mukaista rajalinjaa, mikä tekee protestanteille mahdolliseksi esittää riidan uskonnollisena taisteluna, silloinkin kun ensisijaisesti puolustetaan omia etuoikeuksia. Samalla tavoin yleensäkin konfliktien usein esitetään johtuvan ideologisista syistä tai kulttuuri-, kieli- ja uskontotekijöistä, vaikka taustalla ovat tärkeämmät taloudelliset tai valtapoliittiset tekijät. **(Väyrynen)**. Kansainvälisen tason tutkimuksista mainittakoon esimerkkinä vaikkapa unkarilaisen Istvan **Kenden** tutkimus toisen maailmansodan jälkeisistä sodista. Yhteensä niitä on ollut 97 kappaletta ja ne ovat ennen kaikkea keskittyneet kolmanteen maailmaan. Maailma näyttää rauhalliselta siis ennen kaikkea eurooppalaisesta näkökulmasta. Jos asiaa tarkastelee kolmannen maailman näkökulmasta, voitaisiin puhua käynnissä olevasta kolmannesta maailmansodasta. Useimmissa näistä sodista Yhdysvallat on ollut sotaan sekaantunut suurvalta.

Nämä "paikalliset sodat" vieläpä näyttävät olevan lisääntymässä. Siinä on osa rauhantutkimuksen työkenttää. Voidaan sanoa, että on vaikeahkoa etsiä ratkaisuja meneillään olevien sotien lopettamiseksi tai ainakaan saada niitä vaikuttamaan päätöksentekijöihin. Siksi rauhantutkimuksen piirissä on pyritty "ennakoimaan" tulevia sotia ja tämä voi tapahtua ennen kaikkea kiinnittämällä päähuomio rakenteellisen väkivallan pesäkkeisiin, jotka kymmenen-kahdenkymmenen vuoden aikavälillä voivat puhjeta avoimeksi väkivallaksi.

Rauhantutkijat eivät yksin voi tehdä paljoakaan. Heillä täytyy olla kanavat tiedon saamiseksi niille, jotka päätöksiä tekevät. Eräs tällainen kana-

va on ollut Kansainvälinen rauhanakatemia, jossa rauhantutkijat ovat yrittäneet opettaa rauhan ja konfliktien teoriaa ulkoministeriöiden, kansainvälisten järjestöjen ja YK:n virkamiehille sekä rauhanliikkeiden jäsenille. Kesällä 1971 tämä Rauhanakatemia piti kuukauden seminaarinsa Suomessa.

Mutta rauhantutkijoiden on vaikutettava myös omassa maassaan ja sitäkään he eivät voi tehdä yksin. Taistelu rakenteellista väkivaltaa vastaan on yhdistettävä yleiseen yhteiskunnalliseen taisteluun tasa-arvoisen, ihmisarvoisen yhteiskunnan luomiseksi.

Suomessa rauhantutkimus on varsin nuorta. Tampereella on vuodesta 1970 lähtien toiminut Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitos, jossa on kolme tutkijaa ja yksitoistamiehinen, eri tieteenaloja edustava johtokunta. Lisäksi Suomessa toimii Suomen Rauhantutkimusyhdistys, johon kuuluvat myös muiden yliopistojen ja tutkimuslaitosten piirissä toimivat tutkijat. Viime mainittu yhdistys pyrkii ennen kaikkea vaikuttamaan ulospäin, seminaareja ja esitelmätilaisuuksia järjestämällä. Rauhantutkimuslaitos taas toimii ennen kaikkea tutkimuksia julkaisemalla: sillä on englanninkielinen lehti ja suomenkielinen tutkimusselostesarja "Rauhantutkimus tänään", jota tähän mennessä on ilmestynyt kolme kappaletta. Laitoksen toimintaan voi tulla tutustumaan kuka tahansa ja sitä tietä voi myös syvällisemmin perehtyä itse rauhantutkimukseen, tieteeseen, joka pyrkii löytämään ratkaisuja aikamme suurimpaan ongelmaan.

Valtiot. maist. Unto Vesa

Kirjallisuutta:

Johan Galtung, Rauhantutkimus

Elina Suominen (toim.), Väkivalta

Rauhantutkimus tänään I—II (toim. Raimo Väyrynen, Pirjo Mikkonen)

Sodat, kriisit ja rauhantutkimus (r-t III), toim. Unto Vesa.

Eturyhmien ristiriidat

Ydin

Historiallinen liittokokous

Useasti ollaan taipuvaisia määrittelemään jokin kokous, tapahtuma tai suurenpuoleinen tilaisuus järjestön toiminnassa erittäin merkittäväksi, historialliseksi. Näin on sanottu myös Työväen Urheiluliiton 17. liittokokouksesta, joka pidettiin Helsingissä vuoden 1971 helmikuussa. TUL:n 17. liittokokouksen arvioiminen merkittäväksi, jopa historialliseksi, ei ole kuitenkaan vähimmässäkään määrin liioiteltua. Sen valmisteluissa sekä itse kokouksen päätöksissä oli eräitä tekijöitä, jotka nostavat sen TUL:n historiassa erityiselle tärkeälle paikalle.

POLIITTISESTI AINUTLAATUINEN

Jo kokouksen lähtökohta oli aivan ainutlaatuinen. Juuri ennen kokouksen alkua olivat suurimmat työväenpuolueet, Suomen Kommunistinen Puolue ja Suomen Sosialidemokraattinen Puolue solmineet sopimuksen, jossa sovittiin seuraavista asioista:

1. TUL:n itsenäisen toimintakokonaisuuden jatkumisesta pidetään kaikissa olosuhteissa kiinni.
2. Maan urheiluhallinnon uudistamiseksi ponnistellaan vasemmiston yhteisin voimin.
3. Liiton johtoelimien kokoonpanon osalta sovitaan sekä liittotoimikunnassa että liittoneuvostossa eri puolueryhmien voimasuhteet. Liittoneuvosto: SDP 13, SKP/SKDL 12, TPSL 5. Liittotoimikunta: SDP 6, SKP/SKDL 6, TPSL 3.
4. Puolueitten kesken sovitaan siitä, että TUL:n pääsihteeriksi valitaan SKP:n ja puheenjohtajaksi SDP:n ryhmän ehdokas.

5. Puolueet sopivat lisäksi siitä, ettei ns. paperiseuroja käytetä liiton voimasuhdeedustuksista päätettäessä.

Tämänkaltaisen asiakirjan aikaansaaminen ennen liittokokousta rauhoitti itse liittokokouksen kulun. Kokouksessa päästiin käsittelemään liiton kannalta todella tärkeitä periaatteellisia asioita. Siten vältyttiin liittokokouksia aikaisemmin rasittaneilta loputtomilta ja monimutkaisilta ryhmäkiistoilta.

Tämä puoluesopimus oli ensimmäinen laatuaan TUL:n historiassa. TUL:n kansandemokraattinen ryhmä pyrki aluksi siihen, että sopimus olisi voitu tehdä kaikkien kolmen TUL:n toiminnassa vaikuttavan puolueryhmän kesken. Kun kaksi sosialidemokraattista ryhmää eivät kuitenkaan sopineet saman neuvottelupöydän ääreen, kansandemokraattinen ryhmä joutui neuvottelujen jälkeen valitsemaan sopimuskumppanikseen suurimman TUL:ssa vaikuttavista sosialidemokraattisista ryhmistä. Neuvottelukumppanina SDP edusti samalla realistisempaa vaihtoehtoa. Kansandemokraatit varmistivat kuitenkin sen, että TPSL:n edut tulivat neuvotteluissa turvatuiksi — käsityksemme mukaan TPSL:n todellista voimaakin edustavammin.

Tästä syystä TPSL:n liittokokouksen aikana ja sen jälkeen esittämä kritiikki sopimusta vastaan oli asiatonta. Puheet siitä, että siten muka mitätönnettiin koko liittokokous, "sidottiin" liittokokousedustajien kädet, tehtiin päätökset ennakkoon jne. olivat demagogisia ja propagandistisia. TPSL:hän olisi itsekin ollut valmis samankaltaisen puoluesopimuksen tekoon ennen liittokokousta. Valitettavasti vain sen vaatimukset olivat kohtuuttomia ja olisivat voimasuhteitten osalta merkinneet tämän ryhmän huomattavaa ylimitoittamista liiton johtoelimissä. Jopa siinä määrin, ettei kansandemokraattisella ryhmällä ollut sellaiseen — totuuden nimessä varaa.

Liittokokousedustajien "käsien sitomisesta" ja heidän päätäntävaltansa "rajoittamisesta" puheen ollen on todettava, että SKP:n ja SDP:n puoluesopimus oli itse asiassa suositus. Se oli ollut liittokokouksen edellä kummankin puolueen liittokokousryhmien käsittelyssä. Sopimuksen eri kohdat olivat pääosaltaan näiden liittokokousryhmien käsialaa ja lopullinen sananvalta sen hyväksymisessä ja hylkäämisessä oli näillä ryhmillä.

Demokratiaa siis noudatettiin hyvinkin perusteellisesti.

UUTTA LUOVAA 70-LUVUN LIIKUNTAPOLITIIKKAA

Kun näin itse liittokokous rauhoitettiin käsittelemään liiton työn kannalta merkittäviä periaatteellisia sekä käytännön toimintaan liittyviä asioita, niin jälkeä syntyi. Periaatteelliselta kannalta merkittävimmäksi asiakirjaksi muodostui TUL:n uusi punainen

kirja, 70-luvun liikuntapoliittinen ohjelma, jota liittotoimikunta oli valmistellut erilaisten työryhmien avulla kuumeisesti ja varsin tehokkaasti.

Liikuntapoliittisen ohjelman lähtökohtana oli viitoittaa nimensä mukaisesti TUL:n toiminta alkaneella 70-luvulla. Maamme edistyneimpänä liikuntajärjestönä ei TUL:lle riitä se, mitä joskus aikaisemmin on sanottu. Vanhoja perinteitä pidetään kunniassa, mutta ohjelmaa on aina uudistettava yhteiskunnallisen kehityksen mukaisesti. Tämä oli todettu TUL:n liittotoimikunnassa ja siitä syystä pyritty luomaan juuri tähän vuosikymmeneen, sen tarpeisiin sopeutuva kannanmäärittely.

Sellainen 70-luvun TUL:n liikuntapoliittisesta ohjelmasta tulikin. Me Työväen Urheiluliitossa voimme perustellusti sanoa, että sen parempaa ohjelmaa ei mikään muu urheilujärjestö ole pystynyt eikä pystykään tekemään. Tämä varmuus johtuu TUL:n yhteiskunnallisesta luonteesta: TUL on ainoa urheilujärjestö maassamme, joka tunnustaa avoimesti ja rehellisesti yhteiskunnalliset tosiasiat: yhteiskunnan luokkaluonteen, liikuntatoiminnan riippuvuussuhteet tästä ja pystyy sen mukaisesti perustelemaan itsenäisen työväen urheiluliikkeen merkityksen ja roolin kapitalistisessa yhteiskunnassa.

TUL 70-luvun liikuntapoliittinen ohjelma on "sekoitus" vanhaa ja uutta. Siinä lähdetään Työväen Urheiluliiton vanhoista ja kestävistä periaatteista, siitä että TUL on osa työväenliikettä. Sen lisäksi, nimenomaan tälle vuosikymmenelle luonteenomaisena ja erittäin merkittävänä asiana, ohjelma erittelee lyhyesti mutta osuvasti urheilun ja liikunnan roolin muuttumista tämän päivän yhteiskunnassa. Siinä suoritetaan paljastava kritiikki porvarillisesta, yhä enemmän kaupallistuvasta urheilusta sekä sitä palvelevasta liikuntapolitiikasta, joka ei ota huomioon väestön valtaosan liikuntatarpeita.

TUL pystyy tässä ohjelmassaan osoittamaan edistykselliset suuntaviivat yhdyskuntasuunnittelussa liikunnan kannalta sekä avaa myös näköaloja huippu-urheilun kriisistä pääsyyn.

SUHTEELLISUUSPERIAATE KIRJATTIIN SÄÄNTÖIHIN

17. liittokokous teki eräitä muutoksia järjestösääntöihin, jotka ovat jo varsin vanhaa perua ja osin vanhentuneetkin. Kokonaisuudistus jäi tällä erää suorittamatta, mutta sen sijaan eräs merkittävä periaatteellinen muutos saatiin liiton järjestöperiaatteisiin.

Sääntöihin tuli nyt maininta suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta valinnoissa. Tämä asia oli esillä jo puoluesopimuksessa ja sen mukaisesti liittokokouksen valmisteluissa tehtiin sääntömuutosehdotus, joka hyväksyttiin liittokokouksessa.

Tämä sinänsä melko huomaamatta ohi mennyt uudistus on luonteeltaan erittäin tärkeä. Sillä toteutettiin TUL:n kansandemokraattien kauan vaatima periaate, jonka mukaan johtoelimiä valittaessa on eri työväenryhmät otettava mukaan niiden suhteellista voimaa vastaavalla tavalla.

Säännöissä asia on ilmaistu vain periaateluonteisena, koska tämän asian toteuttaminen ahtaasti sovituin pykälin tuottaisi ilmeisesti liian suuria vaikeuksia. Tällaisenakin — ja luottaen siihen, että osapuolet kunnioittavat sääntöjen kirjainta ja henkeä — sillä on kuitenkin suuri merkitys vastaista toimintaa ajatellen.

UUDELLE TIELLE

Kun TUL:n 17. liittokokousta arvioidaan, ei kaiken kaikkiaan ole unohdettava, että tässä liittokokouksessa samalla umpeutui se vaihe TUL:n historiassa, joka alkoi viitisentoista vuotta sitten sos.dem. puolueen sisäisten ristiriitojen ja valtakunnanliittopuuhailujen takia.

TUL käänsi silloin selkänsä valtakunnanliitolle ja samalla sos.dem. puolue käänsi selkänsä TUL:lle. Sos.dem. puolueen pannaanjulistama TUL jatkoi kuitenkin eteenpäin riveissään TUL:lle uskolliset sosialidemokraatit TPSL:n ja SDP:n jäseninä. TUL:n toiminta ei ollut tukahdutettavissa kovan porvarillisen painostuksen eikä sos.dem. puolueen kielteisen asenteen johdosta. Se osoitti TUL:n elinvoiman ja asian lujuuden.

Nyt kun Työväen Urheiluliitolla näyttää olevan mahdollisuus saada kaikkien työväenpuolueiden tuki taakseen, voidaan edellyttää, että sen toiminnallinen pohja laajenee. 17. liittokokouksen luomia parempia toimintaedellytyksiä sekä aatteellista ja ohjelmallista selkiytymistä pitää käyttää hyväksi tulevina vuosina. Näin ollen TUL:stä on muodostumassa entistä voimakkaampi työväen yhteinen liikuntajärjestö, joka liikuntapoliittisissa kysymyksissä tulee ulottamaan vaikutuksensa kaikille yhteiskuntamme aloille.

TUL:n varapuheenjohtaja

Lennart Kivi

Maailmanennätykset

(ennen 25.10. 1971)

Miehet: 100 m: 9,9 Jim Hines, USA, Ronnie Ray Smith, USA, Charlie Greene, USA, 1968. **200 m:** 19,5 Tommie Smith, USA, 1966. **400 m:** 43,8 Lee Evans, USA, 1968. **800 m:** 1.44,3 Peter Snell, Uusi Seelanti, 1962, Ralph Doubell, Australia, 1968. **1 000 m:** 2.16,2 Jürgen May, I-Saksa, 1965, F-J. Kemper, L-Saksa, 1966. **1 500 m:** 3.33,1 Jim Ryun, USA, 1967. **Maili:** 3.51,1 Jim Ryun, USA, 1967. **2 000 m:** 4.56,2 Michel Jazy, Ranska, 1966. **3 000 m:** 7.39,6 Kipchoge Keino, Kenia, 1965. **5 000 m:** 13.16,6 Ronald Clarke, Australia, 1966. **10 000 m:** 27.39,4 Ronald Clarke, Australia, 1965. **110 m aj.:** 13,0 R. Milburn, USA, 1971. **400 m aj.:** 48,1 Dave Hemery, I-Britannia, 1968. **3 000 m est.:** 8.22,0 Kerry O'Brien, Australia, 1970. **4 x 100 m:** 38,2, USA, 1968. **4 x 400 m:** 2.56,1, USA, 1968. **Seiväs:** 549 Christos Papanicolau, Kreikka, 1970. **Korkeus:** 229 P. Matzdorf, USA, 1971. **Pituus:** 890 Bob Beamon, USA, 1968. **Kolmiloikka:** 17,40 Pedro Duena, Kuuba, 1971. **Kuula:** 21.78 Randy Matson, USA, 1967. **Kiekko:** 70,38 Jay Silvester, USA, 1971. **Moukari:** 76,40 Walter Schmidt, L-Saksa, 1971. **Keihäs:** 92,70 Jorma Kinnunen, Suomi, 1969. **10-ottelu:** 8417 Bill Toomey, USA, 1969.

Naiset: 100 m: 11,0 Wyomia Tyus, USA, 1968, Chi Cheng, Taiwan, 1970, Renate Meissner, DDR, 1970. **200 m:** 22,4 Chi Cheng, Taiwan, 1970. **400 m:** 51,0 Marilyn Neufville, Jamaica, 1970. **800 m:** 1.58,3 Hildegard Falck, L-Saksa, 1971. **1 500 m:** 4.09,6 Karin Burnleit, DDR, 1971. **100 m aj.:** 12,7 Karin Balzer, DDR, 1970. **200 m aj.:** 26,1 Pamela Kilborn, Australia, 1969. **4 x 100 m:** 42,8 USA, 1968. **4 x 200 m:** 1.34,4 Neuvostoliitto, 1967. **4 x 400 m:** 3.29,3 DDR, 1971. **Korkeus:** 192 Ilona Gusenbauer, Itävalta, 1971. **Pituus:** 682 Viorica Viscopoleanu, Romania, 1968. **Kuula:** 20,43 Nadesha Tshishova, N-liitto, 1969. **Kiekko:** 64,88 Faina Melnik, N-liitto, 1971. **Keihäs:** 62,40 Jelena Gortshakova, N-liitto, 1964. **5-ottelu:** 5371 Burglinde Polle, DDR, 1971.

EUROOPAN ENNÄTYKSET:

Miehet: 100 m: 10,0 Armin Hary, L-Saksa, 1960, Roger Bambuck, Ranska, 1968, Vladislav Sapeja, N-liitto, 1968, Valeri Borsov, N-liitto, 1969, Gerd Metz, L-Saksa, 1970, Manfred Kokot, DDR, 1971. **200 m:** 20,2 Valeri Borsov, N-liitto, 1971. **400 m:** 44,9 Karl Kaufmann, L-Saksa, 1960, Martin Jellinghaus, L-Saksa, 1968. **800 m:** 1.44,9 F-J. Kemper, L-Saksa, 1960. **1 000 m:** 2.16,2 Jürgen May, DDR, 1965, F-J. Kemper, L-Saksa, 1966. **1 500 m:** 3.34,0 Jean Wadoux, Ranska, 1970. **Maili:** 3.53,6 Michel Jazy, Ranska, 1965. **2 000 m:** 4.56,2 Michel Jazy, Ranska, 1966. **3 000 m:** 7.45,2 Harald Norpoth, L-Saksa, 1967. **5 000 m:** 13.22,2 Dave Bedford, I-Britannia, 1971. **10 000 m:** 27.47,0 Dave Bedford, I-Britannia, 1971. **110 m aj.:** 13,2 Martin Lauer, L-Saksa, 1959. **400 m aj.:** 48,1 David Hemery, I-Britannia, 1968. **3 000 m est.:** 8.22,2 Vladimir Dudin, N-liitto, 1969. **4 x 100 m:** 38,4 Ranska 1968. **4 x 400 m:** 3.00,5 Länsi-Saksa ja Puola 1969. **Korkeus:** 228 Valeri Brumel, N-liitto, 1963. **Seiväs:** 549 Christos Papanicolau, Kreikka, 1970. **Pituus:** 835 Igor Ter-Ovanesjan, N-liitto, 1967, Josef Schwartz, L-Saksa, 1970. **Kolmiloikka:** 17,39 Viktor Sanejev, N-liitto, 1968. **Kuula:** 21,12 H-J. Rothenburg, DDR, 1971. **Kiekko:** 68,32 Ricky Bruch, Ruotsi, 1971. **Moukari:** 76,40 Walter Schmidt, L-Saksa, 1971. **Keihäs:** 92,70 Jorma Kinnunen Suomi, 1969. **10-ottelu:** 8310 K. Bendlin, L-Saksa, 1967.

Naiset: 100 m: 11,0 Renate Stecher, DDR, 1970. **200 m:** 22,5 Irena Szewinska, Puola, 1968. **400 m:** 51,7 N. Duclos ja C. Besson, Ranska, 1969. **800 m:** 1.58,3 Hildegard Falk, L-Saksa, 1971. **1 500 m:** 4.09,6 Karin Burnleit, DDR, 1971. **100 m aj.:** 12,7 Karin Balzer, DDR, 1970. **200 m aj.:** 26,9 S. Mitrohina, N-liitto, 1969. **4 x 100 m:** 43,4 Hollanti ja N-liitto 1968. **4 x200 m:** 1.34,4 N-liitto 1967. **Korkeus:** 192 Ilona Gusenbauer, Itävalta, 1971. **Pituus:** 682 V. Viscopoleanu, Romania, 1968. **Kuula:** 20,43 Nadesha Tshishova, N-liitto, 1969. **Kiekko:** 64,88 Faina Melnik, N-liitto, 1971. **Keihäs:** 62,40 Jelena Gorthsakova, N-liitto, 1964. **5-ottelu:** 5371 Burglinde Polle, DDR, 1971.

SUOMEN ENNÄTYKSET

Miehet: 100 m: 10,2 Raimo Vilen 1971. **200 m:** 20,8 Raimo Vilen ja Markku Kukkoaho 1971. **400 m:** 45,9 Markku Kukkoaho 1971. **800 m:** 1.47,2 Markku Aalto 1971. **1 500 m:** 3.38,6 Pekka Vasala 1971. **5 000 m:** 13.29,8 Lasse Viren 1971. **10 000 m:** 27.52,8 Juha Väätäinen 1971. **110 m aj.:** 13,8 Ari Salin 1970. **400 m aj.:** 49,6 Ari Salin 1971. **3 000 m est.:** 8.24,2 Jouko Kuha 1968. **4 x 100 m:** 40,0 Maajoukkue 1970. **4 x 400 m:** 3.07,1 Maajoukkue 1970. **Korkeus:** 217 Reijo Vähälä 1969 ja Asko

Pesonen 1971. **Seiväs:** 531 Altti Alarotu 1970. **Pituus:** 816 Rainer Stenius 1966. **Kolmiloikka:** 17,00 Pertti Pousi 1968. **Kuula:** 19,94 Seppo Simola 1971. **Kiekko:** 63,50 Pentti Kahma 1971. **Moukari:** 66,62 Risto Miettinen 1970. **Keihäs:** 92,70 Jorma Kinnunen 1969. **10-ottelu:** 7763 Hannu Kyösola 1971.

Naiset: 100 m: 11,6 Mona-Lisa Strandvall 1968 ja Marika Eklund 1971. **200 m:** 23,5 Marika Eklund 1971. **400 m:** 52,7 Marika Eklund 1971. **800 m:** 2.05,9 Eeva Haimi 1968. **1 500 m:** 4.22,0 Sinikka Tyynelä 1971. **100 m aj.:** 13,8 Sirkka Norrlund 1970. **200 m aj.:** 27,2 Sirkka Norrlund 1970. **Korkeus:** 170 Leena Kaarna 1964. **Pituus:** 644 Tuula Rantanen 1971. **Kuula:** 15,66 Marjatta Kuuluvainen 1965. **Kiekko:** 52,88 Marjatta Mäkinen 1965. **Keihäs:** 56,48 Kirsti Launela 1971. **5-ottelu:** 4451 Pirkko Heikkilä 1968. **4 x 100 m:** 46,2 Maajoukkue 1970. **4 x 200 m:** 1.46,5 GIF 1968.

TUL:n ENNÄTYKSET

Miehet: 100 m: 10,4 Pentti Mäkilä 1963, Ossi Karttunen 1970. **200 m:** 20,9 Ossi Karttunen 1969. **400 m:** 46,1 Voitto Hellsten 1956. **800 m:** 1.50,1 Voitto Hellsten 1955. **1 000 m:** 2.25,0 Ensio Saarinen. **1 500 m:** 3.48,0 Erkki Koskinen 1966, Jalo Kumpulainen 1968. **Maili:** 4.14,8 Unto Mattson 1954. **3 000 m:** 8.12,6 Erkki Koskinen 1966. **5 000 m:** 14.14,8 Erkki Sairanen 1956. **10 000 m:** 29.30,0 Erkki Koskinen 1966. **25 000 m:** 1.18.35,0 Kalle Hakkarainen 1969. **110 m aj.:** 13,8 Ari Salin 1970. **200 m aj.:** 23,6 Ari Salin 1970. **400 m aj.:** 49,6 Ari Salin 1971. **3 000 m est.:** 8.46,8 Lasse Honkanen 1963. **Korkeus:** 209 Antero Tapola 1969. **Pituus:** 777 Jorma Valkama 1956. **Seiväs:** 480 Keijo Mahlamäki 1967. **Kolmiloikka:** 16,08 Ismo Salmi 1970. **Kuula:** 18,00 Kalevi Lehtonen 1970. **Kiekko:** 53,60 Einari Marjamäki 1969. **Keihäs:** 83,56 Soini Nikkinen 1956. **Moukari:** 62,90 Esa Wahlman 1970. **10-ottelu:** 6694 Veikko Pietilä 1968. **4 x 100 m:** 42,7 Jyväskylän Veikot 1971. **4 x 400 m:** 3.18,1 Turun Toverit 1956.

Naiset: 100 m: 12,5 Aila Haapala 1965. **200 m:** 26,3 Leena Lehtonen 1964. **400 m:** 58,3 Eila Mikola 1959. **800 m:** 2.11,3 Eila Mikola 1959. **1 500 m:** 4.41,3 Marita Aaltonen 1968. **100 m aj.:** 15,3 Aila Haapala 1970. **200 m aj.:** 29,2 Aila Haapala 1970. **Korkeus:** 163 Auli Virta 1970. **Pituus:** 579 Maire Österdahl 1952. **Kuula:** 13,02 Meeri Saari 1952. **Kiekko:** 39,48 Eeva-Liisa Jauhiainen 1969. **Keihäs:** 49,00 Eija Hakala 1970. **5-ottelu:** 3780 Aila Haapala 1967. **4 x 100 m:** 52,6 Toijalan Valpas 1960. **4 x 200 m:** 1.51,7 Turun Weikot 1967. **3 x 800 m:** 7.04,0 Turun Weikot 1968.

Kansainvälinen vuosi 1971

Maailmanpolitiikan keskeisimpinä kysymyksinä ovat edelleen Indokiinan sota, Lähi-itä ja Euroopan turvallisuuskonferenssin alustavat valmistelut. Vuosi 1971 on kuitenkin tuonut kansainväliseen politiikkaan aivan uusia näkökulmia. Eräät tarkkailijat jopa puhuvat siitä, että maailmassa ovat muotoutumassa täysin uudet asetelmat. Ennen kaikkea yllättävä tieto USA:n presidentin Nixonin Kiinan ja Neuvostoliiton matkasta on muuttanut tilannetta täydellisesti. Kahdenkymmenen vuoden vastakkainolon jälkeen kaksi suurvaltaa — USA ja kansan Kiina — ovat etsimässä tietä ja keinoja jos ei lähentymiseen niin ainakin toistensa parempaan ymmärtämiseen.

Euroopassa on myös päästy huomattavasti eteenpäin. Neljän suurvallan — Neuvostoliiton, Yhdysvaltojen, Englannin ja Ranskan — edustajien sopimus ns. Länsi-Berliinin kysymyksestä on avannut uusia mahdollisuuksia sekä Saksojen kesken käytävässä keskustelussa että Euroopan turvallisuuden lujittamisessa.

Toisaalta on kysymyksiä, joissa ei ole edetty nimeksikään. Sellainen on Vietnamin sodan lopettaminen, ainakin jos asiaa katsotaan hedelmättömien Pariisin neuvottelujen kannalta. Amerikkalaisten hyökkäystoiminta ei amerikkalaisten sotilaiden vähentämisestä huolimatta ole laantunut. Päinvastoin tällä hetkellä voidaan sanoa, että koko Indokiina on nyt sotanäyttämönä. Toinen kriisipiste, jonka selvittämisessä ei ole päästy eteenpäin, on Lähi-itä. Monista yrityksistä huolimatta ei

ole onnistuttu löytämään ratkaisua, eikä Israelin itsepäinen asenne edes anna mitään näköaloja tässä suhteessa.

INDOKIINAN SOTA

Vaikka amerikkalaisille johtajille on käynyt selväksi, että USA ei pysty — ainakaan kohtuullisin "kustannuksin" — saavuttamaan sotilaallista voittoa enempää Etelä-Vietnamissa kuin muillakaan Indokiinan rintamilla, ei USA:n taholta ole edistetty aktiivisesti rauhanpyrkimyksiä niillä foorumeilla, joissa siitä voitaisiin keskustella. Pariisin Vietnamin rauhanneuvottelut ovat käytännöllisesti katsoen umpikujassa. Etelä-Vietnamin vapautusrintaman rauhanaloitteisiin ei amerikkalaistaholta ole edes vaivauduttu kunnolla vastaamaan.

Presidentti Nixonin suuri unelma ns. "vietnamilaistaminen", joka merkitsee, että Indokiinassa aasialaiset taistelevat aasialaisia vastaan, on selvästi kärsinyt haaksirikon. Tämä ennen kaikkea siksi, että saigonilaiset joukot, joihin USA etupäässä turvaa, eivät pysty täyttämään USA:n imperialististen tavoitteiden hyväksi suoritettavaa tehtävää. Sitä osoittaa täydelliseen romahdukseen päättynyt saigonilaisten joukkojen hyökkäys Laosiin vuoden alussa. Jopa itse Yhdysvalloissa on ollut pakko tunnustaa, että sotaretki Laosiin oli poliittinen fiasko.

Tästä huolimatta USA ei ole jättänyt Laosia suinkaan rauhaan, vaan päinvastoin palkkasotilaiden ja esim. thaimaalaisten joukkojen avulla sekä paikallisia vastakohtaisuuksia hyväksi käyttäen yritetään Laosissa "hiljaisen" sodan avulla saavuttaa tavoite, joka saigonilaisilta joukoilta jäi saavuttamatta — koko Laosin alistaminen amerikkalaisten valvontaan.

Kambodžan sotaretki ei ole ollut sen onnistuneempi. Isänmaalliset voimat ovat pystyneet organisoimaan siellä voimakkaita vastaiskuja. Eräiden tietojen mukaan 8/10 maasta on vapautusjoukkojen valvonnassa. Lon Nolin hallitus on poistanut viimeisetkin demokraattisen hallinnon verhot lakkauttamalla parlamentin. Kambodžassa on nyt vallalla sotilasdiktatuuri, sillä maata hallitaan vain asetusten avulla.

USA:n toimesta on myös aloitettu jälleen laaja hyökkäystoiminta Vietnamin demokraattista tasavaltaa vastaan. Jo helmikuussa Nixon ilmoitti, että enää ei ole olemassa minkäänlaisia rajoituksia Pohjois-Vietnamin pommituksille ydinaseita lukuun ottamatta. Siitä alkaen lennot ovat lisääntyneet, vaikka eivät vielä ole yltäneet samanlaisiin totaalisiin massapommituksiin kuin presidentti Johnsonin aikana.

Yhdysvalloissa Indokiinan sota aiheuttaa edelleen voimakkaita vastalauseita. Huhtikuussa järjestettiin suuri

marssi sotaa vastaan Washingtonissa, ja siihen osallistui enemmän ihmisiä kuin koskaan. Marssin aikana suoritettiin massapidätyksiä.

Myös ns. Pentagonin papereiden julkisuuteen tuleminen on sävähdyttänyt amerikkalaisia, vaikka näissä raporteissa ei itse asiassa ole esitetty mitään sellaista, mitä ei aikaisemmin olisi jo sanottu, mutta amerikkalaisille ne ovat uutta.

Indokiinan sodan päättymisen — mikä ei voi merkitä muuta kuin amerikkalaisten joukkojen täydellistä poistumista tältä maailman kolkalta — suhteen ei ole olemassa kovin suuria näköaloja. Presidentti Nixonin Kiinan matkan yhteydessä odotetaan asiasta keskusteltavan. Mutta tätä kysymystä ei voida ratkaista vain suurvaltojen kesken, tämän kannan Vietnamin demokraattiset voimat ovat tuoneet selvästi esille.

LÄHI-ITÄ

Kuluneen vuoden aikana on monella tavalla ponnisteltu Lähi-idän tilanteen selvittämiseksi. Erityisesti Egyptin aloitteet ovat tässä suhteessa olleet positiivisia. Mitään edistystä ei kuitenkaan ole saatu aikaan. Vastuu siitä lankeaa Israelille, jonka asenne on entisen itsepäinen — se ei suostu täyttämään perusvaatimusta, poistumaan anastamiltaan alueilta.

Jo vuoden 1970 puolella saatiin — lähinnä egyptiläisten joustavan asenteen ansiosta — aikaan tulitauko Suezin rintamalla. Ensimmäisen kolmen kuukauden aikana ei rauhan suhteen tapahtunut mitään. YK:n sovittelijan Gunnar Jarringin yritykset raukesivat tyhjiin jo miltei alussa. Tulitauko päättyi helmikuussa, mutta on sen jälkeen jatkunut, vaikka mitään sopimusta asiasta ei ole tehtykään. Mutta taistelujen uudelleen puhkeamisen vaara on jatkuvasti ilmassa.

Lähi-idän tilannetta mutkistaa arabimaailman hajanaisuus. Monista kokouksista huolimatta arabimaat eivät ole löytäneet yhteistä toimintalinjaa. Päinvastoin vuoden aikana sattuneet tapahtumat osoittavat, että hajanaisuus on entistä suurempi ja vastakkaiset suuntaukset vetävät ristiin.

Traagisimmaksi ovat muodostuneet Sudanin tapahtumat. Epäonnistuneen vallansiirtoyrityksen jälkeen, joka tapahtui heinäkuussa, Nimeiri nousi uudelleen valtaan ja aloitti kommunistien vainoamisen. Lyhyessä ajassa teloitettiin suuri määrä vasemmistolaisia, jotka olivat aikaisemmin tukeneet Nimeiriä. Kommunistien teloitukset olivat laajin vasemmistolaisiin kohdistunut vaino sitten Indonesian tapahtumien. Sudanissa nousi voimakkaasti esille myös suuntaus Neuvostoliittoa ja muita sosialistisia maita vastaan.

Eräänlainen oikeistolaistumisen tendenssi on havaitta-

vissa eräissä muissakin arabimaissa. Libyan nuori johtaja on julistanut pitäytyvänsä islamiin, jonka hän sanoo olevan vieras kommunismille. Libyassa ei ole onnistuttu vallankumouksesta huolimatta saamaan aikaan todellista muutosta yhteiskunnallisessa elämässä. Eikä kysymys suinkaan ole siitä ettei olisi taloudellisia mahdollisuuksia. Mitä tulee Marokossa suoritettuun vallankaappausyritykseen niin se oli lähinnä oikeistolaisten ryhmäkuntien sisäistä selvittelyä.

Myös Egyptissä on erotettu vasemmistolaisia ministereitä ja satakunta henkilöä on asetettu syytteeseen väitetystä vallankaappausyrityksestä. Toisaalta arabimaailmassa on lähestymistendenssejä. Kolmen arabimaan — Egyptin, Syyrian ja Libyan — kesken on solmittu valtioliitto, joka kansanäänestyksissä sai taakseen melkein yksimielisen tuen.

Israelin asennoituminen Lähi-idän ongelman selvittämiseen on entinen. Vaikka USA:n toimesta on sekä salassa että julkisesti yritetty taivutella Tel Avivin hallitusta edes vähäisiin myönnytyksiin, kuten egyptiläisten joukkojen siirtämiseen Suezin kanavan toiselle rannalle, ei siinä ole onnistuttu. Päinvastoin Israel on esittänyt uusia vaatimuksia aseiden toimittamiseksi Yhdysvalloista. Se on myös niitä saanut. Presidentti Nixon perustelee politiikkaansa "voimatasapainon" säilyttämisellä. Tätä taustaa vasten USA:n "rauhanehdotukset" näyttävät vain näennäisiltä.

Oman ympyränsä Lähi-idän tilanteeseen muodostavat Jordanian tapahtumat. Jordanian armeijan on onnistunut karkoittaa aloiltaan palestiinalaisten sissien joukot, jotka Jordania koki uhkaksi itselleen. Verisissä taisteluissa Jordanian armeija pääsi voitolle eikä muiden arabimaiden sovittelu auttanut. Tämä ei tietenkään ratkaissut palestiinalaisten pakolaisten ongelmaa, ja palestiinalaiset sissit ovat edelleen varteenotettava tekijä Lähi-idän ongelmaa ratkottaessa.

ITÄ-PAKISTANIN TAPAHTUMAT

Jo vuoden 1970 puolella alkanut tilanteen kärjistyminen on jatkunut Pakistanissa ennen kaikkea sen läntisen osan ja Itä-Pakistanin välillä. Pakistanin tilanne on kiristänyt suhteita myös sen naapurimaahan Intiaan siinä määrin, että tätä kirjoitettaessa molemmat maat keskittävät joukkoja rajoilleen.

Itä-Pakistanin tapahtumat alkoivat kehittyä dramaattisemmiksi sen jälkeen kun Pakistanin vaaleissa šeikki Mujibur Rahmanin awami-puolue saavutti suuren vaalivoiton. Tämä seikka oli omiaan entisestään voimistamaan itsenäisyyspyrkimyksiä Itä-Pakistanissa, joka kokee itsensä siirtomaaksi.

Länsi-Pakistanin keskushallitus vastasi itäpakistanilaisten vaatimuksiin lähettämällä joukkoja pitämään itäistä maakuntaa valtion yhteydessä. Näin oli asetelma valmis sisällissodalle, josta monien luotettavien silminnäkijöiden mukaan muodostui kansanmurha. Sitä todistaa myös suuri itäpakistanilaisten pakolaisten määrä — heitä on tällä hetkellä Intiassa lähes kymmenen miljoonaa.

Itä-Pakistan on tällä hetkellä sotilaallisin keinoin hallittu maa. Awami-puolue lakkautettiin jo sisällissodan alkuvaiheessa ja sen johtajaa šeikki Mujibur Rahmania vastaan on käynnissä salainen oikeudenkäynti.

Itäpakistanilaisten pakolaisten ongelma on tämän hetken maailman kipeimpiä kysymyksiä. Lähes kymmenen miljoonan pakolaisen huolto on tehtävä, joka vaatii jokaisen kansan osuutta. Erityisen vaikea on lasten asema. Aliravitsemus ja lasten kuolleisuus on suurempi tragedia kuin Biafran sodan aikana, sanovat paikan päällä käyneet tarkkailijat.

Pakolaisongelmaan liittyy läheisesti Pakistanin ja Intian suhteet. Intian myötätunto on ollut koko ajan itäpakistanilaisten puolella ja itäpakistanilaiset — jotka ovat julistaneet maansa itsenäiseksi Bangla Deshin valtioksi — tuntevat lähempää yhteenkuuluvaisuutta Intiaan kuin varsinaiseen Pakistaniin. Intialle pakolaiset on suuri rasitus ja siksi se politiikassaan pyrkii siihen, että Itä-Pakistanissa saataisiin aikaan olosuhteet, jotka tekisivät mahdolliseksi pakolaisten paluun takaisin kotimaahansa. Pakistan taas katsoo tällaisen politiikan olevan sekaantumista Pakistanin asioihin. Välit ovat näiden maiden kesken kiristyneet siinä määrin, että rajavälikohtauksia on sattunut päivittäin ja molempien maiden joukkoja keskitetty maitten välisille rajoille.

YK JA KIINA

Kiina on noussut kansainvälisessä elämässä voimakkaasti esille. Kulttuurivallankumouksen aikana ja vielä sen jälkeenkin ilmennyt sulkeutuneisuus Kiinan kansantasavallan politiikassa ulkomaailmaan nähden on päättymässä. Pekingin johtajien toimesta on suoritettu toimenpiteitä, jotka ovat kohahduttaneet koko maailmaa. Poliittisen pommin tavoin vaikutti kesällä annettu ilmoitus, että USA:n presidentti Nixon vierailee Kiinan kansantasavallassa. Ns. "ping pong"-diplomatian jälkeen tosin voitiin jotakin uutta odottaa näiden kahden maan suhteissa, jotka ovat olleet jäädytettynä lähes kaksikymmentä vuotta.

Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa on muodostunut keskeiseksi puheenaiheeksi se, tuleeko Kiinan kansantasavalta omalle paikalleen tähän kansainväliseen järjestöön. Taiwanin Kiinahan on tähän saakka pitänyt hal-

lussaan Kiinan paikkaa. Yhdysvallat on onnistunut kannattajineen estämään kansan Kiinan saapumisen YK:hon. Nyt USA:n politiikka on muuttunut sikäli, että se hyväksyy Kiinan kansantasavallan mukanaolon mutta toisaalta haluaa, että Taiwanin Kiinalla olisi myös edustus. Tällainen "kahden Kiinan"-politiikka tuskin kuitenkaan tulee onnistumaan.

Lokakuun 25. päivänä Kiinan kansantasavalta vihdoin pääsikin Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen Turvallisuusneuvoston jäseneksi. Yleiskokouksen hylättyä ensin USA:n ehdotuksen, jonka mukaan Formosan poistaminen YK:sta olisi ns. tärkeä kysymys, asettui 76 YK:n jäsenmaata kannattamaan Kiinan kansantasavallan jäsenyyttä YK:ssa. Formosa joutui luovuttamaan näin paikkansa manner-Kiinalle.

Kiinan kansantasavallan osallistuminen Yhdistyneiden kansakuntien toimintaan muuttaa täydellisesti YK:n työtä, toteavat tarkkailijat. Kiinahan on automaattisesti myös Turvallisuusneuvoston jäsen, jolla on esimerkiksi veto-oikeus, toisin sanoen valta estää sille epämieluisten asioiden tuleminen yleiskokouksen käsittelyyn.

EUROOPPA JA TURVALLISUUS-KONFERENSSI

Euroopassa on kuluneena vuotena ollut esillä voimakkaita myönteisiä tendenssejä. Neuvostoliiton ja Länsi-Saksan sekä Puolan ja Länsi-Saksan sopimukset ovat vielä ratifioimatta, mutta se tapahtunee piakkoin. Sille syntyivät hyvät edellytykset kun neljä suurvaltaa — Neuvostoliitto, Yhdysvallat, Englanti ja Ranska — pääsivät sopimukseen ns. Länsi-Berliinin kysymyksestä. Saksan liittotasavallan liittokansleri Willy Brandthan oli asettanut edellä mainittujen sopimusten ratifioinnin ehdoksi juuri ns. Länsi-Berliinin kysymyksen selvittämisen.

Euroopan tilanteen tervehdyttämiseen on vaikuttanut paljon myös Neuvostoliiton ja Ranskan yhteistyön syventyminen. Tämä suuntaushan sai alkunsa jo presidentti de Gaullen kaudella. Presidentti Pompidoun Neuvostoliiton vierailun aikana solmittiin uusia yhteistyösopimuksia. Uudeksi, laajoja perspektiivejä avaavaksi tapahtumaksi muodostui Neuvostoliiton kommunistisen puolueen pääsihteerin Leonid Brežnevin virallinen vierailu Ranskaan lokakuun lopussa.

Turvallisuuskonferenssin valmisteluissa ei monista vetoomuksista huolimatta vuoden 1971 alkupuoliskolla päästy suunniteltuihin monenkeskeisiin valmistaviin tapaamisiin. Euroopassa ja muuallakin näkyvät suotuisat tendenssit kuitenkin antavat uskoa, että näihin valmisteleviin neuvotteluihin voidaan ryhtyä piakkoin.

NKP:n EDUSTAJAKOKOUS

Kuluneen vuoden yksi merkittävistä poliittisista tapahtumista oli Neuvostoliiton kommunistisen puolueen edustajakokous. Siinä hahmoteltiin ensimmäisen sosialistisen maan sisäinen kehitys ja talouspolitiikka viisivuotiskaudelle. Mutta ennen kaikkea kokouksessa esitettiin kansainvälisen politiikan kannalta mielenkiintoinen rauhanaloite.

NKP:n edustajakokouksessa esitti pääsihteeri Leonid Brežnev selostuksessaan kuuden kohdan toimenpideohjelman maailmanrauhan turvaamiseksi. Tähän paljon keskustelua herättäneeseen ohjelmaan sisältyvät:

1) Kaakkois-Aasian ja Lähi-idän kriisin ratkaiseminen poliittisin keinoin, voiman käytön ja sillä uhkaamisen kieltävät sopimukset sekä kansainvälisen mielivallan estäminen.

2) Status quon säilyttäminen Euroopassa ja Euroopan turvallisuuskokouksen pitäminen, Varsovan liiton ja NATO:n lakkauttaminen ja ensi vaiheessa niiden sotilaallisen organisaation purkaminen.

3) Ydinaseiden, kemiallisten sekä bakteeriaseiden kieltäminen, kaikkien ydinkokeiden kieltäminen ja ydinaseettomien vyöhykkeiden muodostaminen.

Samalla Neuvostoliitto ehdotti viiden ydinvallan — Neuvostoliiton, USA:n, Kiinan, Ranskan ja Englannin konferenssin pitämistä ydinaseriisunnan aikaansaamiseksi.

4) Varustelukilvan lopettamiseen tähtäävän kansainvälisen konferenssin pitäminen, ulkomaisten tukikohtien hävittäminen ja Euroopassa olevien sotajoukkojen vähentäminen.

Toimenpiteet, joilla todennäköiset kriisit voidaan estää ennakolta ja toimet joilla estetään kriisien kärjistyminen sodaksi.

Suurvaltojen sotilasmäärärahojen supistaminen.

6) YK:n päätöksien, jotka koskevat siirtomaajärjestelmän jäänteiden poistamista, toteuttaminen.

7) Valtioiden välisen yhteistyön laajentaminen kaikilla aloilla ja varsinkin ympäristön saastumisen estäminen.

Neuvostoliitto on ryhtynyt aktiivisesti toteuttamaan tätä ohjelmaa monilla ulkopoliittisilla toimenpiteillä.

Myös muiden sosialististen valtioiden, kuten Unkarin, Tšekkoslovakian, Bulgarian ja Puolan hallitsevien puolueiden edustajakokoukset ovat tehneet merkittäviä ulkopoliittisia päätöksiä.

VALUUTTAKRIISI

Kapitalistista maailmaa ravistelee jo toista kertaa vuoden sisällä valuuttakriisi. Se on nimenomaan kapitalistisen maailman ilmiö, jonka syynä on kauan aikaa hallitsevana imperialistisena valtiona olleen Yhdysvaltojen aseman muuttuminen. Indokiinan sota ja

monet "sitoumukset", joita USA on ottanut imperialistisen herruutensa säilyttämiseksi, alkavat tuntua Yhdysvaltojen taloudessa. Inflaatiokierre on syönyt dollarin arvoa, mutta sisäpoliittisista syistä Yhdysvaltain johtomiehet eivät halua tunnustaa tätä tosiasiaa, vaan haluavat sälyttää osan Indokiinan kustannuksista muiden kapitalististen valtioiden kannettavaksi.

Presidentti Nixon, joka valtakautensa alkuaikoina ei tehnyt mitään maansa talouden hyväksi, irrotti yllättäen dollarin kullasta, ts. dollareita ei enää lunasteta kullalla. Tällä tavalla romutettiin kapitalistisen maailman valuuttajärjestelmä, joka jo ennestään oli monissa vaikeuksissa. Lisäksi USA määräsi kymmenen prosentin tuontiveron. Kapitalistiset maat jatkavat edelleen riitelyään toimenpiteistä, millä valuuttajärjestelmä saadaan kuntoon. Tarkkailijat ennustavat uuden kauppasodan olevan tulossa, jotkut väittävät sen jo alkaneen.

Paavo Ruonaniemi

Unescon tilasto varustelu- ym. menoista

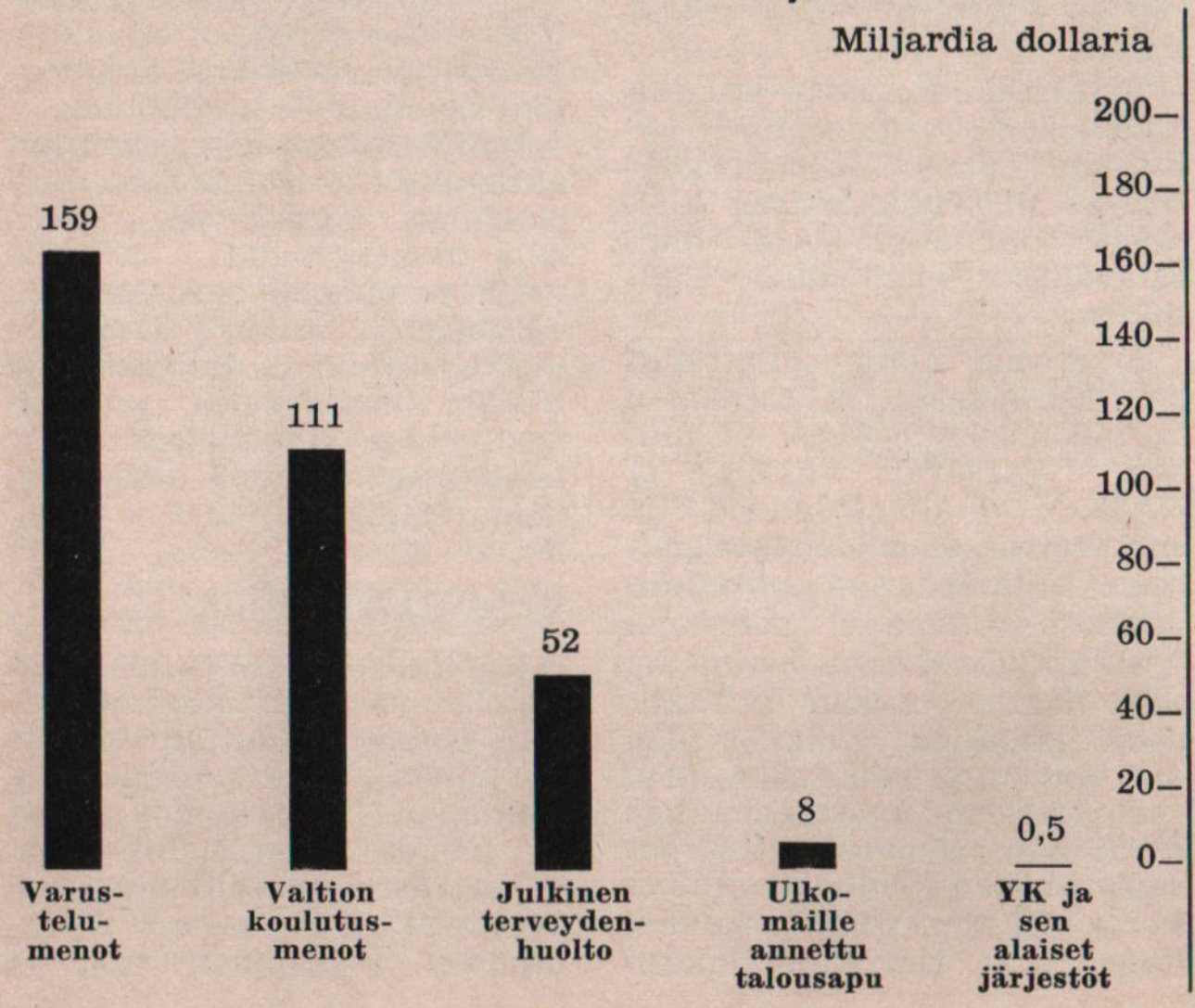

Lapset hoitoon vanhempien työajaksi

Yhteiskunnan muuttuessa, teollistuessa ja kaupungistuessa, lasten päivähoidon järjestäminen on noussut esille yhä polttavampana tarpeena. Sitä se on aina ollut työläisperheille, joissa molempien vanhempien on pakko ollut mennä ansiotyöhön, samoin kuin yksinhuoltajien perheillekin. Jo viime vuosisadan lopulla huomattiin tämä tarve ja siten syntyi Helsingin Sörnäisten kaupunginosaan ensimmäinen lastentarha pitämään huolta työssäkäyvien vanhempien katuja juoksevista lapsista. Mutta monista puheista huolimatta ei lasten päivähoidon järjestämisessä ole päästy paljoa tätä alkuaikojen hyväntekeväisyystoimintaa pitemmälle.

PÄIVÄHOIDON TÄMÄN HETKEN TILANNE

Vuonna 1965 Suomessa oli 0—6-vuotiaita lapsia 553 000. Heistä 24 % eli n. 132 000 oli työssäkäyvien äitien lapsia. Näihin lukuihin eivät sisälly maatilatalouksien emäntien lapset, koska nämä äidit useimmiten pystyvät huolehtimaan lapsistaan työnsä ohella, tai ainakin heidän lapsenhoitojärjestelynsä ovat eri luokkaa. Vuonna 1969 oli 0—6-vuotiaita lapsia 538 000. Siitä, paljonko heistä on työssäkäyvien äitien lapsia, ei ole tietoa. Erään ennusteen mukaan heitä v. 1970 olisi ollut 160 000.

Sosiaalihallituksesta saatujen tietojen mukaan oli vuon-

na 1970 427 valtion apua saavaa lastentarhaa, joissa oli puolipäiväpaikkoja 19 088 ja kokopäiväpaikkoja 8 456 eli yhteensä 27 544 paikkaa. Lastenseimiä ja päiväkoteja, jotka saivat valtionapua, oli 261 ja niissä paikkoja 7 666. Lisäksi oli vielä opiskelijain lapsille seimiä ja päiväkoteja 10 laitosta ja niissä 220 paikkaa.

Työssäkäyvien vanhempien kannalta ratkaisun päivähoitopulmaan tuo vain kokopäivähoito. Tällaista hoitoa v. 1970 valtionapua nauttivissa laitoksissa sai yhteensä 16 342 lasta. Tämä lienee n. 10 % hoitoa tarvitsevista. Päivähoitopaikkojen vajaus on siis laskettavissa useissa kymmenissä tuhansissa. Ne lapset, jotka eivät pääse yhteiskunnan ylläpitämään hoitoon, voivat parhaassa tapauksessa saada ohjattua perhepäivähoitoa. Loput lapset saavat tyytyä sellaiseen hoitoon kuin sattuma ja perheen varallisuus antavat myöten, jopa suuri joukko lapsia on täysin ilman hoitoa "avainlapsina".

PUHEISTA EI OLE PÄÄSTY TEKOIHIN

Yleisesti sekä omassa maassamme että kansainvälisesti aletaan tunnustaa tämän asian hoitamisen välttämättömyys jopa lasten kasvatuksenkin kannalta. Kuitenkin kun tulee kysymys asian todella järjestämisestä, törmätään siihen kuka kustantaa. Tämän jälkeen asiaa aletaan moralisoida ja keksiä erilaisia syitä, jottei sitä tarvitsisikaan hoitaa. Valtio on meillä Suomessa ollut hyvin kitsas jakamaan vastuuta kotien ja kuntien kanssa lasten päivähoidon järjestämisessä. Niinpä ei ole saatu aikaan lakia, jonka puitteissa kokonaisuudessaan asia järjestettäisiin. Vuonna 1965 sosiaaliministeriö asetti lasten päivähoitolaitostoimikunnan, v. 1968 asetettiin lasten päivähoitolaitostoiminnan säännöstoimikunta laatimaan ehdotusta lainsäädännöksi, sosiaalihallitus asetti v. 1970 asiantuntijaryhmän laatimaan ehdotusta laiksi lasten päivähoidosta ja vielä 1971 asetettiin uusi komitea laatimaan lakia lasten päivähoidosta. Tämän komitean mietintö ilmestynee lähipäivinä. Lehtitietojen mukaan sen suurin puute on, ettei se lupaa lakisääteisesti valtion varoja laitosten perustamiseen, joka tulee merkitsemään, ettei päivähoitotilanteessa tule tapahtumaan nopeasti parannuksia, sillä kunnat eivät ole valmiita ilman valtionapua laitoksia perustamaan. Toivottavasti lain eduskuntakäsittelyssä tähän tulee korjaus. Toisaalta kun mietintöön on puolet komitean jäsenistä liittänyt eriävän mielipiteensä, voi käydä niin, että asetetaan vielä uusi komitea. Tuntuu niin kuin paljoon puhumiseen ja komiteain istumiseen asia pyrkisi hukkumaan. Lisäksi julkisessa sanassa käydään jos jonkinlaisia keskusteluja, ovatko lasten lai-

Mitähän hauskaa tuolla oikein tapahtuu?

tokset hyödyllisiä vai vahingollisia, onko äidin paikka kotona vai ei jne. Kaikkeen tähän voi todeta, että puhutaanpa mitä vain päivähoito- sekä myös iltahoitopaikkoja tarvitaan joka tapauksessa. Turha puhuminen pitäisi jo lopettaa ja kaikki voimat olisi keskitettävä päivähoitopaikkojen määrän ja laadullisen tason nostamiseen. Siinä ensiaskel olisi päivähoitolain aikaansaaminen.

MENNEESEEN EI OLE PALUUTA

On itsestään selvää, ettemme yhteiskunnassamme — halusimmepa tai emme — voi palata menneeseen. On otettava tosiasiana se, että naiset ovat kodin ulkopuolella työssä ja lapset on hoidettava sinä aikana. Päivähoitotilanteen vaikeudesta huolimatta äitien työssäkäynti on jatkuvasti lisääntynyt. Vuonna 1955 35 % alle kouluikäisten äideistä kävi työssä; vuonna 1965 määrä oli kohonnut yli 40 %. Asian moralisoinnin ja turhan puhumisen seuraus on ollut alaarvoinen päivähoito lapsille. On nurinkurista, että yhteiskunta ei ole ollut halukas huolehtimaan ja kasvattamaan pienimpiään. Toisaalta on erilaisin teorioin liikaa korostettu varhaislapsuuden merkitystä tulevalle elämälle, mutta kuitenkaan varhaislapsuuden hyvien olosuhteiden luomiseen

ei haluta uhrata mitään. Yhteiskunta on valmis kustantamaan yli 7-vuotiaiden koulutuksen, mutta valittaa kustannuksia, kun on kysymys alle 7-vuotiaista. Mieluummin näytään odottavan mitä hoidotta tai kehnosti hoidetuista lapsista tulee, jolloin sitten kenties myöhemmässä vaiheessa joudutaan uhraamaan varoja muunlaiseen työhön.

PÄIVÄHOITO ON JÄRJESTETTÄVÄ MUTTA MISTÄ VARAT

Tuskinpa olisi montakaan kunnan isää ja äitiä, jotka tosissaan vastustaisivat päivähoidon kunnollista järjestämistä, jos valtio antaisi sitä varten varat. Päivähoidon järjestämisen todelliseksi jarruksi onkin muodostunut se, ettei valtio anna laitosten perustamiseen varoja ja ylläpitokustannuksistakin sen osuus on ollut verraten pieni. Rahavaikeuksissa muutoinkin kamppailevat kunnat eivät ole tästä johtuen katsoneet voivansa ryhtyä laajamittaiseen asian järjestämiseen. Lastenlaitosten valtionavun vertailu muiden Pohjoismaiden käytäntöön on Suomelle epäedullinen. Muissa Pohjoismaissa annetaan valtionapua sekä lainoja laitosten perustamiseen sekä myös valtionapua seimien ylläpitoon. Näin tulisi asia myös meillä hoitaa. Jos ja kun lakiehdotus lasten päivähoidon järjestämisestä tulee eduskuntakäsittelyyn, tulisi vielä siinä vaiheessa huolehtia, että valtion apu niille taataan samoin kansakouluillekin, vain se on avain tämän asian kunnolliselle hoitamiselle.

PÄIVÄHOITOLAITOKSIA KEHITETTÄVÄ

Päivähoitolaitoksia on vastustettu vetoamalla niiden epäkohtiin. Lastentarhojen kokopäivätoiminnassa on nykyisellään monia epäkohtia, mutta ne eivät ole sellaisia, ettei niitä voitaisi poistaa. Nykyisellään kokopäivätoimintaa on pidetty sosiaalisena, huoltopohjalle rakentuvana toimintana. Sen tarvekin on määritelty siltä pohjalta kuinka paljon on yksinhuoltajien tai muulla tavoin sosiaalisissa vaikeuksissa olevien lapsia. Tulevaisuuden tavoitteena tulisi olla, että kun päivähoidon tarvetta arvioidaan ensi lähtökohtana olisivat ne lapset, joiden molemmat hoitajat käyvät ansiotyössä. Tämä näyttää myös eri tutkimusten valossa olevan vanhempien toivomus. Useimmat vanhemmat ovat valmiit jättämään lapsensa mieluummin valvottuun ryhmähoitoon lastentarhoihin, joissa lapsista huolehtivat pätevät, koulutuksen saaneet opettajat, kuin johonkin epämääräiseen alati vaihtuvaan perhehoitoon.

Päivähoitolaitosten kehittämisessä kiireellisimpiä tehtäviä on lapsiryhmien koon pienentäminen. Kun meillä lastentarhalasten ryhmät ovat 25 lasta iästä riippumatta, on

muissa Pohjoismaissa alle 4-vuotiaiden ryhmät 12—15 lasta ja 5—6-vuotiaiden ryhmäkoko on 15—18 lasta. Jos ryhmät ovat kovin suuria, muodostuu lasten tarhassaolo rasittavaksi, koska lastentarhanopettaja ei ehdi kiinnittää huomiota yksilöihin. Hoitohenkilökunnassa tulisi olla myös miespuolisia, nykyisinhän kaikki ovat naisia. Kun lapset vielä useimmiten kokopäiväosastolle tulevat perheistä, joissa ei ole isää, olisi jo tämän vuoksi kasvatuksellisesti välttämätöntä miesten saanti lastentarhain opettajiksi.

PÄIVÄHOITO MUKAAN JO YHDYSKUNTA-SUUNNITTELUSSA

Uusien yhdyskuntien suunnittelussa yleensä ihmistä palvelevien laitosten, jopa koulujen rakentaminen, on ollut usein toissijaista, lasten päivähoidosta puhumattakaan. Yhdyskuntasuunnittelussa tulisi päästä suurempaan palveluhalukkuuteen. Laitoksia varten tulisi jo suunnitteluvaiheessa varata tilat, omat rakennukset, mutta myös asuintaloihin olisi syytä jo rakennusvaiheessa varata tiloja lasten käyttöön. Varsinaisen lastenpäivähoidon rinnalla tulisi tällöin ottaa huomioon myös alakoululaisten päivähoito. Myös vanhoihin kaupunginosiin tulisi voida suunnitella lastentiloja. Se ei voi olla käytännössä mahdotonta sillä kyllä tilat löytyvät mistä hyvänsä jos vain kysymys on esim. autojen parkkipaikasta.

PERHEPÄIVÄHOITO VÄLIVAIHE JA TÄYDENTÄJÄ

Kun lasten päivähoitoa ei ole järjestetty ja vain noin joka kymmenes hoitoa tarvitsevasta lapsesta pääsee tarhaan tai seimeen, on valtaenemmistö hoitoa tarvitsevista lapsista perhepäivähoidossa. Tästä ei ole olemassa mitään tarkkoja lukumääriä. Vieraassa kodissa tapahtuva hoito on ollut täysin sosiaaliviranomaisten valvonnan ulkopuolella. Hoidon laatu usein voi olla kyseenalainen. Hyviäkin hoitopaikkoja on, mutta valitettavasti paljon myös huonoja. Usein myös perhepäivähoitoon liittyy epäkohtana, että hoitopaikkaa on pakko vähän väliä vaihtaa. Näin monet lapset saattavat joutua kymmenien erilaisten hoitajien huostaan ensimmäisinä elinvuosinaan. Lastensuojeluviranomaiset voivat puuttua epäkohtiin vain jos niistä valitetaan. Valvonta tulisi saada aikaan.

Myönteisimmän tuloksen perhepäivähoito antaa jos kunnat ryhtyvät sitä järjestämään. Ne valitsevat kodit, kouluttavat hoitajat ja maksavat palkat sekä perivät hoitopäivämaksut. Laitos- ja perhepäivähoidolla tulisi olla kunnissa sama johto. Tämän yhtenäisen organisaation puitteissa harkittaisiin kullekin lapselle sijoituspaikka. Mo-

Lapset tarvitsevat jatkuvaa huolenpitoa. Sinä aikana kun äiti ja isä ovat työssä, olisi lapset voitava sijoittaa päivähoitoloihin. Niitä tarvitaan Suomessa kipeästi lisää.

lempien hoitomuotojen järjestämiseen tulisi valtion antaa kunnille apua. Hitaasti tapahtuvien parannusten johdosta näyttää siltä, että laitospaikkojen kysynnän ja tarjonnan välillä tulee kauan vallitsemaan epäsuhde. Tämän vuoksi on valvotun perhepäivähoidon kehittämisellä tässä vaiheessa erittäin tärkeä merkitys, mutta se ei saa sulkea pois laitostoiminnan kehittämistä. Vielä tulevaisuudessakin, jolloin laitospaikkoja on kysyntää vastaava määrä, perhepäivähoitoa tarvitaan sellaisia lapsia varten, jotka syystä tai toisesta eivät voi mennä laitoshoitoon.

SAIRAAN LAPSEN HOITO

Jos päivähoidossa oleva lapsi sairastuu, joutuu useimmiten äiti jäämään pois työstä. On selvää, että se vaikeuttaa äidin asemaa työelämässä. Työnantajat eivät hyväksy tällaista poissaolon syytä. Sairaan lapsen hoitoa ei voida järjestää hoitopaikassa, koska lievästikään sairasta ei voida kuljettaa. Se on siis järjestettävä kotona. Asia tulisi hoitaa joko niin, että sairausvakuutuslakia muutetaan niin että lapsen sairastuessa vähemmän ansaitseva puoliso saisi päivärahaa aivan kuin jos hän itse olisi sairas, tai

sitten kehitettäisiin kunnallista kodinhoitaja- ja kotiavustajajärjestelmää niin, että sairaan lapsen hoitoon vanhemmat saisivat kotiin hoitajan.

HOIDON JA KASVATUKSEN SISÄLLÖSTÄ

On tärkeää kiinnittää huomiota myös laitosten ohjelmaan ei yksinomaan paikkojen määrään. Seinät eivät vielä riitä luomaan laitoksesta lapsille sitä toista kotia, jota he päivisin tarvitsevat. Keskeinen merkitys on missä hengessä huolenpito ja kasvatus annetaan. Nykyisinhän usein toiminta on kristillis-moraalista. Tässä mielessä olisi opettajainvalmistuslaitosten toimintaan kiinnitettävä huomiota. Nykyisellään opettajainvalmistuslaitokset ovat yksityisiä. Ne tulisi ottaa valtion huostaan.

VAIHTOEHTOJA TULISI OLLA USEAMPIA

Kaikille eivät samat ratkaisut sovi. Perheille ja kodeille tulisi antaa mahdollisuus valita. Erään lisävaihtoehdon tulisi olla lastenhoitolisä. Sitä tulisi maksaa kaikille tällaisen lisätuen tarpeessa oleville vanhemmille riippumatta siitä käyvätkö he työssä vai eivät. Hoitotuki auttaisi monia vanhempia järjestämään lastensa hoidon työajaksi joko laitoksissa tai perhepäivähoidossa. Se korvaisi kotonaolevalle tukea tarvitsevalle lasten hoidosta ja kasvatuksesta tulevia kuluja.

VAUVOJEN HOIDOSTA

Useimmat työssäkäyvät äidit joutuvat palaamaan työhön ennen kuin lapsi täyttää edes 3 kuukautta. Tämä voitaisiin korjata parhaiten sillä, että äitiyspäivärahan maksamisen aikaa jatkettaisiin 6 kuukauteen saakka, jonka jälkeen lapset otettaisiin seimeen.

Lopuksi korostaisin vielä kerran, että on aika ryhtyä puheista tekoihin. Lähin tavoite on saada aikaan yhtenäinen päivähoitoa säätävä laki. Ehdottoman välttämätöntä, jotta lastentarhoja ja seimiä syntyisi todella, on että laissa määritellään, miten suuriin kuntiin on minkäkin verran laitospaikkoja perustettava (tässä voisi jälleen ottaa esimerkkiä Ruotsista) ja että laissa sanottaisiin, että tätä varten valtio antaa sekä perustamiseen että ylläpitoon apua.

Liisa Aura

Työtuomioistuin — työnantajain vai työläisten etujen valvoja?

Suomalainen yhteiskunta on vielä tänään olemukseltaan kapitalistinen luokkayhteiskunta. Tämä olemus näyttäytyy kaikkialla yhteiskunnassa ja myös oikeuselämän piirissä. Kun viime aikoina vilkkaasti käydyssä oikeuslaitoksen uudistamiskeskustelussa on kokonaan sivuutettu marxilais-leniniläiseen yhteiskuntateoriaan perustuvat ongelmanasettelut, on koko uudistamisprosessi suuntautunut ja mitoitettu virheellisesti. Se on suuntautunut virheellisesti, koska keskustelun ja uudistuspyrkimysten kohteeksi ei ole saatettu oikeuselämää kokonaisuudessaan, ja mitoitettu virheellisesti siksi, että omaksutuilla lähtökohdilla ja esitetyillä uudistusehdotuksilla ei kyetä edes saavuttamaan uudistuksille saneltua päämäärää, eri kansalaisryhmien välistä tasa-arvoa lainkäytössä.

Yleisten tuomioistuinten ulkopuolella ns. erikoistuomioistuimissa tapahtuva lainkäyttötoiminta muodostaa tärkeän oikeuselämän alueen, jota uudistamiskeskustelu on sivunnut vain vähäisessä määrin. Työehtosopimuksista johtuvia työriitoja käsittelevä työtuomioistuin on tällainen erikoistuomioistuin. Jopa porvarillisessa mielipidemuodostuksessa on tunnustettu, että työtuomioistuimen toiminnassa ei kaikki ole aivan kohdallaan. Niinpä Helsingin Sanomat kirjoittaa eräässä tuomioistuimen päätöstä koskevassa kommentissaan 27. 10. 1971: "Työtuomioistuimessa on harvinaista, että työnantaja häviää juttunsa". Laajojen työläisjoukkojen keskuudessa on kuitenkin jo kauan tiedostettu, ettei työtuomioistuimen ratkaisutoiminta ole tasapuolista eikä työväenluokan kannalta tyydyttävää.

On jopa perustellusti väitetty, että työtuomioistuimessa olisi selviä luokkatuomioistuimen piirteitä.

Ovatko työläiset sitten väärässä? Miten tasapuolisesti työtuomioistuin ratkaisuissaan ottaa huomioon eri osapuolten edut?

Työtuomioistuin ratkaisee erikoistuomioistuimena riitaasiat, jotka koskevat työehtosopimuksen pätevyyttä, voimassaoloa ja oikeata sisältöä eli tulkintaa, työehtosopimuksen tai työehtosopimuslain vastaista menettelyä tai sellaisesta menettelystä langetettavaa seuraamusta. Työntekijäpuoli on normaalioloissa joutunut turvautumaan työtuomioistuimen palveluksiin huomattavasti enemmän kuin työnantajapuoli, kuten seuraavat luvut osoittavat:

Vuosi	Jutun saattoi vireille	
	työntekijäpuoli	työnantajapuoli
1967	43 kertaa	22 kertaa
1968	45 „	18 „
1969	39 „	17 „

Esimerkiksi vuonna 1967 työtuomioistuin antoi kaikkiaan 48 ratkaisua. Niistä 9 koski työnantajapuolen kanteesta vireille pantuja työläisten väitettyjä työrauhavelvollisuuden rikkomisia, joissa työläisten ammattiosastot tai -liitot olivat vastaajina. Kaikissa tapauksissa työntekijäpuoli tuomittiin hyvityssakkoihin, vaikka eräiden ratkaisujen, kuten esim. n:o 29/1967, oikeellisuus jopa porvarillisen oikeustieteen valossa voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Mutta kuten Gösta Hultén on eräässä Ruotsin AD:tä koskevassa tutkimuksessaan osoittanut, työtuomioistuinkoneisto toimii työnantajan kannalta erittäin kiitettävästi, kun on kysymys reaktiosta työläisten lakkoihin.[1])

Toisaalta vuonna 1967 ratkaistiin työtuomioistuimessa 22 työntekijäpuolen toimesta vireille pantua vahvistuskannetta, joista vain kahdeksassa tapauksessa päädyttiin työntekijäpuolen vaatimaan tai muutoin työntekijäpuolen kannalta edulliseksi katsottavaan tulkintaratkaisuun. Samoin 16:ssa työntekijäpuolen ajamassa hyvityssakkokanteessa langetettiin hyvityssakko työnantajalle tai työnantajapuolen yhdistykselle vain neljässä tapauksessa. Vuoden 1967 luvut ovat vain esimerkkejä, mutta ne osoittavat hyvin työtuomioistuimen ratkaisutoiminnan yleislinjoja, ja vaikka oikeussosiologiset tutkimukset työtuomioistuimen toiminnasta edelleenkin puuttuvat, voidaan kuitenkin päätellä, ettei työläisten tuntema epäluuloisuus työtuomioistuimen toiminnan objektiivisuutta ja puolueettomuutta kohtaan ole aiheetonta. Työntekijät, jotka tarvitsisivat erityissuojaa työnantajan johto- ja valvontavallan väärinkäyttöä sekä yksipuolisesti

[1]) Gösta Hultén: Arbetsrätt och klassherravälde. Halmstad 1971.

toteuttamia työehtojen ja työolonormien sovellutuksia vastaan, saavat tätä suojaa vain poikkeustapauksessa, kun taas työnantajapuolen nauttima suoja väitetyissä työrauhavelvollisuuden loukkaustapauksissa on sataprosenttinen.

Ns. "työrauhavelvollisuuden loukkauksissa" on tyypillinen tapahtumien kulku seuraava: Työnantaja panee työpaikalla toimeen rationalisointitoimenpiteitä tai muita työmenetelmien taikka työskentelyolosuhteiden muutoksia, jolloin työntekijät joutuvat käyttämään painostuskeinoja saadakseen työnantajan neuvottelemaan palkkaperusteiden ja palkkojen tarkistamisesta muuttuneita olosuhteita vastaavaksi. Yleensä erimielisyydet saadaankin tällä tavoin ratkaistuiksi ja niskoitteleva työnantaja suostumaan työn uudelleen hinnoittelemiseen. Mutta tämän jälkeen koittaakin dramaattinen jälkinäytös työtuomioistuimessa, jossa poikkeuksetta ammattiosasto ja useimmiten myös ammattiliitto tuomitaan hyvityssakkoihin työrauhavelvollisuuden rikkomisesta. Monissa tapauksissa on jopa käynyt siten, että vaikka työtuomioistuin joutuukin toteamaan työnantajan suorittaman työehtosopimuskohdan tulkinnan tai muun erimielisyyden kohteena olevan menettelyn virheelliseksi, työntekijöiden ammattiosastot ja -liitot tuomitaan silti hyvityssakkoihin työntekijöiden toimenpiteistä virheen oikaisemiseksi.

Perussyy siihen, miksi yhteiskunnalliset päätöksentekomekanismit, tuomioistuimet mukaanluettuna, kohtelevat ihmisiä tai ihmisten luokkia eriarvoisesti, on tässä kapitalistisessa yhteiskuntajärjestelmässä, jossa elämme. Työtuomioistuimen päätöksenteossa tuotannon välineiden yksityisomistuksesta johtuva työn ja päoman välinen kapitalistisen yhteiskunnan perusriistiriita ilmenee erikoisen selkeästi. Kapitalistisen yhteiskunnan oikeudenkäyttöä onkin eriteltävä luokkajaon aiheuttamasta eriarvoisuudesta käsin, jonka pönkittäminen on monin tavoin nivoutunut tuomioistuinkoneiston rakenteisiin ja oikeuskäsittelyn kulkuun.

Voidaan puhua ensinnäkin oikeudenkäynnin osapuolten eriarvoisuudesta lähtöasemissa. Työnantajapuolen ja työläisten punnukset eivät ole tässäkään tasoissa. Kapitalistisen yhteiskunnan oikeusideologian mukaisesti työnantajalla on valta määrätä työn kulku ja organisaatio sekä työvoiman hinta työehtosopimusten ja työntekijäin suojaksi säädettyjen pakollisten lainsäännösten asettamissa puitteissa. Missä työehtosopimuksen tai mainitunlaisten lakien normeja ei ole, siellä on työnantajalla valta. Työnantajan vallan käyttöön kuuluu myös valta soveltaa ja tulkita työsuhdetta koskevia normeja ja panna ne täytäntöön työpai-

kalla. Prosessin alkuasetelmissa työnantajan johto- ja valvontavalta painaa olettamuksena, että jos työnantaja jotakin tekee, hänellä on myös oikeus tehdä siten kuin tekee. Alkuasetelmien erilaisuuteen liittyy myös se, että työnantajalla on suuremmat taloudelliset resurssit palkata asiantuntijoita hoitamaan työsuhdeasioita ja työtuomioistuinprosessia itselleen edulliseen suuntaan.

Työtuomioistuinprosessi suosii työnantajaa monin tavoin. Esimerkkinä voidaan mainita, että työntekijöiden ammattiosaston toimikunnan jäseniä ei voida kuulla todistajina oikeudenkäynnissä, vaikka heillä toisaalta olisi parhaat tiedot konfliktin kulusta työntekijöiden näkökulmasta katsottuna. Toisaalta työnantajapuolen neuvotteluedustajiin nähden ei tällaista rajoitusta yleensä jouduta soveltamaan, ja niinpä todisteluaineisto pakostakin muodostuu työnantajien näkökantoja suosivaksi.

Kolmantena eriarvoisuuden ilmenemismuotona voidaan mainita työtuomioistuimen rakenteesta johtuva erilainen kohtelu. Työtuomioistuimen muodostaa kolme "puolueetonta" asiantuntijaa, joiden ei periaatteessa pitäisi edustaa kummankaan osapuolen etuja, sekä lisäksi kolme työnantaja- ja kolme työntekijäpuolen edustajaa. Käytäntö on osoittanut, että nämä kolme "puolueetonta" ratkaisijaa samaistuvat miltei poikkeuksetta työnantajapuolen etuihin, ja täten työnantajapuolen katsomusten ylivalta on taattu. Työntekijäedustajille teroitetaan, että hekään eivät ole tuomioistuimessa työläisten intressien edustajina, vaan "objektiivisina ja puolueettomina tuomareina". Tuomioistuin onkin tuomioissaan useimmiten yksimielinen. Se seurailee uskollisesti muiden kapitalistimaiden vastaavien elinten oikeuskäytäntöä ja on herkkä omaksumaan porvarillisen oikeustieteen tulkinta- ja ratkaisuehdotuksia. Tästähän on räikeä näyte juuri työrauhavelvollisuuden laajuuden suhteen noudatettu käytäntö. Ja vaikka viimeaikainen oikeusteoreettinen ja oikeussosiologinen tutkimus onkin vakuuttavasti osoittanut, että oikeudellinen päättely ja päätöksenteko ei voi koskaan olla mitään "objektiivista" taikka "puolueetonta" vaan välttämättä riippuvainen päätöksentekijän ideologiasta ja arvotaustasta, ja että oikeustieteellinen ja käytännön juristin päättely ei mitenkään ratkaisevasti eroa poliittisesta päättelykeinoista, lepää työtuomioistuimen omaksuma dogmi vielä sellaisen harhakuvan varassa, ettei tuomioistuin ollenkaan käsittelisi "poliittisia" eturistiriitoja, vaan ainoastaan "oikeusriitoja".

Työtuomioistuin ja koko työehtosopimusjärjestelmämme kaipaavat pikaisia uudistuksia. Jo kapitalistisen yhteiskuntajärjestelmän vallites-

Tuloeroista ja vähimmäispalkoista

Suomea on aiheellisesti nimitetty epätasaiseksi tasavallaksi. Muutamia kuukausia sitten herätti erityistä huomiota erään ulkomaisen lehden antama tieto, että maassamme tuloerot kuuluvat suurimpiin Euroopassa. Olemme joutuneet tässä vähemmän kunniakkaassa asiassa samaan seuraan Kreikan, Portugalin ja Espanjan kanssa. Asiaan on kiinnitetty huomiota myös kotimaisessa talouspoliittisessa keskustelussa. Perustellusti numeroihin ja muihin tietoihin vedoten voidaan osoittaa eläkkeissä suuria eroja, alimpien ja huippueläkkeiden välillä jopa yli kymmenkertaisa olisi pyrittävä poistamaan edellä hahmoteltuja eriarvoisuustekijöitä. Työrauhavelvoitteen alaa olisi supistettava ainakin työntekijöiden itsepuolustuksekseen suorittamien työtaistelutoimenpiteiden osalta. Neuvottelujärjestelmää olisi kehitettävä sellaiseksi, ettei työnantaja voisi käyttää sitä jarruttamistarkoituksiin. Neuvotteluvelvollisuuden laiminlyömisestä pitää työnantaja voida tuomita hyvityssakkoon.

Työtuomioistuimen kokoonpano olisi muodostettava sellaiseksi, ettei se järjestelmällisesti suosisi työnantajapuolen näkökantoja. Oikeudenkäyntimenettelystä olisi poistettava työntekijäpuolta diskriminoivat säännökset. Olisi vihdoinkin aika tunnustaa työtuomioistuimen ratkaisutoiminnan poliittisuus ja organisoida ratkaisutoiminta sen mukaisesti. Asioiden turhanpäiväinen "juridisointi" toimii vain verhona, jossa "neutraaleilla" oikeudellisella käsitteistöillä, periaatteilla ja päättelyllä piilotellaan yhteiskuntamme luokkaluonnetta.

Jukka Sädevirta

set erot. Sairausvakuutuksessa tulot antavat paljon niille, joilla ennestään on paljon, ja aivan riittämättömän päivärahan pienituloisille ja tulottomille henkilöille. Maatilataloudessa varakas isäntä saa osittain yhteiskunnan varoilla ylläpidetyssä tuotannossa moninkertaisen vuositulon ja samoin runsaamman eläkkeen kuin pienviljelijä.

Jo ennen tämän keskustelun ja kirjoittelun alkamista SKDL:n ja SKP:n välittömissä tavoitteissa on edellä sanottu asiaintila todettu ja tehty johtopäätökset, jotka kiteytettiin tuloerojen tasoittamisvaatimuksiksi: pieniä tuloja on lisättävä ja suurempien tulojen kasvu on samalla jäädytettävä. Tätä linjaa ovat kansandemokraatit ja kommunistit pyrkineet toteuttamaan osallistuessaan hallitukseen, eduskuntatyöhön ja kansalaistoimintaan. Myös ammattiyhdistysliikkeessä olemme voimiemme mukaan pyrkineet edistämään solidaarisia palkkapoliittisia ratkaisuja.

Porvarilliset puolueet ja poliitikot ovat melko aktiivisesti yrittäneet syytellä työväen poliittista ja ammatillista liikettä laiminlyönneistä tuloerojen kaventamisessa. Porvarillisilla puolueilla itsellään on suurin moraalinen ja poliittinen vastuu suurista tuloeroista. Myös sosialidemokraattinen puolue on erityisesti sosiaaliturvapolitiikassa myötävaikuttanut pääasiassa lähes täydelliseen henkilön ansiotuloihin perustuvan eläke- ja sairausturvan kehittämiseen. Vasta viime aikoina SDP:ssa on ruvettu tarkistamaan näitä ratkaisuja, kun tuloeroista käytävä keskustelu on laajentunut ja voimistunut.

Palkkapolitiikasta on todettava työnantajajärjestöjen Suomessa aina suosineen monien ja korkeiden palkkaportaiden linjaa. Näin ne ovat menetelleet STK:n jäsenkentässä. Samoilla linjoilla on liikkunut myös Liiketyönantajain Keskusliitto. Viran- ja toimenhaltijoita koskevissa ratkaisuissa kaikki porvarilliset puolueet ja SDP hyväksyivät valtion ja kuntien sekä kuntainliittojen viran- ja toimenhaltijain palkkaeroja kasvattaneen menettelytapalain eduskunnassa v. 1964. SKDL esitti lakia hylättäväksi.

Työnantajajärjestöjen kanta on täysin kapitalistien ja muiden työnantajien etujen sanelema. Suuret palkkaerot rikkovat työväenluokan keskinäisen solidaarisuuden. Samalla ne kokonaisuudessaan tulevat työnantajille palkkaratkaisuissa halvemmiksi, koska pieni- ja keskipalkkaisiin ryhmiin kuuluvia työläisiä ja viranhaltijoita on suuri enemmistö. Heidän palkkojensa tuntuva korottaminen lisäisi tietysti palkkamenoja enemmän kuin yläpäähän enemmän antavat tasaprosenttiratkaisut, joita usean vuoden ajan toteutettiin. Kaikkien näitä epäkohtia arvostelevien olisi syytä muistaa, että niinä vuosina, jolloin ay-liike oli mukana tasaprosenttiratkaisuissa, mää-

räävässä asemassa olivat nimenomaan sosiaalidemokraatit. SAK:n palkkapoliittiset ratkaisut saneli TPSL:n ryhmä Vihtori Rantasen johtamana. SAJ oli puhtaasti sos.dem. puolueen oikeistoon lukeutuvien ay-toimitsijain johtama. Keskusjärjestöjen ulkopuolella olevia ammattiliittoja johtivat myös sos.dem. puolueeseen lukeutuvat toimitsijat. Keskusjärjestöjen ja liittojen hallintokunnissa olivat vallitsevina samat poliittiset voimasuhteet. Näissä oloissa ei kommunistien ja kansandemokraattien ponnistuksille tuloeroja tasoittavien palkkaratkaisujen puolesta ollut riittävää voimaa.

Ammattiyhdistysliikkeen eheytyksen jälkeen kansandemokraattien ja sosiaalidemokraattien yhteistyön parantuessa ryhdyttiin ay-liikkeen palkkapolitiikassa kiinnittämään enemmän huomiota matalapalkka-alojen työläisten asemaan. Kolmessa viimeisessä ratkaisussa on jo saavutettu myönteisiä tuloksia näissä asioissa. Ne ovat kuitenkin vielä täysin riittämättömiä, mutta, kuten jo edellä todettiin, työnantajien vastarinta on myös ollut tiukasti pienipalkkaisten aseman parantamista vastaan. Ammattiyhdistysliikkeen hajanaisuuden kaudellakin päävastuu asioiden tilasta on työnantajilla, mutta SDP:n poliittinen vastuu on myös suuri, koska juuri sen toimesta ay-liikkeen hajotus aloitettiin ja liike saatettiin voimattomuuden tilaan. Toisaalta on todettava, että kommunistien ja kansandemokraattien sekä niiden sosiaalidemokraattien, jotka eivät noudattaneet sos.dem. puoluejohdon komentoa ja eronneet SAK:laisesta ay-liikkeestä, yhteistä ansiota on SAK:n piirissä tapahtunut eheytyminen. Yhteistyöllä on saatu myös käänne palkkapolitiikassa parempaan suuntaan. Samalla kun kommunistit ja kansandemokraatit toteavat omat ansionsa ja osuutensa asiassa, pitäisi aina muistaa myös tulevaisuutta ajatellen, että vain yhteistyöllä on voitu saada aikaan työväen etujen mukaisia ratkaisuja.

TYÖEHTOSOPIMUKSET JA PALKKAEROT

Palkkakeskustelussa on yleensä päähuomio kiinnitetty reaaliansioiden kehitykseen. Väittelyä on käyty keskituntija keskimääräisistä päivä- sekä kuukausikeskiansioista. SAK ja sen jäsenliitot joutuvat määrittelemään tavoitteensa työehtosopimusratkaisuissa myös keskimääräisten vertailulukujen pohjalta. Samalla joudutaan kuitenkin alakohtaisesti laskemaan eri palkkaryhmiin kuuluvien työläisten penni- ja markkamääräiset nimelliskorotukset. Ratkaisut kirjataan näin myös työehtosopimuksiin. Ohjepalkat muodostavat pääasiallisen perustan suorituspalkkojen (urakka-ansioiden) kehitykselle. Teollisuudesta, talonrakennustuotantoa lukuun ottamatta,

puuttuu valtakunnallinen työsuoritusten maankäsittävä yksikköhinnoittelu, joka sitoo työnantajat noudattamaan samoja urakkahinnoitteluja. Työehtosopimusten ja niiden tulkintojen säännökset ovat viitteellisiä, ohjeita antavia. Varsinaiset suorituspalkkahinnoittelut, tuotantolisät ja urakkaluontoiset, ohjetuntipalkkoja korkeammat kokonaistuntipalkat sovitaan tehdas-, laitos- ja työpaikkakohtaisesti teollisuudessa paikallisen työnantajan ja ammattiosaston tai tehtaassa olevien useampien ammattiosastojen kesken tehtävillä sopimuksilla. Uuden työehtosopimuskauden alkaessa tarkastetaan myös nämä sopimukset.

Palveluelinkeinojen ja liikenteen piirissä ovat voimassa yleensä valtakunnalliset verraten yhtenäiset ammattiliittokohtaiset tunti-, viikko- ja kuukausipalkkojen määriä sääntelevät perusteet. Metsätöissä on voimassa myöskin laaja valtakunnallinen työsuoritusten yksikköhintoihin perustuva urakkapalkkahinnoittelu puutavaran hakkuita ja ajotöitä varten.

Edellä sanottuja palkkarakenteita — niin aika- kuin urakkapalkkojakin — varten maa on jaettu kolmeen paikkakuntakalleusluokkaan.

Valtion ja kuntien sekä kuntainliittojen ja julkisten valtionapua saavien yhteisöjen viran- ja toimenhaltijain palkkaus määritellään valtakunnallisten palkkaluokkien perusteella. Ryhmät ovat A 1—30 pl, ja B 1—8 pl sekä sopimuspalkkaiset viran- ja toimenhaltijat. Maalais-, kauppala- ja kaupunkikuntien palkkausluokat ovat markkamääräisesti erisuuruiset. Viimeksi mainituissa kahdessa ryhmässä ovat voimassa K-pl:at. Lisäksi vielä palveluvuosiin perustuva ikälisäjärjestelmä A- ja K-palkkaluokissa aiheuttaa erilaisuutta. Ikälisiä on viisi ja ne myönnetään yleensä siten, että ikälisän saa kolmen palveluvuoden jälkeen.

SAK:n jäsenliitoilla on nykyisin yli 200 voimassa olevaa valtakunnallista työehtosopimusta. Lisäksi liitoilla on eräitä paikallisia yhtä yritystä koskevia työehtosopimuksia. Eräissä tuloeroja koskevissa kirjoituksissa ja julkaisuissa on verotustilastoja käytetty tuloerojen osoittimina. Ne tietysti antavat jonkinlaisen kuvan, mutta niistä saatava kuva on kuitenkin epämääräinen. Räikeimpänä esimerkkinä voidaan mainita eräitä suuria ja tuottavia yhtiöitä, jotka eivät ole maksaneet valtion veroa ollenkaan ja kunnallisveroa verraten vähän, koska lain sallimien poistojen avulla voitto on "puhdistettu" ennen verotusta, siis sijoitettu varastoihin ja uusiin laajennuksiin. Poistot maatilatalouden verotuksessa ovat myös aiheuttaneet kieroutumia. Palkansaitsijainkin piirissä saattavat lapsivähennykset, korkomenot ja työmatkat aiheuttaa sen,

ettei saada verotilastojen tuloeroista muuta kuin likimääräinen käsitys.

Tuloerot näkyvät myös palkkatilastoista, joita Tilastollinen päätoimisto laatii. Vertailua vaikeuttaa toimiston oman ilmoituksen mukaan se, että osa palkkatilastoista perustuu kokonaisaineistoon ja osa otantamenetelmällä laadittuihin aineistoihin. Olen kuitenkin tämän artikkelin liitteeksi ottanut eräitä palkkatilastoja, koska muita tarkempia tietoja ei ole saatavissa.

Teollisuustyöntekijäin keskituntiansiot STK:n jäsenyrityksissä vuosina 1968 ja 1969 I—IV neljänneksillä osoittavat eri alojen keskinäistä yleistä ansiotasosuhdetta. Alin

Teollisuustyöntekijäin tuntikeskiansiot arkipyhäkorvauksineen STK:n jäsenyrityksissä neljännesvuosittain vuosina 1968 ja 1969 (mk)

Teoll. ryhmä	Miehet		Naiset	
	1968 I—IV	1969 I—IV	1968 I—IV	1969 I—IV
Malmikaivokset	5,02	5,41	2,72	3,00
Kivenhakk. ja hiomot	4,07	4,33		
Muut miner. kaivokset ja -louhokset	4,79	5,08	3,01	3,29
Elintarviketeollisuus	4,59	4,90	3,50	3,80
Juomia valmistava teoll.	4,39	4,90	3,19	3,60
Tupakkateollisuus	4,65	4,99	3,56	3,86
Tekstiiliteollisuus	4,17	4,50	2,96	3,27
Kenkä- ja vaatetusteoll.	4,25	4,54	3,05	3,49
Puuteollisuus	4,37	4,68	3,21	3,59
Huonekaluteollisuus	4,05	4,45	3,15	3,51
Paperiteollisuus	4,97	5,41	3,71	4,07
Graafinen teollisuus	6,09	6,37	4,11	4,37
Nahkateollisuus	3,66	4,00	2,88	3,16
Kumiteollisuus	4,34	4,73	3,21	3,57
Kemian teollisuus	4,85	5,25	3,14	3,42
Savi-, lasi- ja kivenjalostusteollisuus	4,75	5,11	3,42	3,68
Metallien perusteollisuus	4,79	5,39	3,05	3,39
Metallituoteteollisuus	4,62	5,08	3,55	3,87
Sähkötekn. teollisuus	4,60	5,05	3,51	3,86
Kulkuneuvoteollisuus	4,94	5,37	3,24	3,68
Muu tehdasteollisuus	4,69	4,40	3,06	3,35
Sähkö-, kaasu- ja höyryl.	4,36	4,62	2,98	3,20
Yhteensä	4,75	5,14	3,26	3,66

palkkaustaso oli v. 1969 nahkateollisuudessa miehillä 4,00 mk tunnissa, korkein graafisessa teollisuudessa 6,37 mk tunnissa. Naisten ansio teollisuudessa oli alin malmikaivoksissa 3,00 mk tunnissa ja korkein graafisessa teollisuudessa 4,37 mk tunnissa.

Teollisuustyöntekijäin keskituntiansiot MTHL:n jäsenyrityksissä kolmannella neljänneksellä v. 1969 olivat I palkkaryhmässä 3,72 mk/t, toisessa 3,82 mk/t, kolmannessa 3,87 mk/t, neljännessä 4,51 mk/t ja viidennessä 5,07 mk/t. Saman yritysryhmän teollisuustoimihenkilöiden palkat olivat samana aikana seuraavat: työnjohtajat 1 382 mk kuukaudessa, teknilliset toimihenkilöt 1 502 mk kuukaudessa ja konttorihenkilöstö 1 341 mk kuukaudessa.

STK:n jäsenyrityksissä olivat teollisuustoimihenkilöiden keskikuukausiansiot elokuussa 1969 miehillä seuraavat: alin ansio oli varastonhoitajilla 1 100 mk ja korkein voimalaitosten teknillisillä toimihenkilöillä 1 522 mk. Muut ryhmät, työntutkijat, -tarkastajat, -suunnittelijat, hinnoittelijat ja työnjohtajat ovat näiden lukujen välillä. Naispuolisten teollisuustoimihenkilöiden palkat olivat vastaavana aikana 769—931 mk kuukaudessa.

Työntekijäin kuukausiansio saadaan kertomalla tuntipalkka 172:lla. Nykyisen työaikalain mukaan se on keskimääräinen tuntiluku kuukaudessa.

Rakennustyöntekijäin tuntikeskiansiot*) vuosittain 1967—1969 (mk)

Ala	1967 I—IV	1968 I—IV	1969 I—IV
Miehet			
Rakennustyöt	4,86	5,20	5,70
Voimalait. työt	4,65	4,84	5,36
Sähköasennustyöt	5,96	6,58	7,19
Putkiasennustyöt	5,49	6,15	6,71
Maalaustyöt	5,97	6,17	6,95
Eristystyöt	6,29	6,46	6,78
Asfalttityöt	5,78	6,28	7,00
Yhteensä	5,10	5,51	6,01
Naiset			
Rakennustyöt	3,27	3,56	3,82
Voimalaitostyöt	3,21	3,33	3,54
Maalaustyöt	3,65	3,96	4,26
Asfalttityöt	3,43	—	3,76
Yhteensä	3,27	3,55	3,82

*) Keskiansioon on laskettu lisät ja sunnuntai- sekä ylityökorvaukset.

Autoliikenteen työntekijäin tuntikeskiansiot vuosina 1968 ja 1969 (mk)

Ammatti ja sukupuoli	1968 I—IV	1969 I—IV
Miehet		
Linja-autonkuljett.	4,37	4,71
Kuorma-autoliikenne	3,98	4,38
Huoltokorjaamotyöntek.	4,14	4,43
Yhteensä	4,25	4,60
Muutos ed. vuoden vastaavalta ajanjaksolta %	+ 18	+ 8
1964 = 100	149	162
Naiset		
Rahastajat	2,67	2,89
Huoltokorjaamotyöntek.	3,01	3,17
Yhteensä	2,73	2,95
Muutos ed. vuoden vastaavalta ajanjaksolta %	+ 19	+ 8
1964 = 100	149	162

Kaupan palkansaajien kuukausikeskiansiot elokuussa vuosina 1967, 1968 ja 1969 (mk)

Ammatti	Miehet			Naiset		
	1967	1968	1969	1967	1968	1969
Myyjät	556	595	633	439	487	512
Myymälänhoit.	819	897	959	652	730	771
Myym.autonkulj.	750	772	805			
Varastotyöntek.	627	679	724	517	575	591
Kuljetustyöntek.	585	630	675			
Apteekit	1 302	1 513	1 572	778	906	917
Yhteensä	636	705	753	509	558	584
Muutos ed. vuoden vast. ajanjaksolta %	+ 8	+ 11	+ 7	+ 9	+ 10	+ 5
1964 = 100	122	135	144	131	143	150
Työntek. luku	19 944	19 958	19 925	31 897	31 773	32 565

Valtion viran- ja toimenhaltijain kuukausikeskiansiot (kokonaisansiot) marraskuussa 1969 (mk)

Ammattiryhmä	Lukumäärä	Keskiansio
Aktuaarit	36	1 891
Aliupseerit	6 198	1 050
Aluemetsänhoitajat	55	3 072
Asentajat ja puhelinmestarit	417	1 141
Autonasentajat	325	1 140
Autonkuljettajat	1 661	1 092
Emännät	124	929
Kamreerit	110	1 920
Kansakouluntarkastajat	47	2 845
Kartanpiirtäjät	416	859
Kassanhoitajat	155	1 038
Katsastajat	75	1 058
Keittiö- ja ruokalaapulaiset	450	743
Keittäjät	192	836
Kirjanpitäjät	447	995
Koneenhoitajat	153	1 059
Konekirjoittajat	1 094	866
Laboratorioapulaiset	609	852
Laboratoriomestarit	155	1 095
Lennonjohtajat	97	1 761
Luotsit	444	1 956
Mekaanikot	157	1 130
Meteorologit	46	2 324
Metsänhoitajat	140	2 524
Metsäteknikot	280	1 481
Mielisairaanhoitajat	207	1 176
Notaarit	357	1 397
Opettajat	7 326	2 261
Piirtäjät	160	1 017
Poliisit	6 830	1 327
Posti- ja lennätinvirkailijat	5 705	1 081
Postimiehet	5 623	963
Posti- ja lennätin puhelinvirkailijat	2 003	951
Muut puhelinvirkailijat	727	802
Radiosähköttäjät	77	1 434
Rakennusmestarit	2 502	1 520
Rautatieläiset	11 521	1 194
Rautatievirkailijat	2 242	1 421
Reviisorit	43	1 742
Sairaala-apulaiset	544	754
Sairaanhoitajat ja apuhoitajat	1 295	1 147
Siivoojat	1 537	756
Talonmiehet ja lämmittäjät	659	976
Teknikot	557	1 531
Toimistoapulaiset	8 064	822
Tulliekspeditöörit, -kirjurit	145	1 065
Tullinhoitajat	44	2 318
Tullitarkastajat	160	1 788
Tullivartijat	1 317	1 156
Tutkijat	245	2 451
Tutkimusassistentit	94	1 685
Työnjohtajat	259	1 357
Työnvälitys- ja ammatinvalinnan virkailijat	443	1 366
Upseerit	2 712	1 877
Vankilavirkailijat	64	1 825
Vahtimestarit	701	898
Varastoapulaiset	157	859
Varastonhoitajat ja -mestarit	366	1 082
Verovirkailijat	1 950	1 368
Viestittäjät	247	932

Kaupunkien ja kauppaloiden viranhaltijain ja kuukausipalkkaisten työntekijäin kuukausikeskiansiot (kokonaisansiot) marraskuussa 1969 (mk)

Ammatti	Lukumäärä	Keskiansio
Ammatinopettaja	187	1 888
Ammattiaineiden opettaja	167	2 339

Apuhoitaja sairaalassa	1 051	1 039
Apuhoitaja muu	793	1 025
Apukoulun opettaja	238	1 869
Apulaislääkäri	111	2 825
Arkkitehti	159	2 777
Emäntä	199	1 026
Erikoissairaanhoitaja	231	1 305
Erityisopettaja	183	1 765
Hoitoapulainen	470	810
Kamreeri	103	2 282
Kansakoulun johtaja	626	1 911
Kansakoulunopettaja	5 275	1 689
Kansalaiskoulun johtaja	104	2 172
Kansalaiskoulun opettaja	1 137	1 868
Kanslisti	308	1 039
Kartanpiirtäjä	165	904
Kartoittaja	161	1 351
Kassanhoitaja	175	1 102
Kaupunginkätilö	289	1 327
Kaupunginlääkäri	142	2 102
Keittiöapulainen	1 263	740
Keittäjä	943	812
Kirjanpitäjä	173	1 176
Kirjastoamanuenssi	211	1 152
Kirjastonhoitaja	155	1 383
Kodinhoitaja	788	878
Koneenhoitaja	130	1 370
Konemestari	113	1 740
Kouluhammaslääkäri	151	2 002
Käsityönopettaja	181	1 762
Laboratoriohoitaja	153	1 025
Laitosapulainen	529	773
Lastenhoitaja	1 006	978
Lastentarha-apulainen	319	619
Lastentarhan opettaja	783	1 122
Linja-autonkuljettaja	1 103	1 248
Mielisairaanhoitaja	660	1 239
Osastoapulainen	581	759
Osastonhoitaja, sairaalassa	343	1 433
Palomies	1 295	1 295
Rahastaja	1 159	1 031
Rakennusmestari	947	1 750
Sairaala-apulainen	1 295	820
Sairaanhoitaja	1 156	1 166
Siivooja	2 078	685
Sosiaalitarkkailija	318	1 137
Talonmies	610	965
Terveyssisar	587	1 350
Toimistoapulainen	3 549	861
Työnjohtaja	394	1 435
Vahtimestari	644	979

Maalaiskuntien viranhaltijain ja kuukausipalkkaisten työntekijäin kuukausikeskiansiot (kokonaisansiot) marraskuussa vuosina 1968—1969

Ammatti	1968	1969
	Keskiansio mk	
Emäntä	889	928
Kansakoulun johtaja	1 558	1 618
Kansakoulunopettaja	1 439	1 490
Kansalaiskoulun johtaja	1 804	1 883
Kansalais- ja apuk. opettaja	1 540	1 620
Kassanhoitaja	943	986
Keittäjä, leipoja	538	612
Keittiöapulainen	630	686
Kunnall.kodin johtaja	1 169	1 219
Kunnanjohtaja	2 534	2 552
Kunnan rakennusmestari	1 548	1 586
Kunnankätilö	1 208	1 259
Kirjanpitäjä	1 032	1 070
Lastenhoitaja, koulutettu	909	961
Lastenvalvoja	1 047	1 215
Nuoriso-ohj., urh.ohjaaja	991	1 048
Puhelunvälittäjä	597	692
Rehtori	2 280	2 275
Sairaanhoitaja	1 113	1 166
Sairaalan apuhoitaja	926	998
Sosiaalisihteeri	1 341	1 397
Sos. tarkkailija	950	1 008

Talonmies, lämmittäjä	694	737
Terveyssisar	1 299	1 358
Toimistoapulainen	750	781
Vahtimestari	578	646
Virastosiivooja	501	540
Ylihoitaja	1 582	1 580

TYÖ- JA VIRKAEHTO-SOPIMUSTEN ULKOPUOLELLA OLEVIEN ANSIOTASO

Edellä on esitetty eräitä palkkatietoja henkilöryhmistä, joiden palkat määräytyvät SAK:n ja sen jäsenliittojen sekä STK:n ja sen jäsenliittojen välisin sopimuksin. Mukana on myös ryhmiä, jotka kuuluvat TVK:n sopimuspiiriin sekä valtion ja kuntien palveluksessa olevia.

Työmarkkinajärjestöjen vähimmäispalkkatoimikunta totesi v. 1969 työvoimatilaston mukaisen työvoiman olevan 913 000 henkeä ja viranhaltijain ja toimihenkilöiden lukumäärän 670 000 henkeä. Silloin oli yksityisen työehtosopimussektorin sekä valtion ja kuntien palkkaratkaisujen piirissä 1 130 000 henkeä. Kollektiivisten työ- ja virkasuhteiden määrittämismenettelyn ulkopuolella oli n. 450 000 henkeä. Nykyisin viimeksi mainittu luku lienee n. 400 000.

Uuden työsopimuslain 17 §:n mukaan määrätään yleissitovuus kullakin työalalla ja jokaisen työnantajan töissä alan valtakunnallisten työehtosopimusten palkka- ja muiden työehtojen noudattamisessa. Laissa annetaan ammattientarkastajille velvoitus asian valvomiseksi. Työmarkkinajärjestöt saavat siinä oikeuden valvoa työehtosopimusten määräysten noudattamista kaikkien työnantajien töissä. Säännöksestä kiisteltiin ennen sen voimaantuloa ja myös sen jälkeen. SAK:n hallituksen sosiaalidemokraattinen ryhmä asettui vastustamaan tätä lain määräystä, samoin STK jäsenliittoineen. Suomen kansalle ja erityisesti ammattiyhdistysväelle väitettiin suuriäänisesti, että pykälä on susi ja ettei sen valvontaa kyetä hoitamaan. Laajan joukkoliikkeen ja SKDL:n johtaman yhteistyön avulla saatiin laki ja siinä oleva 17 § eduskunnassa juuri viime vaalien edellä hyväksytyksi. Uudistuksen vastustajat ryhtyivät keskustapuolueeseen kuuluvan toisen sosiaaliministerin Katri Helena Eskelisen myötävaikutuksella toimiin pykälän vesittämiseksi. Toistaiseksi lain huononnus on pystytty estämään.

Ammattiliitot ovat ryhtyessään hoitamaan valvontatehtävää voineet todeta, että kaupan piirissä, samoin hotelli- ja ravintola- sekä elintarvikealoilla on ilmennyt räikeää alipalkkausta. Työntekijöille on voitu lain avulla saada yli 100 markan palkkojen korotuksia kuukaudessa.

Myös metallin sekä mekaanisen puunjalostuksen piirissä ja rakennustuotannossa on saatu tuhansille työntekijöille 30—70 penniin jopa markkaankin yltäviä tuntipalkko-

jen korotuksia. Samanlaisia tapauksia löytyy myös liikenteen työntekijäin palkkauksesta. Valvontaa välittömästi hoitaneet sosiaalidemokraattiset ammattiyhdistystoimitsijat ovat kansandemokraattien tavoin todenneet Suomessa tarvittavan tämän kiistanalaisen työsopimuslain 17 §:n mukaista suojaa ja lain voimaa vallinnutta ja vieläkin esiintyvää räikeää alipalkkausta vastaan. Alipalkkausta alallaan tehokkaasti poistaneet ammattiliitot ovat saaneet vastoin puheenjohtaja Niilo Hämäläisen ja muiden lain 17 §:n vastustajien ennusteita tuhansittain uusia jäseniä niistä yrityksistä, joiden työntekijäin palkat on saatettu työehtosopimusten tasolle.

TEHOKKAAMMIN TULO- JA PALKKAEROJA KAVENTAMAAN

Kansandemokraattisessa liikkeessä on viime vuosina paljon kiistelty tulopolitiikasta. Muutamat ovat esittäneet mielipiteitä ja ratkaisumalleja, jotka on kiteytetty sanontaan "irti tulopolitiikasta". Rinnalle on esitetty pennilinjan vastineeksi markkalinja, siis kiinnitetty päähuomio nimellispalkkojen korotuksiin. Olisin erittäin iloinen, jos näitä tunnuksia esittäneet voisivat esittää Suomesta vuoden 1945 jälkeen yhdenkään työmarkkinajärjestöjen sekä valtion ja kuntien sopimuspiirissä tehdyn työ- ja virkaehtoja koskevan palkkaratkaisun, jonka yhteydessä ei olisi tehty hallituksessa tai eduskunnassa veroja ja sosiaaliturvamaksuja sekä yleisiä maatalous- ja muiden tuotteiden hintoja koskevia päätöksiä tai rahalaitosten piirissä asumiskustannuksiin vaikuttavia korkopäätöksiä. Onko nämä ratkaisut kirjattu johonkin kokonaisvaltaiseen L-1 tai L-2 -paperiin tai UKK-suositukseen, jota kommunistit ja kansandemokraatit eivät hyväksyneet, on muodollinen asia. Suomessa on, sen jälkeen kun kirjaimellisesti sanottuna taistellen päästiin valtakunnalliseen työehtosopimusjärjestelmään, aina tehty nämä tärkeimmät työläisten ja muiden väestöryhmien reaalipalkkoihin ja -tuloihin vaikuttavat muut kuin palkkaratkaisut vähintään saman vuosineljänneksen sisällä, siis jokseenkin samanaikaisesti. Jos SKP ja SKDL aikovat pysyä suomalaisessa yhteiskunta- ja työmarkkinapolitiikassa vaikuttavana voimana, on meidän kyettävä esittämään sellaiset palkkapoliittiset ja muut talouspoliittiset toimintatunnukset, joiden puolesta paitsi kansandemokraatit ja kommunistit myös sosialidemokraattiset työläiset ovat valmiit toimimaan ja tarvittaessa käyttämään lakkoa ja muita painostuskeinoja reaaliansioiden nousun turvaamiseksi. Kuluvana vuonna metallityöväenliiton lakossa syntyi tällainen rintama.

Palkka- ja muiden tuloerojen kaventaminen Suomessa

on välttämätön tehtävä. Se on vielä vaikeampi kuin edellä sanottu reaaliansioiden yleistä tasoa koskeva taistelu. Palkka- ja tuloerojen kaventamisessa tulee punnittavaksi työväenluokan keskinäinen solidaarisuus. Jokainen joka on käytännössä joutunut työmarkkinapolitiikan kanssa tekemisiin tietää, että työväen omassakaan keskuudessa ei tässä asiassa ole saavutettu riittävää yksimielisyyttä. Siitä ovat lukuisat työehtosopimusratkaisut todisteena. Asiassa on kuitenkin vahvana voimana se, että alimpiin ja keskipalkkaryhmiin kuuluu lukumääräisesti suurin osa työläisiä sekä viran- ja toimenhaltijoita.

Kansandemokraatit ja kommunistit joutuvat edellä sanotussa asiassa vetoamaan yhä uudestaan ja uudestaan sos.-dem. työläisiin. Käytettävissä on työehtosopimus- ja lakisääteinen tie. Niitä molempia joudutaan käyttämään. Tulo-, talous- ja sosiaalipolitiikkaan on saatava voimakkaampi kansandemokraattinen vaikutus. Vain se takaa reaaliansioiden nousun ja palkka- sekä muiden tuloerojen kaventumisen Suomessa.

Paavo Lagerroos

Kansan Tietokirjan sisältö 1959—1971

KOTIMAA *)

1959

Porvoon valtioteko — kansallishistoriallinen 150-vuotismuisto (5). Ensimmäisten itsenäisyysvuosien taustа (17). Suomen hallitukset itsenäisyyden aikana (21). Tietoja Suomesta (23). Suomen Akatemia (25). Kansanedustajat 1958—1962 (27). Suomen kunnat (28). Miten eduskunta toimii (88). Eduskunnan kansandemokraattiset kasvot (90). Kansanedustajain vaalit v. 1958 (95). Vuoden 1958 vaaleissa valitut kansanedustajat (95). Äänten jakautuminen puolueittain heinäkuun 1958 vaaleissa (96).

1960

Tärkeimmät ratkaisut valtiopäivillä 1958—59 (5). Kunnallisverot kaupungeissa (8). Kunnallisverot kauppaloissa (8). Suomen kunnat, kunnallisvaalien tulokset ja valtuustojen voimasuhteet vv. 1956—60 (11).

1961

Tietoja Suomesta (5). Tärkeimmät ratkaisut valtiopäivillä 1959—60 (7). Epäoikeudenmukainen kunnallisverojärjestelmä (10).

1962

Kaupunkien väkiluku (5). Kauppaloiden väkiluku (5). Suomen pinta-ala läänijaon mukaan ja läänien väkiluku (6). Tasavallan presidentin valitsijamiesvaalit v. 1956 (7). Kansanedustajain vaalit v. 1958 (8). Tärkeimmät ratkaisut valtiopäivillä 1960—61 (9). Valiokuntatyö eduskunnassa (13). Hallitusvaihdos (15). Suomen Kaupunkiliitto (16). Presidenttiehdokkaat (19).

1963

Suhteellinen vaalitapa (11). Hallituskriisi (14). Tietoja Suomesta (14). Presidentin valitsijamiesvaalit (16). Eduskuntavaalit (16). Valitut kansanedustajat (18). Porvarienemmistöisen eduskunnan linja (23). Hallitukset (27). Maaherrat (27). Oikeuslaitokset (28). Maalaiskuntien liitto (28).

1964

Suomen kansan vetoomus (12). Suomen kunnat, kunnallisvaalien tulokset ja valtuustojen voimasuhteet (13). Kunnallisvaalit 1960 virallisen tilaston mukaan (25). Väestö iän mukaan (25). Valtakunnansuunnittelu (26). 100 vuotta (31)., Väestömuutokset (32). Arvioidut väkiluvut (32).

1965

Säätyvaltiopäivistä kansaneduskuntaan (13). Hallitukset (24). Eduskunta 1963—1964 (28). Maalaiskuntain liitto (33). Väkilukutietoja (35).

1966

Väkilukutietoja (5). Keskilämpö, sademäärä vuonna 1963 (6). Kuntien lukumäärä (7). Maakuntaliitot (9). Väestön kielisuhteet (11). Oikeudellinen jaotus vuonna 1964 (13). Suurimmat vesistöalueet vuonna 1964 (13). Eduskunta 1964—1965 (14).

*) Suluissa sivunumero

Eduskunnan asema ja toiminta (21). Sotilaslääniit ja sotilaspiirit Suomessa (26). Eduskuntavaalit (27). Kunnallisvaalit 1964 (28).

1967

Maamme arvioitu väkiluku 1. 1. 1966 (4). Itsenäinen Suomi 50-vuotias (5). Eduskunta 1965—66 (21). Paasion hallituksen hallitusohjelma (27). Kansanedustajain vaalit 1966. Puolueiden ja yhdistysten saamat äänimäärät vaalipiireittäin (30).

1968

Arvioidut väkiluvut 1. 1. 1967 (5). Presidentti Urho Kekkosen puhe: Erimielisyyden hyväksyminen on demokratian tunnusmerkki (7). Eduskunta 1966—1967 (14). Presidentin valitsijamiesvaalit v. 1962 (16). Yhdyskuntasuunnittelu (22). Kunnallisvaalit 1964 ja 1960. — Äänimäärät puolueittain (26). Äänioikeutetut ja äänestäneet (32).

1969

Arvioidut väkiluvut 1. 1. 1968 (6). Hallitukset vv. 1966—1968 (8). Koiviston hallituksen ohjelma. Hyväksytty 21. 3. 1968 (9). SKDL:n esitykset hallitusohjelman liitteenä olevaan toimenpidepöytäkirjaan (12) Tulo- ja hintapoliittinen sopimus (14). Sopimus vuoden 1969 työehtosopimusratkaisuun liittyvistä sosiaalisista järjestelyistä (16). Valtuuslaki eli laki taloudellisen kehityksen turvaamisesta vuosina 1968—1969 (18). Valtuuslain nojalla tapahtuva hinta- ja palkkasäännöstely (22). Valtuuslain nojalla tapahtuva sidonnaisuuksien katkaiseminen (22). Presidentin valitsijamiesvaalit 15.—16. 1. 1968. Tulokset (23). SKDL:n hallituksessaolokaudella vv. 1966—68 suoritettuja sosiaalipoliittisia uudistuksia (24).

1970

Arvioidut väkiluvut 1. 1. 1969 (6). Suomen tasavallan pääministerit (8). SKDL ja eduskunta vv. 1968—1969 (9). Kansanedustajain vaalit vv. 1945—1966. Tulokset (16). Kansanedustajat v:sta 1945 (18). Kunnallisvaalit v. 1968. Tulokset (24). Kuntauudistuksen valmisteluista (26). Uusi kehitysaluelaki suunnitteilla (31).

1971

Arvioidut väkiluvut 1. 1. 1970 (4). Auran hallitus (6). Karjalaisen hallitus (6). Karjalaisen hallituksen ohjelma (7). Hallituspöytäkirjan liite (14). Kansanedustajain vaalit 1970. Tulokset (16). SKDL ja eduskunta 1969—1970 (18). Kuntien maapolitiikka (24).

VÄESTÖPOLITIIKKA

1959

Väestön ikäryhmien muutokset (153) Työssä sattuneet tapaturmat elinkeinohaaran mukaan v 1954. (155).

1960

Lapsirajoitus (191). Väestömuutostilastoja eri maista (194). Väkiluvun todennäköinen kehitys ikäryhmittäin v:een 1975 saakka (195). Arava (195). Myönnetyt perheasuntoavustukset v. 1958 (195).

1965

Väestölaskennan elinkeino- ja sosiaaliasemaryhmitykset (37).

1966

Muuttoliikkeestä (146).

1967

Suomalainen työvoima Ruotsissa (156). Valtion ja kuntien määrärahoin palkattu työvoima ja työttömät työnhakijat talvikausina 1964—65 ja 1965—66 (162).

1969

Mustalaisten asema meillä ja muualla (84). Suomalaisten osuus maapallon väestöstä (94). Ketkä muuttavat Suomessa? (95). Tilastotietoja Pohjoismaista. Ammatissa toimivan väestön jakautuminen 1960 (96).

1971

Mustalaiskysymys Suomessa (122). Väestön jakautuminen ammatin ja elinkeinon mukaan (126). Mikä on Väestöliitto? (127).

TALOUSELÄMÄ

1959

Suomen talouselämä (30). Teollisuustuotannon indeksi eräissä maissa (243).

1960

Korko ja korkopolitiikka (25). Aktiivinen-passiivinen kauppatase (28). Ulkomaankaupan vaihtosuhde (29). Maamme energialähteet (30). Työttömyys talvikuukausina 1958—59 (32). Suomen talouselämä tilastoissa (33).

1961

Valtion tulo- ja menoarvio (18). Kauppasopimukset (20). Euroopan yhteismarkkinahankkeet (22). Tutkimus teollisuuden sijainnista (25). Suomen talouselämää tilastoissa (30). Metsämaata koko maa-alasta (38). Soita koko maa-alasta (39). Viljelys-, tontti-, tie- yms. alueita koko maa-alasta (40). Tuottokyky kasvullisilla metsämailla (41). Suomen kapitalismin kehityspiirteitä (42). Suuren rahan kartta (50).

1962

Efta ja Efa (21). Suuren Rahan Rälssi (27). Pienyrittäjien asema (32). Asuntojen rakennuskustannusten kehitys (36). Työläisperheen asuntokustannuksista (37). Palkkaindeksisarjoja (43). Teollisuustyöläisten palkkataso 1960 viimeisellä vuosineljänneksellä (44). Työttömyys (44). Markkinapuutavaran hakkuissa käytetty työvoima (46). Työnseisaukset (46). Tukkuhintaindeksi (46). Elinkustannusindeksi (47). Kuluttajan hintaindeksi (47).

1963

Rahanuudistus (30). Suhdannevaihtelut (33). Työmäärärahoin palkattu työvoima (38). Rekisteröity työttömyys (39). Eräistä elinkustannuksia kohottavista tekijöistä (40). Tukkuhintaindeksi (43). Elinkustannusindeksi (44). Kuluttajan hintaindeksi (44). Palkkakehitys 1955—1962 (45). Palkkaindeksisarjoja (45). Palkkakehitys metsätöissä (48). Markkinapuutavaran hakkuut (50). Keskiansioita syksyllä 1961 (52). Monopolistien osuus Suomen kansantaloudessa (55). Metsävarat ja niiden käyttö (63). Työnseisaukset 1955—1961 (65). Asuntotuotanto (66). Tietoja v. 1961 (72). Tuotantoa v. 1961 (72). Euroopan talousyhteisö EEC (73). Vähittäiskauppahintoja (78).

1964

SKDL:n teollistamisohjelma (34). Westermarckin komitean mietintö (44). Maan ja metsän suuromistus (51). Kartellit Suomessa (64). Kauppa ja tuotanto 1962 (67). Taloustilastoa 1962 (71). Työvoima tilastoissa 1962 (75). Elinkustannusindeksi (76). Kuluttajan hintaindeksi (76). Palkkaindeksisarjoja (77). Työnseisaukset (77).

1965

Indeksi, hinnat, rahanarvo (51). Elinkustannusindeksi (56). Kansantulo (57). Kuluttajan hintaindeksi (57). Liikevaihtovero (60). Suurimpien yritysten työntekijäluvut (63). Suurimpien yritysten verotuksen kehitys (63). Taloustilastoa (64). Julkinen työnvälitys (64). Valtioenemmistöisiä yhtiöitä (65). Maalaisporvaristo ja Suuri Raha (67).

1966

Indeksejä (32). — Elinkustannusindeksi; - Kuluttajan hintaindeksi; - Rakennuskustannusindeksi. Tonttihintojen nousu ja sen syyt (34). Pääomat ja autokanta (38). Osakeyhtiöt osakepääoman suuruuden mukaan vuoden 1963 lopussa (41). Budjetin kansantaloudellisten vaikutusten mittaamisesta (42). Teollisuuden käyttövoima ja sähkönkulutus vuonna 1962 (51). Teollisuuden henkilökunta eri yritysmuodoissa vuonna 1962 (51). Valtion perusbudjetti (52). Teollisuustuotannon kasvu vuonna 1964 (54). Suomen ja Neuvostoliiton kauppatase (56). Uudishankinnat teollisuudessa (58). Muovien voittokulku (59). Suurimmat yritykset (61). — Teollisuusyritykset; - Liikeyritykset; - Pankit; - Maailman suurimmat yritykset; - Euroopan suurimmat yritykset.

1967

Maksutase (31). Maksutase 1965 (32). Tutkimuspanos ja taloudellinen kasvu (35). Hintojen kehitys vv. 1878—1965 (38). Suomalaisen pääoman sijoitukset ulkomailla (39). Pääoman rakenteesta lääketeollisuudessa (42). Suomen teollisuustuotanto vv. 1938—65 (46). Teollistumisen tuomia näköaloja (47). Työvoiman elinkeino-

rakenne Suomessa 1959—67 (49). Maailman suurimmat yhtiöt (51). Suomalaisten suuryhtiöiden liikevaihto, verokulut ja poistot (54). Indeksejä (57). - Rakennuskustannusindeksi; - Elinkustannusindeksi; - Kuluttajan hintaindeksi.

1968

Vakuutusyhtiöt ja sijoituspääomien ohjaus (33). Pankkien lukumäärä pohjoismaissa. Liikepankkien keskikorot pohjoismaissa (36). Kennedyn kierros (37). Maamme teollisuustuotannon lisäys tai vähennys vv. 1965—1966 (42). Suuren maailman Suuri Raha (44). Suomalaisten suuryhtiöiden liikevaihto, verokulut, poistot vv. 1955—1966 (53). Työttömät työnhakijat työnvälityksessä 1963—66 (56). Sosialististen maiden talousuudistus (57). Indeksejä (64). Kuluttajan hintaindeksi. elinkustannusindeksi, rakennusindeksi. Devalvaatio vv. 1957 ja 1967 (66). Suomen ulkomaankaupan ylijäämä tai alijäämä eräiden maiden ja maaryhmien osalta vv. 1960—66 (69).

1969

Tilastotietoja vuoden 1967 taloudesta (33). - Teollisuustuotanto; - Metsätyöt; - Maatalous; - Kauppavaihto; - Palkat vv. 1955—1967. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan kuuluvat valtioenemmistöiset osakeyhtiöt ja niiden tärkeimmät tytäryhtiöt toukokuun lopussa v. 1966 (42). Kansainvälisen työnjaon yhteiskunta (50). Pohjoismaat ja muu maailma. Tilastotietoja (53). Sosialististen maiden kanssa käyty kauppa vv. 1953—67 (56). Neuvostoliiton kanssa käydyn kaupan suhteellinen osuus maamme koko kauppavaihdosta vv. 1953—67 (57). Kehitysmaitten ja teollisuusmaitten vaihtosuhde, 1958=100 (58). Muutamien perushyödykkeiden vientihintaindeksin vaihtelu, 1958=100 (59). Tilastotietoa Pohjoismaista. Sähkövoiman tuotanto (63). Kotitalouksien kulutusmenot v. 1966 (65). Tilastotietoa Pohjoismaista. Alkoholin kulutus v. 1966. Kahvin, teen, kaakaon ja tupakan kulutus 1966 (70). Uuden kuluttajan hintaindeksin painojärjestelmä (71). Elinkustannusindeksi (74). Rakennuskustannusindeksi (74).

1970

Tilastotietoja vuoden 1968 taloudesta (33) — Teollisuustuotanto — Kotimaankauppa — Ulkomaankauppa — Metsätyöt — Valuuttatilanne. Valtion osuus teollistamisessa SKDL:n hallituksessaolokaudella (36). Rakennustuotanto — rakennusluvat (38). Pankkien talletus- ja lainakoroista vuosina 1968—69 (39). Rakennustuotannon kehitys v. 1968 (42). Eräiden teollisuusalojen tuotanto v. 1968 (43). Elinkustannusindeksi (44). Rakennuskustannusindeksi (44). Suuren rahan sanastoa (45). Suuren rahan kartta (48). Suomalaisen pääoman sijoitukset ulkomailla (50).

1971

Vakauttaminen ja tulopolitiikka (33). Lisäarvonvero ja siihen liittyvät tavoitteet (45). Suomen maksutase v. 1969 (49). EEC — Euroopan talousyhteisö (50). Rakennustuotanto. Valmistuneet rakennukset (52). Ulkomaankauppa. Tuonnin ja viennin arvo sekä kauppatase (56). Sosialististen maiden kanssa käydyn kaupan suhteellinen osuus maamme koko kauppavaihdosta (57). Neuvostoliiton kanssa käydyn kaupan suhteellinen osuus maamme koko kauppavaihdosta (60).

OSUUSTOIMINTALIIKE

1961

Yleisiä tietoja edistysmielisestä osuuskauppaliikkeestä (78).

1962

Pellervolainen osuustoiminta (48). Osuuskauppaliikkeen kehitys (53). - KK-lainen osuuskauppaliike v:n 1960 päättyessä.

1965

Kansainvälinen osuustoimintaliike (72).

1966

Rakenteellisia muutoksia osuuskauppaliikkeessä (88). Haka-yhtymät (93). Sadan suurimman osuusliikkeen myynnin mukainen suuruusjärjestys v. 1964 (97).

1967

E-osuuskauppaliikkeen rakenne (59) Osuustoiminnallinen vakuutusliike (60). Osuusliikkeiden liikevaihto, tuotannon arvo ja säästökassatalletukset 1920—65 (61). Myymäläneuvostot E-osuuskauppaliikkeessä (64). E-osuusliikkeet; tilastoa (66). Osuusliikkeiden osuus maamme vähittäiskaupasta (69).

1968

Kuluttajat ja osuuskauppaliike (89). Osuusliike kuluttajan asialla (95).

1970

OTK:n jäsenosuusliikkeet 1. 1. 1969 (58). Kiltajärjestelmä E-osuuskauppaliikkeessä (60). E-osuusliikkeiden jäsenmäärän kehitys vv. 1920—1968 (63).

1971

Järjestynyt palkansaaja — järjestynyt kuluttaja (199).

MAATALOUS — PUUTARHA

1959

Kemia maatalouden mullistajana (55). Lannoitustaulukko tavallisimmille viljelyskasveille eri maalajeilla (58). Koneiden yhteiskäyttö — kannattavuuden ehto maamme maataloudessa (60). Maa- ja kotitalousmoottoreiden suojaus ja huolto (63). Viljellyistä laitumista (65). Kotipuutarha (69).

1960

Viljavuustutkimuksista (68). Lannoitustaulukko tavallisimmille viljelyskasveille eri maalajeilla (72).

1961

Pienviljelyksen asema maatalouslaskennan valossa (84). Lainapääoman käyttö maataloudessa (89). Maankäyttölain mukainen lainoitustoiminta (91). Peltokasvien talvehtimiseen vaikuttavista tekijöistä ja talvituhosienien torjunnasta (94). Salaojituksesta (97). Kevennystä emännän työhön (98). Sähköpumpulla helpotusta veden hankintaan (101). Lypsykoneita koskevat sähkötarkastusmääräykset (102).

1962

Tuotantokustannusten erilaisuus erikokoisilla tiloilla (58). Maatalousolomme numeroiden valossa (63). Rikkaruohojen torjunta tekohormoonien avulla (74). Pientilojen rehuviljelyn monipuolistaminen ja voimaperäistäminen (78).

1963

Maatalousopetus (79). Perunalajikkeet (83). Maa ja metsät omistajaryhmittäin (84). Maanalainen kastelujärjestelmä (86). Tomaatit kypsiksi kellarissa (88). Kevätsipulikasvien ja erikoisperennojen istuttamisesta avomaalle (89). Lämpölava (90). Koristekasvien tuholaistorjunta (91). Juurikasvien tuholaissuojaus (91).

1964

Maatalouskirjanpito (78). Viljalajikkeet (83).

1965

Pientilan laiduntalous (92). Mitä uutta maatalouden koneistamisessa (99). Puitten ja pensaiden istutus (102).

1966

Alueittainen tuotantosuunta maataloudessa (64). Nautakarjaa vv. 1938—1963 (72). Maitoa meijereihin vv. 1945—1963 (72). Turve puutarhaviljelyssä (73). Peltoalan käyttö vv. 1938—1963 (76). Sato vv. 1938—1963 (76). Kasvinsuojeluaineiden käytöstä (77). Ihmistyövoiman käyttö maataloudessa (83). Kalastus elinkeinona (84). Kalojen pyyntilukuja (87).

1967

Itsenäisyyskauden asutustoiminta ja sen tulokset (70). Maataloutemme kehitystila numeroiden valossa (73). Salaojitus edellytyksenä voimaperäiselle kasvinviljelylle (77). Ruokaperunan viljelystä (85). Tärkeimpien viljelyskasvien sato vv. 1964—65 (90).

1968

Metsätalous vuoden 1965 tilastojen mukaan (70). Metsän ja metsämaan taantuva kehitys ja keinot kasvukunnon kohottamiseksi (76). Tietoja väkilannoitteista (81). Viljakasvien

kasvualueen pohjoisrajat maassamme (85). Puulajien kasvualueen pohjoisrajat maassamme (87).

1969

Maataloustuotannon ja sen tuotteiden käytön kehitys (97). Eläinkunnasta peräisin olevien kaloreiden kulutus päivässä henkeä kohti tv. 1964—65 (99). Maatilatalouden verotus (100). Tilastotietoa Pohjoismaista. Metsien jakautuminen omistuksen mukaan (108). Maatalouden neuvontajärjestöt (109). Lihan kulutus eri maissa kg/henki tv. 1964—65 (116).

1970

Maatalouden neuvontatyö keskittyy vv. 1970—71 (64). Uuden maatalousneuvontaorganisaation voimasuhteet v. 1968 (69).

1971

Yhteisnavetta karjataloustyön keventäjänä (65). Millainen on maatalousyrittäjien eläkelaki? (72). Voivarastot Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa (82). MYEL-taulukko v. 1970 (83).

SOSIAALIPOLITIIKKA

1959

Voimassa olevaa sosiaalilainsäädäntöä (210). Aloitteita sosiaalilainsäädännön kehittämiseksi (219).

1960

Voimassa olevaa sosiaalilainsäädäntöä (161). Aloitteita sosiaalilainsäädännön kehittämiseksi (176). Tekniliset turvallisuusohjeet (180). Työehtosopimus (187).

1961

Voimassa olevaa sosiaalilainsäädäntöä (193). — Kansaneläkelaki — Huoltoapulaki — Lastensuojelulaki — Lapsilisälaki — Perhelisä — Perheenasuntoavustus — Ammattiopintojen avustaminen — Sotilasavustuslaki — Kodinperustamislaina — Äitiysavustus — Äitiysloma — Invalidihuolto — Invalidilaki — Tuberkuloosilaki — Laki kunnallisista kodinhoitajista. Työttömyyskassalaki (209). Työttömyyskorvauslaki (212). Laki työntekijäin vuosilomasta (213).

1962

Voimassa olevaa sosiaalilainsäädäntöä (82). — Kansaneläkelaki — Kansaneläkkeet 1. 1. 1962 lukien — Lapsilisälaki — Laki päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollosta. Kamppailu työläisten eläkkeistä (90). Taistelu työajan lyhentämisestä (93). Työttömyyskassatoiminta (97). Vanhusten asema (101). Vanhusten hoito ja kuntouttaminen (102).

1963

Mitä on sosiaalipolitiikka (110). Porrastettu lapsilisä (112). Vuosilomista (112). Invalidirahalain muutos (113). Työntekijäin eläkelaista (114). Sairausvakuutusaloitteet (118). Ammattitaudit — tapaturmavammat (121). Huoltojärjestöjä (125). Ruotsin sosiaalipolitiikka (126).

1964

Sairausvakuutuslaki (104). Kansaneläkkeen indeksikynnyksen alentaminen (109). Avuttomuuslisät (110). Laki elatusavun ennakosta (111).

1965

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki (41). Eläketurvajärjestelmän yhtenäistäminen (46). Parasta Lapsille r.y. (48). Muita lastensuojelujärjestöjä (49).

1966

Eläkeläiset r.y. (120). Kansaneläkkeet vv. 1955—1964 (121). Raha-automaattitoiminta (124). Opiskelijain asunto-olot (125).

1967

Pohjoismaiden eläketaso (100). Työntekijäin eläkelakien sisällöstä (105). Väestömme ikäkehityksestä (110). Perhe-eläkejärjestelmän toteuttaminen (111). Sosiaalihuollon kehityspiirteitä (114). Äitiysavustukset vv. 1938—64 (116).

1968

Mitä sairausvakuutus korvaa? (96). Kansaneläkelaitoksen vakuutettujen lukumäärä 31. 12. 1966 (101). Suomalaisten sairastavuus ennen sairausvakuutuslain voimaantuloa (103). Sairausvakuutus v. 1966 (105). Eräitä näkökohtia eläkeuudistuksen tarpeellisuudesta (107).

1969

Äidinpalkka vai tuki lasten päivähoidolle? (126). Maamme kansaneläkkeen saajat vv. 1957—66 (130). Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen asema (131). Kodinhoitoapua saaneet perheet maassamme v. 1967 (136). Mihin juuttui yleinen perheeläke (137). Huostaanotetut lapset maassamme v. 1967 (140). Työkyvyttömyyseläke ja ansiotulot (142).

1970

Sosiaaliturvan kustannusten jakautuminen ja rahoitus (102). SKDL:n sosiaalipoliittisen ohjelman luonnoksesta (103). Muutoksia sosiaalilainsäädännössä (109). Yleinen perhe-eläkelaki (116). Kansaneläkkeiden luku-, markka- ja keskimäärät vv. 1942—67 (119). Eläkeläisten asumistuki (120). Yrittäjät lisätyn eläketurvan piiriin (123). Kuntoranta (127). Laki lapsen hoitotuesta (130).

1971

Aborttilain uusiminen (190).

LAKITIETOA

1959

Työväenjärjestöjen verotuksesta (181). Huviveroa koskevat uudet säännökset (185). Arpajaisia koskevat määräykset (187). Uusi maankäyttölaki (189).

1961

Aviopuolisoiden omaisuussuhteet avioliittolain mukaan (220). Maksuton oikeudenkäynti (223).

1962

Perustuslakimme (107).

1963

Metsästyslaki (102). Valitusmenettely verotuksessa (107). Uskonnonvapaus ja koulu (108).

1964

Ylityökorvauksen perusteena oleva palkka (93). Vuosiloman korvaaminen työsuhteen päättyessä (95).

1965

Avioliitto ja omaisuus (103). Asiakirjojen julkisuus (109).

1966

Määräyksiä tieliikenteestä (100). Poliisin tietoon tulleet rikokset vuosina 1945—1963 (106). Työtuomioistuimessa ratkaistut asiat vuonna 1963 (106). Uusi perintölaki (107). Rikoksista epäillyt nuoret henkilöt vuosina 1953—1963 (113).

1967

Laki tuotantokomiteoista (134). Teollisuustuotannon lisäys tai vähennys vv. 1964—1965 (137). Uusi työaikalaki (138).

1971

Tavara-arpajaisia koskevat määräykset (85). Arpajaisvero (87). Bingopeliä koskevat määräykset (88). Suomalaisten luottamus oikeudenkäytön tasapuolisuuteen (90).

TYÖTURVALLISUUS

1964

Traktori turvalliseksi suojakehyksellä (99). Sosiaaliministeriön vahvistamat työturvallisuusohjeet (103).

KULTTUURIELÄMÄ — KOULU

1959

Kansansatu selittää, varoittaa, kasvattaa, opettaa (97). — Taivaanvuohen synty (suomalainen kansansatu) — Sindbad ja mereneukko (arabialainen kansansatu) — Riikinkukkoneito (kiinalainen kansansatu) — Aasinkorvainen prinssi (portugalilainen kansansatu). Tshekkoslovakian kirjastotoiminta (111). Lukutaidottomuus ja nuoriso (112). Kansankulttuuri Oy (116). Maailmalta (119). Suomessa ilmestynyt kirjallisuus v. 1956 (119). Vapaa kansansivistystyö ja kansanopistot (129). Sirolan kirjeopiston perustaminen (136). Radion suomenkielinen ohjelma (142). Kuuntelulupia Suomessa (142). Radion ruotsinkielinen ohjelma (143). Kuuntelijatiheys eräissä maissa 1.000 asukasta kohti (143). Ammattikoulujen oppilasmäärät 1947—1957 (144). Työväen teatteritoiminnan vaiheita Suomessa (146). Tieteellisistä kirjastoista lainattu kirjoja v. 1956 (152).

1960

Maamme korkeakoulut (81). Kulttuuriamme tilastoissa (88). Kohti yhtenäiskoulujärjestelmää (89). Elokuvakerholiike (93). Suomen elokuva-arkisto (100). Musiikkisanastoa selityksin (101). Levykirjaston perustaminen (103). Radioamatööritoiminta (110).

1961

Yhteiskunnallinen korkeakoulu (114). Oulun yliopisto (116). "Lääkärikriisi" (118). Stipendit ja apurahat (119). Kansankulttuuri (122). Koulunuudistus (126). Kulttuuri koko kansan omaisuudeksi (130). Aloitteita sivistyselämän kehittämiseksi (140).

1962

SKDL:n eduskuntaryhmän kulttuuripoliittisia saavutuksia (111). Uusi kirjastolaki (114). Kirjallisuuden kustannustoiminta Suomessa (121). Kansainväliset elokuvafestivaalit (123). Sirola-opisto yhteiskuntatieteitten kansankorkeakoulu (126). Mitä Sirolan kirjeopistossa voi opiskella (128). Kansan arkisto (131). Kulttuurityön Keskus (133).

1963

Suomenkielisen työväenliikkeen runouden kehityslinjoja (130). Lukutaidottomuus (150). Opetus ja sivistys 1960—61 (150). Taiteellisista luomistavoista (151). Työväen muistitiedon keruu (157). Suomen Työväen Musiikkiliitto (162). Vapaa kansansivistystyö (166).

1964

Itsenäisyysaikamme työväenrunous (113) — Suomenkielisen työväenliikkeen runouden kehityslinjoja II.

1965

Koulutus ammattiin (156). Opiskeluun liittyviä sivistyssanoja (160). Korkeakoulut (161). Jean Sibelius (163). Luettelo Sibeliuksen huomattavimmista teoksista (166). Kulttuuria tilastoissa (169). Kulttuuritoiminta taloilla (171). Nobelin palkinnot (175).

1966

Kesäyliopistot (148). Akateemisen arvon merkkejä (150). Kulttuuria tilastoissa (151). Nobelin palkinnot (153). Soittimet orkesterissa (154). Laki opintokerhojen valtionavusta (157). Kansan Sivistystyön Liitto (159). Kirjallisuuden suuret kielet (160).

1967

Nykyhetken kirjallisuutemme kantavia nimiä (163). Suomen Kulttuurirahasto (172). Suomalaisen elokuvan alkuvaiheita (176). Vanhimmat kirjoitukset (182). Kirkko, valtio ja vapaa-ajattelijat (183). Kalevalakorut (188). Nobelin palkinnot v. 1966 (194).

1968

Suunnitelma uuden peruskoulun tehtävistä ja toimintamuodoista (155). Uusi alaston maailma (162). Nobelin palkinnot v. 1967 (164). Vuoden 1966 aikana lunastetut uudet radio- ja tv-luvat kuukausittain (168). Onko nuorten ja vanhojen välillä ristiriitaa? (169).

1969

Sosiaalisten tekijöiden vaikutus koulunkäyntiin (145). Intian maalaustaide (157). Nobelin palkinnot v. 1968 (162).

1970

Uusi opintotukijärjestelmä (132). Nobelin palkinnot v. 1969 (136).

1971

Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstö (129). Yleisradion alueellisesta radio- ja televisiotoiminnasta (143). Sarjafilmit suomalaisessa televisiossa (149). Mitä maksaa radio- ja tv-lupa Euroopan eri maissa v. 1970 (152). Kuka kustantaa kulttuurin (153). Kulttuurin välineistä inhimillisen toiminnan välineitä (158). Nobelin palkinnot v. 1970 (162). Tieteille ja taiteille apurahoja jakavat säätiöt (163). Peruskoulua valmistellaan (166). Aikuiskasvatus (167). Suomen Työväen Musiikkiliitto täytti 50 vuotta (172). Love Records — uudenlainen levy-yhtiö (175).

RAKENNUSTOIMINTA

1959

"Oma tupa, oma lupa" (33).

1960

Asiantuntemusta rakennustoimintaan (40). Uusista rakennusaineista (41). Omakotitalojen eristykset (43). Talon maalaamisessa huomioonotettavaa (44). Omakotitalojen lämmityslaitteista (46). Lämmityslaitteista ja ilmastoinnista (50). Muoviputketko omakotitaloon (53). Uusi rakennuslaki (56). Suuntaus lautarakenteisiin karjasuojiin (58). Keskimääräinen naulamenekki maatalousrakennuksissa (59). Maaseudun rakennustyyppejä (60). Naulojen painoja (60). Tyyppipiirustuksia (61). — Omakotitalcja — kotieläinrakennuksia. Tiedätkö (67).

1961

Suojamaadoitus (103). Puun lahosuojaus (103). Mittojen muuntamistaulukko (105). Korkotaulukko kuoletuslainoille (106). Raaka-ainemenekkiä rakennustöissä (107). Rakennuksen maalaamisella kolme päätarkoitusta (110).

1962

Saunan rakentamisesta (136). Valmiitten majojen ja saunojen suosio on kasvanut (138). — Myyntiyhdistys Puutalon uusia malleja.

1963

Asemakaavoituksesta (92). Pientalojen viemäröinnistä (96). Rakennuskustannusindeksi (100). Polttoaineet (100). Tiilet on valittava oikein (101). Rakennusluvan hakeminen (102).

1964

Puusta vai kivestä omakotitalo (87). Saunan rakentamisesta (90).

1965

Lämmön eristys omakotitaloissa (89).

1966

Omakotitalojen peruskorjaukset (137). Kerrostaloasunnon taloudellinen valinta (139). Pihamaan rakennelmia (142). Asuntorakennustoiminta (144).

1967

Asuntopulan poistamisen edellytykset (91). Maassamme valmistuneet rakennukset vv. 1954—65 (96). Aravarakentaminen v. 1965 (97). Maaseudun asunto-olot (98). Asuntotutkimuksen määräraha (99).

1968

Asuntojen ja asumiskustannusten kehitys pohjoismaiden pääkaupungeissa vv. 1939—1965 (110).

1969

Kuntien asuntotuotanto suuruusjärjestyksessä (75). Kuntien asuntotuotanto-ohjelman laatiminen (76) Valmistuneet rakennukset vv. 1954—66 (83).

1970

Pientalorakentamisen käsitteitä (247). Rakennustuotanto — valmistuneet rakennukset (247). Sähkölämmityksen edut (252).

1971

Ahtaasti asuminen (101).

TIEDE JA TEKNIIKKA

1959

Frederic Joliot (159). Mitä tiedät sputnikeista? (161). Mullistavia tulevaisuudennäkymiä, (166). Transistori, elektroniikan "pikkujättiläinen" (172). Maamme ensimmäinen atomireaktori (177). ESKO — ensimmäiset elektroniaivomme (178). Brysselin ihmenäyttely (257).

1960

Meren syvyyksiin (128). Geofysiikan vuoden tulokset (129). Kymmenes kiertotähti (136). Atomit valokuvassa (138). Säteilyvaarasta (140). Ääniä jotka eivät kuulu (142). Hankalat tunnit, minuutit ym. (146). Gyroskooppi (147). Automaatio — rajattomien mahdollisuuksien tekniikka (150). Tilaajavalintainen puhelinliikenne (154). Tiedätkö puhelinliikenteestä (160). Maailmalta (190).

1961

Suunnitelma maan "rengastamiseksi" (166). Rakettien ongelmia (169). Moottorisaha — pikku jättiläinen (181). Kaitafilmaus (183). Maapallon kuolemanvyöhykkeet (186). Mitä on antimateria (189). Mihin informaatioteoria pystyy (190). Alkuainetorni (192).

1962

Neuvostoliiton voittoja avaruudessa (143). Puolijohteet (150). Yliäänilennot (151). Mitä ovat refleksit? (154). Värien näkeminen (159).

1963

Logiikka — tiedevanhus uusien tulokkaiden puserruksessa (177). Tuulen voima ja nopeus (177). Matematiikkakoneet — Uusi tuotantovoimien kehitystekijä (178). Tietoja avaruuslennoista (186). Suomen television näkyvyysalueet (186).

1965

Ihmisen kehitys: menneisyys ja tulevaisuuden edellytykset (112). Radioaktiivisen säteilyn vaikutukset rauhan ja sodan aikana (119). Sosiologia — uusi tieteenhaara (125). Valokenno — näkymätön palvelijamme (126). Avaruuslennoista (130). Ranger 7 (136). Maaperän rikkauksista sosialistisessa Karjalassa (137). Kovuusasteikko (139).

1966

Mittojen muuntotaulukko (202). Meret maapallolla (203). Maanjäristykset (204). TV-vastaanottimen säätö (206). Aaltoliike (207). Kuu (209). Ajanlaskusta (210). Avaruuslennoista (211). Luonnon epäsymmetrisyys (218).

1967

Telex-järjestelmä nykyisen tietoliikenteen apuna (117). Radio- ja TV-lupien määrä 30. 9. 1966 (122). Avaruuslennoista (123).

1968

Väritelevisiotoiminnan näköalat (117). TV-ohjelma 1:n näkyvyysalue (118). TV-ohjelmansiirtoyhteydet (120). Kymmenen vuotta avaruusaikakautta (123).

1969

Uutta avaruuslennoista (188). Psykologian asema ja merkitys (190). Tietoliikennesatelliittien kehityksestä ja toiminnasta (195). Onko oktaaniluku tärkeä vai pelkkää mainosta? (200).

1970

Uutta avaruuslennoista (197). TV-vastaanottimen valintaperusteista (201).

1971

Mitä kybernetiikka on? (180). Avaruusmatkailun nykyhetki ja tulevaisuus (184).

MAAT JA KANSAT

1959

Kiinan korkeakouluissa (176). Neuvostoliitto (236). Maailman maat, kansat ja pääkaupungit (244). Parlamenttivaaleja eri maissa 1957—58 (250). Naisten äänioikeus (255).

1960

Maailman maat, kansat ja pääkaupungit (213). Heräävä Afrikka (228). Afrikan maat (229). SNTL:n 7-vuotissuunnitelma (241). Väestönlaskenta Neuvostoliitossa (250). Maailman pisin sähkörautatie (253). Kiinan kansantasavalta (254). Tärkeimpien teollisuustuotteiden tuotanto Kiinassa 1949—1958 (259). Eräiden maataloustuotteiden tuotanto Kiinassa 1949—1958 (259). Kiinan kansantasavalta 10 vuotta (260). Katsaus SDT:n valtiolliseen rakenteeseen (268). Parlamenttivaaleja eri maissa (270).

1961

Maailman maat, kansat ja pääkaupungit (244). Vain 1/6 maapallon asukkaista saa syödä kyllikseen (250). Neuvostoliiton seitsenvuotissuunnitelman ensimmäiset tulokset (251). Neuvostoliiton kansallisuudet (259). Maa — maanosa — valtameret (260). Tshekkoslovakia (261). Afrikan kartta (272). Aurinko — kuu (274).

1962

Valtioiden asukasluvut ja pääkaupungit (161). Muutamien maan pääkaupunkia suurempien kaupunkien väkiluvut (167). Valmistuneiden asuntojen luku v. 1958 (168). Kuuba (168). Neuvostoliiton 7-vuotissuunnitelman kehitys vv. 1959—60 (172). Uuden yhteiskuntamuodon rakennusohjelma Neuvostoliitossa (175). Romanian Kansantasavalta (179).

1963

Latinalainen Amerikka (189). Pisimmät joet (189). Väestönmuutoksia eräissä maissa 1960 (190). Radio — Televisio 1959 (191). Suurimmat järvet (192). Korkeimmat vuoret (193). Asuntoja valmistunut 1959 (193). Henkilöautot eräissä maissa 1959 (195). Sähkövoiman tuotanto eräissä maissa 1959 (196). Kauppalaivasto eräissä maissa 1960 (197). Rautateiden pituus eräissä maissa 1959 (197). Neuvostoliiton tasavallat, autonomiset tasavallat ja alueet (198). Valtameret (198). Suurimmat syvyydet meressä (198). Amerikan Yhdysvaltain osavaltiot (199). Suurkaupunkeja (200). Muutamien suurkaupunkien väkilukuja ympäristöineen (201).

1964

Valtiot (124). Mitä ovat kehitysmaat (148). Vaaleja eri maissa (150).

1965

Väestötiheys (204). Afrikan maat (207). Maailman kielistä (208). Afrikan kielet (209). Vaaleja eri maissa (215).

1966

Vaaleja eri maissa (193). Maapallon väestökehitys (198). Grönlanti (199).

1967

Vaaleja eri maissa (219). Neuvostoliiton uusin 5-vuotissuunnitelma (222).

1968

Vaaleja eri maissa (173).

1969

Saksan demokraattinen tasavalta (163). Vaaleja eri maissa (172).

1970

Unkarin kansantasavalta (174). Vaaleja eri maissa (193).

1971

Ruotsin valtiopäiväuudistus (221). Aasian valtiot (225). Puolan kansantasavalta (226).

KANSAINVÄLINEN POLITIIKKA

1959

Yhdistyneet Kansakunnat (227). Maailman sotilaalliset liitot (228). Nimiä maailman valokeilassa (230).

1960

YK:n alajärjestöjä (219). Pohjoismaiden neuvosto (223). Parlamenttienvälinen liitto — IPU (224). Demokraattisen Nuorison Maailmanliitto (225).

1962

Kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelukokouksen huomioita (187). Yhdysvaltain imperialismi — kansainvälinen santarmi (193). Rauhanomainen rinnakkainolo — hävittävän sodan vaihtoehto (196). Rauhanpuolustajain maailmanliike (205).

1963

USA:n ja Länsi-Saksan sotilastukikohdat Euroopassa (202). YK:n peruskirjan johdanto (203). Ihmisoikeuksien yleinen julistus (204). Lasten oikeuksien julistus (209). Naisten kansainvälinen Demokraattinen Liitto (211)

1964

Ydinasekokeet osittain kieltävä sopimus (123).

1965

Rauhantutkimus (193). Rotuopit (197). Orjakysymys yhä ajankohtainen (202).

1966

Siirtomaavallan perintö vuoden 1965 maailmassa (161). — Vietnam; — Kashmirin alue; — Singaporen ero Malesiasta; — Ben Bellan vallan loppu Algeriassa. Rauhankongressi Helsingissä (175).

1967

Miten YK toimii (195). Kansainvälinen vuosi 1966 (203). Kansainväliset Leninin rauhanpalkinnot v. 1966 (210). Kehitysmaiden seisahtunut "kehitys" (212). 750 miljoonaa lukutaidotonta (213). Afrikan valkoinen kolmio (214). Ensimmäinen suomalainen rauhanpatsas (216).

1968

Kansainvälinen vuosi 1967 (176). Kehityksen vuosikymmen (189). Vertailulukuja. — Kehittyneet ja kehitysmaat (190). Maailmankonferenssi Vietnamin kysymyksestä (191). Pohjoismaiden neuvosto (195).

1969

Kansainvälisiä tapahtumia v. 1968 (176). Kotkan ystävyyskaupunkisuhteista (181). Kalottialue ja yhteistoiminta (185). Kansainväliset Leninin rauhanpalkinnot v. 1967 (186).

1970

Kansainvälinen vuosi 1969 (137). Naisen rooli nykypäivän maailmassa (151). Kiinan Kommunistisen Puolueen 9. edustajakokous (156). Vertailevia tietoja kehitys- ja teollistuneista maista (161). Johdatusta Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan kehitysongelmiin (163).

1971

Kansainvälinen vuosi 1970 (211).

HISTORIA

1965

Vuoden 1850 kieliasetus (181). II maailmansota (184).

1966

Yrjö Mäkelin (178). Amerikan löytö (187).

1967

Venäjän vallankumous — aikakausien rajamerkki (228).

1968

Tammikuu 1918 (198).

1969

70 vuotta Suomen Työväenpuolueen perustamisesta (27).

1970

Vladimir Iljits Lenin 1870—1970. Leninin elämän ja kirjallisen tuotannon päivämääriä (71). Leninin tuotantoa suomen kielellä (78). Friedrich Engels 1820—1970 (84).

1971

Vuoden 1918 kansalaissodan muistomerkki (30).

USKONTO

1965

Suurimmista uskonnoista (145). Suomen väestö uskonnon mukaan 1962 (146). Suomessa rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat (147). Uskontoa numeroissa (152).

1966

Kirkollinen jaotus vuonna 1964 (224). Ateismista (225). Kirkkokuntien jäsenmäärät Suomessa v. 1964 (235).

AMMATTIYHDISTYSLIIKE

1959

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y. (224) — Liittojen jäsenistön jakautuminen sukupuolen mukaan v. 1957. Kansainvälinen ammattiyhdistysliike (225).

1961

Ammattiyhdistysliikkeen vaiheita (146).

1962

Työväenluokan yhteistoiminta välttämätöntä (208). SAK:n alaisten liittojen jäsenmäärä v. 1960 (211). SAK:n jäsenmäärän kehitys (212). Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen keskusliiton jäsenmäärä v. 1960 (213).

1963

SAK:n liittojen jäsenistö v. 1961 (213). Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliiton jäsenistö v. 1961 (213).

1964

Onko lakkovapaus laajinta kansanvaltaa (200). Jäsenmääriä (213).

1965

Samapalkkaisuus (80). SAK:n liittojen jäsenistö 1963 (84). AKAVA:n jäsenistö (85). TVK:n jäsenistö (85). Virkamiesten palkkakysymys (86). Työmäärärahoin palkattu työvoima (88). Rekisteröity työttömyys (88).

1966

Ansiotason kehittyminen (114). Ammattiliittojen jäsenmääriä (117) — Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto; — Suomen Ammattijärjestö; — Riippumattomia liittoja; — Virkamiesten Yhteisjärjestö; — Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitto.

1967

SAK:n 9. edustajakokous (142). Työehtosopimukset vv. 1966—68 (152).

1968

Työpaikka- ja yritysdemokratia (145). Teollisuustyöläisten nimellis- ja reaaliansiot maassamme vv. 1955—66 (149). Ammattiliittojen jäsenmääriä (150) — SAK:n liittojen jäsenmäärä; — SAJ:n liittojen jäsenmäärä; — Erillisten järjestöjen jäsenmäärä; — TVK:n jäsenmäärä; — STTK:n liittojen jäsenmäärä; — VY:n liittojen jäsenmäärä; — AKAVA:n liittojen jäsenmäärä. Työsopimuslain uudistaminen (153).

1969

Ammattiliittojen jäsenmäärät 31. 12. 1967 (118) — SAK — SAJ — TVK — AKAVA — VY — STTK — Ulkopuoliset liitot. Työnjohtomenetelmät Suomessa (121). Avoimet työpaikat työnvälityksessä ja rekisteröity työttömyys maassamme vv. 1964—1968 (125).

1970

SAK:n eheyttämisen vaiheet (91). Työttömyys. Työttömät työnhakijat työnvälityksessä (96). Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöön perustavassa kokouksessa liittyneet liitot ja niiden jäsenmäärät 31. 12. 1968 (97). SAK:n yritysdemokratiatyöryhmän mietinnöstä (98).

1971

SAK:n liittojen jäsenmäärä vuonna 1969 verrattuna vuoteen 1968 (94). Työttömyysvakuutus (95). Mikä on eroraha? (98).

VIRAN- JA TOIMENHALTIJAT

1960

Valtion virkailijat (196) — Virkailijain lukumäärä ja palkkaus; — Palkkaus sairauden aikana; — Vuosiloma; — Eläkeoikeus.

1961

Valtion virkailijat (14).

JÄRJESTÖTOIMINTA

1959

SKDL:n V sääntömääräinen edustajakokous (72). Viisitoistavuotias SKDL (75). SKP:n ohjelman peruskohdat (79). Suomen Naisten Demokraattinen Liitto (81). Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto (82). Helsingin Kulttuuritalo (83). Työväen raittiustoiminta (86).

1960

SKDL etenee (206). Suomen Kommunistinen Puolue XII edustajakokouksensa aattona (207). Työväentalot ennen ja nyt (209). Suomen Demokratian Pioneerien Liitto (211).

1961

Katsaus SKDL:n toimintaan (153).

1962

SKDL:n VI liittokokous (213). Kommunistinen puolue työväenluokan yhteiskunnallisen taistelun järjestäjänä (218). Suomen Naisten Demokraattinen Liitto (221). Akateeminen Sosialistiseura (225).

1963

SKDL:n maatalousohjelma (215). SKDL:n kalastusohjelma (222). Suomen Demokratian Pioneerien Liiton toiminnasta (227).

1964

SKDL 20 vuotta (160).

1965

SKDL:n VII liittokokous (247).
SKDL:n kunnallisohjelma (248).
SKDL:n kulttuuriohjelma (261).

1966

Sosialistinen Opiskelijaliitto (242).

1967

SKP:n XIV edustajakokous (235). Työläislasten Tuki r.y. (238). Suomen Teiniliitto (240).

1968

Kunnallinen nuorisotoiminta (242). Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto (245). SKDL:n VIII liittokokous (253). Suomen Kansan Demokraattisen Liiton periaateohjelma (255).

1969

SKDL 25 vuotta (207). Suomen Naisten Demokraattisen Liiton VIII liittokokous hyväksyi uuden ohjelman (213). Maassamme toimivat ystävyysseurat ja -yhdistykset (218).

1970

SKP:n 15 edustajakokous (228). Suomen Demokratian Pioneerien Liitto 25 vuotta (232). SKDL:n maatalousohjelma. Hyväksytty SKDL:n liittoneuvoston kokouksessa 26.—27. 10. 1968 (263).

1971

SKDL:n 9. liittokokous (61). SKDL:n sosiaalipoliittinen ohjelma (245).

OIKEISTOJÄRJESTÖJÄ

1962

Kansallinen Kokoomus (227).

1963

Kansallinen Edistyspuolue — Suomen Kansanpuolue (230).

1964

Ruotsalainen Kansanpuolue (197).

PUOLUEJÄRJESTÖJÄ

1965

Maalaisliitto (246).

1966

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (236). Työväen ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattinen Liitto (240). SDP eduskuntavaaleissa vv. 1919—1962 (241).

KODINHOITO

1959

Kodin säilytystilojen tarve (193). Kattilat (194). Pikku vihjeitä (197). Paistinpannu (198). Villavaatteiden pesu (201). Lattiankiilloitusaineet (202). Vilkkaista ja hiljaisista lapsista (205).

1961

Kotisäilöntä (225). Pikkutietoja (227). Vihanneksia ruokapöytään (228). Hunaja (229). Mitat ja painot ruokataloudessa (230). Nestekaasu ja sen käyttö (231). Jääkaapin toimintaperiaatteista (233).

1962

Elintarviketeollisuus perheenäidin työtä helpottamassa (231). Vaatteiden huolto (234).

1963

Lisätilaa kaappeihin (270). Grillaaminen (272). Pikkutietoja (272). Savustaminen (274). Tahrojen poisto (275).

1964

Mihin kaikkeen saippuaa (254). Pikku vihje (255). Tuhohyönteisten torjunta (255). Lattioiden hoidosta (257). Jalkineiden hoito (260). Silitystyö kevyemmäksi (262). Tekokuiduista — ominaisuuksista ja hoidosta (265).

1965

Puhdistusaineista (231).

1966

Monivuotiset kukat (254). Marjojen ja hedelmien säilönnästä (256).

1967

Kotitalouskoneiden taloudellisuudesta (248).

1968

Tunnetko tavaraselosteen? (219). Tiedätkö ruusunmarjasta (222). Mitä on Tupperware? (223). Nahkavaatteiden hoidosta (227). Mausteilla maukkaaksi (228).

1969

Jääkaappi varma säilytyspaikka (223). Ruoka-ainetaulukko (225). Miksi villavaatteet vanuvat pesussa? (226). Kasvisaapinen (228).

1970

Auttavatko hintamerkinnät kuluttajaa? (206).

TERVEYS JA KAUNEUS

1959

Lääkäreitä Suomessa (159). Kestolaineiden hoito (208). Tahdotteko olla kaunis? (208).

1960

Onko väistämättömiä lastentauteja (197). Ateriat ja uni (200). Ihon hoito (201). Oikein harrastettua kosmetiikkaa (203). Vitamiininaamio (205).

1961

Rokotus ja karaisu (236). Lämpöasteet (232). Makuaisti ensimmäisiä aisteja (238). Kierosilmäisyys (241). Reumasairaudet ja mahahaava (241). Ruokailutapojen muutos ja liikunta pitää painon kurissa (243).

1962

Vuoteenkastelu (238). Rintakipu ja sen aiheuttajat (239). Vitamiinit (245). Jalkojen huolto tarpeellista (246). Kynnetkin kaipaavat hoitoa (248). Hiusten hoidosta (249). Suusta suuhun -menetelmä (251). Aurinko ja me (252).

1963

Syöpätaudeista (258). Terveyden- ja sairaanhoito v. 1959 (259). Lasten myrkytystapaturmat (262). Käärmeenpurema (262). Pieni voimisteluohjelma (263). Kasvojen hoidosta (265). Aamulla enemmän ravintoa (266). Ravinto ja kalorit (268).

1964

Mielenterveydestä (231). Terveydenhoitohenkilökunta (239). Äitiys- ja lastenneuvoloita (239). Allergia (240). Reumaattisista sairauksista (243). Lääkkeiden käytöstä ja väärinkäytöstä (248). Sairaalat v. 1960 (249). Huolehdi kaulastasi (252).

1965

Hampaiden hoidosta (219). Hammashuollon järjestäminen (223). Raskaustaulukko (226). Syntyvyyden säännöstelystä (228). Kuolemansyy (228). Ilmoitetut sairaustapaukset (228).

1966

Ihotaudit ammattitauteina (244). Vitamiineista (246). Paleltumisvammoista (248). Tuberkuloosin levinneisyys (250). Sairaalat vuonna 1962 (252). Sairaansijat vuonna 1962 (252). Ilmoitetut sairaustapaukset vuonna 1964 (253). Kuolemansyy vuonna 1964 (253).

1967

Milloin olemme janoisia? (244). Sepelvaltimotukos — vakava sairaus (246).

1968

Sydämen toiminta (209). Ongelmana huumausaineiden väärinkäyttö (215).

1969

Mitä "lentsu" on? (260). Huoneilmaston fysiologiset vaatimukset (264).

1970

Melun terveydellisistä haitoista (237).

HARRASTEET — ASKARTELU

1959

Valokuvaus (120). Shakkipeli (123). Hauskaa oppimista (125).

1960

Taiteellista käsityötä metallia pakottamalla (230). Teltta ja sen val-

mistus (234). Makuusäkki (237). Aikakytkin radioosi (238). Hamehousupukuja nuorille neideille (239). Pilkullista pikkuneideille (240).

1962

Kaitafilmaajan toivekamera (253). Filatelia (255). Numismatiikka (257). Kestävä kanootti paperista (258). Pikkuesineitä luonnontuotteista (261). Lasin valmistus kotona (261).

1963

Kankaan kyllästäminen (282). Sadevaippa (283). Pienoistuuletin (284). Kankaan painanta (285).

1964

Bumerangi (270). Kuparin emaljointi (273). Mosaiikkityöt (277). Akvaario (280). Huonekasvit (283).

1965

Arkhimeden palapeli (233). Kalastuslain säännöksiä (234). Harrastelijain pyydyksiä (237). Maalaa itse (242).

1966

Oikea ote eläimistä (262). Hyödyllisiä neuvoja (264).

1968

Valmistamme esineitä oljesta (230).

MATKAILU JA LIIKENNE

1959

Lomamatkailu kannattaa (126).

1960

Ulkomaille matkustavan muistilista (113). Retkeilymajat ja leirialueet (115). Lähetystöjä ja konsulaatteja Helsingissä (119). Suomen lähetystöjä ulkomailla (119). Maanosat ja valtameret (120). Valuuttataulukko (121). Liikennemerkit (liite).

1961

Ulkomaille matkustavan muistettavaa (275). Leirintämatka Neuvostoliittoon (278). Valuuttataulukko (281). Suihkuliikennekoneita (282). Uusi liikennevakuutuslaki (283).

1962

Automatkailu (263). Valuuttataulukko (265). Retkeilymajat ja leirintäalueet (268). Lomakodit (269). Suomalainen mopoilija liikenteessä (271) — Tutkimus mopoilijan liikennesääntötuntemuksesta. Liikenneonnettomuudet ja niiden syyt tilastojen valossa (274).

1963

Kuinka teemme onnistuneen retken (240). Liikennevakuutus (245). Mitä auton pito maksaa (250). Vuoden 1962 automallit (253).

1964

Auton liikkeestä, jarruttamisesta ja ajamisesta liukkaalla (220). Kattonopeuskokeilu (226).

1965

Kuljetustilastoa (140). Autot valmistusmaittain 1962 (140). Autoja eräissä maissa 1961 (140). Rekisterissä olevat moottoriajoneuvot (142). Tieliikennevahingot 1962 (143). Liikennevakuutuksesta (143).

1966

Matkailuperävaunu (129). Kauppalaivastoon kuuluvat alukset vv. 1945—1963 (132). Tieliikennevahingot vuonna 1963 (133). Suomen autokanta (134). Kuljetustilastoa (136).

1967

Rautateiden sähköistäminen (128). Mitä vesilläliikkujan tulee tietää (131).

1968

Autolla ulkomaille (129). Mitä matkustaja saa tuoda Suomeen ja mitä viedä Suomesta (133). Henkilöautojen rekisteröintilukuja v. 1967 (137). Autoistuminen ja rautatieliikenne Euroopan maissa (138). Suomessa rekisteröidyt autot tammi- kesäkuussa 1967 (140). Jäällä liikkuminen vaatii varovaisuutta (141).

1969

Tieliikenneasetuksen uudet säännökset (269). Rekisteröidyt autot maassamme 31. 12. 1967 ja 1966 (270) Retkeilymajat ja leirintäalueet v. 1967 (273).

1970

Asenteet ja liikenneturvallisuus (210).

1971

Autonkuljettajan väsymystila (113). Suomen moottoriajoneuvokanta vv. 1959—68 (118). Millaiset renkaat? (119).

URHEILU

1959

Yleisurheilun maailmanennätykset (127). Euroopan ennätykset (128). Suomen ennätykset (128). TUL:n yleisurheiluennätykset (128).

1960

Olympiakisat ennen ja nyt (76). Olympiaennätykset (80).

1961

Olympiaennätykset yleisurheilussa (288).

1963

TUL:n vaiheita (233). Yleisurheiluennätykset (237).

1964

Olympialaiset (214). Suomalaisten voittamat mitalit olympiakisoissa (214). Yleisurheiluennätykset (216).

1965

Yleisurheiluennätykset (243).

1966

Urheiluopistot Suomessa (267). Yleisurheiluennätykset (274).

1967

Pihakisat pyörimään (261). Jääkiekon aakkoset (267). Yleisurheiluennätykset (274).

1968

Edessä Grenoble ja Mexico City (236). Yleisurheiluennätykset (238).

1969

Työväen Urheiluliiton 50-vuotistaival (250). Yleisurheilun ennätykset Mexicon kisoissa (256). Yleisurheilun ennätykset (257).

1970

Kenen ehdoilla urheilemme? (216). Liikunta -70 (220). Kansanurheilun Keskusliitto (222). Yleisurheiluennätykset (224).

1971

Urheilujärjestöjä (204). Yleisurheiluennätykset (208).

LUONTO JA LUONNONSUOJELU

1962

Luonnonsuojelualueet (277). Eläinten rauhoitus (280). — Rauhoitetut lajit — Riistaeläimet, joilla on rauhoitus ja metsästysaika — Rauhoittamattomat lajit. Rauhoitetut kasvit (283). Myrkylliset kasvit (285).

1967

Mitä luonnonsuojelu on? (253). Kuka saa kalastaa, missä, millä ja koska (258).

1969

Kemiallinen saaste elinympäristössämme ja ravinnossamme (232). Ihmisten rasvakudoksista eri maissa mitattuja DDT-pitoisuuksia (234).

1970

Luonnonsuojeluvuosi 1970 (254).

1971

Kertakäyttöpakkauksien käytöstä (241).

KAMERA KERTOO VUODEN VARRELTA 1959 (259).
KAMERA KERTOO VUODEN VARRELTA 1960 (273).
PYÖREÄN PUUN KUUTIOSISÄLTÖ (taulukko) 1959 (156).
KALENTERI JA MUISTIO 1959 (279—303) 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, (295—319).
KALASTAJAN KALENTERI 1959 (278) 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969 (294).
MARKKINAT JA TORIPÄIVÄT (289).

MUISTIINPANOJA

MUISTIINPANOJA

MUISTIINPANOJA

MUISTIINPANOJA

MUISTIINPANOJA

MUISTIINPANOJA

MUISTIINPANOJA

MUISTIINPANOJA

TYÖVÄEN KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ

Turva

Pääkonttori Tampereella.

Sivukonttorit: Helsinki, Jyväskylä, Kotka, Kuopio, Lahti, Oulu, Pori ja Turku.

Asiamiehiä kautta maan.

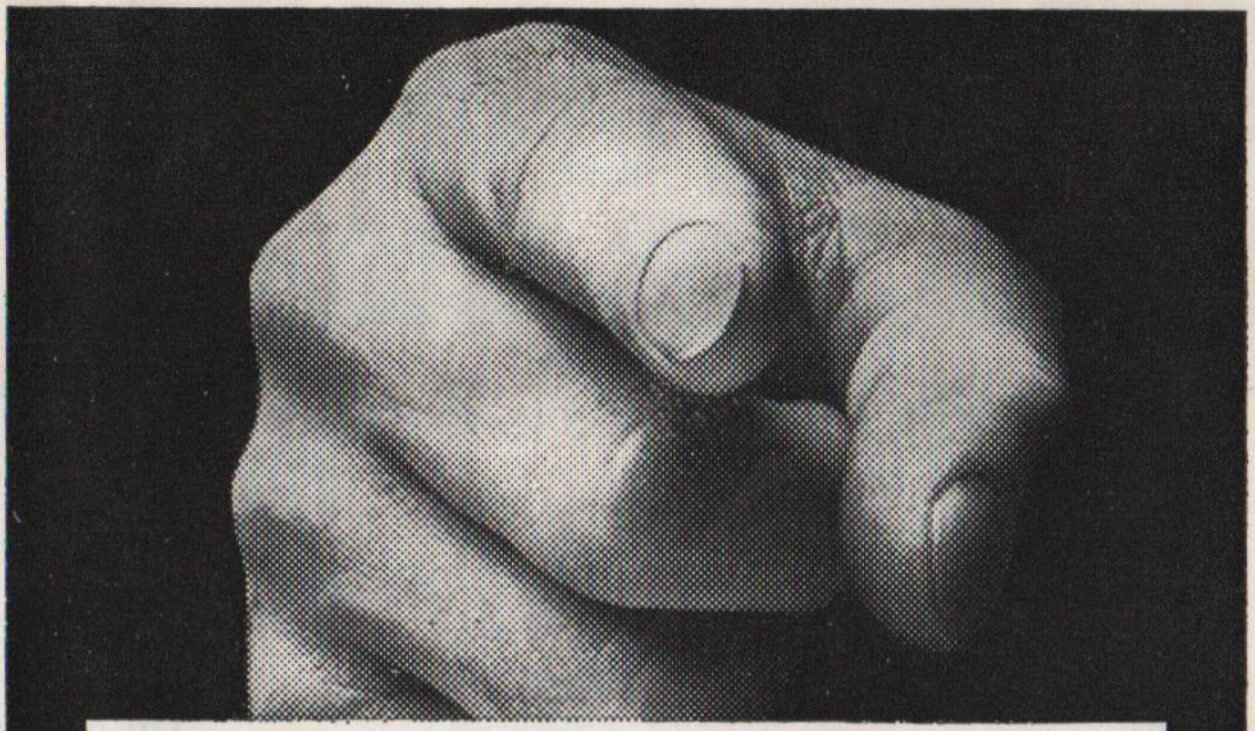

Palveleeko rahasi muitten etuja?

Ammattiosastossasi ajat omaa ja kaikkien palkansaajien asiaa. Suomen Työväen Säästöpankki tukee samoja asioita. Sen tavoitteet ovat samansuuntaiset kuin Sinulla ja järjestöilläsi. STS:ssa rahasi hyödyttävät juuri Sinua, yksityistä palkkasäästäjää sekä omia järjestöjäsi. Miksi siis panisit palkkarahasi muualle palvelemaan muitten etuja.

Määrää itse oma palkkapankkisi.
Siihen Sinulla on oikeus.

STS SUOMEN TYÖVÄEN SÄÄSTÖPANKKI
Palkkasäästäjän pankki

VAKUUTA KANSASSA

Toimistomme:

Helsingissä	puh	604 284	Lahdessa	puh	23 662
Malmilla	,,	355 019	Lappeenrannassa	,,	10 793
Tapiolassa	,,	460 381	Lohjalla	,,	2 954
Tikkurilassa	,,	835 820	Mikkelissä	,,	13 373
Forssassa	,,	11 205	Mäntässä	,,	47 025
Heinolassa	,,	2 860	Oulussa	,,	14 752
Hyvinkäällä	,,	10 583	Porissa	,,	12 910
Hämeenlinnassa	,,	23 189	Porvoossa	,,	11 845
Iisalmessa	,,	2 698	Raahessa	,,	38 462
Imatralla	,,	1 074	Raumalla	,,	12 644
Joensuussa	,,	24 713	Riihimäellä	,,	32 660
Jyväskylässä	,,	11 472	Rovaniemellä	,,	2 191
Jämsässä	,,	3 223	Salossa	,,	7 099
Järvenpäässä	,,	286 440	Savonlinnassa	,,	22 272
Kajaanissa	,,	2 597	Seinäjoella	,,	22 917
Karhulassa	,,	62 312	Tampereella	,,	23 917
Kemissä	,,	4 131	Turussa	,,	15 096
Kokkolassa	,,	11 919	Vaasassa	,,	11 477
Kotkassa	,,	12 433	Valkeakoskella	,,	40 736
Kouvolassa	,,	16 842	Varkaudessa	,,	4 141
Kuopiossa	,,	12 031			

Kun tarvitset vakuutusta — tarvitset meitä

KANSA

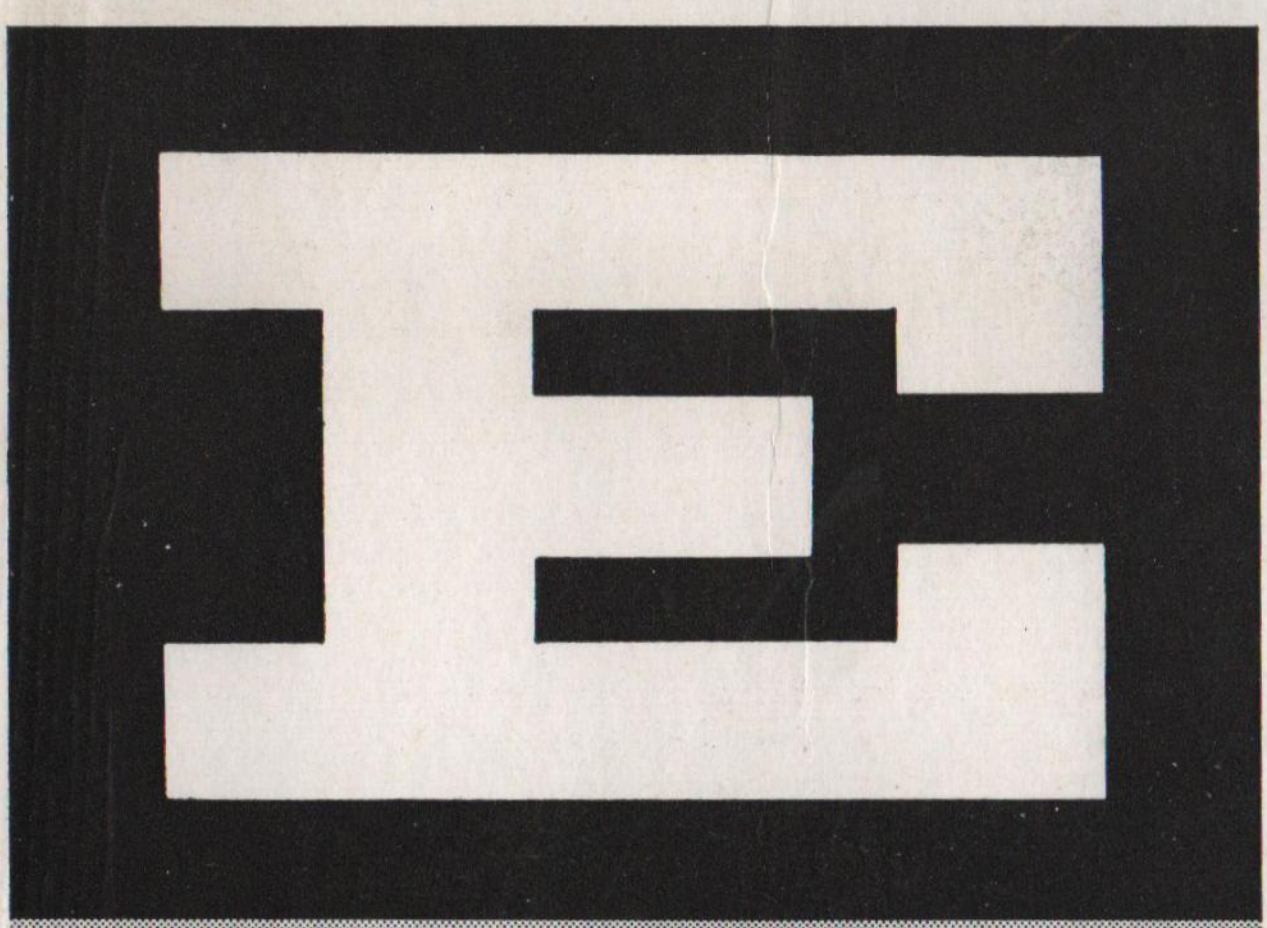

LUOTTAMUS OSTO

vapaa vaihto-ja palautusoikeus

Kaikissa E-myymälöissä kautta maan